

En öppen stad

fri från våld och förtryck

Feministiskt initiativs budgetförslag
för Stockholms stad 2020

F!
Stockholm

Feministiskt initiativs förslag till budget för år 2020 för Stockholms stad

EN ÖPPEN STAD FRI FRÅN VÅLD OCH FÖRTRYCK.....	3
KOMMUNSTYRELSEN M.M.....	31
REVISORSKOLLEGIET.....	40
VALNÄMNDEN.....	41
STADSDELSNÄMNDER	42
FÖRSKOLEVERKSAMHET	48
BARN, KULTUR OCH FRITID	56
ÄLDREOMSORG	62
STÖD OCH SERVICE TILL PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING.....	67
INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG INKLUSIVE SOCIALPSYKIATRI.....	73
STADSMILJÖVERKSAMHET	79
EKONOMISKT BISTÅND.....	82
ARBETSMARKNADSÅTGÄRDER	86
ARBETSMARKNADSNÄMNDEN	90
AVFALLSNÄMNDEN.....	98
EXPLOATERINGSNÄMNDEN.....	99
FASTIGHETSNÄMNDEN	107
IDROTTSNÄMNDEN	110
KULTURNÄMNDEN: KULTURFÖRVALTNINGEN.....	116
KULTURNÄMNDEN: STADSARKIVET	124
KYRKOGRÅRDSNÄMNDEN	125
MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN.....	126
SERVICENÄMNDEN.....	129
SOCIALNÄMNDEN	131
STADSBYGGNADSNÄMNDEN	142
TRAFIKNÄMNDEN	151
UTBILDNINGSNÄMNDEN.....	157
ÄLDRENÄMNDEN	174
ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN	180
CENTRAL MEDELRESERV.....	183

(Fi):2

BOLAGSKONCERNEN STOCKHOLMS STADSHUS AB.....	188
BOSTADSBOLAGEN	191
AB SVENSKA BOSTÄDER	195
AB FAMILJEBOSTÄDER.....	196
AB STOCKHOLMSHEM.....	196
MICASA FASTIGHETER I STOCKHOLM AB	198
BOSTADSFÖRMEDLINGEN I STOCKHOLM AB.....	200
SKOLFASTIGHETER I STOCKHOLM AB (SISAB)	202
STOCKHOLM VATTEN OCH AVFALL AB	204
STOCKHOLMS HAMN AB	207
AB STOKAB	209
STOCKHOLMS STADS PARKERINGS AB	210
STOCKHOLMS STADSTEATER AB	212
STOCKHOLM GLOBE ARENA FASTIGHETER AB	214
STOCKHOLM BUSINESS REGION AB (SBR)	215
S:T ERIK FÖRSÄKRINGS AB	217
S:T ERIK LIVFÖRSÄKRING AB.....	218
S:T ERIK MARKUTVECKLING AB	219
STOCKHOLM EXERGI HOLDING AB	220
INTRESSEBOLAG I STOCKHOLMS STADSHUS AB	222
MÄSSFASTIGHETER I STOCKHOLM AB	222
STOCKHOLMS STADS ORGANISERING I KOMMUNALFÖRBUND	224
STORSTOCKHOLMS BRANDFÖRSVAR (SSBF)	224

Feministiskt initiativs förslag till budget för år 2020

En öppen stad fri från våld och förtryck

Feministiskt initiativ föreslår kommunfullmäktige följande budget för Stockholms stad år 2020.

I en tid när nationer sluter sig och demokratiska friheter är under hot ska Stockholm visa att det går att välja en annan väg. Staden ska förbli öppen mot världen, människor och förändring och utsatta grupper ska få sina rättigheter stärkta, i stället för begränsade. Stockholm ska vara ett föredöme i världen när det gäller jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter. Rasism och extremism ska aldrig få fäste i vår stad.

Stockholm ska vara en stad där tjejer kan drömma stort, vara med och påverka samhället och bestämma fullt ut över sina egna kroppar. Kvinnor ska ha möjlighet till egen försörjning med bra arbetsvillkor i ett starkt välfärdssamhälle. Ingen ska behöva leva med rädsla för våld och förtryck, vare sig på gator och torg eller bakom hemmets stängda dörrar. Hot, hat och våld mot kvinnor, flickor, hbtq-personer, religiösa minoriteter och andra utsatta grupper ska aktivt motarbetas. Stockholm ska vara en trygg stad att leva i för alla. Kvinnor som behöver lämna en våldsamt relation eller familj ska få skydd och möjlighet att leva sitt liv fullt ut. Stadens gator och torg ska byggas med människors trygghet i fokus.

Feministiskt initiativs vision är ett Stockholm som är helt: En stad som håller ihop och där makt och resurser fördelas jämlikt och jämställt. En öppen och solidarisk stad där alla ges förutsättningar att leva ett bra liv med frihet från våld och förtryck. Segregationen ska minska genom en aktiv omfördelningspolitik och satsningar på de skolor, områden och grupper som drabbas värst av segregationen. Genom att satsa på kvinnor, barn och ungdomar i förorter kan segregationen minska och jämställdheten öka. Genom att inte ge efter för krafter som vill sprida misstro och hat kan vi få en trygg, levande och sammanhållen stad.

Vårt mål är en jämställd och jämlik stad. Den politik som vi drev igenom när vi var med och styrde staden minskade arbetslösheten bland unga, förbättrade skolresultaten och gjorde att färre var beroende av försörjningsstöd. Det var en politik som inte minst gynnade kvinnor och barn. Det senaste året har vi tyvärr sett en utveckling i motsatt riktning. Vi vill fortsätta satsa på en stark välfärd för att motverka arbetslöshet, trångboddhet, våld och diskriminering. Vi vill fortsätta omfördela våra gemensamma resurser så de fördelas jämlikt mellan kvinnor och män, flickor och pojkar.

Stockholm ska ge alla barn tillgång till en bra skola där inga elever slås ut i konkurrensen. Skolan ska ha fokus på att skapa trygghet i vardagen och en skolmiljö fri från sexuella trakasserier och förtryck, där eleverna inser värdet av ett samhälle som bygger på demokrati och mänskliga rättigheter. Genom tydliga satsningar på förskolan och bra arbetsvillkor för anställda skapar vi en förskola där varje barn får sina behov tillgodosedda.

I förskolan läggs grunden för barnets livslånga lärande, självkänsla och tillit till omvärlden och alla barn i Stockholm ska få en bra start. Därför satsar vi på förskolan och på personalen i förskolan. Vi vill se mindre barngrupper och personal med bra arbetsvillkor. Arbetet med att motverka diskriminering och våld börjar redan i förskolan. Skolan ska arbeta aktivt med antivåldsarbete som tar sin utgångspunkt i att motverka stereotypa föreställningar om manlighet. Genom att skolor överallt i staden deltar i det våldsförebyggande arbetet motverkar vi grogrunden för vapenvåldet och relationsvåldet.

När vi var med och styrde såg vi till att ungdomsarbetslösheten sjönk, att fler nyanlända kvinnor kom i kontakt med jobbtorgen och att bostadsbyggandet ökade. Vi satte stopp för utförsäljningarna och ombildningarna av allmännyttan, som skapat en situation i vår stad där bara de rikaste har råd att köpa en bostad, i synnerhet i de centrala delarna av staden, och gjort det svårare för utsatta personer, som våldsutsatta kvinnor, att få tillgång till en bostad. Tyvärr har det grönbåa styret åter igen valt att öppna för ombildningar av allmännyttan, samtidigt som takten i bostadsbyggandet har sjunkit. I vår budget höjer vi ambitionen för bostadsbyggandet, satsar på hyresrätter som folk har råd med och ändrar förtursystemet i bostadskön för att våldsutsatta kvinnor ska kunna flytta till en egen lägenhet. Vi fortsätter även de framgångsrika jobbsatsningarna på nyanlända kvinnor och ungdomar.

Stockholm ska vara en öppen stad, både mot världen och nya människor. Personer som kommer till Stockholm på flykt undan krig och förföljelse i sina hemländer ska snabbt få ett snabbt och tryggt bemötande. Barn ska omgående börja i förskola- och skola. Staden ska bygga vidare och stötta det starka engagemang som finns bland människor och i civilsamhället för att ta emot och skapa bra förutsättningar för dem som kommer till vår stad.

Stockholm är en växande stad med fantastiska möjligheter att ta del av konst och kultur, vatten och natur, nöjen och möten mellan människor. Staden erbjuder oändligt många möjligheter: Varje dag pågår samtal, debatter och barnaktiviteter. Här finns föreningarna, restaurangerna, parkerna, konserterna, ungdomshänget och barnbiblioteken parallellt med varandra. Men under det senaste året har flera verksamheter för barn och unga, och kulturlivet i Stockholm drabbats av det grönbåa styrets enorma nedskärningar i kulturbudgeten. Vi vill

göra tvärtom. Stockholm ska fortsätta vara en myllrande stad med öppna och tillgängliga aktiviteter för alla smaker, inriktningar och åldrar. Feministiskt initiativ vill ha ett starkt och vitalt kulturliv, och därför gör vi satsningar på biblioteken i vår budget.

Vi har under tidigare år gjort det lättare för fler att idrotta genom ökade investeringar i nya hallar och ökat föreningsstöd, det ska vi fortsätta med. Vi har tagit bort allt för höga avgifter som stoppade barn och ungdomar från att delta i Kulturskolan. Vi har investerat i nya naturreservat som säkerställer tillgången på grönområden. Vi har gjort vår stad mer levande genom satsningar på vårt gemensamma rum. Nu går vi vidare med nya visioner för en levande och öppen stad.

Stockholm ska vara en bra stad för alla åldrar. Alla ska ha lika rätt till ett rikt liv och ett tryggt boende när de blir äldre. Det är självklart att äldre ska ha möjlighet till möten, kultur och trygghet, oavsett kön. Äldre ska ha inflytande, trygghet och kontinuitet. Staden ska finnas till hands för de äldre kvinnor som utsätts för våld inom nära relationer.

Vi vill sätta stopp för våldet, både på gatan och i hemmet. Alla, oavsett kön och ålder, ska kunna känna sig trygga överallt i vår stad. Jobb och studier ska ersätta våld och vapen bland unga. Vi ska motverka de förutsättningar som skapar grogrund för kriminalitet och i förlängningen organiserad brottslighet. Vi vill stärka det förebyggande arbetet. Den sociala barn- och ungdomsvården måste ha rätt förutsättningar och arbetet med sociala insatsgrupper ska utökas för att hjälpa ungdomar ur kriminella miljöer. Vi vill att staden blir bättre på att nå tjejer som befinner sig i riskmiljöer och vi vill förbättra stödet till anhöriga som drabbats eller riskerar att drabbas av vapenvåldet. Vi vill införa metoden GVI (Group Violence Intervention) som har gett bevisbara positiva resultat i andra länder och i Malmö när det gäller att minska skjutningarna. Vi vill också fortsätta våra satsningar på fler fältassistenter och utöka det våldsförebyggande arbetet i skolan. Våldsbejakande extremism ska motverkas och förebyggas. En haverikommission om mäns våld mot kvinnor ska tillsättas och resurser för att motverka våldet och ge skydd öka.

Mycket av dagens problem på bostadsmarknaden grundas i den massiva utförsäljning av hyresrätter som skedde i Stockholm under alliansstyret 2006 till 2014. Under den mandatperiod som vi var med och styrde, 2014 till 2018, ökade i stället byggandet av hyresrätter. Det grönbåla styret har sänkt ambitionerna för bostadsbyggandet men vi vill hålla fast vid målet om att 80 000 nya bostäder ska byggas mellan åren 2014-2025. Det gör att avståndet till en ny bostad har förutsättningar att minska. Den ökande andelen hyresrätter bidrar och budgeten innebär också en fortsatt hög ambition att hålla hyresnivåerna

ner, både genom Stockholmshus och markanvisningar med krav på lägre hyror.

Stockholm ska vara ett föredöme i världen när det gäller att ställa om samhället i en hållbar riktning. Vi befinner oss i ett klimatnödläge som kräver drastiska åtgärder för att säkerställa planetens överlevnad. Feministiskt initiativ har ambitiösa mål för att minska stadens klimatutsläpp. På sikt vill vi ha en helt bilfri innerstad, som skulle frigöra stora ytor som tidigare har upptagits av parkeringsplatser för att omvandlas till parker, stadsodlingar och sociala mötesplatser. Färdtjänst, taxi, uttryckningstjänst och varutransporter skulle fortsätta kunna ta sig fram i staden, helst med el som drivmedel. Under den rödgrönrosa mandatperioden inrättades sommargångator som har varit mycket uppskattade och som visar den levande och attraktiva stad som Stockholm skulle kunna vara under fler årstider. Det gör att kaféer, kultur och parkliv har tagit plats på gator och skapar stämning. Feministiskt initiativ vill fortsätta arbetet med sommargångator, men vi vill också gå längre med satsningar på permanenta gångator och bilfria områden. Stockholm ska prioritera kollektivtrafik före nya motorvägar och fortsätta att storsatsa på framkomlighet och ökade cykelinvesteringar. Elsparkcyklar har blivit en stor del av stadsbilden i Stockholm, på gott och ont. Det är bra att vi hittar andra transportmedel än bilar i vår stad samtidigt som stadsmiljön måste anpassas på ett sätt som gör att sparkcyklarna inte står i vägen eller skräpar ner.

Staden ska aktivt bidra till att främja demokratiskt deltagande. Vi vill därför återinföra satsningar på delaktighet och ungas organisering som det grönbåa styret tagit bort. Runt om i Stockholm startade det under vår tid i styret tjejgrupper som arbetade med frågor om feminism, rasism och mänskliga rättigheter. Vi införde också ett bidrag för kvinnors organisering i egna sammanslutningar. Dessa demokratisatsningar gav goda resultat och ska fortsätta att prioriteras. Även satsningar på fritidsgårdar med särskilda tjejkvällar och öppettider för hbtq-ungdomar ska fortsätta över hela staden.

Våra viktigaste satsningar i budget 2020

För att skapa en öppen stad med frihet från våld och förtryck vill Feministiskt initiativ fortsätta med den framgångsrika politik som vi bedrev under den tid som vi var med och styrde Stockholm och utöver det göra specifika satsningar för att motverka våld och diskriminering och öka jämställdhet och jämlikhet. När det grönbåa styret för en politik som kommer göra livet svårare för föräldrar, inte minst ensamstående mammor, som lever i ekonomisk utsatthet och deras barn – så väljer vi en annan riktning. Vi väljer en politik för ökad jämställdhet och jämlikhet. Ett urval av några viktigare satsningar som ryms i årets budget är:

Jämställdhet

Vår budget genomsyras av jämställdhetsperspektiv och konkreta satsningar inom samtliga områden för att utjämna ojämlika livsvillkor i Stockholm mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Vi gör flera satsningar inom förskolan, arbetsmarknadsområdet och biblioteken för att vi vill se bra arbetsvillkor och rimliga löner för anställda, varav merparten är kvinnor, inom välfärdsområdet. Kvinnor och flickor är systematiskt missgynnade i fördelningen av makt och resurser, inte minst de mest utsatta kvinnorna och flickorna och därför vill vi fortsätta det viktiga arbetet med jämställdhetsintegrering och genusbudgetering. Vi ser behov av bättre arbetsvillkor för anställda inom stadens kvinnodominerade välfärdsyrken som barnskötare och bibliotekarier. Vi vill också se större satsningar inom skolan för att motverka sexuella trakasserier och motarbeta mäns våld mot kvinnor, ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck och starkare stöd till kvinnors organisering i egna sammanslutningar. Vi vill också se satsningar på tjejers fritid.

Skydd och stöd för nationella minoriteter

Stockholm ska vara en stad där de nationella minoriteterna och urfolket samer har en stark ställning. Rätten till sitt språk, sin identitet, sin kultur och sin historia ska säkerställas och stadens riktlinjer efterlevas. Ett föreningsbidrag till nationella minoriteters organisationer ska återinrättas. Arbetet som romsk utvecklingskommun ska fortsätta utvecklas, bland annat genom ett romskt demokraticenter. Staden ska också införa ett särskilt säkerhetsbidrag som kan ges till minoritetsgrupper som drabbas av hot, till exempel judiska församlingen. Stadens medlemskap i Eccar ska fortsätta och utvecklas. Lärare ska få kompetensutveckling om rasism, antisemitism och våldsbejakande extremism. Vi vill också sätta igång etableringen av ett romskt demokraticenter.

Trygga barn med jämlika uppväxtvillkor

Stockholm ska vara en trygg stad för alla barn och unga, där ingen missgynnas eller diskrimineras. Vi vill satsa på barn och ungas kultur och fritid, särskilt för barn i utsatta områden eftersom vi tror att en aktiv fritid med närvarande pedagoger och tillgång till idrott, kultur och skapande är en motkraft mot utsatthet, fattigdom och kriminalitet. För att alla barn ska ha möjlighet till ett meningsfullt sommarlov vill vi införa ett sommarlovslöfte. Vi vill också inrätta rum för barn i varje stadsdel och produktionshus för unga. Vi vill även ha mindre grupper i förskolan och bra introduktionsförskolor. Skola och fritid ska vara fria från diskriminering och sexuella trakasserier. Alla barn ska känna trygghet och må bra under sin skolgång. Den psykosociala ohälsan bland Stockholms elever ska minska genom en stark och kompetent elevhälsa och insatser mot kränkande behandling. För att förebygga och ge stöd till elever som utsatts för exempelvis diskriminering, kränkande behandling eller sexuella trakasserier ska diskrimineringsombud inrättas i stadens skolor. På så sätt säkerställs ett strate-

giskt arbete med likabehandling på varje skola. Elever ska få kunskap om samtycke, hbtq samt sexuella och reproduktiva rättigheter och hälsa genom ett sexlyft i skolan. Elevhälsan ska bidra till att bryta tabun kring menstruation genom att erbjuda gratis mensskydd. Unga tjejer, killar och hbtq-ungdomar ska kunna ta del av fritidsaktiviteter i lika stor utsträckning. Därför vill vi fortsätta vårt arbete med jämställdhets- och hbtq-fokus på fritidsgårdarna och satsningarna på ungas organisering.

Mänskliga rättigheter oavsett legal status

I Stockholm ska FN:s barnkonvention vara vägledande när det gäller alla barns rätt till utbildning och trygghet. Alla barn som vistas i Stockholm ska kunna ta del av förskola och skola, oavsett legal status, om barnets föräldrar är så kallade papperslösa eller om föräldrarna befinner sig under en begränsad tid i landet. Ensamkommande barn behöver särskilt stöd och ska kunna få trygghet oavsett var i asylprocessen de befinner sig. Vi avsätter resurser till boende för de ensamkommande som går i skolan i Stockholm och stärker vårt samarbete med civilsamhället för att hjälpa alla barn och unga i osäkra boendeförhållanden. Papperslösa har enligt våra internationella åtaganden ett minimiskydd med grundläggande rättigheter som inte är kopplade till deras rätt att vistas i landet utan i egenskap av just människa. Därför ska staden vara en fristad för papperslösa personer i behov av stöd. EU-medborgare ska ges möjlighet till boende och skydd mot diskriminering och våld.

Ett starkt kulturliv

I stället för privatiseringar och utarmningar av kulturlivet i Stockholm vill vi se en utökad kulturbudget. Stockholm är en attraktiv stad att besöka, bo i och växa upp i mycket tack vare vårt rika kulturliv. Vi vill att kulturen ska få större plats i staden och i människors liv. Vi vill genomföra ett bibliotekslyft med 100 nya tjänster i stadens bibliotek. Vi ser att läsandet bland barn minskar och det vill vi råda bot på. Alla ska ha möjlighet att utforska litteraturen och språkets kraft. Kulturlivet ska vara jämställt och representera stadens invånare och vi vill fortsätta satsningen på Stockholms Kvinnohistoriska museum. Vi vill dessutom satsa på ett helt nytt Litteraturhus i Stockholm med möten mellan författare och deras läsare, en plats för bildning och internationell utblick. Stockholm ska vara en fristad för förföljda författare, journalister, kulturarbetare och människorättsförsvarare.

Stoppa vapenvåldet och gängkriminaliteten – inrätta ett antivåldscentrum

Vi vill se fler beprövade och verkningsfulla åtgärder mot vapenvåldet och gängkriminaliteten. Dödsskjutningarna i Stockholm ska få ett slut. Arbetet med sociala insatsgrupper ska utökas för att hjälpa ungdomar ur kriminella miljöer och metoden GVI (Group Violence Intervention) måste införas. Vi vill också fortsätta våra satsningar på fler fältassistenter och utöka det våldsförebyggande arbetet i skolan som vi startade under föregående mandatperiod. Negativa maskulinitetsnormer ska motarbetas redan i förskolan och genom hela skoltiden för att motverka våld och negativa maskulinitetsnormer. Unga killar ska tidigt erbjudas en annan väg än den genom att erbjudas hjälp med skola och tillgång till fritidsaktiviteter och kultur. Vi vill inrätta ett antivåldscenter i Stockholm. Det är på tiden att Stockholm tar ett samlat grepp och förbättrar samverkan mellan olika verksamheter i staden som kommer i kontakt med personer som lever i, eller riskerar att hamna i, kriminella miljöer. Stockholm behöver också ett bättre anhörigstöd, både för dem som redan drabbats av dödsskjutningar och de som är oroliga för en person i deras närhet. Anhöriga, inte minst mammorna, är viktiga nycklar för att förebygga och stoppa våld och kriminalitet, inte minst bland unga killar. Vi menar också att staden borde jobba mer uppsökande för att hjälpa tjejer i kriminella miljöer.

Stoppa mäns våld mot kvinnor – inrätta en haverikommission

Under det senaste året har antalet kvinnor som mördats av en närstående ökat lavinartat. Under år 2018 mördades 22 kvinnor av en man de var eller varit i en relation med. Jämfört med år 2017 är det 15 fler fall av dödligt våld i en relation, och även en större andel av det dödliga våldet totalt. Det är en tydlig signal om att samhällets ansträngningar är otillräckliga.

Kvinnor som dödas av en man de har eller har haft en relation till har ofta sökt samhällets hjälp på ett eller annat sätt. Även i Stockholms stad har kvinnor mördats trots att de beviljats hjälp av socialtjänst eller berättat för polis vad de blivit utsatta för.

Under föregående mandatperiod tredubblade det rödgrönrosa styret resurserna till kvinno- och tjejjourerna och lade stort fokus vid att ta fram det stadsövergripande programmet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi tillförde resurser för utbildning av socialtjänst och skolpersonal samt till uppsökande och våldsförebyggande arbete. Vi ser positivt på att en stor del av det arbete som vi påbörjade nu fortgår i staden. Det är däremot oroande hur det grönblå styret skurit ned det uppsökande arbetet riktat mot kvinnor och att stadsdelsnämnderna har mindre resurser för att kunna garantera våldsutsatta kvinnor skyddande boenden. Genom ombildningar riskerar det dessutom att bli svårare för våldsutsatta kvinnor, utan stora ekonomiska resurser, att få en bo-

stad. Förtursystemet för våldsutsatta har hittills inte blivit mer än ord från den grönbå majoriteten.

Vi anser att staden skyndsamt behöver inrätta en haverikommission mot mäns våld mot kvinnor. För trots ökade resurser och kunskap mördas fortfarande kvinnor av män de har eller har haft en relation med. Många av dessa män har dessutom själva på olika sätt sökt vård, men det har inte lett till ökat skydd för kvinnorna. Det är uppenbart att helhetssynen och samverkan mellan olika myndigheter fortfarande brister, inte minst kontakten mellan sjukvård, socialtjänsten och polisen.

Ta klimatnödläget på allvar!

Världen befinner sig i en pågående klimatkatastrof. Månad efter månad uppmäts temperaturer som gör den till den varmaste maj, juni, juli eller augusti någonsin. Det är dags att börja agera utifrån den krissituation vi befinner oss i. Därför vill Feministiskt initiativ att kommunstyrelsen utlyser klimatnödläge, gör en akut översyn av stadens verksamheter för att de ska bli koldioxidneutrala snarast, dock senast 2025, och under 2020 omarbeta Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 så att den får mållåret 2030.

En viktig del för att minimera stockholmarnas koldioxidavtryck är att minska köttkonsumtionen genom att införa vegetarisk norm inom stadens verksamheter och sträva efter en hög andel vegansk mat. Det innebär att såvida det inte finns särskilda skäl ska verksamheterna övergå till att framför allt erbjuda vegansk eller vegetarisk mat. Det ska också gälla personalrestauranger och matservering till anställda och politiker.

Fortfarande orsakar fossilbränsle drivna bilar stora koldioxidutsläpp i staden. Biltrafiken ska minska i hela staden och innerstaden ska göras till en zon fri från privatbilism, samtidigt som användningen av fordon drivna av fossila bränslen ska försvåras.

Stockholm måste göra mycket mer än vad som görs i dagsläget för att möta klimatkatastrofen. Vi vill se en radikal politik för omställning på alla nivåer i samhället, där vi hittar nya sätt att leva. Att sätta tillväxt som ett av stadens främsta mål är helt fel väg att gå.

Inriktningsmål för stadens nämnder och bolag:

1. Ett Stockholm som är helt
2. Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter
3. Ett öppet och levande Stockholm
4. En välfärdsstad som satsar på kvinnor och tjejer

5. Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

1. Ett Stockholm som är helt

Segregation och ojämlika livsvillkor är en av Stockholms största utmaningar. I flera delar av vår stad råder ekonomisk utsatthet, trångboddhet och arbetslöshet. Den nuvarande politiken med en försämrad välfärd och mindre pengar till förskolan, mindre bostadsbyggande och färre satsningar inom arbetsmarknadsområdet kommer öka segregationen i Stockholm.

Feministiskt initiativ har en vision om en stad som är hel. Vi löser inte problemet med segregationen genom att människor ställs mot varandra. När de grönbåa partierna vill fortsätta ombildningarna, satsar vi i stället på fler hyreslägenheter och sätter alla människors lika värde i centrum av politiken. Diskriminering och rasism ska inte hindra människor, vi ska vara en stad som håller ihop. Våra förslag bygger på att varje människa ska få så bra förutsättningar som möjligt att skapa ett bra liv.

För att uppnå ett Stockholm som är helt ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till nedanstående mål för verksamhetsområdena:

Barn ska ha jämställda och jämlika livsvillkor

Alla barn ska ha lika goda möjligheter oavsett kön eller bakgrund. Stadens verksamheter ska bidra till att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn samma chans och därigenom värnar barns rättigheter. Satsningar på att höja kvaliteten i skola och förskola är grundläggande för detta, men även beslutsfattande inom andra politikområden påverkar möjligheten att nå målet. Stadens program för barns rättigheter ska vara en utgångspunkt för verksamheterna.

Barnen i Stockholm har rätt till ett rikt liv med jämlika villkor, i jämställdhet och god tillgång till lek, kultur och idrott. Barns miljöer, som förskole- och skolgårdar, ska förbättras, avgifter hållas låga och hinder för deltagande i aktiviteter tas bort. Staden ska aktivt verka för minskad barnfattigdom med såväl generella insatser som genom det sociala arbetet. Stockholm behöver fler mötesplatser för barn och unga. Stockholm ska vara en stad där alla familjer, oavsett konstellation, ska behandlas jämlikt. Genom att införa kommunala barnvakter för ensamstående föräldrar ökar vi möjligheten för både barn och föräldrar att få bättre fritid och mer jämlika uppväxtvillkor.

Skolan och förskolan ska prioriteras. Takten i utbyggnaden av nya förskolor och skolor ska fortsatt öka. En av de viktigaste uppgifterna för Stockholm är att öka andelen elever som klarar grundskolan och blir behöriga till gymnasieskolan. Därför ska staden genomföra satsningar i en tidig ålder för att alla barn ska

klara skolans grundläggande mål. Likvärdigheten i skolan ska öka och insatserna för språkutveckling samt modersmål ska förstärkas redan i förskolan. Introduktionsgrupper/förberedelseklasser ska finnas på skolor över hela staden.

Förskolan har visat sig vara en viktig del i arbetet för likvärdighet i utbildning senare i livet. För barn i utsatta hemmiljöer är förskolan dessutom ofta en fristad. Därför var Feministiskt initiativ glada att få vara med och fatta beslut om att alla barn har rätt till att vara på förskola, oavsett föräldrarnas sysselsättning, vilket är en satsning vi vill återinföra. Barngruppernas storlek ska också minska och personalens arbetsvillkor förbättras. Antalet barn i Stockholm ökar och det krävs fler förskoleplatser. Nya förskolor behöver byggas och andra byggas ut. Men behovet att ta fram nya förskoleplatser får inte skymma de pedagogiska ambitionerna och vikten av att barnen är trygga och har det lugnt och bra i sin förskola.

Det är viktigt att minska barngrupperna. Riktmärket för antalet barn i förskolegrupperna ska minska och barn ska ha tillgång till fast personal i förskolan för att skapa nära och trygga relationer. Det arbetet ska innefatta bättre arbetsvillkor med mindre administrativa krav, bättre löner, närvarande ledarskap och insatser för att intressera pedagoger att arbeta i Stockholms stads förskolor och skolor.

Trygga anställningar och goda arbetsvillkor är viktiga för att höja kvaliteten i arbetet med barn med stora behov. Fritidsverksamheten fyller en viktig roll för barnets bildning och utveckling. Verksamheten behöver ges förutsättningar för att klara sitt uppdrag. Målet är mindre barngrupper i fritidshemmen och att barn i utsatta områden ska få bra pedagogisk närvaro på fritidsklubbarna upp till årskurs 6 för att där ta del av sport, kultur och läxhjälp. Det är skolans ansvar att alla barn känner trygghet och mår bra under sin skolgång. Den psykosociala ohälsan bland Stockholms elever ska minska och för det behövs fler vuxna i skolan, förstärkt elevhälsa och insatser mot kränkande behandling. Elevhälsan ska bidra till att bryta tabun kring menstruation genom att erbjuda gratis mensskydd.

Sociala rättigheter ska tillgodoses

För att förhindra sociala problem behöver stadens verksamheter fokusera på det förebyggande arbetet och tidiga insatser. Den sociala barn- och ungdomsvården och missbruksvården ska vara tillförlitlig och socialsekreterarnas arbetssituation förbättras. Stadens handlingsplan för utveckling av socialpsykiatri ska genomföras. Staden ska förstärka sina insatser mot hemlöshet ytterligare och även inkludera EU-medborgare. Bostadsbolagen har en central roll i att skapa förutsättningar för såväl akutboenden som varaktiga lösningar som innebär att människor kan ta sig ur hemlöshet. Barn i osäkra boendeförhållanden och

kvinnor som blivit hemlösa som en konsekvens av våld i nära relation ska vara särskilt prioriterade inom hemlöshetsarbetet. Staden ska sänka trösklarna för att få fast bostad, genom bland annat ett utvecklat förebyggande arbete, fler hyresrätter till rimliga hyror och fler genomgångsbostäder.

Stockholm ska vara en stad som utvecklar insatser för att nyanlända ska kunna etablera sig genom stöd till bostad, utbildning och jobb. Målet är att nyetablerade får möjlighet att fullt ut delta i samhällslivet. Inte minst måste kvinnor ges förutsättningar för en god etablering och möjligheter till egen försörjning. Staden ska utveckla sitt arbete för ensamkommande barn. Särskilt fokus är på etableringsinsatser, insatser för ökad psykisk hälsa samt uppsökande arbete riktat mot ensamkommande barn och unga i stadens riskmiljöer. Utsatta EU-medborgare ska också ha rätt till tak över huvudet.

Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

Rätten till bostad är en mänsklig rättighet och till stor del en förutsättning för en trygg tillvaro. En stor utmaning för Stockholm är den bostadssegregation vi ser i staden, i kombination med bostadsbrist och trångboddhet. Den hindrar unga från att flytta hemifrån, den drabbar våldsutsatta som behöver lämna sina hem, den leder till att stora familjer trängs på liten yta. Det finns ett stort behov av hyresrätter med rimliga hyror i Stockholm. Takten i bostadsbyggandet måste återigen öka med fokus på klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Det långsiktiga målet är fortsatt 140 000 lägenheter till 2030 och ett delmål om 80 000 bostäder fram till 2025.

Befintliga bostadsområden ska förtätas och markpolitiken syfta till att det ska byggas fler bostäder med en god stadsplanering och arkitektur till en rimlig kostnad. Ett hållbart och innovativt byggande uppmuntras och tydligare krav ställas på byggföretagen.

Stadsplaneringen ska genomsyras av ett barn- och jämställdhetsperspektiv och skapa långsiktigt hållbara stadsmiljöer som bidrar till jämlika förutsättningar för stockholmarna. Stadsplaneringen ska också ta hänsyn till viktiga grönområden och ekosystemtjänster. Nyproduktion och upprustning ska utgå från högt ställda krav på energianvändning, miljö och tillgänglighet.

Allmännyttans huvudsakliga uppgift ska vara att bygga och förvalta bra bostäder till en rimlig kostnad. Stockholmshusen är en viktig satsning och syftar till att pressa kostnader och tidsåtgång för byggandet av hyresrätter. För att sänka trösklarna till bostadsmarknaden har stadens bostadsbolag sänkt inkomstkra-ven. Våldsutsatta kvinnor ska ha förtur i bostadskön.

Bostadspolitiken måste utgå från att segregationen ska minska och tryggheten öka. Alla, oavsett inkomst, ska ha råd att bo i en nybyggd hyreslägenhet i allmännyttan oavsett var i staden bostaden ligger. Stockholm anses vara en av de städer i Europa som har allvarliga problem med socioekonomisk segregation. De som inte har kapital för att köpa sig en bostad i innerstad eller närförort har ofta inte heller råd att bo i en nybyggd hyreslägenhet i dessa områden på grund av allt för höga hyror för nybyggnation. Bostadssegregations stärks för varje dag som går. Vi vill bryta den socioekonomiska segregationen. Därför ska vi införa Helsingforsmodellen, det vill säga införa social stadsplanering för de kommunala bostadsbolagen med målet att reglera hyror för en andel av de nybyggda hyresrätterna. Pensionärer, låginkomsttagare och ensamstående föräldrar ska kunna dela trappuppgång med grannar som har högre inkomster. Barn från hem med olika ekonomiska förutsättningar ska få leka på samma gård.

Stockholm har ett rikt och jämställt utbud av fritid, mötesplatser och idrott.

Föreningslivet är en fantastisk tillgång för alla stockholmare och ska stödjas och ges förutsättningar att växa. Arbetet mot diskriminering ska stödjas och en demokratisk grundsyn ska vara en förutsättning för att ideella organisationer ska få kommunala bidrag. Jämställdhet och mångfald ska främjas.

Att ha platser att mötas på, organisera sig och göra saker tillsammans är centralt för det civila samhället och för demokratin. Trygga rum har alltid varit viktigt för grupper som genom historien har diskriminerats och utsatts för förtryck. De kan bidra till att stärka människors egenmakt. Därför ska staden fortsätta skapa fler mötesplatser för unga tjejer och hbtq-personer så att det finns i varje stadsdel. Ett allaktivitetshus för kvinnor och tjejer ska utredas. Befintliga mötesplatser och fritidsgårdar ska fortsätta göras mer tillgängliga och attraktiva för alla oavsett kön och bakgrund, samt utgå från ungas egna villkor och önskemål. Kompetensen kring jämställdhet och antidiskriminering ska fortsätta höjas bland personal som jobbar med barn och unga.

Arbetet med att stärka ungas organisering med fokus på feminism och antirasism ska fortsätta och utvecklas till att även omfatta unga med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar.

Ett sommarlovslöfte ska införas som innebär säkerställandet av olika kostnadsfria kultur- och idrottsaktiviteter, i synnerhet under loven. Sommarkolloverksamheten behöver utvecklas så att den passar fler. Avgifterna till kollo ska inte hindra någon från att delta. Parklekar och lekplatser ska utvecklas och byggas ut.

Stockholms stads idrottspolitik utgår från ett folkhälsoperspektiv. Idrott och motion i unga år lägger grunden för en god hälsa genom hela livet, och ska vara tillgänglig för alla. För äldre är motion och rörelse en källa till fysisk och mental hälsa och nödvändig för att behålla självständighet i vardagslivet. Satsningar på idrotten ska vara jämställda och fokus ska ligga på barn-, ungdoms-, och motionsidrott. Stadens satsningar ska rikta sig särskilt mot de som i dag rör sig minst. Det betyder riktade satsningar i ytterstaden och ett ökat fokus på unga tjejer, i synnerhet tjejer med utländsk bakgrund, hbtq-personer och personer med funktionsnedsättningar.

Stockholmarna ska kunna idrotta oavsett ekonomiska förutsättningar och kostnaderna för att utöva idrott ska hållas låga. Simkunnighet är livsviktigt och ger ökad livskvalitet. Målsättningen är därför att fler stockholmare ska lära sig att simma, inte minst flickor och kvinnor.

Investeringar och utformning av idrottsanläggningar ska göras med jämställdhet och normkritik som utgångspunkt. Flickor och hbtq-ungdomar ska göras delaktiga och lyssnas in i planeringen. Där det finns könsuppdelade omklädningsrum ska även könsneutrala rum finnas.

Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet

Stockholm står inför en stor demografisk utmaning när gruppen äldre i staden på sikt ökar kraftigt. Detta kräver en långsiktig planering och samverkan mellan stadens alla delar. Ett äldreperspektiv ska finnas med i stadsplanering och nybyggnation. Äldreombudsmannen har en viktig roll i det arbetet. Stockholm ska vara en äldrevänlig stad och det långsiktiga arbetet strävar därför till att äldre ska kunna leva ett självständigt liv med hög livskvalitet och god hälsa.

Äldreomsorgen ska vara personcentrerad och jämställd. Alla äldre ska ha rätt till regelbundna utevistelser, näringsrik och vällagad mat samt möjligheter till sociala aktiviteter och gemenskap. Otrygghet och oro ska motverkas och det brottsförebyggande arbetet stärkas. Specialiserade mottagningsteam i hemtjänsten ska öka tryggheten och stärker möjligheten till rehabilitering efter utskrivning från sjukhus. Kompetensutvecklingen inom psykisk ohälsa, missbruk och våld i nära relationer ska fortsätta stärkas.

Stockholmarna ska kunna känna trygghet inför ålderdomen. All äldreomsorg ska vara bra, oavsett utförare. Det ställs hårda kvalitetskrav på kontinuitet, bemanning, utbildningsnivå och goda arbetsvillkor för personalen. Utvecklingsarbetet inom hemtjänsten fortsätter med målet att öka den äldres inflytande, förbättra samverkan runt den äldres behov samt öka handlingsfriheten för hemtjänstpersonalen att tillmötesgå den äldres dagsaktuella behov och önskemål.

Alla äldre har rätt till ett tryggt och anpassat boende. Staden ska erbjuda olika typer av boendialternativ. För att långsiktigt motsvara behoven kommer äldreanpassade boenden att öka. Samordnade informationsinsatser ska göra det lättare att hitta ett anpassat boende och uppmana äldre att tidigt planera för förändrade behov. Servicenivån i seniorboenden höjs genom att fler aktivitetscenter öppnar och ger äldre ökad tillgång till social samvaro, gemenskap och aktiviteter. Utemiljön kring äldres boende ska bidra till trivsel och fysisk aktivitet.

Fler äldre har i dag en bakgrund i ett annat land och ett annat språk än svenska som modersmål. Det är vanligt att inlärd språk tappas. Det gäller också äldre som har ett nationellt minoritetsspråk som modersmål. Äldreomsorg på andra språk än svenska ska därför främjas för att bättre kunna möta äldre på deras villkor. Även möjligheten till ett socialt liv som håller kulturen levande kan vara viktig för äldre med minoritetsbakgrund. Därför ska minoriteters initiativ till mötesplatser stödjas. Fler äldre har också i dag erfarenheter av att ha levt öppet som hbtq-personer och staden behöver därför se över hur äldreomsorgens bemötande kan förbättras för att möta den målgruppens behov.

Medarbetare i staden ska ha en god arbetsmiljö och ges möjlighet att utvecklas i yrket. Förutsättningarna för chefer i äldreomsorgen att utöva närvarande ledarskap ska förbättras. För att öka yrkenas attraktivitet och klara framtida rekrytering ska staden fortsätta förbättra arbetsvillkoren genom rätt till heltid och trygga anställningar, rimliga scheman och en god löneutveckling. Det ska finnas rutiner för hur sexuella trakasserier, kränkande behandling och diskriminering hanteras. Målet är att alla anställda ska ha grundläggande vård- och omsorgsutbildning. Vård- och omsorgsutbildning ska vara attraktiv såväl på gymnasienivå som på Komvux.

För att uppnå ett Stockholms som är helt krävs satsningar

Feministiskt initiativ vill bryta segregationen och det görs inte genom fler utbildningar och utförsäljningar av allmännyttan. Vi vill satsa på fler hyreslägenheter. Takten i bostadsbyggandet ska därför fortsätta öka med fokus på klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Det långsiktiga målet är fortsatt 140 000 lägenheter till 2030 och ett delmål om 80 000 bostäder fram till 2025. Vi vill också omfördela skolpengar till skolor med störst behov samt rita om skolans upptagningsområden för att motverka skolsegregationen. Att arbetet med att stärka ungas organisering med fokus på feminism och antirasism ska fortsätta och utvecklas till att även omfatta unga med fysisk och psykisk funktionsnedsättningar. Vi vänder oss starkt emot de nedskärningar som gjorts och som fortsätter göras inom barn, kultur och fritid på stadsdelsnämnds nivå och på stadsdelarnas demokratiarbete.

2. Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

I en tid då mänskliga rättigheter är under hot runt om världen, även i Sverige, behöver vi se till att de värden som bygger vår demokrati värnas och inte tas för givna. Under de år Feministiskt initiativ var med och styrde tog staden stora kliv när det gäller arbete med demokrati och mänskliga rättigheter. Rådet för mänskliga rättigheter var ett viktigt forum där sakkunniga bidrog med värdefull rådgivning till politiker, chefer, förvaltningar och verksamheter. Rådet och kansliet för mänskliga rättigheter sjösatte viktiga satsningar och rullade igång ett systematiskt arbete för jämställdhet, barns rättigheter, hbtq-kompetens, tillgänglighet, antirasism och nationella minoriteters rättigheter.

Den kritik som FN riktat mot att Sverige inte lever upp till de konventioner vi skrivit under faller till stor del på det kommunala ansvaret att åtgärda. Det är ett arbete som inte händer av sig självt utan kräver kompetenshöjning, organisationsutveckling och resurser.

För att uppnå ett Stockholm som är helt ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till nedanstående mål för verksamhetsområdena:

Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter

Stockholm ska i den egna verksamheten säkerställa respekt för mänskliga rättigheter och ta ansvar för de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig till. Rådet för mänskliga rättigheter är en resurs i detta arbete som ska ge råd till verksamheterna för att säkerställa att staden lever upp till de mänskliga rättigheterna. Exempel på detta kan vara hur staden kan utveckla ett jämställt, normkritiskt, antirasistiskt, icke-diskriminerande och tillgängligt arbetssätt. Arbetssätt ska ta hänsyn till hur olika maktordningar samverkar och förstärker utsattheten för de som drabbas av diskriminering på flera grunder.

Stockholm ska vara en stad där de nationella minoriteterna och urfolket samer har en stark ställning. Rätten till sitt språk, sin identitet, sin kultur och sin historia ska säkerställas och stadens riktlinjer efterlevas. Samråd och samverkan med det civila samhället är fortsatt en central utgångspunkt. Ett föreningsbidrag till nationella minoriteters organisationer ska återinrättas. Arbetet som förvaltningsområde för finska, samiska och meänkieli ska stärkas. Arbetet som romsk utvecklingskommun ska fortsätta utvecklas, bland annat genom ett romskt demokratocenter. Staden ska också införa ett särskilt säkerhetsbidrag som kan ges till minoritetsgrupper som drabbas av hot, till exempel judiska församlingen. Ett stadsövergripande program mot rasism ska tas fram.

Stockholm är en stad fri från diskriminering och hatbrott

En viktig del i att vara en stad som lever upp till mänskliga rättigheter är att synliggöra och motverka diskriminering. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och utmärkas av lärande inom och utanför stadens organisation. För att uppnå detta behöver staden bli bättre på att kartlägga och analysera verksamheterna. Genom att inkludera frågor om upplevelser av diskriminering i brukarundersökningar och medborgarenkäter synliggörs förekomsten av diskriminering och arbetet blir möjligt att följa upp.

Antidiskrimineringsklausulen i stadens upphandlingspolicy ska följas upp systematiskt för att försäkra att skattepengar inte går till företag som brister i de åtaganden som regleras i diskrimineringslagen. Yrkesgrupper som möter arbetssökande i både kommunal och privat sektor ska få utbildning i antidiskriminering och likabehandling och reflektionstid på schemat ska avsättas för frågor kring detta på arbetsplatsen.

För att förebygga och ge stöd till elever som utsatts för exempelvis diskriminering, kränkande behandling eller sexuella trakasserier ska diskrimineringsombud inrättas i stadens skolor. På så sätt säkerställs ett strategiskt arbete med likabehandling på varje skola.

Arbetet mot hatbrott ska prioriteras och kunskapen om vad hatbrott är höjas inom stadens verksamheter. Staden ska i samverkan med polisen ta fram och följa upp statistik kring hatbrott och hets mot folkgrupp. Stockholms stads mark, lokaler och anläggningar ska aldrig hyras ut till nazistiska eller andra organisationer som inte respekterar demokrati och alla människors lika värde.

Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barns rättigheter

Barns rättigheter ska vara centrala för alla politikområden. För att garantera barnrättsperspektivet ska stadens barnombudsman vara verksamheterna behjälpliga och ge förslag till förbättringar. Med ökade resurser och ambitioner inom skola och välfärd förstärks förutsättningarna att se varje barns behov. Barns rättigheter ska säkras för alla barn i staden oavsett medborgarskap eller legal status, det gäller också papperslösa barn och EU-medborgares barn och deras rätt till skolgång. Staden ska verka för att skolor och verksamhet för barn och unga är fredade zoner från polisens jakt på papperslösa. Unga ensamkommande som hunnit rota sig i Stockholm ska kunna bo kvar i staden.

Varje barn har rätt att göra sin röst hörd. Stadens verksamheter ska lyssna till barns erfarenheter och använda dessa när verksamheterna utvecklas. Arbetet med barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor ska fortsätta.

Det ska inte spela någon roll var du kommer ifrån. Inom verksamheter som riktas till barn och unga ska kompetens inom genus, normkritik och antirasistiska perspektiv öka och arbetet med likabehandlingsplaner ska stärkas.

Stockholm är en tillgänglig stad för alla

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla dess invånare. Alla, oavsett funktionsförmåga, ska ha rätt till full delaktighet. Stockholms stad ska ha höga ambitioner för att bygga bort enkelt avhjälpna hinder. Alla invånare ska kunna leva likvärdiga liv, ha lika möjligheter och kunna ta del i stadens utbud, oberoende av funktionalitet. Byggnader, offentlig miljö och kollektivtrafik ska vara tillgängliga så att alla kan delta på lika villkor. En bristande tillgänglighet hindrar människor från att utvecklas, leva ut sin fulla potential och bidra till samhällsutvecklingen.

Samhällsinformationen ska finnas tillgänglig för alla. Nya bostäder ska vara tillgängliga och äldre bostäder ska vid renovering rustas för ökad tillgänglighet. Stöd och service till personer med funktionsnedsättningar ska hålla hög kvalitet och stora möjligheter till inflytande ska garanteras. Samhällets stöd till personer med funktionsnedsättningar ska vara utformat utifrån en grund i antidiskriminering och jämlikhet, så att insatserna ska kunna leda till ökad självständighet, delaktighet, inflytande och bättre levnadsvillkor. Likvärdig utbildning är en rättighetsfråga.

Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande

Demokrati är inte bara vad som sker när det är val, utan något som måste hållas levande varje dag under hela mandatperioden. Genom stöd till stadens civila samhälle, genom att förmedla en demokratisk värdegrund som slår vakt om mänskliga rättigheter i skolan, genom närhet mellan stadens invånare och de som fattar beslut.

Stadsdelsnämnderna är ett viktigt verktyg i lokaldemokratin och ska ha resurser för att utveckla och följa upp verksamheten med invånarna, verksamma i området och medarbetare. Staden ska skapa förutsättningar för en meningsfull lokal demokrati. Facknämnderna ska också se över hur de kan öka tillgängligheten och utöka kontakterna med de invånare i staden vars röster inte hörs i dag, kvinnor och barn i ytterstaden är prioriterade grupper att nå. Successivt ska fler medborgarkontor öppnas för att närma stadens verksamheter till dess invånare. Alla ska vara väl informerade om hur de kan delta i och påverka demokratin genom ökat deltagande, såväl i vardagen som på valdagen.

Stockholmarnas inflytande över sin närmiljö ska stärkas och inflytandet vid exempelvis samhällsplanering ska stärkas. Arbetet med att stärka kvinnor och

ungas organisering ska fortsätta och utvecklas. Mötesplatser och föreningsbidrag för föreningslivet ska finnas.

3. Ett öppet och levande Stockholm

Stockholm ska vara en stad som är öppen för världen, för människor och för nya influenser. Öppenheten ska också bestå av öppna ytor för människor att vistas på utan krav på konsumtion. Staden ska vara trygg och inkluderande med plats människor och kultur. Det är detta som gör staden levande och välkomnande.

Stockholm är en växande stad med fantastiska möjligheter att ta del av konst och kultur, vatten och natur, nöjen och nya möten. Genom en progressiv kulturpolitik, visionär stadsplanering och radikal miljö- och klimatpolitik ska Stockholm fortsätta att utvecklas till en myllrande stad med närhet till naturupplevelser och öppna och tillgängliga aktiviteter för alla smaker, inriktningar och åldrar.

För att uppnå ett Stockholm som är helt ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till nedanstående mål för verksamhetsområdena:

Stockholm är öppet mot omvärlden

Stockholm ska vara en stad som välkomnar nya människor. Oavsett om en person eller familj flyttar till Stockholm för att studera eller jobba eller för att de har tvingats fly, ska staden vara inkluderande och hjälpa till med bostad och vägar till försörjning. Kvinnor med små barn ska få särskilt stöd för att etablera samhällskontakter och hitta en egen försörjning. Barn ska snabbt komma i kontakt med förskolor och skolor.

Ensamkommande barn behöver särskilt stöd och ska kunna få trygghet oavsett var i asylprocessen de befinner sig. Papperslösa har enligt våra internationella åtaganden ett minimiskydd med grundläggande rättigheter som inte är kopplade till deras rätt att vistas i landet utan i egenskap av just människa. Därför ska staden vara en fristad för papperslösa personer i behov av stöd.

Stockholm ska attrahera turister både genom vår unika stadsmiljö, kulturutbud och för att vi ligger i framkant när det gäller synen på jämställdhet mellan könen. Vi ska också attrahera människor från hela världen tack vare att vi är en trygg och öppen stad för alla hbtq-personer.

Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar

Stockholm ska vara en inkluderande och levande stad som håller ihop. Hur staden planeras har betydelse för om vi får en ökad eller minskad jämställdhet,

och om vi får en sammanhållen eller en segregerad stad. Stadsplanering ska ske med jämlikhet och jämställdhet i åtanke där trygghetsperspektivet vägs in redan från start.

För att kunna säkerställa levande och trygga stadsdelar är det viktigt att ta tillvara på lokalsamhällets krafter genom samarbete med föreningsliv och sociala företag i utvecklingen av stadsmiljön och staden. Alla boende ska ges möjlighet att involveras i samhällsplaneringen redan vid ett tidigt skede så att utrymme för påverkan finns. De offentliga rummen bör skapas tillsammans med de människor som berörs för att uppnå trygga, jämlika och inkluderade miljöer.

Genom ett feministiskt perspektiv i stadsplaneringen synliggörs olika gruppers behov och förutsättningar. Tjeje- och kvinnors livsmönster inkluderas i hela planeringsprocessen och utvecklandet av stadsmiljön. Stadens offentliga rum ska vara av hög kvalitet och erbjuda parker och torg som är inbjudande och trygga för alla.

Barnperspektivet ska genomsyra detta arbete så att barns behov av lek och rörelse prioriteras. Arbetet med att flytta ut stadens förvaltningar och bolag ska fortsätta. Stockholm ska dessutom garantera tillgänglig och fungerande samhällsservice i alla stadsdelar. Arbetet med Levande Stockholm ska fortsätta och tillämpas i fler delar av vår stad.

Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande

Konst och kultur ska kunna vara en stor del av alla människors liv i Stockholm. Stadens kulturliv ska vara mångtydigt och föränderligt, ett fält för öppensinnade processer och möten mellan kunskaper och kvaliteter, erfarenheter och uttryck. Stockholmare ska ha tillgång till ett demokratiskt, jämlikt och inkluderande kulturliv. Kulturen ska ge utrymme för en mångfald av idéer och möjlighet till både identifikation, överskridande och olikhet.

Kulturlivet ska erbjudas barn från tidig ålder och vara inkluderande och tillgängligt för alla som lever i Stockholm. Alla barn ska ha möjlighet att ta del av Kulturskolan, att vistas på rum för barn och skolorna ska regelbundet erbjuda eleverna kulturupplevelser. Genom ett bibliotekslyft ska biblioteken som demokratisk arena stärkas över hela staden och genom produktionshus för unga ska ungas eget skapande främjas. Stadens museer ska vara avgiftsfria och kvinnor som tidigare utelämnats ur historieskrivningen ska ta plats genom Kvinnohistoriska museet.

Stockholm ska vara en fristad för förföljda författare, journalister, kulturarbetare och människorättsförsvare. Genom en särskild satsning på ett Litteraturhus i Stockholm ska fler möten mellan författare och deras läsare äga rum,

samtalen utifrån litteraturen bli fler och kunskapen om situationen i olika delar av världen öka. Det finns ett stort behov av en central mötesplats för litteratur där exempelvis författarsamlat, poetry slam-tävlingar eller besök från exilförfattare ska få plats.

En stad byggd för människor framför bilism

Staden ska finnas till för människorna som bor här. Stockholm ska sträva efter att ha en tät, levande, cykelvänlig och kollektivtrafikbaserad stad framför en utspridd och bilberoende. Alla invånare ska kunna nå samhällsservice, mataffärer, förskola och skola, bibliotek, rum för kultur och föreningsliv, grönområden och vårdcentral på mindre än 15 minuter, utan att behöva ta bilen. Därför måste det finnas många lokala stadskärnor med fullständig service och goda kommunikationer.

Under den förra mandatperioden har vi varit med och inrättat sommargångator som har varit mycket uppskattade och som visar den levande och attraktiva stad som Stockholm skulle kunna vara under fler årstider. Feministiskt initiativ vill fortsätta arbetet med sommargångator, men vi vill också gå längre. Vi vill satsa på permanenta gångator och bilfria områden och dagar. I denna budget vill vi ta fram en strategi för att inrätta fler zoner som är fria från privatbilism. En bilfri stad skulle frigöra stora ytor som tidigare har upptagits av parkeringsplatser och som skulle kunna omvandlas till parker, stadsodlingar och sociala mötesplatser.

Feministiskt initiativ vill komma ifrån den bilcentrerade synen på kommunikationer och i stället sätta gång-, cykel- och kollektivtrafiken som utgångspunkt för planering, utformning och utbyggnad. Ett sätt är att arbeta med shared spaces och specifikt gångfartsområden, där de gående sätts först. Den bil- och cykeltrafik som behöver ta sig in på området får anpassa hastighet och kurs efter gångtrafiken. Gångfartsområden kan komplettera större zoner helt fria från privatbilism.

I våra centrum ska det finnas möjlighet för människor att mötas, leka, ordna offentliga möten eller på annat sätt synas och engagera för lokala intressen. Stockholm ska verka för det öppna centrumet, med en blandning av butiker, restauranger, offentlig service och rum för kreativt skapande och föreningsliv.

Offentliga ytor ska vara tillgängliga för konst och samhällsinformation och reklamen ska på sikt försvinna ur det offentliga rummet. Riktlinjerna för att stoppa sexistisk, rasistisk och annat slags kränkande reklam i staden ska skärpas.

Stockholm är en hållbar stad med höga ambitioner för miljö och klimat

Klimatkatastrofen vi befinner oss i kräver genomgripande åtgärder i hela staden. Kommunstyrelsen ska därför utlysa klimatnödläge och göra en akut översyn av stadens verksamheter för att de ska bli koldioxidneutrala snarast, dock senast 2025. Under året ska Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 omarbetas så att den får målåret 2030.

Vi vill genast starta planprocesser på Bromma flygplats så att vi kan bygga nya bostäder i stället för att underlätta för flygtrafik.

Staden ska främja cirkulär ekonomi och återbruk genom inrättandet av en återbruksgalleria och genom att införa lösningar för återbruk av byggmaterial inom byggbranschen. Vid ny- och ombyggnation inom stadens egna bolag ska återanvändning av byggmaterial vara utgångspunkten så långt det går.

En viktig del för att minimera stockholmarnas koldioxidavtryck är att minska köttkonsumtionen genom att införa vegetarisk norm inom stadens verksamheter och sträva efter en hög andel vegansk mat. Såvida det inte finns särskilda skäl ska verksamheterna övergå till att framför allt erbjuda vegansk eller vegetarisk mat. Det ska också gälla personalrestauranger och matservering till anställda och politiker. Utöver det ska staden minska utsläppen från maten som serveras i stadens verksamheter genom obligatorisk matavfallsinsamling för både verksamheter och hushåll.

Stockholm måste göra mycket mer än vad som görs i dagsläget för att möta klimatkatastrofen. Vi vill se en radikal politik för omställning på alla nivåer i samhället, där vi hittar nya sätt att leva inom ramen för planetens gränser.

4. En välfärdsstad som satsar på kvinnor och tjejer

Stockholm är en öppen och trygg stad som är tillgänglig för alla. Makt och resurser delas lika oavsett kön, ålder och bakgrund. Kvinnor och tjejer är delaktiga i samhällsutvecklingen och har lika möjligheter att styra över sina liv. Jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering genomsyrar stadens all verksamhet och politik.

För att uppnå ett Stockholm som är helt ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till nedanstående mål för verksamhetsområdena:

Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Arbetet med jämställdhetsbudgetering ska fortsätta med målet att våra gemensamma skattepengar fördelas jämställt mellan kvinnor och män, flickor och pojkar i hela staden.

I vår budget satsat vi stort för att utjämna ojämlika livsvillkor i Stockholm mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Satsningarna görs inom en rad verksamheter, nämnder och bolag där det finns behov av jämställdhetsåtgärder. Exempelvis inom arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och i stadsdelsnämnderna. Vi ser behov av bättre arbetsvillkor för anställda inom staden kvinnodominerade välfärdsyrken som barnskötare, mer omfattande satsningar för att nyanlända kvinnor ska få jobb, mer avlastning i vardagen för kvinnor genom utökad barnomsorg, större satsningar inom skolan för att motverka sexuella trakasserier och motarbeta mäns våld mot kvinnor, ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck och starkare stöd till kvinnors organisering i egna sammanslutningar.

Genusperspektiv och antirasistiskt perspektiv ska fortsätta integreras i stadens alla verksamheter, genom bland annat könsuppdelad statistik och jämställdhetsanalyser som utgår från en intersektionell perspektiv. Det innebär att ta hänsyn till skillnader beroende på exempelvis socioekonomisk status, funktionsvariation, ålder, sexuell läggning, könsuttryck, religion och etnicitet.

Utredningen om kvinnors makt och inflytande som gjordes i staden under föregående mandatperiod synliggör påtagliga klyftor mellan olika grupper av kvinnor och män, i synnerhet mellan utrikes- och inrikesfödda. För att öka kvinnors makt och inflytande behöver staden stärka kvinnors möjlighet till egenförsörjning, skapa vägar in i arbete och studier, inkludera kvinnors och tjejers erfarenheter i allt trygghetsarbete och prioritera arbetet mot våld. Staden behöver också utveckla målgruppsanpassad information om demokratiska processer och stödja kvinnors organisering. Det är viktigt att stadens jämställdhetsarbete utvecklas tillsammans med kvinnoorganisationer för att bidra till träffsäkra åtgärder som bygger på kunskap om hur livsvillkoren ser ut. Kvinnor i hela staden ska ha lika möjligheter att styra över sina liv och påverka samhället.

Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

Stora delar av stadens välfärd består av kvinnodominerade arbetsplatser som traditionellt haft sämre villkor och löner än de mansdominerade. Forskning visar också att lönegap och skillnader i arbetsvillkor är påtagliga mellan inrikes- och utrikesfödda. Det är prioriterat att staden arbetar för att undanröja de skillnader som finns bland stadens anställda genom att höja statusen i välfärds-

yrken, kartlägga osakliga skillnader i löner och arbetsvillkor samt åtgärda dessa.

Medarbetarna ska ges möjlighet att vidareutvecklas i sitt yrke och mötas av ett öppet och respektfullt klimat på arbetsplatsen. Heltid och fasta anställningar ska vara norm och allmänna visstidsanställningar fasas ut. Den som arbetar i Stockholms stad ska kunna leva på sin lön. Bra arbetsförhållanden, med utgångspunkt i de villkor som formuleras i kollektivavtal, ska vara lika självklara i upphandlad verksamhet. Stadens personalpolicy ska vara ett konkret stöd för alla verksamheter i staden.

Jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering ska genomsyra personalpolitiken med fokus på förebyggande arbete. Arbetsmiljön ska vara fri från diskriminering, trakasserier och kränkande särbehandling. Årliga lönekartläggningar ska genomföras och osakliga löneskillnader åtgärdas. Det ska vara möjligt att kombinera arbete i staden med föräldraskap. Det hälsofrämjande arbetet fortsätter för yrkesgrupper med hög sjukfrånvaro och låg faktisk pensionsålder. Helhetslösningar för ökad hälsa ska utvecklas för yrkesgrupper med särskilt utsatta arbetsvillkor. Ett aktivt arbete ska bedrivas för att sänka sjukskrivningstalen och formerna för en generell arbetstidsförkortning ska utredas.

Chefers förutsättningar i kvinnodominerade yrken behöver förbättras, genom bland annat stärkt ledarutbildning och ökade möjligheter till ett närvarande ledarskap.

Chefer ska ha god kunskap om stadens kompetensbaserade rekryteringsprocess för att undvika diskriminering. Åtgärder vidtas för att fler personer med funktionsnedsättningar ska erbjudas anställning i staden. En aktiv planering för breddad rekrytering ska finnas. Det är prioriterat att öka andelen utrikes födda i chefspositioner.

För att behålla, utveckla och rekrytera medarbetare ska staden ha en långsiktig planering för kompetensutveckling och kompetensförsörjning. Det är angeläget att de särskilda satsningar som gjorts för att öka kompetensutvecklingen i stadens verksamheter kan fortsätta under kommande år. Gymnasiet och vuxenutbildningen har en strategisk roll i stadens egen kompetensförsörjning. Medarbetarnas delaktighet och inflytande ska stärkas. Staden mår bra av medarbetare som vågar och vill bidra till utveckling av stadens verksamhet. Stockholm ska ha en styrmodell som vägleds av välfärdsprofessionens kunnande och yrkesetik. Arbetet med Stockholms stads handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare ska fortsätta. Stockholms barnskötare är bland de lägst betalda yrkesgrupperna som dessutom arbetar under väldigt hög press. Därför behövs ett löneyft för barnskötare i staden.

I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet

Utbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att kunna träda in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Betydligt fler elever ska klara grundskolan och gymnasiet. Det uppsökande arbetet för att nå unga som varken arbetar eller studerar ska intensifieras, inte minst arbetet för att nå tjejer. Fler stockholmare ska ges möjlighet att utbilda sig på högskolor och universitet. Därför ska staden arbeta hårt för att få fler utbildningsplatser till Stockholmsregionen.

Vägarna till utbildning ska alltid stå öppna och nå såväl kvinnor som män. Det ska aldrig vara för sent att lära sig läsa och skriva, att lära sig svenska, att läsa upp sina betyg eller att byta yrkesbana. Satsningar på vuxenutbildningen är avgörande för minskad arbetslöshet och förbättrad matchning på arbetsmarknaden samt för fortbildning av personal som saknar adekvat utbildning. Detta gäller både utbildning på grundläggande nivå och utbildning som är riktad mot bristyrken. Kvaliteten i Svenska för invandrare (SFI) ska höjas och undervisningen i större utsträckning individanpassas. Möjligheter att läsa svenska under föräldraledighet ska förbättras. Utbudet inom Komvux ska utökas och kombinationsinsatser för personer som står långt från arbetsmarknaden prövas. Stockholm ska även erbjuda papperslösa och EU-medborgare att läsa SFI.

Stockholm är en stad med vägar in i arbete och egenförsörjning

Ett eget arbete som känns meningsfullt är viktigt för människors utveckling, delaktighet och egen försörjning. För att uppnå ekonomisk jämställdhet ska kvinnor ges lika goda förutsättningar som män att få ett arbete och en egen försörjning. Arbetsmarknaden ska vara jämställd och fri från diskriminering. Segregation efter kön och bakgrund mellan olika yrkesgrupper ska motverkas.

Många arbeten skapas på Stockholms växande arbetsmarknad och arbetslösheten sjunker kraftigt. Behovet av försörjningsstöd är det lägsta i modern tid och ska fortsätta ligga på en låg nivå. Särskilt glädjande är att ungdomsarbetslösheten i det närmaste halverats sedan 2014. Det finns dock fortfarande utmaningar i form av en hög arbetslöshet i vissa grupper och en arbetskraftsbrist i många yrken.

För att möta en arbetsmarknad som växer och efterfrågar kompetens, och för att bryta arbetslöshet, utökas antalet platser på bristyrkesutbildningar, nya platser bidrar till att fler kan gå till ett jobb samtidigt som flaskhalsar på arbetsmarknaden motarbetas. Insatserna mot ungdomsarbetslöshet ska fortsätta genom att unga erbjuds jobb, utbildning eller praktik senast inom 90 dagar. Fler lokala insatser ska etableras i områden med hög ungdomsarbetslöshet. Satsningen på att personer som uppstår försörjningsstöd på grund av arbetslöshet ska erbjudas anställningar inom staden i upp till ett år, så kallade Stockholmsjobb, fortsätter.

Målet är ett hållbart arbetsliv med trygga anställningar och möjlighet till livslångt lärande. Alla som har behov av det ska ha lika tillgång till arbetsmarknadsinsatser och dessa ska utgå från individens behov. Riktade insatser till grupper som står långt från arbetsmarknaden ska intensifieras och långtidsarbetslösheten ska minska kraftigt. Särskilda insatser ska vidtas för att nyanlända ska komma i arbete snabbt. Arbete är en väsentlig del av möjligheten till integration i Stockholm. Särskilt fokus för åtgärderna ska vara att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden

5. Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

Stockholm ska vara en stad där män, kvinnor och icke-binära personer har lika rättigheter, makt, resurser och möjligheter att forma sina egna liv. Ett liv fritt från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Staden ska ha ett aktivt arbete med att motverka ojämställdhet, våld och förtryck. Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra.

För att uppnå ett Stockholm som är helt ska stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till nedanstående mål för verksamhetsområdena:

Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld

För att säkerställa alla människors rätt till ett liv utan våld ska staden ha ett aktivt våldsförebyggande arbete såväl som ett väl utbyggt socialt skyddsnät som hjälper den som utsatts för våld och skyddar den som är hotad. Dessutom ska trygghetsarbetet i det offentliga rummet fortsätta och förstärkas med såväl sociala verksamheter som åtgärder som rör den situationella tryggheten. Feministisk stadsplanering ska utvecklas och införas i fler stadsdelar. Ökad samverkan ska ske med polis, lokalt näringsliv och lokala föreningar. Staden ska också initiera fler samarbeten med lokala föräldraföreningar som arbetar trygghetskapande i sina områden.

Unga tjejer upplever ofta det offentliga rummet som mer otryggt än unga killar. Även platser som fritidsgårdar, festivaler och badhus kan upplevas otrygga av rädsla för sexuella ofredanden. Programmet RoS, Respekt och Självrespekt, ska återupptas och spridas på skolor, fritidsgårdar och till personal i verksamheter som haft problem med sexuella trakasserier och ofredanden bland besökare.

För att förebygga våld i hemmet, sexuellt våld och trakasserier samt hatbrott ska stadens medarbetare fortsatt utbildas i genus, normkritik och antirasism. Med ett genusmedvetet, antirasistiskt och normkritiskt arbetssätt kan personal upptäcka och förebygga våld och trakasserier.

Staden ska arbeta aktivt mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Detta sker både i stadens egna verksamheter samt i samarbete med organisationer som arbetar mot våld. Staden ska arbeta nära civilsamhället och kvinno- och tjejjourer för att kunna säkerställa långsiktiga samarbeten och finansiering så att fler får skydd från våld. Skydd från våld kan aldrig begränsas och därför ska alla kvinnor och barn, oavsett legal status, kunna få skydd på kvinnojourer. Det gäller även personer som utsatts för trafficking och människohandel. Staden ska arbeta särskilt med att detta blir känt hos kvinnojourer som tar emot våldsutsatta. Det uppsökande arbetet mot människohandel ska fortsätta och förstärkas. Nya riskgrupper som ensamkommande ungdomar och papperslösa ska särskilt uppmärksammas. För att våldsutsatta som bott på skyddat boende inte ska bli hemlösa när skyddsbehovet upphört ska nya riktlinjer tas fram för att våldsutsatta ska få förtur i bostadskön och fler genomgångsbostäder skapas.

Alla stockholmare får det stöd de behöver för ett liv i säkerhet

Alla människor har rätt till ett liv fritt från våld, men för den som utsätts för våld ska hjälpen och skyddat finnas tillgängligt, vara effektivt och rättssäkert. Både personer som utsätts för våld i hemmet och de som utsätts för våld i kriminella miljöer kan behöva skydd när de väljer att lämna ett destruktivt liv. Alla kvinnor, tjejer, barn och hbtq-personer som flyr våld i hemmet ska garanteras plats på skyddat boende där skydd från våld säkerställs, men där den utsatte också erbjuds stöd för att kunna gå vidare i ett liv fritt från våld och förtryck.

För den som lämnar en kriminell livsstil är det ofta de före detta vännerna eller rivalerna som utgör hotet. Här ska staden fortsätta utveckla arbetet med sociala insatsgrupper, men också initiera nya metoder som stärker samverkan med andra aktörer som polisen och det lokala civilsamhället. Den som väljer att vittna mot någon som har begått brott eller brukat våld ska alltid veta att samhället erbjuder skydd. Samverkan mellan polis och socialtjänst för skydd av vittnen ska stärkas. Genom mer satsningar på skyddade boenden för utsatta målgrupper kan staden säkerställa att alla stockholmare får det stöd de behöver för ett liv i säkerhet.

I Stockholm har unga makten att forma sina egna liv

Att ha makt och frihet att forma sina egna liv är en grundläggande förutsättning för ett liv utan förtryck där varje person ges möjlighet att uppnå sin fulla potential. Därför är det viktigt att barn och unga ges möjligheter att forma sina egna liv och göra sina egna livsval. Undersökningar har visat att det finns unga i Stockholm i dag som begränsas i sina val av utbildning, fritidsaktiviteter och val av partner. Många av dem lever under förtryckande strukturer och i en he-

derskontext. Staden ska därför fortsätta att arbeta intensivt mot machoideal och förtryckande strukturer.

Fritidsgårdarna ska arbeta med att få fler tjejer som besökare genom riktade aktiviteter, men också genom fortsatta kunskapshöjande insatser kring jämställdhet, antirasism och normkritik.

Att veta sina rättigheter är avgörande för att kunna kräva sin rätt och många ungdomar vet i dag inte vad de har för skyldigheter eller rättigheter i samhället. Arbetet med ungas organisering ska återupptas och utvecklas till att också omfatta ungdomar med fysisk eller psykisk funktionsnedsättningar som är en särskilt utsatt grupp som kan ha svårt att bli lyssnade till och få sina rättigheter tillvaratagna.

Socialtjänsten har ett viktigt uppdrag i att stödja och hjälpa den som får sina rättigheter kränkta och behöver hjälp och skydd. Hedersrelaterat våld och förtryck är våld som ofta drabbar unga, där förövarna ofta är föräldrar och släkt. För att kunna ge rätt hjälp krävs också rätt kunskap och därför ska en särskild certifiering införas som garanterar att socialsekreterarna har adekvat kunskap och utbildning rörande hedersrelaterat våld och förtryck. Det länsgemensamma centret mot hedersrelaterat våld och förtryck, Origo, ska stärkas och samarbetet mellan skolan ska fortsätta. Skolan är den aktör som ofta upptäcker när unga far illa eller utsätts för våld. Det är också ofta till lärare eller elevhälsa man vänder sig när det är svårt hemma. Därför ska de kunskapshöjande insatserna fortsätta så att både skolpersonal och elever vet hur man upptäcker och agerar när någon utsätts för hedersrelaterat våld.

I Stockholm är rätten till sin egen kropp och sexualitet en självklarhet

I Stockholm ska alla ha friheten att bestämma över sina kroppar och uttrycka sin sexualitet utan risk för utnyttjande och diskriminering. Ingen människa ska begränsas i sitt liv eller utsättas för våld, trakasserier och övergrepp. Kvinnor och tjejer ska få kraft och mod att fullt ut leva det liv som de önskar, drömma stort och påverka samhället. Därför ska staden satsa på ett sexlyft i skolan, förbättrad sexualundervisning och stärkta insatser för sexuella och reproduktiva rättigheter och hälsa för alla grupper av människor ur ett mångfaldsperspektiv, som bejakar alla delar av sexualiteten och alla människors särskilda behov. Staden ska aktivt arbeta med att höja kunskapen kring samtycke och arbeta våldsförebyggande i skolan. På varje skola i Stockholm ska det finnas ett diskrimineringsombud som kan samla in vittnesmål om sexuella trakasserier, övergrepp och hantera skolans arbetsmiljö. Arbetet ska innefatta ett hbtq- och antirasistiskt perspektiv.

I Stockholm finns ett aktivt arbete mot vapenvåldet

Stockholm har under flera år haft ett eskalerande problem med vapenvåld. Under föregående mandatperiod gjordes stora satsningar på att minska vapenvåldet och öka tryggheten i staden. Trots detta ser vi fortfarande stora behov av ett aktivt arbete mot vapenvåldet där satsningar gör både på förebyggande arbete, men också på riktade insatser mot det fåtal som står för det grova våldet. Staden ska initiera arbetet med den amerikanske metoden Group Violence Intervention (GVI) där socialtjänst, polis och lokala civilsamhällets aktörer arbetar sida vid sida. Sociala Insatsgrupperna ska få mer resurser och samordnas tydligare. Staden ska också inrätta ett centralt antivåldscenter för att samla olika verksamheter som både förebygger våld och hjälper den som vill hoppa av kriminella gäng att göra det. Centret ska samla olika funktioner under ett tak samt ha en utbildande och stödjande funktion för medarbetare i staden. Under 2020 ska särskilda resurser läggas på att nå tjejer och kvinnor med en kriminell livsstil vilken är en grupp som tidigare inte nåtts av befintlig verksamhet. Staden ska också se, uppmärksamma och ge stöd till anhöriga offer för vapenvåldet, men också anhöriga för de som vill lämna en kriminell livsstil.

Skattesats

Feministiskt initiativ föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Kommunal inkomstskatt utdebiteras år 2020 med 18 kronor per skattekrona.
2. Begravningsavgift utdebiteras år 2019 med 7,5 öre per skattekrona.

Stockholm 22 oktober 2019

Sissela Nordling Blanco

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

1. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Direktiv till samtliga nämnder och bolag** godkänns.

Kommunstyrelsen m.m

Feministiskt initiativs vision för en stad fri från våld och förtryck. En stad där makt och resurser fördelas jämställt och jämlikt, där social och ekologisk hållbarhet är vägledande och där de mänskliga rättigheterna respekteras. En stad som är till för alla som lever i den och som är öppen mot omvärlden. Kommunstyrelsen har ett strategiskt ansvar för att staden ska utvecklas i denna riktning. Kommunstyrelsen ska samordna samt ge stöd och goda förutsättningar för nämnder och bolagsstyrelser att uppfylla uppställda mål. Arbetet ska ske i nära samverkan med berörda nämnder och bolagsstyrelser men också med relevanta externa aktörer. Uppföljning, analys, resultatdialoger, beslutsstöd och att sprida goda exempel är viktiga delar i utvecklingen av verksamheten, som sker utifrån invånarnas behov.

Nämndens uppgifter

Kommunstyrelsen m.m. omfattar kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, stadsledningskontoret samt ersättningar till utomstående organisationer och föreningar. Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för uppföljning av kommunfullmäktiges budget i sin helhet och arbetar med samtliga av kommunfullmäktiges mål för verksamhetsåret. Kommunstyrelsen leder och samordnar förvaltningen av kommunens angelägenheter och har uppsiktsplikt över nämndernas verksamhet samt kommunens bolagsstyrelser. Under kommunstyrelsen finns borgarrådsberedning, ekonomiutskott, personal- och jämställdhetsutskott, demokrati och ytterstadsutskott, råd för mänskliga rättigheter, råd för funktionshinderfrågor, pensionärsråd, funktionshinderombudsman, barnombudsman och äldreombudsman.

Stadsledningskontoret är kommunfullmäktiges och kommunstyrelsens förvaltning. Kontoret har en central, strategisk och stödjande roll och bistår med väl underbyggda och allsidigt belysta beslutsunderlag. Uppdrag och ansvarsområden framgår av kommunallagen, reglemente för kommunstyrelsen, stadsledningskontorets instruktion samt denna budget. Stadsledningskontoret har främst ett övergripande ansvar för styrning, utveckling och uppföljning av:

- ekonomistyrning, finansstrategi och jämställdhetsbudgetering
- övergripande och strategiska personal- och arbetsgivarfrågor
- strategiska välfärdsfrågor samt kvalitetsutveckling
- strategiskt arbete för demokrati och delaktighet
- strategiskt arbete för att stärka närsamhälle och föreningsliv i socioekonomiskt utsatta områden
- strategiskt arbete för mänskliga rättigheter, jämställdhet, barnrätt, funktionshinderfrågor och nationella minoriteters rättigheter

- strategiskt arbete mot rasism i enlighet med ECCAR:s tiopunktsprogram
- stödja berörda nämnder i stadens arbete med nyanlända och ensamkommande barn och unga
- strategiska stadsutvecklingsfrågor och näringslivsfrågor
- styra och samordna bostadsbyggandet samt ansvara för att stadsplaneringen skapar långsiktigt hållbara, jämlika och jämställda stadsmiljöer som tar hänsyn till viktiga grönområden
- strategiskt ansvar för att stärka stadens miljö- och klimatarbete
- stadens trygghets- och säkerhetsarbete, däribland arbetet mot döds-skjutningar, arbetet mot sexuella ofredanden i offentliga miljöer, arbetet mot våldsbejakande extremism och arbetet mot hatbrott. Inklusivt stöd till stadsdelsnämnderna och ansvariga facknämnder samt samverkan med polis, andra externa aktörer och civilsamhället.
- strategisk fastighets- och markutveckling samt hyres- och lokalfrågor inklusive strategisk lokalförsörjning och processer för en övergripande lokalresursplanering med kontroll och styrning av fastighetshanteringen och lokalutnyttjandet
- upphandlings- och inköpsverksamheten i kommunkoncernen
- stadsövergripande kommunikation och information gentemot stadens medarbetare och invånare
- stadsövergripande internationella relationer och besök
- digital utveckling, it-strategier och informationssäkerhet
- se över stadens engagemang och ersättningar till utomstående organisationer och föreningar

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Styrning för en jämställd ekonomi

Stadens nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att verksamheterna bidrar till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Kommunstyrelsen har ett övergripande och strategiskt ansvar för att fortsätta utveckla stadens arbete med jämställdhetsbudgetering. Som ett led i arbetet ska kommunstyrelsen tillsätta en utomstående granskning av budget. På så sätt synliggörs hur stadens resurser fördelas utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Kommunstyrelsen ska fortsätta stödja nämnder och bolagsstyrelsers arbete med könsuppdelad statistik och jämställdhetsintegrering, bland annat genom det stadsövergripande jämställdhetsnätverket och fler jämställdhetsstrategier. Alla uppföljningar av stadens budget och finanser ska innehålla en jämställdhetsanalys.

Staden som arbetsgivare

Stadens personal ska ha goda arbetsvillkor med heltid och trygga anställningar som norm. Ingen ska bli sjuk eller utsliten av att arbeta. En utredning om arbetstidsförkortning ska genomföras under året som ett led i att förbättra arbetsvillkoren i välfärden. Medarbetarenkäter ska kompletteras med frågor om diskriminering och sexuella trakasserier. Kommunstyrelsen ska vara ett stöd i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen ska stärkas och följas upp, fortlöpande utbildning av chefer ska ske som ett stöd i arbetet och goda exempel spridas inom staden. Den etniska segregationen mellan och inom arbetsplatser ska brytas. Andelen utrikesfödda chefer ska öka, bland annat genom tydligt uppsatta mål och riktade insatser. Skillnader mellan kvinnodominerad och mansdominerad sektor ska motverkas. Löneskillnader mellan kvinnor och män samt mellan inrikes och utrikes födda ska kartläggas och utjämnas. Staden ska vara en tillgänglig arbetsplats för medarbetare med funktionsnedsättning.

Medel för kompetensutveckling ska fortsätta finnas i syfte att upprätthålla en god kvalitet i verksamheterna. Ledarskapet är centralt i en god personalpolitik, liksom medarbetarnas delaktighet och ett öppet och respektfullt klimat på arbetsplatserna. Chefer och medarbetare ska ha goda förutsättningar att upprätthålla hög kvalitet i verksamheterna. Särskilt viktigt är att förbättra villkoren för chefer inom välfärden. Kommunstyrelsen ska stödja berörda nämnders arbete med att främja det närvarande ledarskapet och pedagogiska ledarskapet i förskolan samt det närvarande ledarskapet i äldreomsorgen.

Mänskliga rättigheter och en jämställd stad

Kommunstyrelsen ska stärka stadens arbete för mänskliga rättigheter, jämställdhet, barnets rättigheter, hbtq-personers rättigheter, tillgänglighet och arbete mot rasism och diskriminering. Kommunstyrelsen ansvarar för att alla nämnder och bolag arbetar i enlighet med program för barnets rättigheter och inflytande, program för ett jämställt Stockholm, program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning och program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

Kommunstyrelsen ska tillsammans med stadsdelsnämnderna och det civila samhället stärka ungas organisering och öka kunskaperna om bland annat mänskliga rättigheter, antirasism och feminism. Kommunstyrelsen ska även vara ett stöd i stadsdelarnas arbete med att skapa fler mötesplatser för unga tjejer och hbtq-personer, samt fortsätta stärka kvinnors organisering med fokus

på kvinnor i ytterstaden. Detta som ett steg i arbetet för att nå det jämställdhetspolitiska målet om lika makt att forma sina egna liv och samhället. Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor bistår kommunstyrelsen i arbetet med att göra Stockholm mer tillgängligt. Kommunstyrelsens pensionsråd är rådgivande organ i allmänna frågor som rör äldres levnadsförhållanden.

Kommunstyrelsen har det stadsövergripande samordningsansvaret för frågor om nationella minoriteter och urfolk. Kommunstyrelsen ansvarar för uppföljning av riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter och strategi för romsk inkludering. Arbetet med romsk inkludering ska fortsätta. Utöver det påbörjade arbetet ska ett föreningsbidrag inrättas för nationella minoriteters organisationer som verkar i staden. Arbetet som förvaltningsområde för finska, samiska och meänkieli måste innebära reella förbättringar i form av äldreomsorg, förskoleverksamhet, kultur, revitalisering, inflytande och myndighetskontakter på minoriteternas språk. Även efterfrågan på äldreomsorg och förskola för den judiska och den romska gruppen ska undersökas genom samråd och främjas.

Kommunstyrelsen ansvarar för att stadens egna hbtq-diplomering sprids inom stadens verksamheter och medel finns att söka för att genomgå diplomeringen som en del av verksamheternas kvalitetsutveckling.

Kommunstyrelsen ska fortsätta driva på stadens arbete med det våldsförebyggande programmet MVP i samverkan med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnder och andra berörda nämnder. Det ska spridas till fler skolor och förskolor och utvidgas till fritidsverksamhet för barn och unga. Även arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, samt arbetet mot rasism och extremism i skolan ska fortsätta i samverkan med utbildningsnämnden. Satsningen för sexuella och reproduktiva rättigheter som påbörjades i samarbete med ungdomsmottagnings- och utbildningsnämnden och stadsdelarna ska fortsätta och utökas.

Som ett led i stadens arbete mot diskriminering ska ett stöd ges till diskrimineringsbyråer som hjälper stadens invånare i diskrimineringsärenden. Kommunstyrelsen ska i samverkan med utbildningsnämnden driva arbetet med att införa diskrimineringsombud i stadens skolor.

Staden fortsätter att utveckla arbetet med Fairtrade City för att bidra till att stärka mänskliga rättigheter och social hållbarhet.

Offentlig upphandling för en hållbar utveckling

Kommunstyrelsens uppgift är att leda, stödja och följa upp tillämpningen av Stockholms stads program för upphandling och inköp. Vid uppföljning ska det särskilt belysas hur nämnder och bolagsstyrelser jobbat med kvalitetskrav, miljökrav, sociala krav och antidiskrimineringsklausulen. Kommunstyrelsen ska också samverka med andra upphandlande myndigheter för att hitta gemensamma strategier i syfte att tydligt öka andelen upphandlingar med krav på socialt ansvar och arbetsvillkor i nivå med kollektivavtal.

En stad där rasism och extremism inte får fäste

Kommunstyrelsen har ett strategiskt ansvar för att motverka hatbrott och stävja hot mot minoriteter. Ett säkerhetsbidrag ska inrättas till organisationer som riskerar att utsättas för hatbrott och som behöver resurser för att kunna skydda sin verksamhet. Kunskapen om vad ett hatbrott är ska öka i stadens verksamheter, statistik föras och samverkan ske med såväl polis som civilsamhälle. Arbetet mot hatbrott ska vara en självklar del av arbetet mot våldsbejakande extremism. Kommunstyrelsen ska ta fram riktlinjer för att förhindra uthyrning av kommunal mark till nazistiska organisationer. Kommunstyrelsen ska under året ta fram ett stadsövergripande program mot rasism.

En stark välfärd för att bryta segregationen

Kommunstyrelsen har strategiskt ansvar för en sammanhållen och jämlik stad. Sociala hållbarhetskommisionens rapporter från förra mandatperioden är fortsatt viktiga i arbetet för att utjämna livsvillkor och bryta segregationen. Även utredningen om kvinnors makt och inflytande som togs fram våren 2018 visar på utmaningar som kvarstår för att uppnå en jämlik och jämställd stad. Kommunstyrelsen ska samverka med berörda facknämnder och stadsdelsnämnder för att fortsätta kartlägga och åtgärda socioekonomiska skillnader och skillnader i livsvillkor. En prioriterad grupp är kvinnor med utländsk bakgrund och deras barn.

Stadens arbete för nyanlända och ensamkommande barn och unga

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för att stadens mottagande av nyanlända består av hållbara lösningar på kort och lång sikt som förstärker likställigheten i staden och ger nyanlända en bra start i sin nya hemstad. Kommunstyrelsen ska tydliggöra roller och ansvar samt stödja berörda nämnder och bolagsstyrelser att strategiskt utveckla stadens arbete med integrations- och flyktingfrågor för att på bästa sätt skapa förutsättningar för ett bra mottagande

och för väl fungerande etablering i arbetsliv, bostadsmarknad och i samhället. Medvetenhet om kvinnors, hbtq-personers, minoriteters och barns särskilda utsatthet och rättigheter ska vara en integrerad del av arbetet.

Ensamkommande barn och unga som rotat sig i Stockholm ska kunna leva kvar i Stockholm, samverkan med det civila samhället ska fortsätta för att erbjuda boende och stöd. EU-medborgare som lever i Stockholm ska erbjudas vägar in i samhället genom boende, skolgång och yrkesutbildning. Stockholm ska också vara en fristad för papperslösa.

Klimatarbete för en hållbar stad

Kommunstyrelsen ska erkänna att vi befinner oss i ett klimatnödläge som kräver genomgripande förändringar. Stockholms stads miljöprogram och Strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm ska uppdateras utifrån målet att Stockholms stad som organisation ska vara fossilfritt 2025 och hela staden 2030.

Kommunstyrelsen leder stadens arbete med klimatanpassning som är processinriktat. Sårbarheter till följd av skyfall och höga vattennivåer är särskilt prioriterade att identifiera och åtgärda och principer för skyfallshantering ska tas fram. Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att samordna stadens insatser inom klimatområdet och samordnar även insatserna med externa aktörer, inte minst regionala. Kommunstyrelsen samordnar stadens särskilda satsning på klimatinvesteringar och riktar insatser mot projekt som ger största möjliga klimatnytta, exempelvis energieffektivisering, förnybar energi och åtgärder inom hållbara transporter. Kommunstyrelsen ska även uppmuntra stadens verksamheter till att söka extern finansiering för klimatarbetet.

Kommunstyrelsen ska implementera den stadsövergripande matstrategin för bättre folkhälsa och minskad miljö- och klimatpåverkan. Kommunstyrelsen ska i samverkan med Trafiknämnden ta fram en strategi för fler bilfria zoner och minskad bilism. Stockholmarnas hela avtryck på klimatet ska kartläggas i syfte att minska utsläppen som sker genom privata resor och konsumtion. För att minska de utsläpp som orsakas av stockholmarnas privatkonsumtion och ställa om till cirkulär ekonomi ska staden främja återbruk genom att inrätta en återbruksgalleria med inspiration från Retuna i Eskilstuna. Staden ska även skapa möjligheter för återbruk av byggmaterial. Kommunstyrelsen ska i samverkan med Stockholm Vatten och Avfall och Miljö- och hälsoskyddsnämnden samverka kring dessa frågor.

Trygghetsarbete

Kommunstyrelsen ansvarar för att strategiskt utveckla det trygghets- och säkerhetskapande arbetet. Alla stockholmare ska kunna känna sig trygga i alla delar av staden, dygnet runt och året om. Ett jämställdhetsperspektiv och motverkande av maskulinitetsnormer ska integreras i allt trygghetsarbete.

Kommunstyrelsen ska i samverkan med berörda nämnder vidta de åtgärder som krävs för att öka den upplevda tryggheten för kvinnor och tjejer i staden. Hbtq-personers och andra minoriteters upplevelser av trygghet ska också vara en integrerad del av arbetet.

Kommunstyrelsen ska ha en samordnande och drivande roll i arbetet mot vapenvåldet och tryggheten i de offentliga rummen. Arbetet med sociala insatsgrupper ska utökas för att hjälpa unga ur kriminella miljöer och metoden GVI (Group Violence Intervention) ska införas. Fler fältassistenter ska anställas och det våldsförebyggande arbetet stärkas. Kommunstyrelsen har ansvar att samordna arbetet med de verksamheter som berörs, med polis, externa aktörer och civilsamhälle. Kommunstyrelsen ska följa upp arbetet. Kommunstyrelsen ska också arbeta strategiskt för att motverka de förutsättningar som skapar grund för kriminalitet, att bryta segregationen och bygga ut välfärden är en viktig del i det arbetet. Fritid, jobb och studier ska ersätta våld och vapen.

Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att stärka det sociala investeringsperspektivet i stadens centrala processer. Stadens arbete med sociala investeringar ska ha en tydlig koppling till det stadsövergripande arbetet med social hållbarhet.

Medborgardialoger och medborgarbudget är viktiga verktyg för att det trygghetskapande arbetet ska kunna utgå från invånarnas upplevda otrygghet samt bidra till att öka invånarnas delaktighet i sitt områdes utveckling. Det är viktigt att arbeta uppsökande för att nå grupper som vanligtvis är underrepresenterade, såsom kvinnor och barn.

Kommunstyrelsen ska undersöka hur samverkan med föreningar och folkrörelser kan stärkas framöver.

Kommunstyrelsens samordnare mot våldsbejakande extremism ska stödja stadsdelsnämnderna och ansvariga facknämnder i det lokala arbetet för att kunskap och arbetssätt i stadens verksamheter utvecklas för att kunna möta de problem och utmaningar som skapas av våldsbejakande extremism. Samordnaren samverkar med polis och andra externa aktörer där det krävs en samordnad och övergripande kontakt in i staden.

Bostadsbyggande och strategiskt stadsutvecklingsarbete

Kommunstyrelsen har ett utökat ansvar för ledning och samordning av stadens bostadsbyggande i nära samverkan med berörda nämnder och bolagsstyrelser. De höga ambitionerna för bostadsbyggandet kräver effektiva arbetsätt i staden. För att säkerställa ett långsiktigt hållbart bostadsbyggande krävs ett stabilt och högt årligt tillskott av bostäder, framförallt hyresrätter med rimliga hyror. Därför behöver nya stadsutvecklingsprojekt startas och pågående stadsutvecklingsprojekt vidareutvecklas. Berörda nämnder och bolagsstyrelser ska i sin produktionsplanering samråda med kommunstyrelsen. Detta liksom en planering för den arbetsplatspotential som finns i Söderort ska säkerställas genom en stadsövergripande styrning av större projekt. Stadens översiktsplan och stadens investeringsstrategi utgör viktiga styrdokument i detta arbete.

Den fysiska planeringen av staden och förbättringar i befintliga stadsmiljöer är en viktig faktor för den sociala sammanhållningen, jämställdheten, tryggheten och för att minska skillnaderna mellan stadens delar. Ett socialt perspektiv behöver ingå i ett tidigt skede i planeringen.

Kommunstyrelsen ansvarar vidare för övergripande strategiska trafikinfrastrukturfrågor som berör staden och för att leda och samordna förhandlingar och avtal för trafikinfrastrukturprojekt med externa parter, i samarbete med trafiknämnden och andra berörda nämnder. Trafikinfrastrukturlösningar är en viktig förutsättning för stadens mål om ett fossilbränslefritt Stockholm till 2030.

Kommunstyrelsen har huvudansvaret att samordna stadens arbete med bostadsutbyggnad med utbyggnad av trafikinfrastruktur, i samarbete med andra berörda nämnder, Stockholms läns landsting och övriga parter. Kommunstyrelsen ansvarar för att hålla ihop stadens genomförande av projekt inom Sverigeförhandlingen, Storstad Stockholm, och 2013 års Stockholmsöverenskommelse och ska tillsammans med berörda nämnder ta fram relevanta underlag och avtal för att möjliggöra projekten inom dessa överenskommelser.

Parklekarna utgör en väsentlig del av stadens parkliv och är en värdefull möjlighet till lek och rörelse hos stadens barn. Många av stadens parklekar är i behov av upprustning. Kommunstyrelsen ska i samverkan med berörda nämnder planera för detta.

Särskilda prioriteringar under det kommande året:

- Ta fram ett program mot rasism

- Starta Changers hub i Stockholm – arbetsmarknadsinsatser för unga personer från förorter
- Etablera en återbruksgalleria
- Förstärkt arbete med jämställdhet och mänskliga rättigheter
- Stärkt arbete mot hatbrott och säkerhetsbidrag till minoriteter
- Strategiskt arbete för miljö och klimat utifrån rådande klimatnödläge

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

2. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Kommunstyrelsen** godkänns.

Revisorskollegiet

Stadsrevisionens uppgifter

Stadsrevisionen ska granska all kommunal verksamhet som bedrivs av staden inklusive bolag och stiftelser med mera i den omfattning som följer av god kommunal revisionsred. Stadsrevisionens ansvar följer av kommunallagen, lagen om kommunal redovisning, aktiebolagslagen samt revisionsreglementet för stadsrevisionen i Stockholms stad och andra av kommunfullmäktige utfärdade föreskrifter såsom denna budgets mål och indikatorer. Förslaget till budgetram för 2020 har enligt god revisionsred beretts av kommunfullmäktiges presidium.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

3. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Revisorskollegiet** godkänns.

Valnämnden

Nämndens uppgifter

Valnämnden ansvarar för organisation och genomförande av val till riksdagen samt val till landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige. Nämnden ansvarar också för val till Europaparlamentet. Nämnden ska dessutom genomföra eventuella extraval och folkomröstningar. Omfattningen av nämndens uppgifter är reglerad i lag, både ansvarsområdet som sådant och i viss utsträckning den organisation som ska användas för att lösa uppgifterna.

Utgångspunkten för nämndens arbete ska vara att alla röstberättigade ges goda chanser att använda sig av sin demokratiska rättighet att rösta. Nämnden ska de år då det är val planera för att valen kan organiseras och genomföras på ett sådant sätt att alla röstberättigade ges goda förutsättningar att rösta. I detta avseende ska nämnden särskilt beakta förutsättningarna att rösta i områden med historiskt lågt valdeltagande och att nå grupper med lågt valdeltagande.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

4. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Valnämnden** godkänns.

Stadsdelsnämnder

Stadsdelsnämnderna fyller en viktig funktion och har ansvar för merparten av stadens välfärdsverksamhet. Utifrån en bred kompetens ska stadsdelsnämnderna erbjuda en samhällsservice av hög kvalitet. Det lokala utvecklingsarbetet har en central betydelse för att skapa en öppen stad fri från våld och förtryck.

Stadsdelsnämndernas prioriteringar för lokalt utvecklingsarbete utgår från analyser av lokala förhållanden och har tagits fram i dialog med invånare och lokala aktörer. Möjligheterna för ett utvecklat medskapande genom exempelvis medborgardialog, medborgarbudget eller andra liknande modeller för ett fördjupat deltagande, ska beaktas. För de sju prioriterade stadsdelsnämnderna i ytterstaden är samverkan med berörda facknämnder och bolagsstyrelser avgörande för att möjliggöra genomförande av utvecklingsarbetet.

Stadsdelsnämnderna har en viktig roll i stadens trygghetsskapande arbete. Arbetet innefattar såväl sociala förebyggande insatser som investeringar och fysiska åtgärder i närmiljön. En nära samverkan med lokalpolisen, lokala organisationer, lokala näringslivet och fastighetsägare är en förutsättning för trygghetsarbetet.

Nyanlända ska få goda förutsättningar att etablera sig genom studier, på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och i samhället i stort. Det gemensamma ansvaret för ett hållbart mottagande i staden och snabb etablering kräver kommunala etablering-insatser inom stadsdelsnämndernas verksamheter, framförallt inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg och ekonomiskt bistånd samt genom arbetsmarknadsåtgärder och en nära samverkan med jobbtorg. Stadsdelsnämnderna ska alltid göra en jämställdhetsanalys och ha med ett barnperspektiv i arbetet med mottagande. Särskilda insatser riktade för kvinnor ska genomföras.

Stadsdelsnämndernas uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- kommunal förskoleverksamhet
- äldreomsorg
- stöd och service till personer med funktionsnedsättning
- individ- och familjeomsorg
- socialpsykiatri
- barn, kultur och fritid

- ekonomiskt bistånd
- arbetsmarknadsåtgärder och samverkan med jobbtorg
- mottagande och integration av nyanlända
- stadsmiljöarbete
- lokalt näringslivsarbete
- lokalt demokrati- och utvecklingsarbete
- tillsyn av försäljning av alkohol och tobak samt e-cigarettor
- medborgarkontor
- konsumentvägledning
- bostadsanpassning för bostäder enligt SoL och LSS

Ett antal stadsdelsnämnder tillhandahåller kommunövergripande verksamheter som återfinns inom verksamhetsområdena förskola, barn, kultur och fritid, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg. Syftet är bland annat att kunna erbjuda verksamheter till personer med särskilda behov, vilket gör att flera av verksamheterna är av unik karaktär. Karakteristiskt för stadens kommunövergripande verksamheter är att de är tillgängliga för invånarna i stadens samtliga stadsdelsnämnder. Kommunövergripande verksamheter återfinns inom stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Bromma, Kungsholmen, Norrmalm, Södermalm och Enskede-Årsta-Vantör.

Systemet för fördelning av resurser utgår från stadsdelsnämndernas verksamhetsansvar och befolkningsstruktur. Stadsdelsnämnderna får resurser i relation till det förväntade behovet och inte utifrån faktiska kostnader. I fördelningen ingår löpande kostnader för att bedriva en verksamhet inkluderat personal, lokaler, administration och övriga kostnader. Stadsdelsnämnderna får sina medel tilldelade som ett anslag. Inom ramen har stadsdelsnämnderna frihet att omdisponera anslaget och prioritera mellan verksamheterna, så länge de följer de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige fastställt.

Stadsdelsnämnderna beslutar själva om en ändamålsenlig organisation utifrån uppdraget och invånarnas behov. Stadsdelsnämnderna ska klara framtida volymförändringar med hög kvalitet i takt med att Stockholm växer. Stadsdelsnämnderna ska samverka inom sina verksamhetsområden och med varandra, i syfte att lära av varandra, sprida goda exempel och utveckla effektiviteten och vid behov ska regionvisa verksamheter övervägas. Stadsdelsnämnderna ska i detta syfte samverka med varandra samt med kommunstyrelsen och för verksamheten berörda nämnder.

Kommunfullmäktiges inriktning för stadsdelsnämnderna

Samtliga stadsdelsnämnder ska arbeta utifrån följande övergripande mål och riktlinjer i budgeten:

1. Ett Stockholm som är helt

- Utveckla samverkan med berörda nämnder samt relevanta externa aktörer exempelvis inom ramen för lokala brottsförebyggande råd (BRÅ) för att stärka det brottsförebyggande arbetet
- Fortsätta att utveckla, vidta och följa upp insatser för att minska antalet brott och öka tryggheten för boende, besökare och företagare
- Prioritera samarbete med lokalpolisen samt utveckling och uppföljning av samverkansöverenskommelser
- Utveckla samverkan med stadens bostadsbolag för att bland annat höja kunskapen kring oriktiga hyresförhållanden på bostadshyresmarknaden och på vilket sätt sådan kan undvikas
- Arbeta med lokalt demokrati- och utvecklingsarbete med utgångspunkt i lokala lägesbilder
- Arbeta utifrån metoden GVI – gängvåldsintervention för att förebygga gängkriminalitet och dödsskjutningar
- Fördela föreningsbidrag utifrån en jämställdhetsanalys
- Arbeta aktivt med att låta utsatta barn och unga delta i de demokratiska processerna
- Säkerställa effektiva processer för en generellt hög takt i bostadsbygandet och tillkommande samhällsservice
- Starta och vidareutveckla större stadsutvecklingsprojekt för att säkerställa ett långsiktigt, stabilt och högt årligt tillskott av bostäder
- Planera för en mångfald av boende- och upplåtelseformer och för fler hyresrätter i hela staden, minst 60% av det som byggs ska vara hyresrätter
- Fortsätta satsningen på sommarjobb i samverkan med arbetsmarknadsnämnden för att främja goda och jämlika uppväxtvillkor med särskild uppmärksamhet mot socioekonomiska förhållanden i stadsdelsnämndsområdena

2. Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

- Öka tillgängligheten till och kvaliteten i samhällsvägledning till nyanlända i ett tidigt skede i etableringsprocessen

- Samverka både inom staden och externt med näringsliv och civilsamhälle för att ge nyanlända stockholmare hjälp med etablering på arbetsmarknaden
- Ge särskilt stöd till kvinnors etablering på arbetsmarknaden
- Främja och stärka nationella minoriteter och utsatta grupper
- Utifrån befintlig kunskap, lokala lägesbilder och aktiviteter i handlingsplanerna utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism i samverkan med kommunstyrelsens centrala samordnare, socialnämnden, idrottsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, kulturnämnden och polis
- Stärka medarbetarnas inflytande och delaktighet på arbetsplatsen för att skapa en god arbetsmiljö i linje med handlingsplanen för socialsekreterare och biståndshandläggares arbetssituation
- Trygga en god kompetensförsörjning inom socialtjänsten och erbjuda nya medarbetare en gedigen introduktion samt stöd till medarbetare med kort erfarenhet i form av handledning och mentorskap
- Stödja tillåtande, tillgängligt och öppet ledarskap på alla nivåer inom socialtjänsten
- Uppmärksamma nyanlända flickors, kvinnors erfarenheter och särskilda utsatthet

3. Ett öppet och levande Stockholm

- Bidra till att uppfylla stadens mål om ett klimatsmart Stockholm och beakta de styrdokument som syftar till att uppnå detta mål
- I samarbete med trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB klargöra ansvarsfrågan i avtal för olika typer av dagvatten- och vattenanläggningar.
- Främja kollektivtrafik, gångtrafikanter och cykelvägar.
- Främja ett vitalt kulturliv med möjligheter för fler att utöva kultur samt konstnärers möjligheter att utöva sin profession
- Arbeta aktivt mot rasism både inom stadens verksamheter och i lokalsamhället
- Arbeta för en fossilbränslefri organisation senast 2025 genom att fasa ut användningen av fossil energi i egen och upphandlad verksamhet
- Säkerställa att målen hållbart resande och miljöeffektiva transporter med minskad biltrafik genomsyrar all stadsutveckling i Stockholms stad, egna och upphandlade transporter samt taxor och avgifter
- Initiera projekt och åtgärder med hög klimatnytta och breda synergiefekter, och utnyttja möjligheter till utökad finansiering via stadens sär-

skilda klimatinvesterings-satsning samt externa medel såsom Klimatkli-
vet

- Utifrån stadens skyfallmodell prioritera och åtgärda översvänningsre-
laterade risker i befintlig och planerad bebyggelse för att reducera sta-
dens sårbarhet
- Identifiera andra klimatrelaterade risker såsom värmeböljor och stärk
stadens möjlighet att hantera dessa
- Integrera dagvattenfrågor och miljö kvalitetsnormer i stadsutvecklings-
processer
- Intensifiera insatserna att nå kommunfullmäktiges mål för insamling av
matavfall
- Minska kommunkoncernens klimatpåverkan genom ökad andel ekolo-
giska, vegetabiliska och klimatsmarta livsmedel i verksamheterna samt
genom att minska matsvinnet
- Minska mängden avfall som uppkommer i verksamheterna. Där det är
möjligt ska avfallet återanvändas, materialåtervinnas eller energiåter-
vinnas
- Bistå Stockholms Stadshus AB i arbetet med att utveckla Stockholms
fjärrvärme med utgångspunkt att de fossila bränslena i kraftvärmeverket
i Värtan ska fasas ut, med ambitionen att vara avvecklade år 2022

4. En välfärdsstad som satsar på kvinnor och tjejer

- Skapa goda arbetsvillkor och jämställda löner
- Fortsätta att stärka den långsiktiga planeringen till år 2040 av både bi-
ståndsbedömda boenden och satsning på nyproduktion av seniorboen-
den, för att möta behoven av anpassade bostäder för äldre, i såväl of-
fentlig som privat regi
- Intensifiera arbetet för att få fram fler bostäder för grupper som staden
har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för. Fler genomgångsbostäder
för prioriterade grupper ska tillskapas i SHIS regi
- I bostadsexploateringsprojekt ska projekten innehålla en andel om minst
fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning
på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri och vålds-
utsatta kvinnor
- Vidareutveckla möjligheterna till introduktions-, praktik- och lärlings-
verksamhet
- Bidra till ett ökat antal Stockholmsjobb och öka antalet jobb med finan-
siering genom extratjänster

- Ta fram arbetsplatser för Stockholmsjobb där anställningarna ska vara möjliga att kombinera med utbildning, vilket är särskilt prioriterat för kvinnor och unga som saknar gymnasiekompetens
- Öka samarbete med näringslivet och andra externa aktörer under samordning av arbetsmarknadsnämnden för att skapa fler möjligheter till praktik eller anställning
- I planering och byggande säkerställa behovet av erforderliga verksamhetslokaler, till exempel förskolor och särskilda boenden, till rimliga villkor genom förbehåll i markanvisnings – och exploateringsavtal. I samband med detaljplanearbete ska alternativa ändamål begränsas
- I stadsbyggnadsprojekt ha som utgångspunkt ett riktvärde om minst 25 förskoleplatser respektive minst 50 grundskoleplatser per 100 nya lägenheter, då annan planeringsgrund saknas
- Öka samplanering vid utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar. Aktuella skolor måste i förekommande fall säkras tillgång till sådana idrottshallar under skoltid genom ett separat hyresavtal mellan utbildningsnämnden och idrottsnämnden. Avsteg kan därmed ske från den närhetsprincip som annars gäller vid upplåtelse av idrottshallar under skoltid
- Stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram ett gemensamt förslag till plan för att klara behovet av vård- och omsorgsboende. Arbetet samordnas av äldrenämnden som bearbetar förslagen och föreslår beslut om åtgärder utifrån en långsiktig bedömning för staden som helhet. Äldrenämnden ska även beakta behovet av seniorbostäder. Planen ska godkännas av kommunstyrelsen och är vägledande för nämnderna gällande förändringar av äldreboendebeståndet. Kommunfullmäktige ger enligt planeringen nämnderna uppdrag om igångsättning av konkreta utbyggnadsprojekt.
- Stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram en plan för att klara behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL. Arbetet samordnas av socialnämnden som bearbetar förslagen utifrån ett stadsövergripande perspektiv. En samlad plan ska därefter godkännas av kommunstyrelsen som är vägledande för nämnderna

5. Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

- Integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten. För att visa hur kommunkoncernens fördelning av resurser och utformning av verksamheter kommer stockholmarna till del, ska nämnder och bolagsstyrelser redovisa individbaserad statistik uppdelad efter kön. Statistiken ska, där eventuella

skillnader synliggörs, analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv samt leda till att nödvändiga åtgärder vidtas

- Säkerställa att stockholmarna som kommer i kontakt med kommunkoncernen ska behandlas och bemötas likvärdigt och respektfullt
- Erbjuder grundförutsättningar som trygga arbetsvillkor och kompetensutveckling
- Säkerställa att rutiner för anmälan och utredning av diskriminering, kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier eller represalier är väl kända av medarbetare och chefer
- Ha en långsiktig planering för att behålla, utveckla samt rekrytera verksamhetskritisk kompetens
- Arbeta med kompetensbaserad rekrytering och säkerställa att kommunkoncernens chefer har god kunskap om rekryteringsprocessen
- Prioritera långsiktig kompetensförsörjning för yrkesgrupperna inom äldreomsorgen där alltmer omfattande omvårdnadsbehov och digitaliseringen ställer nya krav på kompetens
- Säkerställa rimliga förutsättningar för chefer att utöva ett närvarande ledarskap
- Säkerställa en tydlig lönepolitik som stödjer förmågan att behålla, attrahera, rekrytera och utveckla önskvärd kompetens och som utgör ett verktyg att nå önskvärda jämställda lönestrukturer
- Prioritera stöd till chefer i det systematiska arbetsmiljöarbetet liksom kompetensutveckling för både medarbetare och chefer för att öka kunskapen om organisatorisk och social arbetsmiljö
- Prioritera stöd till verksamheter med hög sjukfrånvaro och/eller hög personärlighet
- Arbeta i enlighet med handlingsplaner för att öka takten i att göra heltid till norm vid nyanställning och erbjuda ofrivilligt deltidsarbetande heltid. Användningen av allmän visstidsanställning (AVA) och andra former av otrygga anställningar ska minimeras och endast användas på sakliga grunder
- I det ordinarie arbetet integrera den särskilda handlingsplanen för att förbättra arbetsituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare
- Arbeta förebyggande mot hatbrott och diskriminering

Förskoleverksamhet

Alla barn ska ha goda och jämlika uppväxtvillkor. Förskolan är en grundbult i Stockholm som välfärdsstad. Alla barn ska ha goda möjligheter att utvecklas och lära oavsett var i staden de bor, vilken bakgrund eller vilka förutsättningar

de har. Stadsdelsnämnderna ska garantera en likvärdig utbildning, oavsett elevernas kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder.

I förskolan lägger vi grunden för ett jämställt Stockholm. Sexism, rasism och diskriminering ska motverkas. Genom våldspreventivt arbete redan i förskolan får barn lära sig att lösa konflikter med andra medel än med våld. Förskolan ska bidra till att skapa villkor som ger alla barn samma chans att utveckla sin fulla potential och värna barnets rättigheter. Det ska vara en utvecklande, lekfull och trygg plats för alla barn där kroppslig integritet är en självklarhet.

En stark välfärd kräver att kvinnodominerade yrkesområdets status höjs. Den strukturella värdediskrimineringen av kvinnors arbete ska brytas och barnskötare, förskolelärare och annan personal ska ha bra lön, god arbetsmiljö och trygga anställningar. Att arbeta inom förskolan ska vara utvecklande och undervisande personal ska garanteras en arbetsmiljö som möjliggör att de kan fokusera på undervisning och omsorg.

Många föräldrar arbetar kväll, natt eller helg. För ensamstående föräldrar, en grupp där kvinnor med låg inkomst är överrepresenterade, är behovet av en tillgänglig barnomsorg avgörande för familjens försörjning. Det är viktigt att stadsdelen kan erbjuda en god omsorg för barnet på obekväma arbetstider för att nå målet om goda och jämlika uppväxtvillkor.

Alla stockholmare ska kunna lita på att det finns förskolor av hög kvalitet nära hemmet. Ingen ska mot sin vilja behöva pendla ut från sin stadsdel i jakten på en lärmiljö som präglas av trygghet och en stimulerande undervisning. En likvärdig utbildning ska också syfta till att uppfylla skolans utjämnande uppdrag.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- att driva och utveckla kommunala förskolor, pedagogisk omsorg, flerfamiljssystem och allmän förskola
- att alla barn som bor i stadsdelsnämndsområdet har tillgång till förskoleverksamhet
- att stadens platsgaranti uppfylls och att ramöppettiderna hålls
- tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn i förskoleåldern från ett till fem års ålder till familjer med ett sådant omsorgsbehov

Utbildningsnämnden ansvarar för att godkänna och utöva tillsyn av fristående förskolor, samordna barnomsorg på obekvämt arbetstid samt för att samordna stadens förskoleverksamhet i egen regi. Principen om lika villkor ska råda mellan kommunal och fristående förskola.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Ett Stockholm som är helt

En förskola som lägger grunden för ett jämställt Stockholm

I förskolan lägger vi grunden för ett jämställt Stockholm. Alla förskolor i Stockholms ska vara fria från diskriminering, sexism och rasism. Det finns ett tydligt samband mellan genuspedagogik och frihet från våld och trakasserier. Staden har under den senaste mandatperioden satsat på utveckling av våldspreventivt arbete, genuspedagogik och normkritik i förskolan. Ett arbete som ska fortsätta.

Stadsdelsnämnden ska arbeta systematiskt med en jämställd förskola i syfte att flickor och pojkar ska ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar av stereotypa könsroller. Forskning visar att unga killar med stereotyp syn på manligt och kvinnligt tenderar att använda tre gånger mer våld än andra. Det våldspreventiva arbetet som påbörjats i förskolan ska permanentas, utvecklas och spridas till fler delar av stadens förskolor.

Personal i förskolan ska ha kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck, våld i nära relationer och sexualiserat våld för att tidigt upptäcka signaler hos barn som lever under sådana förhållanden. Förskolan ska arbeta normkritiskt och stadsdelarna ska under budgetåret ta fram en checklista för förskolor som kan användas för att utveckla den egna verksamhetens normkritiska arbete.

Barnomsorg på obekvämt arbetstid

Många barn har föräldrar som arbetar kväll, natt och/eller helg. Förskolorna ska vara tydliga i sin information till vårdnadshavare om ramöppettiderna samt rätten till annan omsorg om förskolan har stängt. För de föräldrar som arbetar obekväma arbetstider är det viktigt att förskolorna är tillgängliga för barn under de tider då vårdnadshavarna arbetar. Stadsdelsnämnderna i Stockholms stad ska tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn i förskoleålder från ett till fem års ålder till familjer med ett sådant omsorgsbehov.

Utbildningsnämnden ansvarar för att administrera och hantera vårdnadshavares ansökningar om omsorg på obekvämt arbetstid för Stockholms stads alla verksamheter som bedriver omsorg på obekvämt arbetstid oavsett regiform. Utbild-

ningsnämnden ska tillhandahålla omsorg på obekvämlig arbetstid för barn från sex år till vårterminen året när de fyller 13 år.

En god arbetsmiljö

Förskolan är en grundbult i välfärden. En stark välfärd kräver en uppvärdering av kvinnodominerade yrkesområden. Den strukturella värdediskrimineringen av kvinnors arbete ska brytas och barnskötare och förskollärare ska ha bra lön, god arbetsmiljö och trygga anställningar. Barnskötarnas specifika roll i arbetslaget behöver uppvärderas och stärkas och de ska erbjudas kompetensutveckling, inte enbart vidareutbildning. Under året ska en särskild satsning på barnskötarens löner genomföras för att minska löneklyftorna mellan kvinnodominerad och mansdominerad yrken.

Stadsdelsnämnderna ska verka för en god tillgång till barnskötare och förskollärare. För att alla elever ska ha goda förutsättningar för sitt lärande krävs tillgång till bra lärare. Rekryteringsbehovet av barnskötare och förskollärare är stort i Stockholm, vilket är en utmaning som vi delar med övriga landet. Det stora behovet ställer krav på att fler väljer att utbilda sig till barnskötare och förskollärare och att fler stannar inom stadens skolväsende. Staden måste därför skapa förutsättningar för en god arbetssituation så att dessa stannar i stadens förskoleverksamhet.

Pedagogisk personal med språkkunskaper och kompetens för att möta elever vars föräldrar kommer från andra länder än Sverige är ett viktigt kvalitetshöjande mål i förskolan. Papperslösa barns rätt att gå i grundskolan regleras av skollagen och stadsdelarna ska aktivt arbeta för att nå denna grupp med information om rätten till förskola och förskolans verksamhet.

Utbildningsnämnden ska stärka samverkan med stadsdelsnämnderna i frågor som är gemensamma för stadens förskolor, det gäller samordning av kompetensförsörjningsinsatser, vidareutbildning och verksamhetsutveckling, samt erfarenhetsutbyte av metoder och arbetssätt som gynnar barnens lärande och utvecklingen av förskolan som en trygg plats för lärande och omsorg.

Att förbättra arbetssituationen för förskolans samtliga yrkesgrupper samt att minska den administrativa bördan är högt prioriterat. Utbildningsnämnden ska säkerställa att barnskötarens och förskollärares arbetstid i första hand kan ägnas åt pedagogiskt arbete och omsorg om barnen samt ha gott om tid för individuella barn.

En ökad digitalisering ska inte innebära att nya uppgifter åläggs pedagogisk personal. Mindre och fasta barngrupper har i forskning visat sig vara en av de mest effektiva åtgärderna för att pedagogisk personal ska få en bättre arbetsmiljö och kunna känna sig mer tillfreds med det arbete de genomför.

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

En förskola som respekterar och lever upp till barns rättigheter

Förskolan ska bedrivas med ett barnrättsperspektiv och i enlighet med FN:s barnkonvention. I Stockholm ska alla barn ha rätt till förskola eller förskoleverksamhet. Papperslösa barns rätt att gå i grundskolan regleras av skollagen och även denna grupp ska omfattas av rätten till förskola eller förskoleverksamhet i staden. Stadsdelsnämnden ska säkerställa att papperslösa barn får plats på stadens förskolor eller tillgång till förskoleverksamhet i samarbete med civilsamhällesorganisationer.

Många barn befinner sig tillsammans med sin mamma på skyddat boende för våldsutsatta. Att fly undan våld och förtryck ska inte förhindra barns möjlighet till pedagogisk utveckling. Det är kommunens ansvar att tillgodose barns rätt till utbildning och det ska finnas tydliga rutiner för att barn ska få tillgång till förskoleverksamhet eller förskolan. Placerade barn som bor i skyddat boende ska erbjudas undervisning i förskoleklass, förskola eller annan pedagogisk verksamhet.

Pedagogisk personal med språkkunskaper och kompetens för att möta elever vars föräldrar kommer från andra länder än Sverige är ett viktigt kvalitetshöjande mål i förskolan. I arbetet med att nå nyanlända familjer med barn i förskoleålder ska stadsdelsnämnderna arbeta med uppsökande informationssättningar.

Stockholm är sedan 2010 förvaltningsområde för finska, och sedan 2019 även för samiska och meänkieli, vilket betyder att finska, samiska och tornedalska barn har rätt till förskoleverksamhet som bedrivs helt eller till väsentlig del på sitt språk. Stadsdelsnämnderna behöver därför utveckla former för att tillvarata medarbetares kompetens i de nationella minoritetsspråken, rekrytera språkkunig personal och sprida kunskap om rätten till förskola på de språk som staden är förvaltningsområde för.

Alla barn ska ha goda och jämlika uppväxtvillkor

Förskolans organisation ska säkerställa en likvärdig förskola som är trygg, säker och håller en hög kvalitet. För att ge personalen tid att interagera med varje enskilt barn ska små och fasta barngrupper vara en prioriterad åtgärd. Småbarnsavdelningar ska ha max 12 inskrivna barn/avdelning och syskongrupper eller grupper med barn 3-5 år ska ha max 15 barn. Arbetet med höjd personaltäthet ska fortsätta.

Likvärdigheten i förskolan ska stärkas genom en ökad omfördelning av resurser beroende på barngruppernas sammansättning, så att alla barn, oavsett bakgrund och funktionsvariationer får en likvärdig förskoletid. Extra insatser ska göras i de stadsdelsnämndsområden som har lägst andel barn i förskolan och i förskoleklass i syfte att skapa högt förtroende för verksamheten hos ännu fler familjer. Sådana insatser kan omfatta bland annat uppsökande verksamhet, kommunikationssatsningar samt utveckling av konceptet introduktionsförskolor.

Förskolans ska vara tillgänglig både fysiskt och psykosocialt. Barn med behov av särskilt stöd eller funktionsvariationer ska få rätt stöd i sin utveckling. Arbetet med att göra skolor tillgängliga för barn med funktionsvariationer ska intensifieras, vilket bland annat innebär att det vida tillgänglighetsbegreppets innebörd, som inkluderar såväl fysisk som psykosocial lärandemiljö samt undervisningsformer, ska tillämpas.

Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna förenkla informationsöverföring om stödinsatser mellan förskola och skola för att främja tidiga insatser i skolan. Personal i förskolan ska ha kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck och våld i nära relationer för att tidigt upptäcka signaler hos barn som lever under sådana förhållanden.

Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavare, skolor, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri med flera i de fall barn behöver extra stöd. Mellan stadens egna nämnder är det därför av stor vikt att söka samverkansformer för att ge så tidiga insatser som möjligt för en likvärdig förskola. Den samlade kompetensen hos bland andra utbildningsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna ger olika perspektiv på barnets behov, som vid en god samverkan kan komma till nytta.

Ett öppet och levande Stockholm

En förskola med plats för lek och rörelse

Alla barn i Stockholm har rätt till en bra kommunal förskola nära hemmet. Stockholm växer kraftigt och behovet av att både bygga ut befintliga förskolor samt att bygga nya är stort. Det är viktigt att klara av att ta emot stora årskullar och hitta väl fungerande lokallösningar i hela staden.

Utemiljön ska ses som ett av förskolans pedagogiska rum och när nya förskolor byggs ska utemiljön planeras för i god tid. Under mandatperioden ska utbildningsnämnden i samverkan med stadsdelsnämnderna revidera riktlinjer för utemiljön, såväl gårdar som omgivning. De nya riktlinjerna ska omfatta både riktlinjer för storlek på gårdarna och så kallad lekvärdesfaktor. Arbetet med en samordnad skolplanering i Stockholm, SAMS, ska också bistå stadsdelsnämnderna i deras långsiktiga planering av förskolelokaler, med fokus på områden med särskilda utmaningar.

En förskola med höga ambitioner för miljö och klimat

Miljön i både förskolan och dess närområde ska vara giftfri och ge möjlighet till en aktiv utevistelse med fysisk rörelse. Arbetet med kemikaliesmarta förskolor ska fortsätta. Förskolgårdarna ska vara stora och planerade så att de uppfyller barnets behov av lek, rörelse och lärande. Det positiva sambandet mellan kost, rörelse och hälsa grundläggs redan i förskoleåldern.

Alla barn ska få god, varierad och näringsriktig mat i förskolan i linje med stadens måltidspolicy. Stadsdelsnämnderna ska ta fram en plan för hur skolmaten ska ställas om till en helt vegetarisk och ekologisk kost för att minska klimatpåverkan.

Förskolorna ska ha ett klimat- och miljömedvetet pedagogiskt förhållningssätt. Stadsdelsnämnderna ska verka för att fler förskolor ansöker om att erhålla Skolverkets utmärkelse ”Skola för hållbar utveckling” och att goda exempel på hur förskolorna kan arbeta med hållbar utveckling sprids inom staden.

Aktiviteter:

- Stadsdelsnämnderna ska erbjuda barn som bor i skyddat boende undervisning i förskoleklass, förskola eller annan pedagogisk verksamhet.
- Stadsdelsnämnden ska säkerställa att papperslösa barn får plats på stadens förskolor eller tillgång till förskoleverksamhet i samarbete med civilsamhällesorganisationer.

- Stadsdelsnämnderna ska systematisera förskolornas jämställdhetsarbete och kontinuerligt erbjuda kompetensutveckling för barnskötare och förskollärare.
- Stadsdelarna ska under budgetåret ta fram en checklista för förskolor som kan användas för att utveckla den egna verksamhetens normkritiska arbete.
- Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att personal i förskolan har kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck och våld i nära relationer för att tidigt upptäcka signaler hos barn som lever under sådana förhållanden.
- Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med utbildningsnämnden ta fram nya riktlinjer för att minska barngruppernas storlek och i samråd med stadsdelen ta fram en handlingsplan för att minska barngruppernas storlek.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

5. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Förskoleverksamhet** godkänns.

Barn, kultur och fritid

Ett levande kultur- och föreningsliv bland invånare i alla åldrar spelar en viktig roll för att skapa en gemenskap inom stadsdelarna och möjligheter till möten mellan stockholmare från olika områden. Alla barn och unga ska ha rätt till en meningsfull fritid och tillgång till trygga och jämställda mötesplatser oavsett ekonomiska förutsättningar och legal status. Stadens utbud av aktiviteter ska svara mot olika behov hos barn och unga med särskild fokus på grupper som inte nås av dagens verksamheter.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- tillhandahålla fritidsverksamhet för barn och ungdomar
- upplåtelse av allmänna samlingslokaler
- lokal kulturverksamhet
- bidragsgivning till föreningar
- sommarkoloniverksamhet
- konsumentrådgivning
- medborgarkontor
- lokalt demokrati- och utvecklingsarbete

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Behov av mötesplatser och stärkta mänskliga rättigheter

Antalet invånare i åldersgruppen 7-19 fortsätter att öka vilket innebär ytterligare krav och utmaningar för verksamheter riktade till den aktuella målgruppen. Mot bakgrund av detta behöver stadens öppna mötesplatser och fritidsverksamheter anpassas till dagens ungas behov och levnadsmönster. Extra viktigt är att nå de grupper som idag inte nås av annan fritidsverksamhet. För detta krävs bland annat ett utvecklat jämställdhetsarbete och särskilda aktiviteter och platser för specifika målgrupper så som unga med funktionsnedsättning, nyanlända och hbtq-personer. För att möta ungas behov och livsmönster krävs att formen för mötesplatser ständigt utvecklas.

Barn- och ungdomsperspektivet ska stärkas i stadens beslutsfattande och kontaktytorna mellan unga och beslutsfattare behöver bli fler. Stadsdelsnämnderna i ytterstaden ska i samråd med kommunstyrelsen verka för att stärka ungas organisering och öka kunskaperna om mänskliga rättigheter, antirasism jämställdhet. Målet är att stärka ungas egenmakt.

Staden ska återuppta arbetet för att stärka ungas organisering och egenmakt med fokus på mänskliga rättigheter, feminism och antirasism. Som ett led i arbetet att stärka unga behöver också föräldrar få kännedom om barn och ungdomars rättigheter. Stadsdelsnämnderna ska i samverkan med civilsamhället och genom befintliga mötesplatser fortsätta att verka för att nå och stärka kunskaperna hos fler föräldrar. Kommunstyrelsen ska vara behjälplig i arbetet. Stadsdelsnämnderna ska fortsätta sitt arbete med föräldrastödsprogram för att öka föräldrars kunskaper om barn och ungas mänskliga rättigheter. Satsningen är särskilt viktig för att förebygga att unga tjejer, killar och hbtq-personer drabbas av hedersnormer och begränsat livsutrymme.

Lokalt demokrati- och utvecklingsarbete

Det lokala demokrati- och utvecklingsarbetet syftar till att öka det demokratiska deltagandet, såväl i vardagen som på valdagen. Det innebär att utveckla och utöka former för demokratiskt deltagande såsom exempelvis medborgarförslag och medborgardialoger men även att stärka det civila samhället genom att stödja och tillhandahålla resurser för organisering och påverkansarbete, såsom exempelvis demokratisamordnare och mötesplatser.

Stadsdelsnämnderna ska i samverkan med kommunstyrelsen stärka kvinnors organisering och fortsätta att satsa på att främja kvinnors organiserande i demokratiska processer och i samhällslivet. För att ytterligare stärka de krafter som arbetar för kvinnors rättigheter och för jämställdhet, ska stadsdelarna få resurser till att inrätta kvinnoöverenshus. Där kan aktiviteter som stärker kvinnors och tjejers egenmakt ordnas och lokala kvinnoöverensningar få möjlighet att hyra in sig under ett och samma tak.

Kultur för alla

Kulturnämnden ska förstärka arbetet med stadens kultursekreterare. Målsättning ska vara att varje stadsdelsområde har en anställd kultursekreterare som arbetar heltid med att tillgodose framförallt barn och ungas, men också nyanländas, rätt till kultur. Tidigare har kultursekreterarna framförallt arbetat med barn för att garantera att alla som växer upp i Stockholm har samma tillgång till kultur, oavsett socioekonomiska faktorer. Framöver ska kultursekreterarna även ges ett uppdrag som är riktat mot nyanlända, såväl barn och unga som vuxna, då tillgången till kultur och eget skapande är en viktig del i arbetet med att etablera sig här och skapa en meningsfull tillvaro.

Samverkan mellan stadsdelarnas kultursekreterare och stadsdelens bibliotek är en viktig förutsättning för att öppna dörren till biblioteken för alla barn och för att nyttja stadens kompetenser på ett bra sätt.

Det civila samhället har en viktig roll i ett demokratiskt samhälle. Det är en arena för politisk påverkan såväl som socialt stöd och gemenskap, vid sidan av det som brukar benämnas samhällets olika sfärer: staten, familjen och marknaden. Stadsdelsnämnderna ska verka för att framför allt unga, oavsett bakgrund och förutsättningar, ska ha större möjligheter att komma i kontakt med föreningslivet. Genom föreningsengagemang skapas verktyg för att navigera i samhällets maktstrukturer, verktyg för egen utveckling och nätverksbyggande, och inte minst erfarenheter kring föreningsfrågor, styrelsearbete, ekonomi och ledarskap. Därför är det viktigt att stadsdelarna fördelar föreningsbidrag till lokala organisationer som främjar demokrati och gemenskap samt mänskliga rättigheter.

Kulturhus, öppna samlingslokaler och det offentliga rummet

Lokala mötesplatser för kultur och samhällsengagemang är en grundbult i det demokratiska samhället, och behöver finnas i såväl offentligt ägda som föreningsdrivna och självorganiserade former. Stockholms ska ha en mångfald av trygga mötesplatser, samt prioritera olika lokala, fria och småskaliga initiativ framför storskalig arenakultur och regionala varumärkesstrategier. God och jämlik tillgång till icke-kommersiella möteslokaler är en demokratisk rättighet som ska tillgodoses i hela staden. Vi vill inrätta produktionshus för unga där ungas eget skapande kan främjas.

I alla stadsdelar behövs lokaler för offentliga evenemang, självorganiserad bildningsverksamhet och kultur, demokrati- och freds rörelsers mobilisering, inkludering av nyanlända liksom exkluderade äldre personer och hemlösa, möten över generationsgränser, samt möten mellan professionell och ideell kultur. Det ska finnas möjlighet till trygga separatistiska rum för diskriminerade grupper som organiserar sig för jämlikhet. Öppna samlingslokaler ska dock aldrig utgöra en mobiliserande plattform för rörelser som strävar efter att kränka de mänskliga rättigheterna.

Vem som får ta plats och synas i det offentliga rummet är i grunden en demokratisk fråga. Stockholm ska stärka kulturens position i det offentliga rummet. Reklamen begränsar inte bara möjligheten för kulturella uttryck i våra gemensamma rum, utan skapar också en stad som är långt ifrån öppen och tillgänglig för alla invånare. Konstformer som tar sig uttryck i det offentliga rummet ska

stärkas. Stockholm ska ha fler öppna väggar för gatukonst. Det långsiktiga målet är en öppen vägg i varje stadsdelsområde.

Stadsdelsnämnderna ska genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag, tillgång till lokaler eller uthyrning av mark inte går till någon aktör som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism.

Parklekar och öppna förskolor

Stockholms parklekar ska eftersträva längre öppettider. Verksamheten i parklekarna ska förstärkas genom att staden aktivt arbetar med att engagera annan barn- och ungdomsverksamhet som vill bedriva kompletterande verksamhet som är öppen för alla barn i Stockholms parklekar. Underhållet av parklekarna ska förbättras.

Fritidsgårdar och mötesplatser

Det är viktigt att utbudet av fritidsgårdar och dessas öppettider svarar mot behoven bland unga. Personer med funktionsnedsättning ska ha god tillgång till samtliga verksamheter och det ska samtidigt finnas särskilda fritidsgårdar riktade till denna grupp.

Alla unga oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, funktionsförmåga, könsidentitet och könsuttryck ska ges samma möjligheter till aktiviteter. Medarbetarna som möter de unga är verksamheternas avgörande resurs och de behöver kontinuerlig kompetensutveckling för att kunna möta de unga stockholmarnas vardag. Fritidsgårdar ska arbeta särskilt för att nå fler flickor vilka ofta är underrepresenterade i verksamheten.

De nyanlända barn och ungdomar som kommer till staden saknar oftast nätverk. Därav är det extra viktigt att initiera aktiviteter för denna målgrupp för att möjliggöra kontaktnät och inkludering i samhället.

Generellt för stadens ungdomar är det väsentligt att skapa en meningsfull fritid som bidrar till inkludering och positiva sammanhang efter skoltid. För att motivera fler ungdomar att engagera sig i olika idrotts-, eller kulturaktiviteter efter skoltid görs en satsning på fritidslotsar. Lotsarna kommer att utgå från lokala fritidsgårdar och arbeta uppsökande gentemot skolorna i närområdet.

Sommarkoloniverksamhet

Kollon för hela familjer ska vidareutvecklas. Familjer med ekonomisk, social och psykisk utsatthet ska prioriteras. Barn och unga med funktionsnedsättning ska erbjudas möjlighet att delta i ordinarie sommarkoloniverksamhet. Inom verksamhet för LSS-kollo finns därutöver kollogårdar med olika inriktningar och anpassningar beroende på deltagarnas ålder och typ av funktionsnedsättning.

Sommarlovslöftet

För att säkerställa en meningsfull fritid för alla barn och unga under sommaren, oavsett deras föräldrars ekonomiska förutsättningar, ska staden införa ett sommarlovslöfte. Inom ramen för det avsätts resurser till stadsdelarna och idrottsförvaltningen för att organisera kostnadsfria aktiviteter för barn och unga i alla åldrar under sommarlovet.

Fältassistenter

Stadsdelsnämndernas fältassistenter ska arbeta lokalt med preventiv och uppsökande verksamhet för stadens unga. I det uppsökande arbetet ingår samarbete med barn, ungdomar, föreningsliv och ideella krafter kring stadsdelsnämndens trygghets-, trivsel- och värdegrundsarbete.

Aktiviteter:

- Stadsdelsnämnderna ska arbeta för att stärka kunskaperna om barn och ungdomars rättigheter hos fler föräldrar
- Stadsdelsnämnderna ska fortsätta stödja ungas organisering
- Stadsdelsnämnderna ska skapa mötesplatser för unga tjejer och hbtq-ungdomar
- Varje stadsdel ska ha en heltidsanställd kultursekreterare
- Sommarkoloniverksamheten ska erbjudas familjer
- Fritidslotsa ska arbeta uppsökande
- Stockholms parklekar ska eftersträva längre öppettider och erbjuda läxhjälp och tillgång till datorer
- Stadsdelsnämnderna ska verka för att framför allt unga, oavsett bakgrund och förutsättningar, ska ha större möjligheter att komma i kontakt med föreningslivet

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

6. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Barn, kultur och fritid** godkänns.

Äldreomsorg

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. Äldreomsorgen ska vara fri från diskriminering, jämställd, tillgänglig och likvärdig. Alla äldre har rätt till tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet. Rätten till självbestämmande är grundläggande och de äldre ska kunna påverka både innehåll i omsorgen och utförare. Trygga villkor för personalen är en förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- ledning av äldreomsorgen och den kommunala hälso- och sjukvården för personer över 65 år
- biståndsbedömning
- särskilt boende för äldre samt hemtjänst och dagverksamhet.
- äldrenämnden ansvarar för övergripande samordning av stadens äldreomsorg.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Ett Stockholm som är helt

Ett äldrevänligt Stockholm

För att uppnå målsättningen att Stockholm ska vara en äldrevänlig stad krävs det att ett äldreperspektiv finns med i planeringen av såväl verksamhet som den fysiska omgivningen som torg, parker och grönområden. För att möta behovet av olika boendeformer för äldre planeras både nyproducerade biståndsbedömda boenden och seniorboenden under de kommande åren. Öppnandet av aktivitetscenter i stadsdelsnämnderna bidrar till ökad social gemenskap och fysisk aktivitet bland äldre.

Bra boende för äldre

Alla äldre har rätt till en bra och trygg ålderdom. Äldre ska själva kunna välja om de vill bo hemma eller flytta till ett seniorboende. Oavsett val av boende ska äldre kunna känna sig trygga och det ska det finnas möjlighet att delta i sociala aktiviteter. För äldre utan stora hälso- och sjukvårdsbehov är seniorboenden ett alternativ. Staden ska under budgetåret satsa på att bygga fler seniorboenden, så att äldre har möjlighet att flytta till ett anpassat boende i god tid. Vidare ska stadsdelarna genomföra övergripande kommunikationsinsatser för

att informera om seniorboenden, vilken service som finns, särskilda förmedlingsregler, vikten av att stå i bostadskö och regler om bostadstillägg.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för att skapa aktivitetscenter i anslutning till så många seniorboenden som är möjligt, utifrån lokala förutsättningar. Satsningarna på aktivitetscenter som startade 2017 ska fortsätta under 2020. Aktivitetscentren ska bidra till social gemenskap och vara en social mötesplats för äldre. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att bedriva sociala aktiviteter, erbjuda möjlighet till gemensamma måltider, kulturaktiviteter och bidra till fysisk aktivitet samt utveckla verksamheten tillsammans med de boende. Aktivitetscentren ska också vara öppna för boende i stadsdelen som valt boende i egen lägenhet.

Utbyggnad av nya vård- och omsorgsboenden

Samordningen mellan stadsdelar ska stärkas ytterligare på stadsövergripande nivå och varje stadsdelsregion ska årligen ta fram ett förslag till plan för att klara vård- och omsorgsboendebehovet. I detta arbete ska planering av boenden för de nationella minoriteterna tas i beaktande, som ett led i stadens arbete som förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska, där de äldre har rätt att prata och bemötas på sitt eget språk. Detta kräver således rekrytering av personal med sådan språkkunskap.

Den viktigaste resursen för att skapa ett bra boende på vård- och omsorgsboenden är personalen. Satsningar på löneförbättringar för de lägst avlönade såsom köksbiträden och vårdbiträden samt förbättrad arbetsmiljö är därför centralt. För att stärka medarbetarna i sin yrkesroll och skapa möjligheter till kollegialt lärande ska staden erbjuda schemalagd tid för reflektion.

Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet är avgörande för att äldre ska kunna leva ett självständigt liv så länge som möjligt. För att motverka ensamhet och isolering ska stadsdelsnämnderna öka antalet och utveckla befintliga sociala mötesplatser, öppna dagverksamheter och träffpunkter för äldre. Mötesplatserna ska främja social gemenskap, goda matvanor, fysisk träning och såväl eget skapande som tillgång till kultur. Verksamheten ska bygga på ett hälsofrämjande förhållningssätt. Basen i nämndernas egna verksamheter ska vara tillsvidareanställd personal, för att främja kontinuitet i kontakterna för de äldre och bra arbetsvillkor för de anställda.

Nämnderna ska genomföra riktade insatser för att nå äldre med större behov, till exempel de som lider av psykisk ohälsa, missbruksproblematik, funktions-

nedsättningar, inte talar svenska eller är socioekonomiskt svaga. Uppsökande verksamhet ska erbjudas personer över 80 år. De biståndsbedömda dagverksamheterna verkar förebyggande och ska tillgodose behovet av en trygg verksamhet och möjligheten att bo kvar hemma, även för äldre med annat modersmål än svenska. Olika former av äldreboenden, samt kommunal hemtjänst, även i upphandlade verksamheter, ska eftersträva att anställa personal med olika språkkompetenser för att äldre i så hög utsträckning som möjligt ska kunna kommunicera med personalen på sitt modersmål.

Ett öppet och levande Stockholm

Ökad livskvalitet och trygghet

Stadsdelsnämnderna ska möjliggöra för äldre att ha en vardag med hög livskvalitet genom att exempelvis erbjuda utevistelse, sociala aktiviteter, mötesplatser och kulturupplevelser. Nämnderna ska integrera folkhälsoperspektivet i biståndsbedömningen och i omsorgsverksamheterna. Boende i vård- och omsorgsboende har rätt till utevistelse och stadsdelsnämnderna ska med stöd av äldrenämnden utveckla tillämpningen av utevistelserättigheten. Promenader är en viktig förebyggande insats som kan motverka ökat vårdbehov. Stadsdelsnämnderna ska intensifiera arbetet och registreringen i Senior Alert och Svenska Palliativregistret i syfte att få fram underlag för att kunna arbeta fram förebyggande åtgärder mot bland annat fallskador.

Den sociala situationen kring måltider är avgörande för äldres hälsa. För äldre som vill, oavsett om de bor hemma eller i seniorboende, bör det därför finnas möjlighet till billig lunch i gemensamhetslokaler i anslutning till seniorboenden eller aktivitetscenter. Stadens måltidspolicy för äldreomsorgen syftar till att göra måltiderna för äldre trevliga, förbättra hälsan och minska klimatpåverkan. De äldre ska kunna påverka vad som serveras och dialogen med de äldre om deras önskemål ska utvecklas på stadens boenden. Maten ska ha ett bra näringsinnehåll och i så stor grad som möjligt vara ekologisk. Fler tillagningskök på servicehus och vård- och omsorgsboenden ska inrättas vid ny- och ombyggnation. Våningskök ger de äldre möjlighet att känna dofter och delta i matlagningen, som i detta koncept i huvudsak sköts på boendet, samtidigt som det ger en hemlik miljö. Micasa Fastigheter i Stockholm AB tar fram förslag på lösning efter beställning från stadsdelsnämnderna.

I syfte att öka tryggheten är det angeläget att stadsdelsnämnderna stärker personalkontinuiteten genom bland annat ett fokus på schemaläggning. Stockholms stads gemensamma värdegrund för äldreomsorgen ska vara vägledande och den äldre personen och närstående ska bemötas på ett värdigt sätt.

Äldres utsatthet ska motverkas och stadsdelsnämnderna ska tillsammans med äldrenämnden, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndigheten arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre. Personalen inom äldreomsorgen ska utbildas i att upptäcka och hjälpa personer som blir utsatta för våld i nära relation. Kompetens i frågor som rör psykisk ohälsa och missbruk ska också öka bland personalen. Information om alla stadsdelsnämnders aktiviteter för äldre ska finnas lättillgänglig via Äldre direkt.

Olika målgrupper och arbetssätt i äldreomsorgen

Äldrenämnden ska ha beredskap för att tillgodose olika målgruppers särskilda behov inom äldreomsorgen. Kunskapen kring genus och hbtq-personers livsvillkor behöver fördjupas. Många äldre i Stockholm är födda i länder utanför Sverige. Personalens kunskap i språk, antidiskriminering och interkulturell kompetens blir därför allt viktigare och behöver beaktas vid utbildningsinsatser och vid rekrytering. Kompetens kring posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) som drabbar äldre på grund av trauman tidigare i livet behöver öka. Stora framsteg inom forskning och behandling har bidragit till att fler personer som lever med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättningar blir äldre och kan komma att behöva stöd och hjälp av äldreomsorgen utifrån sina egna behov.

Anhörigstöd

Många anhöriga utför ett omfattande och viktigt arbete för att vårda och stödja en äldre närstående. Staden ska erbjuda anhöriga ett preventivt stöd och insatserna ska vara likvärdiga i hela staden. I alla stadsdelar finns en anhörigkonsulent som kan informera om olika typer av stöd och hjälp samt vägleda i kontakten med kommunen, landstinget eller andra myndigheter.

Uppföljning

Stadsdelsnämnderna ska genom tillsyn, kontroll och ett utvecklat kvalitetsarbete bevaka och främja kvalitet och jämlik tillgång till god äldreomsorg. Fokus i uppföljningen ska vara kvalitetsbegrepp som kontinuitet, livskvalitet, flexibilitet, bemötande och tid. Alla kvalitetsbegrepp ska vara möjliga att följa upp och granska ur ett jämställdhetsperspektiv.

Nämnderna ska uppmuntra de äldre att lämna synpunkter på äldreomsorgen. I syfte att motverka att den individuella behovsbedömningen påverkas av att individen fyller 65 år ska en utredning genomföras med målsättningen att öka samverkan och handläggningen kring äldre inom socialtjänsten. Rutiner ska

säkerställas kring fördelning av ansvar för gemensamma ärenden mellan olika enheter inom socialtjänsten och mellan socialtjänst och äldreomsorg.

Stadens kvalitetsobservatörer ska utgöra stöd till stadsdelsnämnderna gällande metodutveckling. Stadsdelsnämnderna ska genom kvalitetsobservatörernas besök och rapporter lära av varandra och ta till vara på goda exempel, såväl inom Stockholms stadsdelsnämnder som av andra kommuner. Nämnderna ska ha som målsättning att i så stor utsträckning som möjligt delta i stadens kvalitetsutmärkelse och goda exempelmässa.

Stadsdelsnämnderna ska arbeta aktivt för att underlätta för icke vinstdrivande verksamheter och lära av goda exempel inom den idéburna sektorn inom äldreomsorgen. Möjligheten för mindre resursstarka äldre att söka information ska öka.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

7. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Äldreomsorg** godkänns.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Alla stockholmare ska oavsett funktionsvariation tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjligheten att delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Utgångspunkten för stöd och service till personer med funktionsnedsättningar är att funktionsnedsättningarna inte är en egenskap hos individen, utan att de orsakas av hur samhället ser ut. Ingen ska hindras från att delta i samhällsutvecklingen eller att nå sin fulla potential på grund av en funktionsnedsättning. Biståndsbedömningen ska vara rättssäker, likvärdig och jämställd och alla insatser ska vara anpassade till den enskildes behov. Stadsdelsnämnderna ska identifiera och avlägsna det som förhindrar eller motverkar delaktighet i samhället. Av särskild vikt är att verksamhet i stadens regi är tillgänglig och att bemötandet från anställda i staden är god, saklig och fri från diskriminering.

Uppgifter

Inom verksamhetsområdet ansvarar stadsdelsnämnderna för att tillhandahålla behovsprövade och individuellt utformade stödinsatser till personer med funktionsnedsättningar.

Insatser som beslutas enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är:

- personlig assistans
- ledsagarservice
- kontaktperson
- avlösarservice
- korttidsvistelse utanför det egna hemmet
- korttidstillsyn för skolungdom över 12 år
- boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar
- bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
- daglig verksamhet

Insatser som beslutas med stöd av socialtjänstlagen (SoL) är bland annat:

- hemtjänst
- bostad med särskild service
- boendestöd
- kontaktperson
- avlösning
- ledsagning

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Ett Stockholm som är helt

Alla stockholmare har rätt att kunna delta i samhälls- och arbetslivet oavsett funktionsvariation. Som arbetsgivare har staden också ett ansvar att göra arbetslivet tillgängligt, och att anställa fler personer med funktionsnedsättningar. Staden ska genom ett systematiskt arbete löpande förbättra stadens tillgänglighet, vilket innebär att arbeta för att byggnader och det offentliga rummet ska vara tillgängliga och att stadens verksamheter ska möjliggöra för alla att delta.

Riktad information om åtgärder och stöd för personer med funktionsnedsättning bör riktas till nyanlända, inte minst mot bakgrund av att funktionsnedsättningar ofta är vanliga i denna grupp.

Funktionshindrade finns i alla samhällsgrupper och personer med funktionshinder har samma rätt till skydd och stöd som andra när de utsätts för våld, kränkningar och diskriminering. Därför är det särskilt viktigt att socialtjänstens handläggning, insatser och verksamheter som syftar till att hjälpa och skydda utsatta personer är anpassade så att alla kan få tillgång till dem.

Rätt till inflytande och ett gott bemötande

Brukarperspektivet ska genomsyra alla insatser som görs för målgruppen och den enskildes inflytande ska öka. Rekryteringen av personal och andra stödfunktioner ska ske utifrån individens behov och den enskilde ska ges möjlighet till att tidigt kunna påverka vem som blir utsedd som exempelvis ledsagare, avlösare och kontaktperson eller kontaktfamilj. Personer med funktionsnedsättningar ska ges ett värdigt bemötande i sina kontakter med medarbetare inom förvaltningen, bolag och samarbetspartners. Stockholms stads bemötandeguide, som har tagits fram i samråd med funktionshinderrörelsen, är ett viktigt redskap. Stadsdelsnämnderna ska ta fram mål, åtaganden och aktiviteter som bidrar till att förbättra kvaliteten i verksamheten. Därtill ska stadsdelsnämnderna stärka sitt samarbete för att säkerställa att likvärdigheten och samordningen mellan dem fungerar på funktionshinderområdet.

Delaktighet i staden

Stockholms stad har högt ställda mål för att garantera full delaktighet för alla som lever och verkar i staden. Stadens program för delaktighet för personer med funktionsnedsättningar bygger på den nationella funktionshindropolitiken

och stadens vision och mål om ett Stockholm som är tillgängligt för alla och ett föredöme i skyddet av mänskliga rättigheter. Programmet är ett funktionshinderpolitiskt styrdokument som stadens nämnder och bolagsstyrelser ska utgå från när de planerar och följer upp arbetet för att nå stadens mål om ett Stockholm som är tillgängligt för alla, där personer med funktionsnedsättningar är fullt delaktiga på jämlika villkor. Möjligheten för personer med funktionsnedsättningar att kommunicera med kommunen eller att utnyttja e-tjänster ska vara lika god som för övriga invånare. Information som publiceras på Stockholms stads webbplats ska även vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättningar. Förbättringsförslag ska tas fram i dialog med kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor och funktionshinderrörelsen.

Statlig påverkan på den kommunala biståndsbedömningen

Stadens kostnader för personlig assistans ökar till följd av Försäkringskassans mer restriktiva bedömningar. Allt fler personer bedöms av Försäkringskassan ha ett behov av assistansersättning för sina grundläggande behov under 20 timmar per vecka, vilket gör att personlig assistans enligt LSS beviljad av staden ökar och därmed kostnaderna. Även Försäkringskassans långa handläggningstider påverkar kostnaderna eftersom staden måste bekosta assistans i avvaktan på beslut. Försäkringskassans restriktiva tolkning vid ny- och omprövning av ärenden om personlig assistans medför ibland att den enskilde inte längre bedöms ha rätt till assistansersättning. I stället kan den enskilde ansöka om insatser enligt LSS eller SoL, som finansieras av kommunen. Staden bör följa kostnadsutvecklingen och påtala problemet för den enskilde när Försäkringskassans bedömningar förändras trots att behoven för den som söker assistans inte alltid har förändrats.

Öka möjligheterna för LSS-bostäder

För att alla ska ha rätt och möjlighet till en bostad som är anpassad efter den enskildes behov och förutsättningar behöver staden öka antalet anpassade bostäder. Utbyggnadstakten av bostäder för personer inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri ska fortsätta öka. Det gäller bostäder för grupper som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, så kallade LSS-bostäder, samt av socialtjänstlagen, så kallade SoL-bostäder. Detta är ett stadsgemensamt ansvar och stadsdelsnämnderna ska säkerställa att behovet av bostäder till rimlig kostnad tillgodoses, bland annat i samverkan med bostadsbolagen, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och fastighetsnämnden. Nämnderna ska fortsätta planera för att tillgodose behovet av dessa bostäder och löpande redovisa arbetet till stadens genomförandegrupp för utbyggnad av

särskilda boendeformer inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri, som leds av socialnämnden.

Stockholms stad har ett särskilt kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättningar (KBF) som är bosatta inom staden. KBF ska utgöra ett komplement till de bostadsbidrag och bostadstillägg som söks hos Försäkringskassan, och kan erhållas för merkostnader som orsakas av att någon i familjen har funktionsnedsättningar och familjen måste flytta till en annan anpassad och tillgänglig bostad. För att skapa bra incitament för stadsdelsnämnderna till att bygga grupp- och servicebostäder kommer de att få möjlighet att söka ersättning från kommunfullmäktige för de faktiska kostnader de har för KBF. Handläggning av och beslut om KBF sköts fortsatt av stadsdelsnämnderna.

I samband med bostadsexploateringsprojekt ska berörda nämnder pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri.

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Hälsofrämjande arbete för personer med funktionsnedsättningar

Personer med funktionsnedsättningar har statistiskt sett sämre fysisk och psykosocial hälsa än övriga befolkningen. Därför ska stadsdelsnämnderna i samarbete med idrotts- och socialnämnden utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättningar. Detta ska ske i samarbete med civilsamhällets aktörer där brukarföreningar och andra intresseorganisationer har stor kunskap och är viktiga samarbetspartners. Det ska finnas tillgång till heminstruktörer för synskadade och hörselskadade i alla stadsdelsnämnder. För barn och unga är ledsagarservice och kontaktperson angelägna hälsofrämjande insatser, både på kort och på lång sikt, bland annat mot bakgrund av de skillnader i fysisk aktivitet som uppmärksammas vid jämförelser med övriga befolkningen.

Stockholms stads program för stöd till anhöriga ska ligga till grund för arbetet med anhörigstöd.

Barn och unga

Barnperspektivet ska stärkas och barns situation inom verksamhetsområdet ska särskilt uppmärksammas, både för barn med funktionsnedsättningar och för barn till vuxna som ansöker om stöd och service för funktionsnedsättningar.

Stadsdelsnämnderna ska fortsätta att utveckla och implementera rutiner för att säkerställa barnperspektivet samt barns delaktighet i handläggningen.

Alla stadsdelar ska verka för att det finns idrotts-, kultur- och fritidsverksamheter för barn med funktionshinder i stadsdelen samtidigt som samverkan mellan stadsdelar ska öka. Då många barn och unga med funktionsnedsättningar inte går i skola i den egna stadsdelen är det viktigt att staden beaktar restider och föräldrars möjligheter att förvärvsarbeta i planeringen av idrotts- och kulturaktiviteter.

Behovet av ledsagarservice behöver tillgodoses för att barn och unga vuxna med funktionsnedsättningar regelbundet ska kunna delta i fritidsaktiviteter, bland annat i de anpassade fritidsaktiviteter som staden anordnar.

Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

Arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Stadsdelsnämnderna ska med stöd av socialnämnden utveckla arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Socialsekreterare och biståndshandläggare som arbetar med målgruppen ska utbildas i hur hedersrelaterat våld och förtryck specifikt kan drabba personer med funktionsnedsättning.

Arbete mot utsatthet och diskriminering

Personer med funktionsnedsättningar är en särskilt utsatt grupp när det handlar om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Många är i stark beroenderelation till familj och partner och kan ha svårare att be om hjälp eller själv lämna en våldsamt miljö. I stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck pekas personer med funktionsnedsättningar ut som en grupp som är särskilt utsatt. Med utgångspunkt i stadens program ska stadsdelsnämnderna motverka att det förekommer våld på de verksamheter som riktar sig mot målgruppen, genom kunskapshöjande insatser riktade både mot personalen och brukarna själva.

Upplevelse av diskriminering är särskilt vanlig bland personer med funktionsnedsättningar. För att alla ska kunna åtnjuta full delaktighet i samhället behöver arbetet mot diskriminering ständigt pågå och förstärkas. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att man har ett kontinuerligt och aktivt arbete mot diskriminering.

(Fi):72

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

8. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Stöd och service för personer med funktionsnedsättning** godkänns.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Alla stockholmare ska ha rätt och möjlighet att utvecklas och nå sin fulla potential. För den som behöver samhällets hjälp ska socialtjänsten finnas nära och tillgänglig, vara likvärdig över staden och ha ett respektfullt bemötande. Stadsdelsnämnderna ska arbeta uppsökande, förebyggande och med skydd, stöd och insatser för barn och unga som lever i riskzon med barnperspektivet i fokus för arbetet. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att den som lider av missbruk av spel, alkohol och droger får den vård och behandling som krävs. Fokus ska också ligga på att den som lämnar ett kriminellt liv ska få ett samlat stöd för att bygga ett nytt liv. Socialtjänsten har ett stort ansvar för att den som utsatts för mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck får akut skydd och stöd, men också långsiktig hjälp med att starta ett liv fritt från våld.

Ett Stockholm som är helt

Stöd till barn och unga

Barn och unga i Stockholm ska ha goda och jämlika uppväxtvillkor. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att barn och unga som lever i riskzon för missbruk, kriminalitet eller annan ogynnsam utveckling får rätt stöd och hjälp. Barnperspektivet ska vara vägledande i socialtjänstens arbete och stadsdelsnämnderna ska säkerställa att hänsyn också tas till barnperspektivet i ärenden där en förälder eller vårdnadshavare aktualiseras hos socialtjänsten. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att adekvata behandlingsmetoder finns att tillgå för de barn och familjer som har behov av detta.

Skolan är ofta den aktör som upptäcker att ett barn mår dåligt eller behöver stöd. Därför är det viktigt att bra samverkan finns mellan skolan och andra aktörer. Samverkan mellan skola, förskola, socialtjänst och fritidsverksamheter ska stärkas och arbetet med SkolFam och skolsociala team utvecklas och stadsdelsnämnderna ska i samarbete med utbildningsnämnden se över behovet av flera sociala insatser i skolan.

Stadsdelsnämnderna ska utveckla uppföljningen av placeringar i jour och familjehem och utöka den egna rekryteringen av jour- och familjehem och minska användandet av externa aktörer. Barn och unga som är placerade i familjehem eller i institutionsvård ska ges tillgång till stödgrupper som Stella – det tredelade föräldraskapet och Mina båda världar. Även föräldrar till placerade barn ska få stöd i sitt föräldraskap både under och efter placeringstiden.

Barn som tillhör nationella minoriteter ska ha möjlighet och stöd i att behålla

sitt kulturella ursprung och identitet även vid placering i familj utanför den egna minoritetsgruppen.

Ensamkommande barn och unga ska få stöd att leva ett självständigt liv med boende, studier och arbete. Under året ska stadsdelsnämnderna utveckla mottagandet för ensamkommande unga som fått uppehållstillstånd via nya gymnasielagen, men inte har ett stadigt boende i Stockholm. Fokus ska ligga på långsiktighet och stabilitet för att ge bästa möjliga förutsättningar för ungdomens utveckling. En del av de ungdomar som får tillfälligt uppehållstillstånd har tidigare levt under mycket utsatta förhållanden och hänsyn ska tas till att särskilt stöd kan behövas för att klara vardagen. Stadsdelsnämnderna ska också utveckla samverkan med civilsamhället, näringslivet och arbetsgivare för att bidra till etablering i samhället och på arbetsmarknaden för gruppen ensamkommande barn och unga.

Stadens ungdomsmottagningar ska arbeta med rådgivning och socialt förebyggande insatser bland unga. Arbetet ska ske med ett normkritiskt förhållningssätt och personalen ska ha god kunskap om hbtq-personers livsvillkor och hälsa. Mottagningarna ska prioritera åtgärder för att upptäcka och motverka psykisk ohälsa bland barn och unga, särskilt unga tjejer, unga hbtq-personer och ensamkommande barn och unga. Nära samverkan ska ske med BUP och landstingets övriga verksamheter. Ungdomsmottagningarna ska också utveckla arbetet för att nå unga som skadar sig med sex och har sex mot ersättning.

Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

Arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Stockholms senaste kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck visar att många som utsätts för våld och förtryck vänder sig till skolans personal i första hand. Därför ska stadsdelsnämnderna ha nära samarbete med skolans personal och elevhälsa för att säkerställa att elever som berättar om utsatthet snabbt kan få stöd och skydda av socialtjänsten.

Stadsdelsnämnderna ska fortsätta arbeta med stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt utveckla en certifiering av socialtjänstens personal för att säkerställa att socialsekreterare som arbetar med handläggning av ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck har kunskap om det hedersrelaterade våldet särskilda mekanismer.

Ökade resurser ska ges till stadsdelarnas relationsvåldsteam för att säkerställa att alla som söker socialtjänstens hjälp kan få det.

Stadsdelsnämnderna ska utveckla arbetet med de unga som tvingats bryta upp från sina familjer utifrån hedersrelaterat våld och förtryck. Det är viktigt att unga får fortsatt stöd efter placeringar för att klara boende, studier, arbete men också att bygga upp ett nytt nätverk och socialt stöd för ett fortsatt självständigt liv fritt från våld och förtryck. I detta arbete är stadens länsgemensamma resurscenter Origo en viktig samarbetspartner som ska bistå stadsdelsnämnderna med kunskap och råd i enskilda ärenden.

Kunskapen om särskilt utsatta målgrupper som hbtq-personer, personer med funktionsnedsättningar och personer med osäker legal status ska fortsatt utvecklas för att kunna ge rätt stöd och hjälp.

Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden kartlägga placeringar på skyddat boende och analysera eventuell nedgång i placeringar samt jämföra detta med ansökningar och behov av skydd och stöd för att säkerställa att alla som har behov av placering på skyddat boende får det. Stadsdelsnämnderna ska även utveckla arbetet med en fungerande boendekedja för våldsutsatta som placerats på skyddat boende så att den som inte kan återvända till sin bostad ska kunna flytta vidare till en långsiktig boendelösning. I detta arbete ska socialnämnden och SHIS bistå stadsdelsnämndernas arbete.

Även papperslösa kvinnor och utsatta EU-medborgare ska ha rätt till skydd från våld och förtryck.

Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden och utbildningsnämnden säkerställa rätt till skola och förskola för barn som lever på skyddat boende.

Arbete mot våld och kriminalitet

Stadsdelsnämnderna ska ha ett aktivt förebyggande arbete för att motverka att ungdomar hamnar i missbruk och kriminalitet. Allt yngre personer rekryteras till kriminella gäng och fältassistenter ska fortsatt arbeta för att nå yngre ungdomar. Stadsdelsnämnderna ska särskilt utveckla arbetet för att nå unga 10–13 år för att motverka kriminalitet och missbruk. Arbetet med sociala insatsgrupper ska utvecklas och permanentas. Socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden och stadsdelsnämnderna ska koordinera och samordna sitt arbete med sociala insatsgrupper för målgruppen 15–29 år och särskilt utveckla förutsättningarna att nå den yngre målgruppen 15–19 år.

Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden utveckla stadsövergripande riktlinjer för arbetet med kriminella och avhoppare från gäng och ex-

trema miljöer. Forskning visar att fler tjejer och kvinnor än man tidigare vetat är del av dessa miljöer och särskilt fokus ska ligga på att nå dem. Samarbetet med polis och lokala organisationer ska stärkas och arbetet med att erbjuda skydd till avhoppare som lever under hot ska utvecklas och förstärkas. Kunskapen om arbete med kriminella och avhoppare ska stärkas inom hela socialtjänsten och samverkan mellan socialtjänstens enheter och sociala insatsgrupperna ska utvecklas.

Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna inrätta en central avhopparenhet där man samlar professioner och aktörer samt arbetar med kunskapsspridning kring arbetet med målgruppen. Stadsdelsnämndernas sociala insatsgrupper ska utveckla arbetet med att erbjuda skyddat boende på annan ort för de som bedöms ha behov av att flytta från Stockholm.

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Insatser mot hemlöshet

Att ha någonstans att bo är en grundläggande förutsättning för att kunna leva och utvecklas på ett gynnsamt sätt och kunna tillgodogöra sig övrigt stöd och hjälp. Stadsdelsnämnderna ska arbeta aktivt mot hemlöshet, både i förebyggande och akut skede. Det vråkningsförebyggande arbetet ska utvecklas. Budget och skuldrådgivning ska ges skyndsamt där barnfamiljer är en särskilt prioriterad målgrupp.

Arbetet med bostad först ska fortsätta och utökas och stadsdelsnämnderna ska i nära samarbete med SHIS fortsätta arbetet med att tillgodose behovet av genomgångsbostäder för barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden där kvinnor och barn som bott på skyddat boende utgör en stor grupp. I samarbete med socialnämnden, bostadsbolagen, SHIS och bostadsförmedlingen ska stadsdelsnämnderna tillgodose behovet av bostäder för våldsutsatta som varit placerade i skyddade boenden. Här ska stadsdelarna utveckla arbetet med så kallade mellanboende för att undvika att kvinnor som bott på skyddat boende hamnar i akut hemlöshet efter avslutad placering.

Det är viktigt att socialtjänsten uppmärksammar behoven hos barn som lever i osäkra boendeförhållanden och strävar efter att hjälpa familjerna att skapa stabilitet och förutsägbarhet för barnen. Arbetet med bo-lotsar ska fortsätta.

Äldre personer med eller utan missbruk som riskerar hemlöshet ska få den hjälp som de behöver för att få ett stadigvarande boende. Arbetet med att skapa fler akuta och långvariga boendeplatser för äldre i hemlöshet ska fortsätta i

samarbete med äldrenämnden. För att nå målgruppen ska det uppsökande arbetet mot äldre i hemlöshet utvecklas.

Förebygga och motverka missbruk

Den som riskerar att hamna i eller har utvecklat ett missbruk ska få hjälp att bli fri från det. Från 2018 har socialtjänstens uppdrag med spelmissbruk likställts med uppdraget att arbeta med alkohol och drogmissbruk. Stadsdelsnämnderna ska därför utveckla sitt arbete för att nå och arbeta med spelmissbrukare.

I samarbete med utbildningsnämnden och ungdomsmottagningarna ska stadsdelsnämnderna arbeta förebyggande mot missbruk bland unga samt sätta in insatser för dem som utvecklat ett missbruk. Arbetet för att förebygga missbruk hos unga som riskerar att värvas till kriminella miljöer ska stärkas och göras i samarbete med fältassistenter och sociala insatsgrupper.

Barnperspektivet ska beaktas även när det är vuxna som är föremål för insatser. Det är viktigt att ta hänsyn till barnperspektivet även när den vuxne inte bor tillsammans med barnet, men har vårdnad eller umgänge. Barn till missbrukare ska alltid erbjudas möjlighet att delta i stödgrupper eller andra stödjande insatser. Många som har ett missbruk lider också av psykisk ohälsa och risken är stor att de hamnar mellan stolarna hos olika aktörer. Arbetet för att de ska få rätt hjälp måste utvecklas med särskilt fokus på samarbete mellan kommun och landsting. En central del i det arbetet är att utveckla användandet av samordnad individuell plan (SIP) samt länknigen mellan beroendevårdens slutenvård och socialtjänsten och öppenvården. För den grupp som inte klarar ett eget boende ska stadsdelsnämnderna i samarbete med socialnämnden utreda behovet av mer långsiktiga boendelösningar med omfattande stöd. Arbetet för att nå unga kvinnor i missbruk ska fortsätta utvecklas och prioriteras.

Arbetet med socialpsykiatri

Socialpsykiatrin ska ha ett aktivt arbete med brukarinflytande för att säkerställa individens möjlighet att påverka sitt liv och sin situation. I detta arbete är det viktigt att stadsdelsnämnderna har ett nära samarbete med brukar- och intresseorganisationer för att tillvarata deras erfarenhet och kunskap i utvecklingen av arbetet med målgruppen. Nära samarbete ska ske med socialtjänstens övriga delar för att fånga upp de som själva inte söker sig till socialpsykiatrin. Särskilt samarbete ska ske med stadsdelarnas relationsvårdsteam för att säkerställa att våldsutsatta med behov av socialpsykiatrins insatser får sina behov tillgodosedda.

Arbetet med att erbjuda sysselsättning och arbetsmöjlighet för personer med psykiska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska fortsatt prioriteras

och utvecklas för att möjliggöra egen försörjning eller studier. Stadsdelsnämnderna ska arbeta med Peer support och tillgodose tillgången av personligt ombud för de som har behov av stöd och hjälp i kontakt med myndigheter och andra aktörer. Särskild vikt ska läggas i att ge stöd för personer som varit föremål för slutenvård. En del av dem kan stå inför en osäker boendesituation och i dessa fall ska stadsdelsnämnderna samarbeta med landstinget för att lösa boendesituationen och framtida planering. I detta arbete är SIP (samordnad individuell plan) ett viktigt verktyg.

Utveckla samarbetet med civilsamhället för att fler ska få hjälp

I Stockholm finns ett rikt civilsamhälle med både små och stora organisationer och föreningar som gör ovärderliga sociala insatser. Många gånger har de stort förtroende och möjlighet att nå personer som inte gärna vänder sig till socialtjänst eller andra myndigheter. Stadsdelsnämnderna ska under året utveckla samarbetet med lokala föreningar i stadsdelarna och utreda möjligheterna för organiserat samarbete och samverkan för att nå barnfamiljer och unga i riskzon som inte ännu är föremål för socialtjänstens insatser.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

9. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri** godkänns.

Stadsmiljöverksamhet

Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att den gemensamma stadsmiljön är välskött, tillgänglig och trygg i hela Stockholm och ger alla stockholmare möjligheter till möten och rekreation. Att arbeta för parker och naturområden med hög kvalitet och förbättrade förutsättningar för vistelse, gående och cyklister är särskilt prioriterat. Stadsdelsnämnderna ska delta i arbetet utifrån sin kunskap om lokala förhållanden och kontakt med invånarna i respektive stadsdelar.

Uppgifter

Stadsdelsnämnderna hanterar investeringar samt drift och underhåll av parker, parkvägar och grönområden, i den mån det inte avser investeringar som utgör en del av en exploatering.

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- drift och underhåll av parker, parkvägar och grönområden, inklusive barmarksrenhållning och vinterväghållning
- naturområden
- naturreservat
- strandbad

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Fysisk tillgänglighet och framkomlighet

Stadens offentliga platser, parker, grönområden och trafikmiljöer ska vara tillgängliga för alla. De offentliga rummen ska vara inkluderande och fungera som en mötesplats för alla stockholmare oavsett kön, ålder, sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck, etnicitet, religion eller funktionsvariation. Utgångspunkten ska vara jämlikhet, jämställdhet och barnperspektiv.

Stadsdelsnämnderna ska arbeta för att tillgänglighetsanpassa gångytor på stadsdelsmark, och stödja trafiknämnden i inventering av framkomligheten på stadens gångytor för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Det gäller också nya tillgänglighets- och säkerhetsproblem som uppstår till följd av bland annat elsparkcyklar och elbilar.

När stadsdelsnämnderna anlägger nya lekparken och fritidsytor ska de utformas så att de är tillgängliga för barn, ungdomar och föräldrar med funktionsnedsättningar, och gamla ytor och parker ska upprustas utifrån ett tillgänglighetsperspektiv. Också badplatser ska tillgänglighetsanpassas och rustas upp. Exklude-

rande design ska avlägsnas. För tryggare omgivningar ska belysningen på i parker och annan stadsdelsmark vara god, och buskar och träd som skymmer sikten ska beskäras.

Många av de cyklande stockholmarna och särskilt kvinnor gör korta turer i grannskapet, till kollektivtrafik och till skola och förskola, och något längre resor till närliggande stadsdelar. Barn går och cyklar till skola och på fritiden, vilket kräver god trafiksäkerhet i lokalområdet. För att öka trafiksäkerheten på vägarna ska stadsdelsnämnderna i samarbete med trafiknämnden identifiera farliga vägsträckor och områden där insatser behövs för att motverka olyckor.

Stora delar av det lokala cykelnätet går på parkmark, framförallt i ytterstaden. Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med trafiknämnden i arbetet med att utforma, underhålla och sköta lokala cykelvägar och cykelstråk, utanför huvud- och pendelstråken, så att de håller en god standard. Under året ska nämnderna ta fram en plan för det. Stadsdelsnämnderna ska också tillsammans med trafiknämnden säkerställa att gång- och cykelstråk är trafiksäkert utformade, och med ett barnperspektiv. Stadens Gångplan ska användas av stadsdelsnämnderna, trafiknämnden och andra berörda nämnder för att samordna sina insatser och prioritera resurser för gemensamma åtgärder för förbättrade förhållanden för gående, i synnerhet i ytterstaden.

Levande trygga centrum

Levande lokala centrum är viktiga för att stadens invånare ska känna trygghet och gemenskap i närområdet, och är en prioriterad fråga för stadsdelsnämnderna. Därför ska stadsdelsnämnderna i samarbete med trafiknämnden och andra berörda nämnder och bolagsstyrelser fortsätta arbetet med att stärka lokala centrum, och även arbeta för att koppla ihop ytterstadens stadsdelar med varandra.

I arbetet för trygghet och gemenskapskänsla är tankarna bakom feministisk stadsplanering en viktig del, där frågor ställs om vilka grupper som utnyttjar det offentliga rummet och vilka gruppers rörelsefrihet som begränsas på grund av otrygg stadsmiljö. Där spelar medborgardialogen en viktig roll, och stadsdelsnämnderna ska genomföra dialoger på ett sätt som säkerställer att kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning kommer till tals för att uppnå en tillgänglig, barnvänlig och jämställd stad. Även stadens våldspreventiva arbete ska vara en utgångspunkt i stadsdelsnämndernas arbete med den offentliga miljön.

När staden växer och blir tätare är det parker och grönområden som utgör allt fler invånarens enda kontakt med grönt och natur, för rekreation och lek, men också för egen odling. I arbetet med stadsutvecklingsområden ska anläggning

av nya parker vara en naturlig del, och stadsdelsnämnderna ska arbeta med att utveckla de parker som redan finns. Högsta prioritet ska vara ytterstadsdelarna.

För barn och ungdomar är tillgängliga ytor för lek och spel viktiga för en meningsfull fritid. Ju mer vi bygger, desto mindre oplanerat utrymme för lek finns. Därför är lekparkerna och fritidsytorna prioriterade, och särskild hänsyn ska tas till barn och unga när parker och grönområden utvecklas.

Stadsdelsnämnden ska erbjuda möjligheter till stadsodling, såväl i parker och kolonilotter som på kvartersgårdar och tak. För nära naturupplevelser finns stadens naturreservat, och stadsdelsnämnderna ska arbeta med att göra dem tillgängliga för alla, oavsett funktionsvariation, och locka invånarna till besök. Stadsdelsnämnderna ska också, i samarbete med miljö- och hälsoskyddsmyndigheten, stärka den biologiska mångfalden i naturreservaten, och utveckla och stärka parkernas ekologiska värden.

Parker, grönområden och grönytor har också en viktig roll för stadens miljö, den biologiska mångfalden och hantering av klimatförändringarna. Stadsdelsnämnderna ska därför utveckla arbetet med att tillvarata grönytoras möjligheter att motverka och mildra effekterna av extrema klimatrelaterade händelser, som intensiva värmeböljor och skyfall.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

10. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Stadsmiljöverksamhet** godkänns.

Ekonomiskt bistånd

Stadsdelsnämnderna ska ge människor stöd att ta tillvara sina resurser och bli självförsörjande genom individuellt utformade insatser utifrån en helhetsyn. All utredning inom ekonomiskt bistånd, liksom bedömning och tillgång till insatser, ska ske med hög rättssäkerhet och utifrån likabehandlingsprincipen. Arbetet ska ske i nära samverkan med stadens arbetsmarknadsverksamheter. Barnperspektivet ska vara fortsatt prioriterat i arbetet med ekonomiskt bistånd och stadsdelsnämnderna ska i samverkan med socialnämnden utveckla arbetet med nyanlända och ensamkommande ungdomar som nyligen fått uppehållstillstånd.

Biståndstagarna inom ekonomiskt bistånd kan ha olika försörjningshinder. Det vanligaste försörjningshindret är arbetslöshet, och därefter personer som är sjukskrivna och personer med sociala/medicinska skäl (t ex missbruk eller psykisk sjukdom). Stadsdelsnämnderna ska fortsätta att prioritera arbetet med att utveckla insatser för dessa grupper för att undvika att personer fastnar i långtidsberoende av ekonomiskt bistånd. Under 2020 ska fokus även ligga på att utveckla samarbetet mellan stadens sociala insatsgrupper och enheterna för ekonomiskt bistånd.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- myndighetsutövning gentemot enskilda som ansöker om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen
- insatser för att den enskilde ska bli självförsörjande.

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

Ett Stockholm som är helt

Fler insatser för ett minskat behov av ekonomiskt bistånd

Den som står inför en situation i livet där den på grund av arbetslöshet, sjukdom, beroendesjukdom eller andra omständigheter inte kan tillgodose sin egen försörjning ska på ett lättillgängligt och enkelt sätt kunna vända sig till socialtjänsten för stöd och hjälp med ekonomiskt bistånd. Ekonomiskt bistånd är den sista utposten när alla andra möjligheter uttömts och det är viktigt att den som söker hjälp får information och hjälp för att förstå och uppfylla de villkor som socialtjänsten ställer.

Varje persons situation är unik och ska bedömas därefter och socialtjänsten ska arbeta med individuella bedömningar och lösningar som på kort och lång sikt gagnar individen. Särskild hänsyn ska tas till barnperspektivet och barnets bästa ska alltid beaktas i de ärenden där barn berörs.

Stadsdelsnämnderna ska aktivt arbeta tillsammans med Jobbtorg för att fler ska komma ut i arbete, men också utveckla arbetet med det lokala civilsamhället i synnerhet när det gäller unga mottagare av försörjningsstöd. Även samarbetet med Sociala insatsgrupperna ska utvecklas för att på ett snabbt sätt kunna tillgodose behovet av ekonomiskt stöd till den som valt att lämna ett kriminellt liv.

Arbetet med de så kallade FUT-handläggarna ska avvecklas. Arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar ska fortsättningsvis ingå i det ordinarie arbetet med ekonomiskt bistånd.

Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

Barnperspektiv i handläggning av ekonomiskt bistånd

Barn är inte ansvariga för sina föräldrars ekonomi. Ändå drabbas ofta barn hårdast när föräldrar eller andra vårdnadshavare inte får ekonomin att gå ihop. Stadsdelsnämnderna ska arbeta för att alla barn i Stockholm ska få jämlika uppväxtvillkor. Arbetet med ekonomiskt bistånd ska därför utgå från ett barnperspektiv där barnets bästa ska vara i främsta rummet även när det är vuxna som söker ekonomiskt bistånd. Det innebär att särskild hänsyn ska tas till barnets situation och barnets bästa, och barnfamiljer med långvarigt försörjningsstöd ska kunna beviljas sommarlovspeng för aktiviteter eller andra utgifter under sommaren.

Hemlösheten bland barnfamiljer i Stockholm har ökat under de senaste åren och dessa behöver ofta omfattande stöd och hjälp av socialtjänsten. Stadsdelsnämnderna ska arbeta för att tidigt fånga upp barnfamiljer som lever i osäkra boendeförhållanden och tillgodose behov av stöd. Budget och skuldrådgivning ska skyndsamt erbjudas barnfamiljer och ett aktivt vräkningsförebyggande arbete ska tillämpas. För att tillgodose barnens behov av trygghet och stabilitet samt främja en gynnsam utveckling för barnen är det viktigt att socialtjänsten stödjer barnfamiljer i att hitta långsiktiga boendialternativ. I de fall där tillfälliga boenden beviljas ska korta placeringstider undvikas och barns möjlighet till att gå kvar i förskola och skola säkerställas. Stadsdelsnämndernas samarbete med SHIS ska stärkas för att kunna tillgodose behovet av boendelösningar för barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden.

En välfärdsstad som satsar på kvinnor och tjejer

Särskilt arbete med extra utsatta grupper

Sedan 2017 har papperslösa barnfamiljer möjlighet att söka ekonomiskt bistånd. Detta arbete ska fortsätta och även utsatta EU-medborgare med barn som vistas i Stockholm utan uppehållsrätt ska kunna ansöka om ekonomiskt bistånd för att tillgodose barnperspektivet.

Kvinnor är i högre grad än män i behov av ekonomiskt bistånd. Kvinnor som utsatts för mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck hamnar ofta också i en ekonomiskt utsatt situation där stöd kan behövas både akut och långsiktigt. Här ska stadsdelsnämnderna arbeta utifrån stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck och ta hänsyn till de ekonomiska svårigheter som våldet kan skapa.

Stadsdelsnämnderna ska också i samarbete med arbetsmarknadsnämnden arbeta för att nå och hjälpa kvinnor som står långt från arbetsmarknaden. Arbetet med stadsdelsmammor har visat sig framgångsrikt då kvinnor som är långtidssjukskrivna eller inte tidigare haft kontakt med myndigheter har nåtts och fått stöd i att skriva in sig på Jobbtorg. Samarbetet mellan socialtjänsten och stadsdelsmammorna ska utvecklas för att fler kvinnor som står långt från arbetsmarknaden ska komma i kontakt med socialtjänsten.

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Under kommande år väntas antalet nyanlända stockholmare som söker ekonomiskt bistånd öka. Även ungdomar som fått uppehållstillstånd utifrån nya gymnasielagen kan förväntas vända sig till stadsdelsnämnderna för stöd med boende och ekonomiskt bistånd. Stadsdelsnämnderna ska med stöd av socialnämnden utveckla arbetet med nyanlända och ensamkommande unga som kan förväntas ha behov av ekonomiskt bistånd. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna arbetar med informationsspridning och hög tillgänglighet för att nå dem som är i behov av stöd och ha ett aktivt arbete med att hjälpa nyanlända och ensamkommande unga med att komma in i och fortsätta med arbete och studier.

Stadsdelsnämnderna ska utveckla det interna samarbetet inom de olika enheterna inom socialtjänsten med fokus på grupper som riskerar att hamna mellan

stolarna. Särskilt prioriterade grupper är barnfamiljer, unga vuxna och avhoppare från kriminella och extrema miljöer. Dessa grupper kan ha olika former av stöd- eller vårdbehov som bör beaktas även i handläggningen av ekonomiskt bistånd. Avhoppare från kriminella eller extrema miljöer kan dessutom ha ett skyddsbehov som behöver tillgodoses med stöd av ekonomiskt bistånd. I dessa fall ska behovet av skydd och stöd vara vägledande i handläggningen.

Hög tillgänglighet inom arbetet med ekonomiskt bistånd

Socialtjänstens arbete med ekonomiskt bistånd ska präglas av ett respektfullt bemötande, tillgänglighet och likvärdighet. Stadsdelsnämnderna ska aktivt arbeta med att information kan ges på flera språk och på ett tillgängligt sätt både muntligt och skriftligt. Den enskilde ska ha möjligheter att påverka och ha inflytande kring de insatser som ges och kunna föra en dialog med sin handläggare under utredningstiden.

Särskild hänsyn ska tas till behov av språk eller teckentolk samt om det finns fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som påverkar den enskilde och dennes förutsättningar att bli självförsörjande.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

11. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Ekonomiskt bistånd** godkänns.

Arbetsmarknadsåtgärder

Stockholm ska vara en stad med vägar in i arbete och egenförsörjning. Att ha makt och kontroll över sin egen försörjning är grundläggande för alla människor. Än idag är kön, klass och etnicitet de mest avgörande faktorerna för om en individ har makt och kontroll över sin egen försörjning. Stadsdelen ska genom sina arbetsmarknadsåtgärder verka för ökad ekonomisk jämställdhet och motverka segregation och diskriminering.

Även om arbetslösheten generellt är låg i Stockholm står många personer långt ifrån arbetsmarknaden och det är särskilt unga och kvinnor som halkar efter. Stadsdelen är ofta den första instans som personer i långvarig arbetslöshet möter. Därför är det viktigt att det finns kompetens att kunna identifiera behov och förbereda personen för arbete eller studier. Kvinnor och unga kvinnors särskilda behov och utsatthet behöver beaktas i stadsdelens stödjande insatser för att kunna gå från arbetslöshet till jobb eller studier. Kvinnor med utländsk bakgrund som har långvarigt ekonomiskt bistånd är grupper som särskilt är viktig att prioritera i arbetet för egenförsörjning.

Unga ska ges framtidstro och se möjligheterna med jobb eller studier. Unga utan gymnasieutbildning eller med avbruten gymnasieutbildning är en viktig målgrupp för nämnderna att nå i stadens arbete mot ekonomisk jämlikhet. I stadsdelens förberedande insatser för vidarelotsning till jobbtorg behöver det finnas sociala åtgärder när psykisk ohälsa och/eller missbruk är närvarande hos den unga.

Satsningar riktade mot individer måste kombineras med satsningar för att minska segregation och diskriminering på en mer strukturell nivå. Stadens egna verksamheter ska vara föredömliga i fråga om jämställda löner, arbetsmiljö och inflytande över det egna arbetet.

Uppgifter

Stadsdelsnämndernas ansvar omfattar bland annat:

- arbetsförberedande insatser för arbetslösa som inte omfattas av arbetsmarknadsnämndens verksamhet inom Jobbtorg
- stödinsatser i form av lönebidrags- och OSA-anställningar (offentligt skyddat arbete)
- rekrytering och anställning av feriearbetande ungdomar samt Stockholmsjobb

Kommunfullmäktiges inriktning för verksamhetsområdet

En välfärdsstad som satsar på kvinnor och tjejer

Stockholm ska vara en stad med vägar in i arbete och egenförsörjning

För att staden ska nå stadens mål om att Stockholm ska vara en stad med vägar in i arbete och egenförsörjning ska stadsdelen särskilt prioritera arbetet för att kvinnor med svag eller ingen ställning på arbetsmarknaden, nyanlända, ungdomar och personer med funktionsvariation ska förbättra sin ställning på arbetsmarknaden.

I arbetet för att människor med långvarig arbetslöshet ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden behöver de särskilda omständigheterna som individen befinner sig stå i centrum. Psykisk ohälsa, missbruk eller annan typ av utsatthet behöver vara en del i det förberedande arbetet för stadsdelen när individen lotsas vidare till jobbtorg.

Arbetsmarknadsåtgärder för ökad ekonomisk jämställdhet

Stadsdelsnämnderna ska särskilt prioritera insatser för kvinnor som har en svag ställning eller står långt från arbetsmarknaden.

Inom ramen för de kommunala visstidsanställningarna kan kvinnor få utbildning och handledning för att ge invånare i närområdet kunskaper som underlättar i vardagen, sprida samhällsinformation och bryta social isolering. Stadsdelsnämnderna ska utöka det uppsökande arbetet för att nå fler kvinnor och stödja dessa för att nå egenförsörjning. Flera stadsdelar har under senaste åren arbetat uppsökande mot kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden inom ramen för arbetet med ”stadsdelsmammor”. Under året ska stadsdelarna i samverkan med arbetsmarknadsnämnden dubbla antalet stadsdelsmammor.

Stadsdelsnämnderna har det centrala ansvaret för det sociala stödet i mottagandet av nyanlända. Etableringstiden för nyanlända kvinnor är längre än motsvarande för män, vilket medför att det tar längre tid för nyanlända kvinnor att nå egenförsörjning. Därför har stadsdelsnämnderna en central roll, i samverkan med arbetsmarknadsnämnden, att systematisera och ge stöd för nyanlända kvinnors inträde på arbetsmarknaden och i studier.

Ett Stockholm som är helt

Stockholm är en tillgänglig stad för alla

Stadsdelsnämnderna ska, exempelvis inom ramen för sina olika verksamhetsområden, öka möjligheterna för personer med funktionsvariationer att komma i arbete. I stadsdelsnämndernas uppdrag ingår även att erbjuda OSA-anställningar (offentligt skyddat arbete) som syftar till att ge personer med funktionsvariation och nedsatt arbetsförmåga möjlighet till anställning med rehabiliterande inslag, för att sedan ta sig vidare till arbetsmarknaden. För att lyckas är det viktigt att det finns välfungerande samverkan både inom stadsdelsnämndernas verksamheter, och med jobbtorgen och arbetsmarknadsnämndens verksamheter.

Stadsdelsnämnderna ska erbjuda arbetsmarknadsinsatser till personer med ekonomiskt bistånd som har svag ställning eller som befinner sig utanför arbetsmarknaden, och förbereda för vidare insatser inom Jobbtorg Stockholm. Kvinnor med utländsk bakgrund som har långvarigt ekonomiskt bistånd är en grupp som det är särskilt viktigt att minska arbetslösheten inom.

Ingen ungdom ska halka efter

Det krävs tidiga insatser för att nå unga som varken arbetar eller studerar. Ingen ungdom ska halka efter och ska inte behöva starta sitt vuxenliv utan framtidstro och i arbetslöshet. Stadsdelsnämndens arbete med att nå unga som varken arbetar eller studerar är prioriterat. Verksamheter som möter unga i arbetslöshet ska fortsätta utveckla sitt arbete för att nå fler unga kvinnor som exempelvis arbeta uppsökande på öppna förskolan. Det krävs ett samordnat arbete mellan stadsdelen och Jobbtorg för att den unga ska få långsiktigt stöd och möjlighet att komma in i arbete eller återgå till studier.

En allt större andel av Jobbtorgs målgrupp har social problematik och lider av fysisk och psykisk ohälsa. För att möta målgruppens utmaningar krävs ett ökat samarbete mellan stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsnämnden. Det uppsökande arbetet för att nå unga i ytterstaden ska stärkas upp med lokala Jobbtorgs-filialer.

Unga med funktionsvariation är en prioriterad grupp där en hög andel är arbetslösa. För att skapa meningsfullt arbete och sysselsättning ska arbetsmarknadsnämnden i samverkan med andra berörda nämnder utveckla arbetet för att fler unga med funktionsvariation har möjlighet till arbete eller fortsatta studier inom vuxenutbildning.

Staden ska erbjuda ungdomar i Stockholms stad feriearbeten under sommar-, höst- och vinterlov. Det är arbetsmarknadsnämnden som samordnar arbetet

med feriejobb. Stadsdelen ska erbjuda meningsfulla och lärorika feriejobb. Som ett led i att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden ska tjejer och killar uppmuntras till feriejobb som går utanför traditionella könsmonster. Satsningen på feriejobben ska främja goda och jämlika uppväxtvillkor vilket innebär att extra hänsyn bör tas till de socioekonomiska förhållandena i stadens stadsdelsnämndsområden.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

12. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Arbetsmarknadsåtgärder** godkänns.

Arbetsmarknadsnämnden

Att ha makt och kontroll över sin egen försörjning är grundläggande för människors självbestämmande och en viktig förutsättning för att människor ska kunna delta aktivt i samhället. Samtidigt är arbetet som människor utför basen för vår gemensamma välfärd och en förutsättning för att staden ska kunna erbjuda god service och omsorg är att det finns utbildade personer att anställa. Arbetsmarknadsnämnden har ett ansvar för att genom insatser och verksamheter bidra till invånarnas makt och kontroll över sin egen försörjning och verka för ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män.

Kön, klass och rasifiering är några av de mest avgörande faktorerna för i vilken utsträckning en person har makt och kontroll över sin egen försörjning. Generellt sett har inkomstklyftorna i Sverige ökat de senaste decennierna, vilket blir särskilt tydligt i en segregerad stad som Stockholm. Glädjande nog har arbetslösheten bland unga sjunkit de senaste åren, men samtidigt har vissa grupper av unga, som ungdomar med utländsk bakgrund, med funktionsnedsättning och unga utan gymnasieutbildning inte fått ta del av denna utveckling. Fokus för arbetsmarknadsnämndens arbete ska dels ligga på de som står längst från arbetsmarknaden, såsom nyanlända och invandrade kvinnor och personer med funktionsnedsättningar eller sjukdom och/eller arbetsskador, dels på verksamheter som syftar till att alla unga ska få arbete och i första hand syfta till att förbättra människors förutsättningar för hållbara anställningar. För att nå dessa grupper krävs att satsningar riktade mot enskilda individer kombineras med satsningar för att minska segregation och diskriminering på en mer strukturell nivå. Staden ska genom sina åtgärder riktade mot arbetsmarknaden verka för ökad ekonomisk jämlikhet och motverka segregation och diskriminering. Åtgärder riktade mot de som står långt från arbetsmarknaden ska i ökad utsträckning omfatta uppsökande verksamheter i samverkan med föreningar och organisationer. En annan viktig åtgärd är satsningar på kompetensutveckling, inklusive Komvux och SFI. Många i gruppen som står långt från arbetsmarknaden på grund av ohälsa behöver en kombination av rehabiliterande och rustande insatser, bättre samordning mellan inblandade myndigheter och ett mer anpassat insteg på arbetsmarknaden. I dessa frågor ska genomgående ett jämställdhetsperspektiv beaktas, och kvinnor som på grund av arbetsskador behöver söka nya jobb ska vara en prioriterad grupp.

Åtgärder och insatser riktade mot unga behöver inbegripa särskilda åtgärder riktade mot unga invandrade personer och unga utan gymnasieutbildning. Samarbete med lokala föreningar har visat sig vara en framgångsfaktor för att nå unga i ytterstaden som varken arbetar eller studerar. Det arbetet ska fort-

sätta och förstärkas. Stadens egna verksamheter ska vara föredömliga i fråga om jämställda löner, arbetsmiljö och inflytande över det egna arbetet och staden ska genom samverkan verka för att alla arbetsgivare i staden bedriver ett aktivt arbete mot diskriminering, för god arbetsmiljö och ett jämställt och inkluderande arbetsliv.

Stadens arbetsmarknadsinsatser samordnas av Jobbtorg Stockholm, som erbjuder individuellt anpassat stöd och insatser för att stötta den enskilde till långsiktig egen försörjning. En god samordning med Arbetsförmedlingen kring en rad insatser är viktig för att skapa bästa möjliga förutsättningar för jobb, etablering och kompetenslyft.

Det finns i dag ett stort behov av utbildad personal inom välfärden. Staden ska ta en aktiv roll i arbetet att stärka i personalförsörjningen för framtiden och nämnden ska utveckla arbetet med vuxenutbildning för att skapa utbildningsspår för att stärka upp inom bristyrken. Med goda arbetsvillkor, fler kollegor och bra lön och inflytande över det egna arbetet kan välfärden fortsätta utvecklas.

Nämndens uppgifter

Arbetsmarknadsnämnden ansvarar för kommunövergripande arbetsmarknadsfrågor och för stadens samlade arbetsmarknadsinsatser. Nämndens ansvar omfattar bland annat:

- verksamheten vid stadens jobbtorg
- vuxenutbildning inklusive svenska för invandrare (SFI)
- lagstadgad samhällsorientering för nyanlända
- samordning av stadens arbete med mottagande och etablering av nyanlända
- samordning och utveckling av stadens arbete med feriejobb för ungdomar
- det kommunala aktivitetsansvaret för 16–19-åringar
- samordningsansvar för stadens samverkan med Arbetsförmedlingen.

Arbetsmarknadsnämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen med särskilt fokus på personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

En välfärdsstad som satsar på kvinnor och tjejer

Ekonomisk jämställdhet

Arbetsmarknadsnämnden har en central roll i arbetet med att uppnå ekonomisk jämställdhet i enlighet med stadens jämställdhetsprogram. Särskilt fokus för nämnden ska vara att nå kvinnor långt ifrån arbetsmarknaden och se till att alla människor oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation eller sexuell läggning har möjlighet till makt och kontroll över sin egen försörjning.

Många utrikesfödda kvinnor står långt ifrån arbetsmarknaden, delvis förklarad av brist på utbildning, arbetslivserfarenhet, kunskaper i svenska eller på grund av psykisk eller fysisk ohälsa. Men en rad undersökningar pekar också på strukturella problem för just den här gruppen som generellt verkar få del av färre arbetsmarknadsåtgärder än både svenska kvinnor och utrikes födda män. Rapporter pekar på förekomsten av könsstereotypa föreställningar hos de som administrerar åtgärderna; att åtgärdsprogrammen framför allt sätts in för nyanlända, trots att många nyanlända kvinnor är föräldralediga; svårigheter att nå ut till de kvinnor som har rätt till insatserna. Dessutom riskerar dessa kvinnor att drabbas av diskriminerande strukturer som gör det svårare att hitta arbete och skapar problem när de väl tagit sig in på arbetsmarknaden. Dessa kvinnor är därför en nyckelmålgrupp för att främja ökad delaktighet, jämställdhet och integration och nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna arbeta aktivt för att hitta modeller för att nå dessa kvinnor med effektiva åtgärder, samt motverka diskriminering på arbetsmarknaden. Det uppsökande arbetet är en viktig del i detta arbete, och nämnden ska aktivt utveckla arbetssätten för att nå personer i behov av stöd och på så sätt erbjuda Stockholmsjobb och utbildningsinsatser för fler. Här har åtgärder som stadsdelsmammor och samverkan med lokala kvinnoorganisationer visat sig effektivt, och ska utvecklas.

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Arbetet som romsk utvecklingskommun ska fortsätta utvecklas, bland annat genom ett romskt demokratiskt center. Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med den romska minoriteten arbeta för romers etablering på arbetsmarknaden. Nämnden ska arbeta aktivt med stadens nya strategi för romsk inkludering där rätten till arbete är ett fokusområde. Arbetsmarknadsnämndens arbete med romska brobryggare ska förstärkas och nämnden ska arbeta för att fler romer kan ta del av Stockholmsjobb. Kvinnor och unga är en prioriterad grupp.

Nämnden ska vidare vara pådrivande i arbetet för att öka antalet anställningar av personer med funktionsnedsättningar i stadens verksamheter. I detta arbete är det angeläget att öka kunskapen i staden om möjligheten att använda Arbets-

förmedlingens insatser för gruppen. Under året ska arbetsmarknadsnämnden skapa ett särskilt jobbtorg med inriktning mot denna grupp. I utformningen av jobbtorget ska särskild vikt läggas vid att säkerställa att verksamheten blir jämställd. I arbetet som riktas mot denna grupp ingår även att samverka med företag och andra organisationer för att skapa fler praktikplatser, feriearbeten och möjlighet till arbete för personer med funktionsnedsättningar, samt verka för minskad diskriminering mot personer med funktionsnedsättningar på arbetsmarknaden.

Ett Stockholm som är helt

Staden ska ha en hög beredskap för att använda statliga arbetsmarknads- och utbildningsinsatser som skapar vägar till jobb. Sedan hösten 2018 har Arbetsförmedlingen haft stora sparkrav, vilket har lett till färre insatser från Arbetsförmedlingen. Staden ska nogsamt följa denna utveckling och hur den påverkar stadens invånare, samarbetet mellan staden och Arbetsförmedlingen, samt kostnaderna för, och efterfrågan på, stadens egna arbetsmarknadsinsatser. De iakttagelser som görs ska kommuniceras och påtalas till berörda statliga myndigheter, departement och ansvariga politiker.

Mottagande och etablering

Staden ska ha ett effektivt mottagande av nyanlända som möjliggör en trygg och bra etablering som snabbt ger personerna möjlighet till kontroll över sin försörjning. Samordningen med Arbetsförmedlingen ska utvecklas och andelen nyanlända som är i arbete eller studier efter etableringsuppdraget på Arbetsförmedlingen ska öka. Etableringstiden för nyanlända kvinnor är längre än motsvarande för män, ofta beroende på att nyanlända kvinnor har ansvar för små barn eller får barn i samband med att de kommer till Sverige. Studier visar också att kvinnor är svårare att nå och får del av färre arbetsmarknadsinsatser. Staden bör därför göra det möjligt för kvinnor att ta del av etableringsinsatser även efter att tiden för etableringsuppdraget löpt ut. Rimligen bör exempelvis tid för föräldraledighet och sjukdom räknas bort när man bedömer tidsspannet för etablering. Vidare bör det uppsökande arbetet mot nyanlända kvinnor utökas. Nyanlända kvinnor som är egenbosatta (EBO) är exempel på en grupp som har visat sig svår att nå och som därför ska omfattas av detta arbete. Arbetet med stadsdelsmammor har fallit väl ut. Under budgetperioden ska staden dubblera antalet stadsdelsmammor.

Arbetsmarknadsnämnden ansvarar för samordning av stadens gemensamma mottagande av nyanlända och är pådrivande i arbetet för att förbättra nyanländas etablering och inkludering i samhället. I detta arbete ska under den kom-

mande budgetperioden ett arbete med att kommunicera med arbetsgivare för att öka medvetenheten om och motverka diskriminering. Den så kallade integrationspakten är en plattform som kan användas för att nå arbetsgivare med sådant antidiskrimineringsarbete, men utbildning ska även erbjudas företag och arbetsgivare som står utanför samverkanspakten. Stadens egen personal ska få information om jämställt och icke-diskriminerande bemötande, och tid för gemensam reflektion kring dessa frågor ska avsättas kontinuerligt. Staden ska inrätta en samordnande funktion för utbildning och aktiviteter på detta område. Staden ska medverka i upprättandet av den nyanländes etableringsplan och vid behov bidra med sociala insatser, vilket förutsätter en förstärkt samverkan med Arbetsförmedlingen för att genom samverkan öka tillgängligheten och kvaliteten på stödet till nyanlända.

Arbetsmarknadsnämnden är ansvarig för SFI-undervisningen som ska hålla hög kvalitet och ha tydlig koppling till arbetsmarknaden. Verksamheten med SFI ska vidgas så att även papperslösa och EU-medborgare har rätt och möjlighet att delta i verksamheten. Arbetsmarknadsnämnden ska under budgetperioden utveckla en uppsökande verksamhet för att nå dessa grupper. SFI ska utifrån elevens behov och förutsättningar erbjuda rätt kombination av kunskaper i språk och utbildningar med yrkesfokus.

Möjligheten att kombinera SFI och yrkeskurser finns redan i dag inom staden men arbetet ska utökas och fortsätta utvecklas. Nämnden ska fortsätta att förstärka och utveckla studie- och yrkesvägledningen för att kunna erbjuda individuellt anpassad vägledning inom SFI. Även arbetet med uppsökande studie- och yrkesvägledning, med särskild inriktning på nyanlända och utrikesfödda kvinnor med kort utbildningsbakgrund ska fortsätta, liksom arbetet för att fler föräldralediga ska läsa SFI. Särskilt viktigt är att fånga upp personer utan utbildning och att ge dessa undervisning i att skriva och läsa.

Den lagstadgade samhällsorienteringen för nyanlända ska vara normkritisk och antirasistisk samt innehålla information om sexuella och reproduktiva rättigheter, om kvinnors, barns och hbtq-personers rättigheter, samt om rättigheter till SFI-undervisning, föräldraledighet och förskola.

Ett öppet och levande Stockholm

Utbilda för jämlikhet och makt över den egna försörjningen

Vuxenutbildningen erbjuder stockholmare en viktig chans att få behörighet till eftergymnasiala studier och att kvalificera sig för förvärvsarbete. Gymnasieut-

bildning har idag blivit en allt viktigare faktor för att få tillträde till arbetsmarknaden. Vuxenutbildningen behöver därför utvecklas för att på ett bra sätt kunna ta emot alla grupper som behöver vuxenutbildning. Nämnden ska utveckla vuxenutbildningen för att möta behoven hos målgrupper med kort utbildningsbakgrund, bristande svenskkunskaper, sammansatt problematik eller som på annat sätt behöver extra stöd.

Vid behov ska särskilda stödformer utredas. Vuxenutbildningen är också en stor tillgång för staden, då den bidrar till den egna kompetensförsörjningen, med möjligheter att rekrytera och utbilda personer till yrken där staden bedöms ha stora behov av personal. Vuxenutbildningen ska även ge fler av stadens medarbetare möjlighet att bli behöriga i sina yrken. Det finns ett stort behov av personal inom välfärden så som barnskötare och undersköterskor. Staden ska sätta en personalförsörjningsplan där särskilda utbildningsspår inom bristyrken som kombinerar praktik och vid behov SFI-undervisning. Arbetsmarknadsnämnden som ansvarig för vuxenutbildningen ska samordna arbetet med personalförsörjningsplanen och samverka med stadsdelsnämnder för att skapa ett sammanhållet arbete för att stärka utbildningen inom välfärdsyrken där det är brist på personal. Vuxenutbildningen ska vara lättillgänglig för personer som vill börja studera. Studie- och yrkesvägledningen ska arbeta uppsökande för att aktivt nå personer som har rätt att läsa inom de rättighetsbaserade utbildningarna.

Tidiga insatser för unga

Det krävs tidiga insatser för att nå unga som varken arbetar eller studerar. Ingen ung person ska behöva starta sitt vuxenliv i arbetslöshet. Insatser för unga som varken arbetar eller studerar ska prioriteras, och arbetet ska utvecklas för att nå fler unga kvinnor. Det krävs ett samordnat arbete mellan socialtjänst och Jobbtorg för att den unga ska känna stöd och möjlighet att komma in i arbete eller återgå till studier.

Arbetet med 16 till 19-åringar i enlighet med det kommunala uppföljningsansvaret ska fortsätta att prioriteras. Det uppsökande arbetet mot målgruppen 20–29 år ska utökas. Jobbtorgen för unga ska arbeta för att kvinnor och män har lika goda förutsättningar att komma ut i jobb genom stadens insatser.

Jobbtorg Stockholm erbjuder stöd och coachning till arbetslösa med ekonomiskt bistånd. En allt större andel av Jobbtorgs målgrupp har social problematik och lider av fysisk och psykisk ohälsa. För att möta målgruppens utmaningar krävs ett ökat samarbete mellan stadsdelsnämnderna och arbetsmarknads-

nämnden. Det uppsökande arbetet för att nå unga i ytterstaden ska stärkas upp med lokala Jobbtorgs-filialer.

Unga med funktionsnedsättningar är en prioriterad grupp där en hög andel är arbetslösa. För att skapa meningsfullt arbete och sysselsättning ska arbetsmarknadsnämnden i samverkan med andra berörda nämnder utveckla arbetet för att fler unga med funktionsnedsättningar får möjlighet till arbete eller fortsatta studier inom vuxenutbildning.

Feriejobb

Staden ska erbjuda ungdomar i Stockholms stad feriearbeten under sommar-, höst- och vinterlov. Antalet ferie- och sommarjobb ska öka för att möta den ökande efterfrågan från unga, särskilda satsningar ska göras i områden där många står utanför eller långt från arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsnämnden ska samordna och leda arbetet med stadens feriejobb för unga.

Nämnden ska fortsätta och utveckla samverkan med stadens övriga nämnder och bolagsstyrelser för att fortsätta att skapa fler feriejobb med hög kvalitet. I syfte att öka antalet feriejobb inom stadens verksamheter ska arbetsmarknadsnämnden i samarbete med kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB säkerställa att samtliga nämnder och bolagsstyrelser bidrar i arbetet med att tillhandahålla arbetsplatser i enlighet med stadens mål.

Som ett led i att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden ska tjejer och killar uppmuntras till feriejobb som går utanför traditionella könsmonster. Satsningen på feriejobben ska främja goda och jämlika uppväxtvillkor vilket innebär att extra hänsyn bör tas till de socioekonomiska förhållandena i stadens stadsdelsområden. Möjligheterna för ungdomar att feriearbeta i andra stadsdelsområden än där de bor ska utvecklas.

Arbetsmarknadsnämnden ska fortsätta att utveckla handledarstödet till de arbetsplatser som tar emot feriearbetande ungdomar. Handledarna ska erbjudas utbildning i antirasism, jämställdhet och hbtq-frågor. Nämnden ska vidareutveckla anpassade insatser för språkstöd i samband med feriejobb för nyanlända ungdomar och arbeta uppsökande mot den målgruppen. Särskilt viktigt är att bereda feriejobb för unga med funktionsnedsättningar, då feriejobb också kan bidra till vägar för unga att efter avslutade studier göra inträde på arbetsmarknaden.

Aktiviteter:

Arbetsmarknadsnämnden ska:

- Följa utvecklingen av nedskärningarna inom Arbetsförmedlingen och vilka effekter de får för stadens insatser.
- Utveckla det uppsökande arbetet för att nå nyanlända kvinnor genom ökad samverkan med lokala kvinnoorganisationer och en fördubbling av verksamheten stadsdelsmammor.
- Aktivt arbeta för att nyanlända kvinnor får del av arbetsmarknadsinsatser i samma utsträckning som män, bland annat genom att förlänga tiden för etableringsinsatser genom att räkna bort tid för föräldraledighet, graviditet och sjukdom.
- Inrätta en samordnande funktion för utbildning om och utveckling av icke-diskriminerande och jämställt bemötande för yrkesgrupper som möter arbetssökande.
- utveckla riktlinjer för hur verksamheter som möter unga som varken studerar eller arbetar ska utveckla sitt arbete för att nå fler unga kvinnor
- utveckla SFI-verksamhet för papperslösa och EU-medborgare
- utveckla en uppsökande verksamhet för att erbjuda papperslösa och EU-medborgare SFI-undervisning
- arbeta uppsökande i samarbete med lokala föreningar med fokus på ytterstaden för att nå unga som varken arbetar eller studerar
- aktivt kommunicera med arbetsgivare om hur diskriminering kan motverkas
- erbjuda handledare på arbetsplatser som tar emot feriearbetande ungdomar utbildning i antirasism, jämställdhet och hbtq-frågor
- utveckla den lagstadgade samhällsorienteringen för nyanlända till att omfatta information om sexuella och reproduktiva rättigheter, om kvinnors, barns och hbtq-personers rättigheter, samt om rättigheter till SFI-undervisning, föräldraledighet och förskola
- utveckla ett informationsmaterial inför ansökningar om feriejobb som syftar till att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden och uppmuntar till val av feriejobb som går utanför traditionella könsmonster.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

13. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **arbetsmarknadsnämnden** godkänns.

Avfallsnämnden

Nämndens uppgifter

Avfallsnämnden har verksamhetsansvaret för de uppgifter som enligt miljöbalken eller andra författningar vilar på staden i fråga om avfallshantering. Nämnden ansvarar för:

- upprättande av förslag till renhållningsordning
- upprättande av förslag till avfallsplan
- upprättande av förslag till taxor för hämtning, transport och behandling av hushållsavfall.

Omfattningen av nämndens uppgifter är därmed reglerad i lag och författning. Utförandet av den faktiska avfallsverksamheten åligger Stockholms Stadshus AB:s dotterbolag Stockholm Vatten och Avfall AB. Verksamheten bedrivs inom dess dotterbolag Stockholm Avfall AB.

Nämndens ledamöter utgör genom personunion även styrelse för Stockholm Avfall AB. Budget för nämndens verksamhet upprättas därför inom Stockholm Avfall AB.

Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet

Stadens nämnder ska fastställa uppföljningsbara mål för sin verksamhet utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena. Avfallsnämndens verksamhetsplanering upprättas genom nämnda personunion av styrelsen för Stockholm Avfall AB. Styrning av verksamheten sker därmed genom ägardirektiv till bolaget inom Stockholms Stadshus AB.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

14. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **avfallsnämnden** godkänns.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden förvaltar Stockholmnas gemensamma markresurser som är ett redskap för både dagens och morgondagens hållbara samhällsbyggande. Vägledande är målet om en sammanhållen, jämlik, jämställd och klimatsmart stad med en god offentlig miljö.

Nämnden ska genom ett långsiktigt helhetsperspektiv bidra till ett växande Stockholm i dag vilket samtidigt ger framtidens invånare goda möjligheter till stadsutveckling. En hög takt i bostadsbyggandet är fortsatt viktigt och hyresrätter till rimliga hyror prioriterat. Utgångspunkten är att få en god balans mellan bostäder av olika storlek, upplåtelseform och boendetyper, samhällsservice och arbetsplatser i alla delar av staden.

Stadens markinnehav ska fortsatt vara stort och möjliggöra strategiska satsningar i framtida kollektivtrafikutbyggnad och utvidgning av staden. Exploateringsnämndens arbete ska sträva efter att minska sociala klyftor och ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden genom den fysiska planeringen bidra till att bryta den socioekonomiska segregationen. Översiktsplanens fokus på strategiska samband och fokusområden och stadsbyggnadsnämndens områdesplanering ska vara vägledande i detta arbete. Särskilt fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden. Mötesplatser, kultur natur och parkområden ska vara en del av stadens offentliga rum som bidrar till en levande stad. I en levande stad finns möjligheter för kulturutövande och kulturupplevelser, därför är detta avgörande komponenter i stadens planering av markanvändningen.

Nämnden ska bidra till att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva och resa miljövänligt, bidrar till att realisera visionen om 15-minutersstaden och minskar fossila utsläpp.

Nämndens uppgifter

Exploateringsnämnden ansvarar för:

- markförvaltning och markexploatering inom stadens gräns
- mark som staden äger utanför stadens gräns
- frågor om förvärv, överlåtelse eller upplåtelse av fastigheter, tomträtter och andra nyttjanderätter
- genomförande av detaljplaner för gator, vägar, torg, parker och andra allmänna platser på stadens mark och på annan mark som nämnden förvaltar
- realisering av stadsbyggnadsnämndens områdesplanering på mark som staden äger

- myndighetsutövning i hamnfrågor.
- Markförvaltningen genererar betydelsefulla intäkter för staden varav huvuddelen utgörs av tomträtsintäkter.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Ett Stockholm som är helt

En stad där alla kan bo

Stockholm ska vara en stad där alla människor kan leva och bo. Ett högt bostadsbyggande är en av stadens viktigaste prioriteringar. Målet är att 140 000 bostäder byggs till 2030, att 40 000 bostäder byggs mellan åren 2014 och 2020 samt att 80 000 bostäder byggs mellan åren 2014-2025. Andelen hyresrätter ska vara 60 procent. Arbetet för att få fram fler bostäder för grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för ska intensifieras. Bostäder för människor som inte är etablerade på bostadsmarknaden och som staden har ett särskilt ansvar för ska prioriteras. Nämnden ska arbeta för låga byggkostnader i dessa projekt. Ett hem är en grundläggande rättigheter som möjliggör för barn och vuxnas välmående, trygghet och möjligheter att utvecklas.

Exploateringsnämnden ska i markanvisningar prioritera byggaktörer vill ta ett långsiktigt bostadsförsörjningsansvar, särskilt viktigt är detta vid markanvisningar för hyresrätt. Markanvisningarna skall i så stor utsträckning som möjligt inkludera byggaktörer av olika storlek med olika kompetenser att bygga vid samma område. Detta för att möjliggöra mer blandade områden.

Exploateringsnämnden ska vara en aktiv part i stadens samverkan kring att hitta platser för och möjliggöra lämpliga akuta boendelösningar i mottagandet av nyanlända samt öka ambitionen och tillskapa fler genomgångsbostäder för prioriterade grupper.

Exploateringsnämnden ska bidra till att det finns en blandning av upplåtelseformer i hela staden. Att bygga nya hyresrätter i områden som i dag domineras av bostadsrätter eller äganderätter är prioriterat. Det är även viktigt att planera för områden med blandade lägenhetsstorlekar och bostadstyper. I en tid av bostadsbrist är det viktigt med ett stort tillskott av bostäder och väl planerade offentliga rum som hänger samman med en stadsplanering som utgår från att skapa samband mellan områden, bidra till nya rörelsemönster och fler möten mellan människor i olika delar av staden, för att minska den ökande segregationen i Stockholm.

Förändringstrycket inom Stockholms villa- och radhusområden är stort. Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden ta fram arbets-

sätt för att säkerställa att även stadens villa- och radhusområden kan kompletteras, särskilt i kollektivtrafikhöga lägen.

I samband med bostadsexploateringsprojekt ska berörda nämnder pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Exploateringsnämnden ska delta i stadens arbete med att säkerställa behovet av bostäder för äldre med rimliga boendekostnader.

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Markutveckling med helhetsperspektiv

Exploateringsnämnden ska ha ett långsiktigt helhetsperspektiv då staden planeras. För att säkerställa att markutvecklingen möter de långsiktiga behoven ska exploateringsnämnden, i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser, säkerställa att staden på ett tidigt stadium planerar för offentlig service, boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri, förskolor, skolor, idrottsanläggningar, omsorg, kultur, föreningsliv, näringsliv och rekreation i hela staden. Barnkonsekvens- och jämställdhetsanalyser ska vara en integrerad del av arbetet. Staden ska i ökad omfattning säkerställa erforderliga verksamhetslokaler genom att i markanvisnings- och exploateringsavtal villkora detta. Ett sätt att bidra till det stora behovet som finns av produktionslokaler är att se över möjligheten att avsätta en viss procent av stadens lokaler till produktionslokaler, särskilt i nya statsutvecklingsområden. Exploateringsnämnden får i uppdrag att utreda frågan.

Exploateringsnämnden ska i samarbete med berörda nämnder utveckla rutiner och arbetssätt i syfte att säkerställa utbyggnad av offentlig service. Stadsövergripande styrgrupper för skolplanering, äldreboendeplanering, stora projekt med flera ska bidra till kvalitetssäkring av arbetet. Stadens investeringsstrategi ska vara en bärande del.

För att säkerställa en god framkomlighet ska exploateringsnämnden samverka med trafikenämnden från ett tidigt skede i samtliga stora exploateringsprojekt, samt i mindre exploateringsprojekt som berör platser med större flöden av gång-, cykel-, kollektiv eller biltrafik. Denna samverkan ska öka förutsägbarheten och samordningen av stadens investeringsplanering, och leda till ökad hänsyn till behov av ytor för teknisk infrastruktur som återvinningscentraler, krossanläggningar, masshanteringsytor och snöupplag, på kort och lång sikt. Samordningen med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser avseende logistik och teknisk infrastruktur i alla skeden av planering och genomförande

ska stärkas, och leds av exploateringsnämnden. I detta arbete ska hanteringen av schakt och återfyllningsmassor inom staden samplaneras i syfte att minska transporter.

För att säkerställa behovet av stadens verksamhetslokaler som förskole- och grundskoleplatser ska exploateringsnämnden vid markanvisning av större områden alltid samråda med berörd stadsdelsnämnd och utbildningsnämnden, och mark för skolbyggnation ska reserveras i enlighet med den planeringsinriktning som läggs fram i SAMS. Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska utveckla former för att effektivisera processen kring byggnation av skolor och förskolor i samverkan med stadsdelsnämnderna, fastighetsnämnden, utbildningsnämnden och SISAB. Lokaliseringen av skolor ska bidra till att motverka skolsegregation. Stockholm har ett stort behov av skolor. Vid markanvisning av förskolor och skolor är det särskilt angeläget att beräkningarna bygger på ett reellt behov, således ska de elever som går i de paviljonger som numera ibland ses som fasta skollokaler med säkerhet även utgöra elevunderlaget.

Utemiljön i såväl skola som förskola är en del av det pedagogiska rummet och ska därför vara med i byggprocessens tidiga skeden. Generösa friytor och välplanerade lekmiljöer bidrar till en god hälsa, stimulerande lek, bättre inlärning och samspel mellan barn. I den fortsatta utvecklingen av Stockholms förskolegårdar ska lekvärdesfaktorer vara en utgångspunkt samt att hänsyn ska tas till den nationella rekommendationen om en friyta för barn på 30kvm per barn. Ett framtidsprogram ska tas fram som tydliggör ambition, samordning och på vilket sätt staden ska säkerställer barnkonventionens efterlevnad i planering av stadens markanvändning. Nämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB intensifiera det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i Stockholms södra delar, och för att skapa goda förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning. Förutsättningarna för arbetsplatser ska tydliggöras i nämndens planeringsunderlag, och där marknadsförutsättningar i söderort finns ska kontorsarbetsplatser prioriteras högt. I större stadsutvecklingsprojekt ska näringslivets möjligheter och förutsättningar analyseras i syfte att få med detta perspektiv i planeringen. Dessa analyser ska göras i samverkan med kommunstyrelsen, Stockholm Business Region AB och berörd stadsdel.

Effektiva processer för ett högt bostadsbyggande

Effektiva och transparenta processer med god dialog i ett tidigt skede är en nyckelfaktor för att nå stadens mål. Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska i samråd med trafiknämnden och andra berörda nämnder och bolagsstyrelser fortsätta utveckla sin samlade produktionsplanering. Planeringen

ska ha ett genomförandeperspektiv och beakta målen för allmännyttans nyproduktion. Nämnden ska i produktionsplaneringen samråda med kommunstyrelsen.

Exploateringsnämnden ska i samverkan med stadsbyggnadsnämnden utveckla och tillämpa metoder, inom ramen för stadens markanvisningspolicy, i syfte att minska boendekostnader för hyresrätter.

Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska verka för att en hög bostadsbyggnadstakt ska kunna bibehållas genom konjunkturcykler, bland annat genom ett ökat tillskott av hyresrätter och genom att planera för större stadsutvecklingsprojekt. Nämnden ska säkerställa kompetens och organisation för stora stadsutvecklingsprojekt.

Ett öppet och levande Stockholm

Planering för en hållbar stad

Stockholm ska växa som en sammanhängande, jämställd, klimatsmart och tålig stad, med en god offentlig miljö. Staden ska byggas tätare på ett smart sätt genom att exempelvis använda ytor som parkeringsplatser, snarare än stadens grönytor, med en blandning av bostäder, arbetsplatser, service och icke-kommersiella mötesplatser. Exploateringsnämnden ska verka för trygga, attraktiva, tillgängliga och inkluderande offentliga rum. Särskild fokus ska läggas på jämställdhetsanalyser, barnkonsekvensanalyser och att förbättra stadsmiljön i ytterstaden. Att satsa på de områden som har en befolkning som lever i stor socioekonomisk utsatthet handlar om också att ge boende en tryggare närmiljö men också möjligheter att känna stolthet över sitt område och därmed framtidshopp.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser intensifiera arbetet med att stärka lokala centrum. Nämnden ska också bidra till arbetet med de samband som påbörjats som kopplar samman ytterstadens stadsdelar med varandra och med omgivande kommuner. Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden utveckla processen för socialt värdeskapande. Arbetet ska beakta stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsprogram.

Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska fortsätta sitt arbete med fokusområden i syfte att korta processerna, öka kvaliteten och helhetsperspektiv i planeringen och skapa förutsättningar för byggnation där detta tidigare saknats. I fokusprojekten har större bostäder markanvisats, vilket är ett bra sätt att möjliggöra boenden för alla familjer, detta ska göras i fler projekt. Även

generationsboenden ska markanvisas för att möjliggöra för unga och äldre invånare att mötas samt att utgå från behov som finns från invånare i Stockholm som vill bo ihop med anhöriga. Projektet Fokus Skärholmen och Fokus Hagsätra-Rågsved fortsätter, och metoden utvecklas och används i de fokusområden och samband som pekas ut i den aktuella översiktsplanen.

Den strategiska styrningen och samordningen av dessa projekt är särskilt viktig i syften att uppnå stadsövergripande mål och en socialt hållbar utveckling. Exploateringsnämnden ska arbeta med att involvera privata aktörer i arbetet med en socialt sammanhållen stad, bland annat genom aktiv tillämpning av markanvisningsförfarande för att främja social hållbarhet. Nämnden ska även säkerställa forum för gemensamt lärande kring social hållbarhet med privata aktörer och sprida goda exempel. I enlighet med stadens program för upphandling och inköp ska exploateringsnämnden genom exploateringsavtal och upphandlingar ställa sociala krav.

I den växande staden behövs strategisk planering för viktiga grönytor och grönområden enligt Grönare Stockholm – Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Parker och natur ska vara en del av stadens offentliga rum som bidrar till en levande och trygg stad. Goda rekreationsmöjligheter och en rik biologisk mångfald ska tryggas genom en livskraftig grönstruktur i hela staden. Exploateringsnämnden ska ha ett stadsövergripande perspektiv vid investeringar i park och naturmark. Investeringarna ska samordnas med stadens övriga gröna investeringar, och beslut om relevant grönkompensation ska ske i samverkan med stadsdelsnämnderna, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Medel för grönkompensation ska även inriktas på relevanta ekologiska åtgärder som förstärker biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Exploateringsnämnden ska tydligt redovisa sina gröna investeringar i beslutsunderlag och uppföljning. Uppföljning av gröna investeringar ska vara möjlig såväl projektvis som kategorivis. En mer jämlig fördelning av satsningar på offentlig miljö ska åstadkommas genom att utgifterna i lönsamma projekt prövas.

Nämnden ska medverka i utredning och planering av naturreservat, och ha utgångspunkt i reservatens ekologiska och rekreativa kärnvärden och i samspel med närliggande stadsutveckling. Nämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnder och miljö- och hälsoskyddsnämnden arbeta med att tillgängliggöra naturreservaten för stockholmarna samt hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten.

Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden under året arbeta för att inrätta naturreservat i Kyrk-

hamn och Hagsätraskogen, samt utreda reservatsbildning i Fagersjöskogen och Storskogen/Ålstensskogen.

Klimatsmart användning och utveckling av stadens mark

Exploateringsnämnden har en viktig roll i planeringen av en klimatsmart stad. Nämnden ska sträva efter att förenkla miljövänligt byggande och skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva miljövänligt och bidra till målet om fossilbränslefrihet till 2030. Viktiga delar i detta är att nämnden bidrar till och stimulerar lösningar för förnyelsebar energi och ekosystemtjänster. Exploateringsnämnden är ansvarig för arbetet att utveckla stadens miljöprofilområden.

Nämndens arbete ska syfta till ett mer hållbart resande och hållbara transporter och planeringen ska syfta till att minska biltrafiken och främja andra färd sätt. Byggande i goda befintliga kollektivtrafiklägen och lägen där planering av nya kollektivtrafikförbindelser pågår ska prioriteras. Målet är att minska behovet av nya parkeringsplatser och *Strategin för ökad cykling i Stockholms stad* ska beaktas i planering och utveckling av nya och befintliga områden.

Att bygga i trä är ett sätt att minska klimatpåverkan i byggskedet. Exploateringsnämnden ska därför pröva att öka antalet markanvisningar med bostadsprojekt med trähus i syfte att minska klimatpåverkan. Därför fastställs mål för antalet markanvisningar för trähus.

Exploateringsnämnden ska i sitt arbete beakta effekter av ett förändrat klimat och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning. Den skyfallsmodell som Stockholm Vatten och Avfall AB tagit fram ska beaktas vid planering av bebyggelse. Anläggningar för lokalt omhändertagande av dagvatten ska anläggas. Exploateringsnämnden, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB ska utgå från riktlinjerna och åtgärds måttet vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer.

Exploateringsnämnden ska, i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden, uppmuntra och skapa förutsättningar för bilpools- och laddinfrastruktur vid nya exploateringar. Nämnden ska verka för en fossilbränslefri organisation 2025 och fasa ut fossila bränslen i upphandlingar av transporter och entreprenader/arbetsmaskiner.

Nyproduktion ska utgå från högt ställda krav på energianvändning. I nyproducerade byggnader, på av staden markanvisad mark, ska energianvändningen som allra högst vara 55 kWh/m² med sikte mot 45 kWh/m². Nämnden ska i

bruksskedet systematiskt följa upp och rapportera energikraven. Exploateringsnämnden ska utveckla stadens kravställning gällande livscykelanalys vid byggnation.

Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

Jämställd och demokratiskt hållbar stadsutveckling

För att stadens fysiska miljö ska utvecklas med bästa resultat ska invånarnas lokalkunskap, åsikter och idéer tas tillvara. Exploateringsnämnden ska tillsammans med berörda nämnder stärka stockholmarnas inflytande över sin närmiljö genom en utökad dialog på lokal nivå och utvecklade former för dialog med barn och unga, flickor och kvinnor liksom andra grupper som är underrepresenterade i stadsutvecklingsprocesser. Dialoger ska följas upp och utvärderas med särskilt fokus på vilka grupper som deltar samt vilka effekter delaktigheten har. Återkoppling till deltagarna är en viktig del av arbetet. I planeringen av nya stadsdelar såväl som kompletteringsbebyggelse ska ett jämställdhetsperspektiv inkluderas och redovisas. Det är också viktigt att barnets perspektiv säkerställs i stadsplaneringen. Planeringen av staden ska ha barnets bästa som en av sina utgångspunkter och barnkonsekvensanalyser ska användas inför varje beslut som rör stadsutveckling. Nämnden ska också inkludera ett äldreperspektiv i planeringen. Vid ianspråktagande av idrottsmark eller idrottsanläggning för exploatering ska nämnden alltid samverka med idrottsnämnden för att identifiera behov av kompenserande åtgärder.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

15. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **exploateringsnämnden** godkänns.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden har en viktig roll i lokalförsörjningen för stadens nämnder. Nämndens uppdrag är i första hand att förvalta lokaler för stadens egna behov och interna hyresgäster. Nämnden ska ha fokus på att stadens lokalkostnader för de egna verksamheterna hålls nere genom effektiv fastighetsförvaltning med låga administrativa kostnader och med driftoptimeringar och energieffektiva lösningar.

Nämnden ska bedriva en aktiv fastighetsförvaltning i enlighet med stadens fastighets- och lokalpolicy. Detta innebär både strategiska försäljningar och förvärv av fastigheter liksom att inför nya investeringar pröva en ökad andel inhyrda lokaler. Nämnden ska äga och utveckla byggnader som långsiktigt behövs för stadens olika verksamheter. Andra byggnader bör avyttras.

Nämndens uppgifter

Fastighetsnämnden ansvarar som stadens fastighetsförvaltande resurs för lokaler som inte naturligt passar in i stadens fastighetsförvaltande bolag samt naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns. Uppdraget omfattar förvaltningsbyggnader, kulturfastigheter, idrottsanläggningar, vissa kommersiella fastigheter, vissa naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns samt inhyrningar och bostadsrätter. Nämndens ansvar omfattar:

- tillhandahålla och förvalta egna och inhyrda lokaler primärt för stadens egna verksamheter men i vissa fall även med externa hyresgäster
- planering för en effektiv användning av stadens lokaler med utgångspunkt från invånarnas intressen och behov utifrån ett långsiktigt perspektiv
- aktiv fastighetsförvaltning och kontinuerlig översyn av lokalbeståndet i enlighet med stadens fastighets- och lokalpolicy
- upplåtelse av torgplatser och tillsyn av torghandeln vid salutorgen
- hantering av ärenden om tvångsförvaltning, samordnas av AB Svenska Bostäder
- svara för stadens hyresförhandlingar för andrahandsuthyrning av bostäder där det idag saknas förhandlingsordning
- samordna hyresbildningen för de bostadslägenheter som hyrs ut i andra hand där bakomliggande hyresförhandlingsordning saknas

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Utöver det som beskrivs i *Samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska nämnden:

- utveckla hyresmodeller med utgångspunkt i att både värna eftersträvarsvärd kultur- och idrottsverksamheter samt vara ekonomiskt hållbar vid ombyggnation och renoveringar
- ha en proaktiv planering, tillsammans med idrottsnämnden, för tillkommande idrottsytor och säkerställa att dessa optimeras ur såväl ett ekonomiskt som ett tidsmässigt perspektiv
- genomföra energieffektiviserande åtgärder och satsningar på solenergi kontinuerligt i befintliga byggnader
- aktivt arbeta med ekosystemtjänster
- i utgångspunkt från målet om en fossilbränslefri organisation 2025 och rådande klimatnödläge ta fram plan för skyndsamt utfasning av icke förnybara energikällor såsom fossil olja
- förvalta naturreservaten utanför stadens gräns med ambitionen att öka tillgängligheten samt förstärka och utveckla de gröna värdena
- medverka till att uppnå en klimatneutral byggsektor till 2030
- leverera en sund inomhusmiljö som är fri från miljö- och hälsostörande ämnen
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- planera underhållsåtgärder långsiktigt för att undvika kapitalförstöring
- utveckla processerna för investeringsbeslut och förbättra styrningen av större investeringsprojekt genom att säkerställa tillräckliga resurser och kompetens för att på så sätt uppnå bättre projektekonomi, riskhantering och prognossäkerhet
- tillsammans med idrottsnämnden utreda alternativa strategier såsom renovering, nyproduktion, sammanslagning eller omlokalisering i syfte att garantera en långsiktigt hållbar strategi för upprustning av idrottsanläggningarna
- på uppdrag av stadsdelsnämnderna köpa bostadsrätter för nämndernas behov av lokaler för LSS-boende och för pedagogiska ändamål
- arbeta med att tillgängliggöra publika lokaler för personer med funktionsnedsättning
- medverka aktivt i stadens lokalresursplanering och forum för samverkan och samplanering
- förbättra beståndets driftnetto genom att minimera tomställda lokaler, omförhandla externa hyror, utveckla användningen av nyckeltalsanalyser och ta fram en modell för kategoristyrning och intäktsprognoser som möjliggör uppföljning per fastighetskategori
- i samarbete med kommunstyrelsen se över hyresmodellerna

- stärka organisationen kring evakueringsfrågor

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

16. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **fastighetsnämnden** godkänns.

Idrottsnämnden

Flickor och kvinnor med utländsk bakgrund lider av sämre hälsa jämfört med män generellt och med flickor och kvinnor födda i Sverige. Därför behöver idrottspolitiken bidra till att minska skillnaderna i staden. Fortsatta satsningar för ökad simkunnighet är prioriterat för nämnden. I arbetet för förbättrad folkhälsa ska särskild hänsyn tas till de prioriterade grupperna, barn och unga med fokus på flickor och särskilt flickor med utländsk bakgrund, personer med funktionsnedsättningar samt barn och unga i socioekonomiskt svaga områden.

Motion, friluftsliv och rekreation förbättrar folkhälsan och stockholmarnas välbefinnande. Stadens idrottspolitik ska ha ett tydligt folkhälsoperspektiv. Allt färre ägnar sig åt fysisk aktivitet och det finns ett tydligt samband mellan ekonomisk och social utsatthet och god hälsa. Att besöka stadens olika idrotts- och simhallar ska vara säkert och ingen ska behöva vara rädd för att bli utsatt för sexuella trakasserier eller diskriminering. Både förebyggande insatser och akuta åtgärder krävs för att skapa trygghet för stadens invånare.

Staden ska prioritera att fler unga tjejer ska ha möjlighet att bli fysiskt aktiva, och få ökad tillgång till idrotten på lika villkor. Det handlar såväl om plantider, möjlighet till idrottsutövande som möjlighet till spontanidrottande. Ett mångsidigt och rikt föreningsliv är avgörande för stockholmarnas idrottande och motionerande. Genom ett ömsesidigt samarbete och med stöd från staden kan idrottslivet i Stockholm växa.

Nämndens uppgifter

Nämndens ansvar omfattar att:

- främja stockholmarnas folkhälsa genom att erbjuda möjligheter till idrott och friluftsliv
- ansvara för bidragsgivning och stöd till idrottsföreningar och andra sammanslutningar
- vara stadens kontaktyta gentemot friluftslivet, båtklubbar och fritidsfiske vara den primära samtalspartnern med alla idrottsföreningar och regionala idrottsförbund, i såväl bredd- som elitidrottsfrågor
- ansvara för ärenden som rör taxor och subventioner för upplåtelse av anläggningar för idrottsverksamhet
- anordna fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionsnedsättningar
- ansvara för fiskevård inom stadens vatten samt för båtplatser och friluftsverksamhet

- ansvara för att prioritera och planera för stadens nytillskott av idrottsanläggningar
- genom bokningssystemet ansvara för uthyrning av skolidrottshallar och skollokaler.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Ett Stockholm som är helt

Jämställd och jämlik folkhälsa

Alla barn oavsett bakgrund, förutsättningar eller funktionsvariation ska ha möjlighet att idrotta i Stockholm. I dag ägnar sig allt färre personer åt motion och fysisk aktivitet. Stadens idrottspolitikiska arbete ska ha ett tydligt folkhälsoperpektiv. Idrottsnämndens ska särskilt prioritera de grupper som idag har sämre folkhälsa, genom att skapa goda förutsättningar för idrottsrörelsen och genom att samverka med andra aktörer. Nämnden ska arbeta för att nå exempelvis flickor med utländsk bakgrund, personer med funktionsnedsättningar samt barn och ungdomar som i dag inte idrottar. Under året ska idrottsnämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna genomföra en särskild satsning under sommaren med badbussar så att fler barn och unga får möjligheten att bada och få ett meningsfullt sommarlov samtidigt som barn och unga från olika delar av Stockholm får mötas.

Nämnden ska arbeta aktivt för att utveckla utbudet av idrotts- och fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionsnedsättningar. Andelen barn och ungdomar med funktionsnedsättningar som deltar i fritidsverksamhet ska öka, och budet av idrottsaktiviteter ska kommuniceras och anpassas till den gruppen barn. Nämnden ska verka för att stadens idrottsanläggningar är tillgängliga och ska undanröja hinder som finns i såväl anläggningar som badplatser.

Idrotten utgör både en mötesplats för fysisk aktivitet och ett socialt sammanhang. Idrotten spelar en viktig roll för att nyanlända ska få en väl fungerande etablering i det nya hemlandet, och tidigare års insatser ska därför fortsätta. Exempelvis arbetet med att ge fler nyanlända möjlighet att vara aktiva i föreningslivet och bli ledare i föreningar. Föreningar som bedriver verksamhet för att integrera nyanlända ska få stöd av nämnden.

Nämnden ska verka för att kostnaderna för att utöva idrott i Stockholm ska hållas så låga som möjligt. Idrottsbonusen ska stötta föreningar som arbetar långsiktigt med att nå personer som tillhör de prioriterade grupperna och är ett viktigt medel för att nå barn och ungdomar som inte nås genom den tradition-

ella föreningsidrotten. Idrottskoordinatorer är ett verktyg för att stötta det lokala föreningslivet och stimulera ökad samverkan mellan skolan, föreningsidrott och spontanidrott för de prioriterade målgrupperna.

En välfärdstad som satsar på kvinnor och tjejer

Folkhälsoperspektivet som ska genomsyra idrottsnämndens arbete ska ha ett tydligt antirasistiskt perspektiv och jämställdhetsperspektiv. Kvinnor med utländsk bakgrund lider av sämre hälsa jämfört med män generellt och med kvinnor födda i Sverige. Nämnden ska mot bakgrund av detta prioritera arbetet med att nå fler kvinnor för att skapa vägar in i idrott- och föreningslivet. Fler utegym ska planeras i ytterstaden för att skapa möjlighet till spontanidrott. Idrottsnämnden ska stödja verksamheter och föreningar som arbetar uppsökande gentemot nyanlända, i synnerhet hbtq-personer, flickor och kvinnor. Barn och unga som lever i en hederskontext är särskilt viktiga att nå.

Nämndens resurser, såväl investeringsmedel som medel för verksamheten, ska fördelas jämställt och jämlikt. Idrottsnämnden ska fortsätta arbetet med jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering. Nämnden ska i sin prioritering av nya anläggningar och i övrig planering särskilt styra resurser till områden där den fysiska aktiviteten bland invånarna i dag är låg.

Ett öppet och levande Stockholm

Simkunnighet som en livsviktig kunskap

Simkunnigheten i Stockholm ska öka. Simskolor som riktar sig till de elever som inte klarar godkänt i ämnet idrott och hälsa ska fortsätta. Nämnden ska också i samverkan med skolan arbeta för att öka simkunnigheten och erbjuda simskola på schemat redan i förskoleklass. Gratis sommarsimskola ska erbjudas till barn. Idrottsnämnden ska även i samverkan med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna arbeta uppsökande mot barn och grupper med låg simkunnighet för att informera om stadens insatser.

Nämnden ska samverka med föreningar som syftar till att öka simkunnigheten hos allmänheten, med fokus på kvinnor som i dag har låg simkunnighet. Simhallar ska erbjuda simskola för kvinnor som ett led i förbättrad hälsa och ökad simkunnighet. En viktig grupp att nå i detta arbete är nyanlända kvinnor.

Föreningslivet är motorn för stockholmarnas idrottande

Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse. De ideella krafter som är engagerade i idrottsföreningar, och andra föreningar som nämnden ger bidrag till,

skapar med sitt engagemang stora värden. De ger barn och unga chansen till en aktiv och meningsfull fritid. Nämnden ska vara föreningslivet behjälpligt och stötta satsningar på att få fler unga att vilja engagera sig ideellt, inte minst som ledare. Stadens 4H-verksamhet är en viktig och uppskattad verksamhet och ger många av stadens barn möjligheten att komma i kontakt med djur och natur.

Föreningsstödet är avgörande för stadens föreningsliv och hjälper föreningar att bedriva en verksamhet som kommer barn och unga till del. Föreningsstödet omfattar i dag flera viktiga former, som evenemangs-, anläggnings- och aktivitetsstöd, för att på olika sätt kunna ge Stockholms föreningsliv möjligheter att bedriva en bred verksamhet. En särskild satsning görs för att nå prioriterade grupper genom idrottsverksamheter med social verksamhet, som kompletterar befintliga stöd. Exempelvis bör satsningar på spontanidrott med drop in-fotboll och andra framgångsrika initiativ fortsätta.

Stadens invånare har olika möjligheter att köpa den utrustning som krävs för att kunna utöva vissa idrotter. Det ska inte vara ekonomisk styrka som avgör om barn och ungdomar har möjlighet att utöva idrott. Idrottsnämnden ska tillsammans med föreningslivet utveckla arbetet med så kallade sportotek för ökad möjlighet att låna utrustning.

Det är för stora skillnader i staden för barns möjligheter att få ett lov fyllt med glädje och meningsfulla aktiviteter. Under sommaren ska idrottsnämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna inom ramen för sommarlovslöftet erbjuda aktiviteter för att öka livskvalitén för barn och unga som lever i ekonomisk och social utsatthet under sommarlovsmånaderna. Nämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna erbjuda badbussar som ger barn och unga möjlighet att uppleva nya miljöer, nya intressen och besöka stranden. Nämnden ska öppna vissa idrottshallar för barn och unga under lov, för att i samverkan med föreningslivet kunna erbjuda en meningsfull fritid för barn och unga även under ferieleddighet. Genom satsningen kan möjligheter till jämlikt idrottande stärkas i ytterstaden och samverkan med föreningslivet och fritidsgårdar stärkas.

Friluftslivet bidrar till en levande stad

Idrottsnämnden är stadens kontaktyta gentemot friluftslivet, båtklubbar och fritidsfiske. Allt fler väljer att spendera fritid och semester i sitt närområde på grund av att man vill minska sin klimatpåverkan.

Nämnden ska tillvarata och underlätta stockholmarnas intressen av ett rörligt friluftsliv- och båtliv. I detta uppdrag ligger exempelvis att samarbeta med närliggande kommuner för att skapa lämpliga lösningar för det rörliga friluftslivet på

land och till sjöss. Idrottsnämnden ska under året fortsätta satsningen på stadens friluftsområden och naturreservat enligt gällande riktlinjer och stadens strategi för ett rörligt friluftsliv, för att förenkla för stockholmarna att ha ett aktivt friluftsliv. Samtidigt ska nämnden arbeta för en utökad öppen verksamhet med målet att få fler att upptäcka nöjet av friluftaktiviteter. Friluftslivet är av stort intresse för stockholmarna, både under sommar- och vintertid. Stadens naturreservat är en uppskattad miljö, som ska fortsätta tillgängliggöras. Stockholm ska vara en stad med många möjligheter till ett rikt friluftsliv bland annat genom motion och rörelse i olika motionsleder, för exempelvis löpning, cykling och längdskidåkning. Stadens närhet till vattnet berikar Stockholms friluftsliv och är en värdefull tillgång för stadens invånare.

Ett friluftsliv och idrottsrörelse med minskad miljö- och klimatpåverkan

Det är angeläget för både miljön och stadens långsiktiga ekonomi att energianvändningen minskar. Idrottsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden säkra att energieffektiviserande åtgärder i stadens idrottsanläggningar genomförs kontinuerligt och att exempelvis uppvärmning av bassänger och konstfrysning av isytor sker under optimala förhållanden. Energianvändningen och miljöpåverkan ska minska.

I arbetet med att nå målet om en fossilfri stad 2030 ska nämnden fortsätta satsningar på energieffektivisering. Vid ny- och reinvesteringar ska nämnden tillsammans med fastighetsnämnden planera för klimatinvesteringar i idrottsfastigheter i linje med stadens övergripande klimat- och miljömål. Nämnden ska också verka för att användning av skadliga kemikalier minskar. Arbetat syftar till att stödja fristående aktörer och stadens egna verksamheter.

En växande stad som bygger ikapp

Idrottsnämnden ska tillgodose och tillgängliggöra idrotts- och fritidsverksamhet i den växande staden i enlighet med det idrottspolitiska programmet. En viktig del i planeringen av nya idrottsanläggningar är att det ska ske i samplanering med skolutbyggnad för att kunna användas av föreningar även efter skoltid.

Det långsiktiga målet är att bygga ikapp den anläggningsbrist av idrottsytor som råder för att sedan kunna bygga i takt med en växande stad. När nya bostadsområden byggs behöver det planeras för motion och rörelse. Det ska vara enkelt att träna, röra på sig och ägna sig åt rekreation i sitt närområde.

Under den tidigare mandatperioden har satsningar gjorts för att tillgängliggöra stadens skolidrottshallar i stadens bokningssystem. På så sätt kan idrottshallar nyttjas resurseffektivt och fler barn och unga får möjlighet till rörelse och idrottande. Arbetet med att tillgängliggöra fler hallar och samplanering ska fortsätta och sker i samarbete med SISAB.

Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

Ett idrottsliv fritt från sexuella trakasserier och diskriminering

Nolltolerans mot sexuella trakasserier och diskriminering ska råda i stadens anläggningar. Genom att ha öppna och välkomnade anläggningar för alla ska exempelvis tjejer och hbtq-personers trygghet säkerställas. Nämnden ska säkerställa ett gott bemötande av olika gruppers behov i stadens anläggningar, exempelvis genom en aktiv kompetensutveckling av personalen i bemötandefrågor och förtydligande av riktlinjer för att hantera situationer då diskriminering eller trakasserier har skett. Alla som motionerar och idrottar eller besöker idrottsevenemang i Stockholm ska göra det utan risk att bli utsatta för våld och utan att behöva uppleva otrygga miljöer. Även idrottsplaner och spontanidrottsytor ska vara upplysta för att skapa en välkomnande känsla.

Arbetet med ”program supporter” löper vidare för att nå unga och bidra till ett positivt och långsiktigt förändringsarbete av supporterkultur i staden. Även idrottsföreningar som får stöd av staden ska aktivt arbeta för att motverka all form av diskriminering, sexuella trakasserier, kränkande behandling, och deras verksamhet ska vila på demokratisk grund. Nämnden ska motverka alltför tidiga elitsatsningar och arbeta för att barn ska kunna idrotta med glädje. I enlighet med stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism har idrottsnämnden ett ansvar att säkerställa att personal som kan komma i kontakt med invånare som befinner sig i riskmiljöer har kunskap och utbildning om hantering av sådana situationer. Nämnden ska genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag eller uthyrning inte går till någon aktör som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

17. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **idrottsnämnden** godkänns.

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Stockholms kulturliv ska vara levande, öppet, tillgängligt och jämställt. Ett fält för öppensinnade processer och möten mellan kunskaper och kvaliteter, erfarenheter och uttryck. Det ska finnas utrymme för nyskapande och gränsöverskridande uttryck och konsten ska vara fri.

Stockholmarna ska ha tillgång till ett demokratiskt, jämlikt och inkluderande kulturliv. Kulturen ska ge utrymme för en mångfald av idéer och möjlighet till både identifikation, överskridande och olikhet. De segregeringar som kan bygga exkluderande och homogena rum och (åter)skapa diskriminering och marginalisering ska motverkas. Alla ska kunna utöva och ta del av konst och kultur oavsett bakgrund, kön, etnicitet, funktionalitet, sexualitet eller ålder.

Under det första året med den grönbå majoriteten har kulturen drabbats hårt av besparingskrav och nedskärningar som drabbar personal och verksamheter men i förlängningen också alla stockholmare som dagligen kommer i kontakt med stadens kultur. Stockholms demografiska utveckling innebär ett ökat behov, då vi blir allt fler som vill kunna ta del av kulturen som skapas här och själva skapa och utveckla vår kreativitet. Vi kan dock konstatera att detta inte tillgodoses av den styrande majoriteten. Feministiskt initiativ vill se en ambitiös satsning på kulturen eftersom vi är övertygade om att kulturen är fundamental för en levande demokrati.

Nämndens uppgifter

Nämndens ansvar omfattar:

- ansvar för huvuddelen av stadens kulturverksamhet, vilket inbegriper Stadsmuseet med Medeltidsmuseet samt Stockholmsforskningen, Stockholms stadsbibliotek, Liljevalchs konsthall/Stockholm konst, Kulturskolan Stockholm samt vissa evenemang
- skapa goda förutsättningar för både stadens institutioner och det fria kulturlivet så att kulturupplevelser av hög kvalitet och bredd erbjuds
- följa och främja utvecklingen av kulturlivet i staden och inom sitt verksamhetsområde sköta stadens bidragsgivning till kulturell verksamhet samt stödet till de allmänna samlingslokalerna och hemgårdarna
- bevara, levandegöra och pedagogiskt förmedla stadens kulturhistoriska värden till dagens och framtidens stockholmare och besökare utgöra stadens kompetens i arkeologiska och bygghistoriska frågor

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Ett Stockholm som är helt

Kultur för alla

Under det första året med den grönbå majoriteten har kulturen drabbats hårt av besparingskrav och nedskärningar som drabbar personal och verksamheter men i förlängningen också alla stockholmare som dagligen kommer i kontakt med stadens kultur. Stockholms demografiska utveckling innebär ett ökat behov, då vi blir allt fler som vill kunna ta del av kulturen som skapas här och själva skapa och utveckla vår kreativitet. Vi kan dock konstatera att detta inte tillgodoses av den styrande majoriteten. Feministiskt initiativ vill se en rejäl satsning på kulturen eftersom vi är övertygade om att kulturen är fundamental för en levande demokrati.

Som i alla samhällsområden finns ojämna maktförhållanden och strukturell diskriminering, även inom kulturområdet. Kulturnämnden ska verka för att alla ska ha rätt till medskapande och deltagande. Fördelningen av resurser ska vara jämlik och oberoende av kön, klass, föreställningar om ras/etnicitet, sexuell läggning, funktionalitet, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder eller medborgarskap. En viktig del i arbetet med att öka representationen inom kulturområdet kretsar kring att skapa möjligheter för unga vuxna att ta sig in i en värld som ofta framstår som stängd och svåråtkomlig. Nätverk och kunskap om konstvärlden kräver ett stort kulturellt kapital och erfarenheter vilket gör att det är en homogen grupp som söker sig till konstnärliga utbildningar och yrken. Kulturnämnden ska stärka demokratiska gräsrotsinitiativ som organiseras av unga och marginaliserade grupper, och rikta särskilda insatser mot kvinnor, tjejer och hbtq-personer. Genom en särskild satsning på kulturproduktion för unga vuxna, där unga med ett kreativt och konstnärligt intresse får möta professionella utövare inom olika fält för att få råd och tips ska Kulturnämnden bidra till att fler kommer in i kulturlivet. Kulturnämnden ska arbeta för att bryta snedrekryteringen inom offentligt finansierade kulturverksamheter, så att de demokratiseras och speglar samhället i sin helhet. Störst krav ska ställas på aktörer med störst resurser. Mindre aktörer ska tillföras resurser för att arbeta med kompetensutveckling och breddad, icke-diskriminerande rekrytering.

Stadens museer ska vara avgiftsfria och arbeta aktivt för att sprida information och kunskap om verksamheten till breda målgrupper. Verksamheter som Stockholms stadsmuseum, Medeltidsmuseet och Stockholmsforskningen är

viktiga för att öka kännedomen om Stockholm och stockholmarnas historia vilket breddar perspektiv. Stockholms Kvinnohistoriska framgångsrika arbete för att tillgängliggöra berättelser om kvinnor i Stockholm ska fortsätta.

Kulturnämnden ska förstärka arbetet med stadens kultursekreterare. Målsättning ska vara att varje stadsdelsområde har en anställd kultursekreterare som arbetar heltid med att tillgodose framförallt barn och ungas, men också nyanländas, rätt till kultur. Kultursekreterarna har en viktig uppgift som bland annat handlar om att skapa förutsättningar för en meningsfull fritid för barn och unga, framförallt genom att garantera att alla som växer upp i Stockholm har samma tillgång till kultur, oavsett socioekonomiska faktorer. Framöver ska kultursekreterarna även ges ett uppdrag som är riktat mot nyanlända, såväl barn och unga som vuxna, då tillgången till kultur och eget skapande är en viktig del i processen att förstå sig själv och sin omvärld, och inte minst dela sin berättelse med andra. Processer som skapar mening barn och vuxnas liv.

Kulturnämnden ska i samarbete med stadsdelarna och berörda facknämnder utreda möjligheten att etablera "Rum för barn" i varje stadsdel som en del i ett större bibliotekslyft. En plats för skapande och kreativitet som ska vara öppen för alla barn och unga utan krav på avgifter eller anmälan. Ambitionen bör vara att dessa verksamheter etableras mellan olika stadsdelar för att möjliggöra möten mellan barn och unga i olika områden. Det är viktigt att denna typ av öppna verksamhet ses som ett tillägg till exempelvis Kulturskolans verksamhet såväl som de program och aktiviteter biblioteken anordnar. Detta är inte en satsning som sker på nämnda verksamheters bekostnad.

Den grönbå majoriteten har genomfört neddragningar i stödet till stadens olika samlingslokaler. Detta är beklagligt då staden behöver en mängd olika mötesplatser för olika verksamheter och aktörer. Kulturnämndens stöd till de lokalförvaltande organisationerna ska ökas. Stockholm behöver fler platser och offentliga rum som är öppna för alla, oavsett socioekonomiska förutsättningar, då många kulturinstitutioner i dag är stängda för ett stort antal människor. Biblioteken inom Stockholms stadsbibliotek utgör ett viktigt undantag. Deras roll i skapande av ett öppet och demokratiskt samhälle är grundläggande. Vi vill se ett bibliotekslyft i form av 100 nya tjänster inom biblioteken, ett löneluft för bibliotekarierna, och som innehåller en barnkultursatsning som innebär resurser till fler barnbibliotekarier, upprustning av lokaler, satsning på köp av litteratur för barn och unga (med fokus på världens språk och minoritetsspråken). Bibliotekslyftet innefattar även investeringar i spel, VR utrustning, 3D-skrivare m.m. samt mer pengar till stadsdelsnämnderna för att öka möjligheten till samverkan mellan stadsdelens barn och fritid och kultursektorn och biblioteken.

Stockholms stadsbibliotek, Internationella biblioteket och ett nytt litteraturhus

Under 2019 tvingas Stockholms stadsbibliotek till stora förändringar som en konsekvens av den grönbå majoritetens kulturpolitik. De minskade resurserna leder till nedskärningar inom personalstyrkan såväl som nedläggning av verksamheter, vilket flytten av Internationella biblioteket till stor del är. Att verksamheten flyttas till Kungsholmens bibliotek gör att ytorna för bibliotekets olika aktiviteter krymper markant. Feministiskt initiativ vill att beslutet att flytta Internationella biblioteket upphävs och att verksamheten ligger kvar i Stadsbibliotekets lokaler. Fi är också öppna för andra lösningar om dessa sker i samråd med personal och de aktörer som ansvarar för Internationella bibliotekets verksamhet och uppdrag, både lokalt och nationellt.

I en tid där brist på källkritik, desinformation och ökade klyftor spär på konflikter mellan olika människor är det också angeläget att lyfta fram både de fysiska biblioteken såväl som den digitala verksamheten som motvikt mot den utvecklingen. I biblioteksplanen för 2016–2020 poängteras det att biblioteken ska vara öppna, inkluderande institutioner som gynnar demokrati och gemenskap samt bidrar till kunskap och läsning. Biblioteken ska också utvecklas tillsammans med stockholmarna och anpassas efter deras behov och önsknings. Stockholmska erbjuda invånarna lokala mötesplatser och rum för kultur och sociala verksamheter. Uppbyggnaden av Rågsveds stadsdelsbibliotek stoppades av den grönbå majoriteten. Det är en satsning som bör fullföljas.

Biblioteken ska ha en välfungerande arbetsmiljö och bra arbetsvillkor för de anställda. Om biblioteken ska kunna vara en viktig lokal mötesplats samtidigt som de ska kunna tillgodose stockholmarna med litteratur och läsfrämjande insatser så måste mer resurser läggas på bibliotekarierna. Kulturnämnden ska utveckla en strategi för bibliotekariers säkerhet. Att den grönbå majoriteten vill ta medel från det generella biblioteksanslaget för att istället lägga resurser på vakter är dock fel väg att gå. Istället bör biblioteken, utöver en generell förstärkning av bibliotekarier, anställa personal som inte nödvändigtvis är bibliotekarier utan personer som kan ha andra kompetenser och bakgrund så att kärnverksamheten med fokus på litteratur och språk värnas, samtidigt som alla besökares olika behov kan tillgodoses.

Kulturnämnden ska under 2020 påbörja arbetet med att etablera ett litteraturhus i Stockholm, vilket är något som bland annat Svenska Pen och författarorganisationer efterfrågat länge. Intresset är stort för möten mellan författare och bokälskare och det finns ett stort behov av en central mötesplats för litteratur, till exempel när poetry slam ordnas eller när en exilförfattare besöker Stockholm. Möjliga platser som Stockholms stad borde utreda som lämpliga för ett

nytt litteraturhus är Stockholms stadsbibliotek, Kulturhuset Stadsteatern och Medborgarhuset på Medborgarplatsen. Båda har under senaste mandatperioden genomgått omfattande renoveringar och det har funnits idéer om vad lokalerna skulle kunna användas till och som av olika anledningar inte blivit verklighet.

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Konstnärlig frihet

Politiken måste ovillkorligen följa principen om en armlängds avstånd, det vill säga får aldrig styra det konstnärliga innehållet. Den har ett särskilt ansvar för en stark demokrati och yttrandefrihet, inte minst i tider då antidemokratiska och främlingsfientliga krafter växer sig allt starkare i politiken och utgör ett direkt hot mot demokratin. I dag finns flera exempel på kulturarbetare och kulturevenemang i Sverige som bromsats av politiker och myndighetsutövare enbart på grund av budskap som de ansett vara kontroversiella eller för politiska. Hot, hat och trakasserier mot kulturarbetare och journalister ökar i vår tid och leder till självensur och kulturarbetare som inte vågar, orkar eller kan vara en del av den offentliga debatten.

En relaterad problematik är att antidemokratiska krafter strategiskt och framgångsrikt missbrukat begrepp som yttrandefrihet och konstnärlig frihet för att skapa utrymme i offentligheten för att sprida hat och hot mot särskilda grupper, och för att manipulera den breda opinionen i riktning mot en normalisering av rasism och sexism. Ifråga om konstnärlig frihet och juridiska påföljder är det viktigt att skilja på aktörer som talar fritt och kritiskt, och aktörer som strävar efter att avskaffa mångfald och flerspråkighet genom att undergräva grundläggande mänskliga värden genom att hetsa, skada och hota.

Kulturnämnden ska utvidga Stockholms stads fristadsprogram så att fler kulturarbetare och journalister som förföljs i sina hemländer kan få en fristad i Stockholm.

Kulturarbetares villkor

De sociala trygghetssystemen är generellt uppbyggda utifrån tanken om en fast anställning. Då kulturområdet präglas av kombinationer av korta projektanställningar, egenföretagande och föreningsverksamhet, faller kulturarbetare ofta utanför systemen. Redan prekära förhållanden förstärks, inte minst inom det fria kulturlivet. Trygghetssystemen måste omfatta alla verksamma inom kulturområdet, från administratörer till upphovspersoner. I samband med #Metoo

hösten 2017 pekade många på otrygga anställningsformer och osäkra villkor som en del av förklaringen till varför diskriminering och sexuella trakasserier är så pass vanligt förekommande i kulturvärlden. Därför är det av stor vikt att stadens kulturverksamheter och de som får kulturstöd har nolltolerans mot diskriminering och sexuella trakasserier. Osäkra ekonomiska förhållanden utgör också en betydande barriär för människor som saknar ekonomiska buffertar eller som inte kommer från privilegierade familjer.

Frågan om representation inom kulturområdet grundas delvis i det faktum att barn och unga har olika tillgång till kulturella uttryck och eget skapande. Kultur för barn och unga ska vara likvärdig och tillgänglig för alla, oavsett var i Stockholm en bor. Det är inte bara viktigt att ha tillgång till en viss kvantitet av kulturaktiviteter utan även att säkerställa tillgång till en mångfald av estetiska kvaliteter och praktiker.

Kulturskolan och El Sistema

Under 2019 har Kulturskolan tvingats till besparingar som följd av ett skärpt intäktskrav, vilket både lett till uppsägning av personal och lokaler. Föräldrar och barn är oroliga för verksamhetens framtid och Feministiskt initiativ tar den oron på största allvar. Med tanke på hur viktig Kulturskolan är vill vi öka resurserna till verksamheten markant.

Kulturskolan och El Sistema är grundpelare när det gäller kultur för barn och unga i Stockholm. Kulturnämnden ska öka satsningen på Kulturskolan och El Sistema, samt utöka antalet elevplatser. Kulturskolan ska ha platsgaranti och vara avgiftsfri. Arbetet med att nå nya målgrupper kan också behöva kompletteras med andra typer av insatser, som riktade informationsinsatser men också mer flexibilitet i när och var undervisningen bedrivs.

Kulturskolan ska fortsätta att arbeta med kompetensutveckling inom genus, normkritik och likabehandling. Kulturskolans Resurscenter för barn och unga med funktionsnedsättningar och särskilda behov ska också stärkas. Som ett led i stadens arbete med de nationella minoriteterna ska Kulturskolan genomföra en satsning på verksamhet med fokus på de nationella minoriteterna och dess olika kulturuttryck.

Ett öppet och levande Stockholm

En social kultur

I vårt samhälle finns en utbredd upplevelse av ensamhet och isolering. Många människors vardag präglas av en strävan efter att få tillträde till gemenskap och livskraft. Enligt Röda Korset upplever nästan hälften av landets invånare en känsla av ensamhet. Gemenskap och mening är i hög grad kopplat till lönearbete, vilket kan leda till ensamhet och depression om arbetslivet av olika anledningar inte fungerar. Kulturen spelar här en viktig roll.

Kulturnämnden ska inrätta ett nytt tvärpolitiskt område med utgångspunkt i kulturpolitiken: en social kultur. Det finns i dag en mängd verksamheter och initiativ av stor betydelse som har svårt att överleva och växa för att de befinner sig mitt i gränslandet mellan kulturell och social verksamhet. Inte sällan drivs denna typ av verksamhet ideellt av och för kvinnor eller marginaliserade grupper. Kulturnämnden ska inrätta en ny stödform riktad mot organisationer och aktörer verksamma i Stockholm inom civilsamhället.

Stockholm Konst är den verksamhet under Kulturförvaltningen som arbetar med stadens offentliga konst. Denna verksamhet spelar en viktig roll både när det gäller utformningen av våra gemensamma rum, men också när det gäller arbetstillfällen för konstnärer. Konstnärerna som väljs ut till de konstnärliga uppdragen måste spegla befolkningen i stort. Utöver arbetet med de konstnärliga projekt som tillkommer i och med enprocentregeln har Stockholm Konsts arbete med muralmålningar och andra mer tillfälliga projekt varit mycket viktigt. Den grönbå majoriteten har avslutat den satsning på muralkonst som initierades under den förra mandatperioden och tagit bort de 2 miljoner ur budgeten som gick till den verksamheten. Fi vill se ett återinförande av den satsningen då den var en spännande del i arbetet med att låta konsten ta plats i det offentliga rummet och ge de boende möjlighet att påverka bilden av sin närmiljö genom sina berättelser. Initiativ som bygger på delaktighet, dialog och samverkan mellan människor med olika bakgrund, hemort och identitet ska uppmuntras och stärkas.

För Stockholms fria kulturliv utgör Kulturförvaltningens stödsystem en viktig förutsättning. Kulturnämnden ska öka medlen till både kulturstödet och utvecklingsstödet, såväl som kulturstödet för barn och unga samt EU-projektstödet. De tidigare satsningarna på nyanlända och asylsökande och barn och unga med funktionsnedsättningar ska etableras mer permanent och få ökade medel. Kulturstödsystemet ska ha fortsatt fokus på jämställdhet och mångfald, samt att ytterstaden och mindre aktörer prioriteras.

En viktig fråga för Stockholms konstnärer och kulturarbetare är tillgången till ateljéer och lokaler till rimliga kostnader. Kulturförvaltningen har i samarbete

med Fastighetskontoret under tidigare mandatperiod satt som mål att skapa minst 200 nya ateljéer och lokaler för konstnärlig produktion till 2020. Staden behöver dock också efter denna femårsperiod fortsätta att prioritera lokaler till kulturarbetare och ateljébeståndet måste öka. Detta kräver inte minst att en ökad kunskap om kulturens betydelse genomsyrar framtida stadsplanering och exploatering. I maj presenterade Region Stockholm en rapport om förutsättningarna för konstnärliga produktionsplatser i stockholmsregionen. I rapporten fastslås det att inte minst Stockholm står inför stora utmaningar då ca 450 konstnärer i staden riskerar att bli av med sina ateljéer och lokaler inom en snar framtid. För att vi ska ha en stad full av konst och kultur måste konstnärer kunna leva och verka här. Ett sätt att bidra till det stora behovet som finns av produktionslokaler är att se över möjligheten att avsätta en viss procent av stadens lokaler till produktionslokaler, särskilt i nya statsutvecklingsområden.

En välfärdsstad som satsar på kvinnor och tjejer

En feministisk kulturpolitik

Precis som att samtida och intersektionell grundad feminism vill ge oss friheten att överskrida gränser av snäva identitetskategorier ska Stockholm präglas av en feministisk kulturpolitik som ger frihet att överskrida gränser vad gäller roller, estetik och arbetsätt. Precis som feminismen vill bekämpa konservativa ideal om identitet som enhetlig och stabil, ska en feministisk kulturpolitik verka för att låta kulturen vara mångtydig och föränderlig.

Ofta missar de oflexibla kulturpolitiska strukturerna att fånga upp experimentella uttryck som inte är så lätta att kategorisera. Dessutom är en stor del av de kulturpolitiska medlen uppbundna till på förhand bestämda ändamål, vilket också är hämmande för bredd, spets och omvandling. Kulturnämnden ska därför satsa på nya kulturpolitiska bidrag till tvärkonstnärliga och svårplacerade konstnärliga praktiker, samt till fria medel som flexibelt kan användas till projekt och verksamheter som har potential, men som i utvecklingsfasen inte är så lätta att kategorisera.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

18. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **kulturnämnden: kulturförvaltningen** godkänns.

Kulturnämnden: Stadsarkivet

Stockholms historia är en del av stockholmarnas gemensamma identitet. Förankring i historien bidrar till stadens sammanhållning. En enkel och jämlik tillgång till stadens information stärker stockholmarnas möjligheter att agera, påverka och vara delaktiga i stadens utveckling.

Stadsarkivet är en central resurs i stadens informationsförsörjning och en av förutsättningarna för att offentlighetsprincipen ska fungera. Tillgång till arkivinformation ger dagens och framtidens stockholmare insyn i de offentliga beslutsprocesserna och stadsarkivet ska underlätta för forskning kopplat till materialet.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Stadsarkivet ska samarbeta nära med stadens övriga nämnder i arbetet med att utveckla stadens informationshantering. Utvecklingen av arkivets publika verksamhet ska ske i nära samarbete med Stadsmuseet och stadens bibliotek. Stadsarkivet ska publicera allt sitt upphovsrättsskyddade material, som staden själv är legal upphovsperson till, under en licens som tillåter vidareanvändning. Stadsarkivets verksamhet är lagstyrd och lyder under arkivlagen. Stadsarkivet ska ta ett centralt ansvar för stadens arkivfunktioner och bidra till andra nämnders verksamhet inte bara genom tillsyn utan också med expertkunskap och rådgivning. En ökad digitalisering ska bidra till snabbare processer, tillgänglighet och effektivisering.

Tillgängligheten till stadsarkivets material och kunskap ska på bästa sätt komma alla stockholmarna till del. E-arkiv Stockholm är stadens gemensamma digitala arkiv. Kulturnämnden: stadsarkivet, ansvarar för och förvaltar e-arkivet. Alla verksamhetssystem ska successivt anslutas till e-arkivet. Stadsarkivets karaktär av öppen publik institution ska fortsätta att förstärkas med särskilt fokus på att nå nya grupper som i dag sällan använder arkivets resurser. Utöver samarbetet med Stadsmuseet och stadens bibliotek vill Feministiskt initiativ att Stadsarkivet samarbetar med andra kulturinstitutioner och aktörer för att skapa gränsöverskridande möten och på så sätt locka en ny publik till arkivets värdefulla resurser.

Stadsarkivet ska arbeta aktivt utifrån ett könsperspektiv för att synliggöra kvinnor och kvinnors livsvillkor i Stockholm.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

19. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Kulturnämnden: stadsarkivet** godkänns.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden har en viktig roll för att erbjuda stockholmarna vackra och rofyllda begravningsplatser. På stadens begravningsplatser och vid ceremonilokaler ska möjlighet och utrymme ges för olika begravningsstraditioner så att alla oavsett livsåskådning kan få den begravningsceremoni som önskas. Stadens begravningsplatser är en del av kulturarvet, men fyller samtidigt en funktion som park- och naturmiljö. Dessa kvaliteter ska bevaras och utvecklas.

Nämndens uppgifter

Kyrkogårdsnämnden ansvarar för förvaltning av begravningsplatser. Verksamheten är finansierad via begravningsavgiften. Nämndens ansvar omfattar:

- stadens egna begravningsplatser
- åt staden upplåtna begravningsplatser
- frågor som rör begravningsverksamheten enligt begravningslagen

Begravningsverksamheten ska i sin helhet finansieras av begravningsavgiften, som fastställs av kommunfullmäktige. Över- och underskott ska i sin helhet balanseras till nästkommande budgetår i en begravningsfond. Begravningsavgiften för år 2020 är 7,5 öre.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

20. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för kyrkogårdsnämnden godkänns.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden utgör en kommunal myndighet med ansvar för den lokala tillsynen av lagar som rör miljö och hälsa. De viktigaste lagarna är miljöbalken och livsmedelslagstiftningen. Nämndens myndighetsutövning och tillsynsarbete ska utvecklas i syfte att säkerställa stockholmarnas hälsa och säkerhet samt lika och rättvisa regler för företag inom Stockholms stad. En god service och tillgänglighet gentemot stadens invånare och företag ska stå i fokus för verksamhetsutvecklingen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll i stadens arbete att skapa en miljö- och klimatsmart stad, och vara drivande i arbetet kring det klimatnöd-läge staden och världen befinner sig i. Stockholm ska vara fossilbränslefritt senast 2030 och stadens organisation ska vara fossilbränslefri 2025. Det ska vara lätt för stockholmarna att leva hållbart och invånarnas ekologiska fotavtryck ska minska.

Nämnden bidrar med underlag i stadsutvecklingen och har en samordnande roll i stadens arbete för att uppnå en god vattenstatus i stadens alla vattenförekomster. Nämnden bidrar även genom expertkunskap inom klimat- och energifrågor och luft- och kemikaliefrågor. Stockholmarnas hälsa ska gynnas genom ett långsiktigt arbete med att säkerställa en ren och säker stadsmiljö samt en sund inomhusmiljö.

Nämndens uppgifter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för det övergripande miljö- och hälsoskyddet i staden. Nämnden ansvarar för

- tillsyn enligt miljöbalken, livsmedels-, foder-, strålskydds-, smittskydds- och tobakslagstiftningen samt lagen om sprängämnesprekursorer
- prövning av tillstånd för vissa av de verksamheter som omfattas av nämnda lagstiftningar
- klimat-, miljö- och luftövervakning samt bullerbekämpning
- planering och samordning av stadens åtgärder inom klimat-, miljöskydds- och naturvårdsområdet
- stöd till stadens bolagsstyrelser och nämnder i deras klimat- och miljöarbete
- information om klimat-, miljö- och hälsofrågor till stadens invånare och företag

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Ett Stockholm som är helt

Det miljö- och hälsoskyddsarbete som nämnden utövar är av stor vikt för både stockholmarnas hälsa och för att minska den påverkan på miljö och klimat som

staden och dess invånare har. Tillsyn, tillståndsgivning, information och klimat- och miljöarbete är likvärdiga delar av Miljö- och hälsoskyddsnämndens uppdrag.

Nämndens uppdrag för klimat- och miljöarbetet riktas mot stadens organisation och verksamheter och mot invånare och näringsliv, i form av styrande och stödjande åtgärder. Stöd ska ges till övriga nämnder och bolag för att upprätta, utvärdera och följa upp klimat- och miljökrav vid upphandling. För att säkerställa att alla invånare ska veta vad de kan kräva av sin inne- och utemiljö, och vilka möjligheter det finns att få hjälp av staden, ska information riktas särskilt mot grupper som sällan söker kontakt med staden i sådana frågor.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska samarbeta med kommunstyrelsen för att göra en akut översyn av stadens verksamheter för att de ska bli koldioxidneutrala snarast, dock senast 2025, och under 2020 omarbete *Strategi för fossilbränslefrött Stockholm 2040* så att den får måläret 2030. I det ingår att ta fram en koldioxidbudget med beting för nämnder och bolag, och noga följa och analysera hur fossilbränsleanvändningen utvecklas i Stockholm.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska även stödja övriga nämnder och bolag i att analysera organisationens och invånarnas klimatbelastning och omgående vidta de åtgärder som nödläget kräver genom en snabb omställning.

I det klimatnödläge staden befinner sig i ska invånarnas kunskap öka om den egna klimatpåverkan, och information och stöd ska finnas för att reducera den. Energi- och klimatrådgivningen ska arbeta aktivt mot fastighetsägare, bostadsrättsföreningar och företag, för att uppmärksamma nödläget och ge verktyg för att minska klimatpåverkan.

Nämnden ska verka för att minska plastanvändningen i staden och samtidigt öka återvinningen av den befintliga plasten såväl i de egna verksamheterna som i övriga staden. Tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall AB ska nämnden ta fram en plan för att starta återvinning och återbruk av byggnadsmaterial för byggbranschen.

Ett sätt för att minska invånarnas klimatbelastning är att minska konsumtionen av nyproducerade varor. Nämnden ska därför verka för att öka återbruket, genom att planera för och inrätta fler stadsnära återvinningscentraler med återbruk, och tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall AB inleda arbetet med att inrätta återbruksgallerior, med ReTuna i Eskilstuna som exempel.

Ett öppet och levande Stockholm

Stockholm är en grön stad, med parker, grönområden och naturreservat. Den nära naturen är viktig för bevarandet av den biologiska mångfalden och för ekosystemtjänster. Den bidrar till att dämpa effekterna av det förändrade klimatet, genom att ta upp vatten vid kraftiga regnväder och att skapa svalka vid värmeböljor. För stadens invånare ger den möjlighet till rekreation och naturupplevelser. Men den möjligheten utnyttjas inte jämlikt. Stadens senaste miljöenkät som genomfördes 2016 visar att invånare i socioekonomiskt utsatta områden mer sällan går ut i nära parker och naturområden än de som bor i välbärgade områden.

Därför ska Miljö- och hälsoskyddsnämnden tillsammans med berörda stadsdelsnämnder utarbeta metoder för att informera om och tillgängliggöra naturen. Nämnden ska delta i samordningsgruppen för Grönare Stockholm med fokus att stärka arbetet med grön infrastruktur och mångfunktionalitet i stadens parker och grönområden, med prioritet på ytterstaden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden fortsätta arbetet med att utvidga naturreservatet i Årstaskogen och att inrätta nya reservat i Hagsätraskogen och Kyrkhamn, och reservatsbildning i Fagersjöskogen och Storskogen/Ålstensskogen. För de befintliga naturreservaten ska nämnden tillsammans med övriga berörda nämnder utveckla och stärka arbetet för att tillgängliggöra dem för alla invånare, med särskilt fokus för personer med funktionsnedsättningar och grupper som sällan besöker naturreservat och grönområden.

För att skydda vattenförsörjningen och kvaliteten på vattnet ska nämnden fortsätta arbetet med lokala åtgärdsprogram, delta i regionala vattensamarbeten och samverka med olika forskningsinstitut.

I samarbete med stadsbyggnadsnämnden ska nämnden utreda lämpliga biotopskyddsområden i staden, och bistå berörda nämnder med underlag om biologisk mångfald och ekosystemtjänster i stadsbyggnadsprocessen.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

21. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **miljö- och hälsoskyddsnämnden** godkänns.

Serviceämnden

Serviceämnden ska inom ramen för sitt uppdrag arbeta med att effektivisera stadens administrativa funktioner. Detta ska leda till sänkta kostnader för stadens övriga nämnder eller bolag till förmån för kärnverksamheterna. Serviceämnden ska säker-ställa en ändamålsenlig balans mellan kostnadseffektivitet, kvalitet och service. Finansiering och prissättning av serviceämndens tjänster ska utvecklas för att möjliggöra fortsatta effektiviseringsvinster. Differentierad prissättning ska, i samråd med kommunstyrelsen, tillämpas och vidareutvecklas. Kommunstyrelsens strategiska råd för verksamhet inom serviceämnden fattar beslut kring uppdrag och inriktning, som ligger till grund för nämndens arbete inom samt-liga verksamhetsområden. Tillämpningsanvisningar gällande omfattning, inriktning och avgränsningar för funktionen utfärdas av stadsdirektören.

Nämndens uppgifter

Serviceämndens kärnverksamhet är administrativa tjänster. På uppdrag av kommun-styrelsen och andra nämnder eller bolag ska serviceämnden svara för genomförandet av gemensamma administrativa processer. Nämndens ansvar omfattar:

- ekonomiadministration
- löneadministration
- upphandlingsstöd, samt genomförande av centralupphandlingar
- stöd för användning av arbetsrättsliga villkor vid upphandling
- e-handelsstöd
- stöd i att lägga egen-regi anbud
- rekryteringsstöd
- kontaktcenter Stockholm
- gemensam växel
- lokalplanering
- hyresförhandlingsfunktion
- beställningscentral persontransporter
- hantera kommunkoncernens handel av el i enlighet med elhandelspolicyn inklusive kommunkoncernens gemensamma inköpskategori för elkraft

Aktiviteter

- I samarbete med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna kontinuerligt se över kommunikationsvägar, resurser och arbetssätt för att förbättra

information och kontaktvägar inom staden samt för stockholmare och brukare i äldrefrågor.

- Fasa ut fossila bränslen i upphandlingar med särskilt fokus på transporter, entreprenader och arbetsmaskiner.
- Fortsätta arbetet med att hitta lösningar för att skapa möjlighet för Stockholms stads verksamheter att lätt kunna återanvända möbler och inventarier genom projekt Stocket.
- I samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden arbeta för att minska inköpen av plastprodukter och plastförpackningar i stadens verksamheter.
- I samråd med stadens bolagsstyrelser skapa förutsättningar för att öka bolagens engagemang i tjänster som beställs från servicenämnden.
- Fortsätta arbetet med att utreda robotiseringens effekter på uppdrag och personal genom att ta fram en strategi och plan för framtida robotiseringsarbete och där så är lämpligt påbörja arbetet med att implementera robotiserade processer.
- Tillhandahålla utbildning, support och stöd inom upphandling och inköp.
- Tillhandahålla konsultativt stöd kring tillämpningen och uppföljningen av arbetsrättsliga villkor och etiska krav i upphandlingar och avtal.
- I samarbete med kommunstyrelsen införa kategoribaserad inköpsstyrning, gemensamma processer samt systemstöd för upphandling, avtalshantering och inköpsanalys (VINST-projektet).
- Ansvara för kommunkoncernens inköpskategori el
- I samarbete med kommunstyrelsen bidra till ökad e-handel med stadens leverantörer

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

22. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **servicenämnden** godkänns.

Socialnämnden

Alla stockholmare ska kunna lita på att det finns ett socialt skyddsnät som fungerar och fångar upp den som är i behov av hjälp och stöd. Socialtjänsten i Stockholm ska vara tillgänglig, likvärdig och jämställd och arbetet ska präglas av ett normkritiskt och antirasistiskt förhållningssätt. Barn och ungas behov av stöd och hjälp ska särskilt beaktas inom alla områden av socialtjänsten. Våldsutsatta ska få hjälp och skydd, och kunskaps- höjande insatser ska göras för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Nämnden ska genom nya metoder utveckla arbetet mot vapenvåldet där tonvikten ligger på både det förebyggande arbetet och insatser för att hjälpa unga kriminella att bryta med ett destruktivt liv. Ett ökat stöd ska ges till anhöriga som drabbas av det dödliga våldet. Nämnden ska arbeta rättighetsbaserat med barn och unga där ensamkommande unga kommer att vara en prioriterad grupp. Socialnämndens arbete ska alltid utgå från och värna om de mänskliga rättigheterna och särskilt beakta och följa konventionen om barnets rättigheter.

Nämndens uppgifter

Nämnden ska genom sin samordnande och övergripande roll bidra till utvecklingen inom stadens socialtjänst och funktionshinderomsorg och medverka till att invånarna får likvärdiga och lika tillgängliga insatser oavsett var de bor i staden. Nämnden ska bidra till att socialtjänsten bedrivs enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Nämnden ansvarar för att utarbeta riktlinjer för socialtjänsten i staden samt följa upp stadens samlade socialtjänstverksamhet. Genom att samordna, vägleda, följa upp och utbilda medarbetare skapar socialnämnden förutsättningar för socialtjänsten att möta stockholmare som är i behov av stöd.

Nämndens ansvar omfattar bland annat:

- Kommunövergripande frågor rörande stöd och service till personer med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar
- Socialtjänstens barn- och ungdomsfrågor
- Insatser för barn och unga i öppenvård
- Missbruksproblematik
- Ekonomiskt bistånd
- Hemlöshet
- Samarbete med frivilligorganisationer inom det sociala området
- Drog- och brottsförebyggande arbete
- Tillståndsgivning vid utskänkning av alkohol
- Dödsboutredningar
- Forsknings- och utvecklingsverksamhet inom socialtjänstens område
- Tillsyn av tobaksförsäljning på försäljningsställen som har serveringstillstånd

- Samordning av stadsdelsnämndernas tillsyn av folköls- och tobaksförsäljning
- Familjerådgivning
- Jourverksamhet
- Skyddade boenden
- Uppsökande verksamhet
- Insatser för nyanlända, mottagande, bosättning och initial samhällsvägledning av personer som anvisas enligt bosättningslagen
- Boende och insatser för ensamkommande barn
- Boende för vuxna (hemlösa och personer med missbruksproblematik)
- Tak över huvudet-garanti
- Ansvarar för hälso- och sjukvård upp till sjuksköterskenivå inom LSS-insatserna daglig verksamhet och bostad med särskild service.
- Samordning av planering av bostäder inom stadsdelsnämndernas samverkansområden
- Stadsövergripande avhopparkeringsverksamhet
- Insatser till personer med spelmissbruk
- Råd- och stödverksamhet och härbärgesplatser till utsatta EU-medborgare och tredjelandsmedborgare
- Förvaltning av stadens avtal med SHIS
- Strategiskt ansvar för att omvärldsbevaka och leda implementeringen av välfärdsteknik och digitaliseringsarbetet inom individ- och familjeomsorgen och omsorgen om personer med funktionsnedsättningar.
- Bidrag till ideella föreningar som bedriver verksamheter inom socialtjänstens område.

Socialnämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområde inklusive en analys av utvecklingen inom området.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

Arbetet mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som orsakar stort lidande och till och med kan leda till döden för den som blir utsatt. Våldet förekommer i alla åldrar, samhällsklasser och yrkesgrupper. Många blir utsatta för våld under lång tid och det är inte ovanligt att den som utsätts för våld befinner sig i ett beroendeförhållande till sin förövare. Majoriteten av det våld som sker utövas av män och riktas mot kvinnor och barn och det är också där som mest resurser bör

avsattas. Men våldet sker också i samkönade relationer, mot män och mot transpersoner och det är viktigt att alla som söker skydd mot våld får hjälp, skydd och adekvat bemötande av kompetent personal.

Alla våldsutsatta ska ha rätt till skyddat boende om behov uppstår. Detta gäller oavsett legal status eller vistelsetid i Stockholm. Barn som bor på kvinnojouren ska ha rätt till skola och förskola eller annan pedagogisk verksamhet. Det är viktigt att barn som bevittnat våld får stöd att bearbeta sina upplevelser.

För att våldsutsatta ska få rätt hjälp krävs att socialtjänsten och andra kommunala aktörer som möter målgruppen har rätt kompetens. År 2017 antog Stockholms stad ett program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Ansvaret för implementeringen av programmet ligger på socialnämnden och det arbetet ska fortsätta. Skolan, förskolan och delar av socialtjänsten ska arbeta förebyggande och socialtjänsten ska stödja utbildningsnämnden i fortsatt arbete med skolprogrammet MVP (Mentorer i våldsprevention).

Bostadsbristen i Stockholm drabbar särskilt kvinnor, barn och hbtq-personer som utsatts för våld. Det grönbåa styrets ombildningar gör det ännu svårare för unga att komma in på bostadsmarknaden. En förutsättning för att en kvinna ska kunna lämna en våldsamt relation är att hon har egen bostad. Den pågående bostadskrisen leder istället till att kvinnor och deras barn fastnar på kvinnojouren i årtal, eller att de återvänder till en våldsamt partner.

För att fler våldsutsatta ska få möjlighet till eget boende ska socialnämnden bistå bostadsförmedlingen med framtagandet av nya riktlinjer för förtur så att fler våldsutsatta kan ges förtur i bostadskön. Bland annat ska mer vikt läggas vid socialtjänstens bedömning av den våldsutsattas situation samt regler kring vistelsetiden i Stockholm slopas. I samarbete med SHIS ska också fler boenden av typen mellanboende tas fram. Framtagandet ska ske på det sättet att det finns boenden på flera ställen i staden då våldsutsatta ofta behöver byta stadsdel för att leva ett liv fritt från våld.

Kvinnor som lever i missbruk är en grupp som löper hög risk att utsättas för våld. Det är också vanligt att missbrukande kvinnor lider av psykisk ohälsa eller psykisk sjukdom. Dessa riskerar dessutom att falla mellan stolarna mellan kommunernas ansvar för missbruksvård och skydd mot våld och landstingets psykiatriansvar. Därför ska socialnämnden initiera ett samarbete med landstinget för att gemensamt starta ett nytt skyddat boende för kvinnor med missbruk och psykisk ohälsa som behöver skydd från våld och förtryck.

Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck kräver särskild kompetens om det hedersrelaterade våldets mekanismer. Det kan vara livsavgörande att den som

söker hjälp mot hedersrelaterat våld träffar någon som har rätt kunskaper. För att säkerställa detta ska en särskild certifiering införas inom socialtjänsten. Socialnämnden ska även tillsammans med utbildningsnämnden säkerställa att varje skola har en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck där särskild vikt läggs vid samarbetet mellan skola och socialtjänst. Stadens resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, Origo, ska få ökade resurser för att kunna stödja stadsdelsnämnderna i arbetet mot våld.

Att bryta upp från ett liv av hedersrelaterat våld kräver ofta att den som är utsatt lämnar sin familj och sitt nätverk. Det innebär att behovet av stöd efter uppbrottet kan vara stort. Socialnämnden ska undersöka möjligheterna att inrätta ett IOP med civilsamhällesorganisationer för att ge ett långsiktigt stöd till personer som till följd av hedersrelaterat våld behöver bygga upp ett nytt liv och nya nätverk.

Även män och pojkar utsätts för våld. Inom en hederskontext är pojkar och män ofta både offer och förövare. Särskilt utsatta är homo- eller bisexuella pojkar och transpersoner som kan riskera tvångsäktenskap, hot och våld i syfte att ”omvända” deras könsidentitet, könsuttryck eller sexuella läggning. För att säkra skyddet för pojkar som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck ska staden inrätta ett nytt skyddat boende specifikt för målgruppen pojkar som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.

Inför haverikommission för att utreda det dödliga våldet mot kvinnor

Trots att staden arbetar aktivt med att ge skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor mördas varje år flera kvinnor i Stockholm av en närstående. Varje mord är ett stort misslyckande eftersom kvinnorna i många fall varit i kontakt med socialtjänst och polis. Feministiskt initiativ vill att Stockholm som första kommun i Sverige inför en haverikommission med uppdrag att förebygga, utreda och föreslå förbättringar för att stoppa mäns våld mot kvinnor. En haverikommission behövs för att se hur samverkan mellan polis, socialtjänst, sjukvård och andra samhällsinsatser fungerar och vilka insatser som behövs för kvinnor som är utsatta för hot, våld och trakasserier. Haverikommissionen behöver ta ett helhetsgrepp när det gäller våldsutsatta kvinnors livssituation, tillgång till bostad i kommunen och möjligheter att fortsätta leva sitt liv utan fortsatta trakasserier.

Arbete mot trafficking och prostitution

Personer som lever i prostitution eller är utsatta för människohandel lever ofta i stor utsatthet. Det kan handla om lång erfarenhet av våld, sexuellt våld och

förtryck. Många lever också i ekonomisk utsatthet eller hemlöshet. Fler och fler som hamnar i prostitution är utländska medborgare t.ex. ensamkommande unga, papperslösa eller utsatta EU- medborgare och stödet måste anpassas så att staden når fler ur dessa grupper. Offer för människohandel ska ha rätt till skyddat boende och stöd genom eventuella rättsprocesser. Mikamottagningens uppsökande och stödjande verksamhet ska fortsätta och förstärkas. Samarbetet med landstinget och fristående organisationer ska intensifieras så att fler får tillgång till traumabehandling. Socialnämnden ska under året undersöka möjligheterna för en samlokalisering mellan Mikamottagningen och landstingets behandlingsverksamhet i syfte att göra hjälpen mer tillgänglig för målgruppen.

Fler och fler unga personer har sex mot ersättning eller använder sex som självskadebeteende. Här är det viktigt att samarbetet stärks mellan socialtjänsten, skolan, ungdomsmottagningar och civilsamhälle i syfte att nå unga som skadar sig med sex och erbjuda adekvat stöd. Framtid Stockholms arbete med unga som har sex mot ersättning ska fortsätta och utvecklas. Flera studier visar att det är vanligare att unga hbtq-personer har erfarenheter av sex mot ersättning än andra unga, därför är det viktigt att hbtq-kompetensen säkras i de verksamheter som möter målgruppen.

En central del i arbetet mot prostitution och människohandel är arbetet med män som köper sexuella tjänster. Socialnämnden ska fortlöpande arbeta med köpare av sexuella tjänster och erbjuda hjälp och stöd för att sexköpen ska upphöra.

Ett Stockholm som är helt

Förebyggande och akuta insatser för att motverka våld i gatumiljö

Stockholm har under de senaste åren haft ett eskalerande problem med våld i det offentliga rummet. Omfattande trygghetsåtgärder gjordes under föregående mandatperiod, men förstärkningar på detta område måste fortgå. Inte minst måste det förebyggande arbetet fortsätta och intensifieras. Här har den stadsövergripande verksamheten Framtid Stockholm samt stadsdelsnämndernas verksamheter en viktig roll för att nå fler barn, unga och familjer samt arbeta uppsökande och erbjuda öppenvårdsbehandling. I många av de områden som drabbats hårdast av våldet finns ett starkt engagemang från det lokala civilsamhället i form av exempelvis föräldraföreningar och nattvandrande föräldrar. Dessa aktörer har en viktig roll och kan ofta ha lång kännedom och högt förtroende hos personer som inte vänder sig till socialtjänsten och kan därmed fungera som en brygga för att öka förtroendet mellan unga och socialtjänsten så att fler kan få hjälp. Socialnämndens verksamheter ska därför utöka samverkan

med lokala aktörer för att på det sättet nå fler barn, unga och familjer i behov av stöd.

Mer resurser ska gå till stadens sociala insatsgrupper. Bättre förutsättningar ska också ges till sociala insatsgrupper för att kunna snabbt förflytta en hotad person från Stockholm. För att garantera likställighet inom staden ska centrala riktlinjer för sociala insatsgrupper tas fram.

Kvinnor och tjejer med kriminalitet som livsstil eller som riskerar att dras in i kriminalitet är en grupp som inte i någon hög utsträckning nås av de sociala insatsgrupperna. Därför ska särskilt fokus ligga på att, under 2020, söka upp och erbjuda stöd till kvinnor och flickor som befinner sig i kriminella miljöer. Kvinnor som drabbas av våld utifrån sin koppling till kriminella miljöer ska särskilt beaktas och i de fall som kvinnor söker stöd mot våld och hot ska socialtjänst och polis agera tillsammans för att säkerställa att rätt stöd och skydd ges.

Det befintliga program som Stockholm har antagit för stöd till anhöriga riktar sig främst till närstående till personer som lider av beroendeproblematik, inte de som har kriminalitet som livsstil. Därför ska Stockholms stad inrätta ett stödprogram för anhöriga som drabbas av dödsskjutningarna eller som är anhöriga till personer med kriminell livsstil. Det är viktigt att staden uppmärksammar och stöttar de närstående som på olika sätt drabbas av vapenvåldet.

De många skjutningar som drabbat framförallt Stockholms förorter har kostat många unga män livet och orsakat stort lidande, rädsla och otrygghet bland boende i de drabbade områdena. Trots tidigare satsningar finns ett behov av bättre samordning med andra aktörer för att arbeta mot gängrelaterat våld och våld i gatumiljö. Socialnämnden ska under 2020 initiera samarbete mellan de sociala insatsgrupperna, polis och civilsamhälle för att arbeta efter modellen Group Violence Intervention (GVI) i syfte att stoppa skjutningarna och erbjuda utökat stöd till personer som vill lämna en kriminell livsstil.

För att förebygga och motverka vapenvåld och gängkriminalitet ska socialnämnden under 2020 påbörja arbetet med ett antivåldscenter. Centret ska ha till uppgift att samla och föra vidare kunskap om arbete mot våld och gängkriminalitet samt arbeta med stöd till anhöriga och professionella som kommer i kontakt med personer i riskzon för våld och kriminalitet.

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Barn och unga

Alla barn och unga har rätt till en trygg uppväxt fri från fattigdom, utsatthet, våld och övergrepp. När barn och unga behöver insatser från socialtjänsten ska barnperspektivet och barnets rätt att komma till tals vara vägledande i arbetet. Socialnämnden ska stärka stadsdelsnämndernas arbete för att säkerställa att barnets rättigheter tillvaratas i alla ärenden som rör barnet.

Barn som placeras i familjehem eller institution hamnar ofta efter i skolan. Samtidigt vet vi att skolan är en viktig skyddsfaktor för barn som lever i utsatthet. Skolan är samtidigt den plats där man ofta först upptäcker ett barn som far illa. Därför ska samarbetet mellan skolan och socialtjänsten stärkas ytterligare och möjligheten att ta in delar av socialtjänsten i skolmiljö undersökas. Arbetet med SkolFam som stöttar skolgången för familjehemsplacerade barn ska fortsätta.

Barn och ungas psykiska ohälsa blir ett alltmer utbrett problem. Särskilt flickor och unga hbtq-personer har i undersökningar och enkäter visat upp en ökad psykisk ohälsa. Den psykiska ohälsan är livshotande hög bland unga hbtq-personer, i synnerhet hos unga transpersoner. Därför ska Stockholm stad ska införa ett mentorsprogram för unga hbtq-personer för att bidra till att bryta isoleringen och ge stöd till unga som får sina liv kringskurna av diskriminering, hot och våld. Socialnämnden ska samverka med ungdomsmottagningarna samt med landstingets barn och ungdomspsykiatri för att förstärka tillgången till stöd.

Även om flickor oftare svarar att de lider av psykisk ohälsa vet vi att den är utbredd även bland pojkar. Under 2019 ska socialnämnden fördjupa arbetet med och stimulera insatser till pojkar som har en kriminell livsstil för att undersöka sambandet mellan kriminalitet, missbruk och psykisk ohälsa.

Ensamkommande unga i Stockholm

Gruppen ensamkommande unga i Stockholm är stor och har olika behov beroende på situation. Många har väntat länge på uppehållstillstånd och en del har levt som papperslösa eller i osäkra boendeförhållanden. En del har bott på gatan och många har levt länge under stark psykisk press. Andra har haft fungerande boenden och skolgång och är i mindre behov av hjälp och stöd. Socialnämnden ska fortsätta det uppsökande arbetet mot ensamkommande som vistas i riskmiljöer och samarbetet med civilsamhället för att främja målgruppens behov av stöd ska fortsätta. De unga som rotat sig i Stockholm under sin asylprocess, men som fyller 18 under väntan på uppehållstillstånd, ska fortsatt erbjudas tillfälligt boende. Detta har tidigare finansierats via tillfälligt bidrag från staten. I det fall detta bidrag uteblir kommer socialnämnden avsätta medel för

att fortsätta samarbete med civilsamhället i syfte att erbjuda tillfälliga boendelösningar för unga ensamkommande i asylprocessen.

Missbruksvård och drogförebyggande arbete

Socialnämnden ska erbjuda stöd och hjälp till den som har ett missbruk av alkohol, droger och spel. Det är viktigt att hjälpen erbjuds skyndsamt och att arbetet sker både uppsökande, akut och under lång tid för att förebygga återfall. Arbetet mot missbruk ska vara jämställt och likvärdigt över staden. Fler kvinnor och tjejer än tidigare har problem med missbruk och det är viktigt att insatserna för att nå dessa utvecklas. Många som lider av missbruk har även annan problematik som psykisk hälsa, hemlöshet eller erfarenhet av våldsutsatthet och prostitution. Därför är det viktigt att socialnämnden stödjer stadsdelsnämndernas arbete i samverkan både med andra delar av socialtjänsten samt landstingets vårdinsatser för sprutbyte och behandling. Missbrukande kvinnor som utsätts för våld måste få hjälp både för sin våldsutsatthet och sitt missbruk. Även kvinnor som inte har bestämt sig för att sluta missbruka måste få hjälp och skydd mot våld. Socialnämnden ska intensifiera arbetet gentemot missbrukande kvinnor som också är utsatta för våld för att de ska få rätt stöd och hjälp. Föräldrar som söker stöd för sitt missbruk bör få stöd i sitt föräldraskap oavsett om de lever med sitt barn eller inte. Barnperspektivet i missbruksvården ska stärkas så att barn till missbrukande föräldrar får det stöd de behöver.

Under 2020 ska socialnämnden särskilt beakta arbetet mot droganvändning ur ett våldsförebyggande perspektiv. Den som köper droger bidrar till en droghandel som ofta genererar grovt och ibland dödligt våld. Genom att sätta in snabba och tidiga insatser för att få ner användandet av droger förebyggs också våld.

Insatser mot hemlöshet

Alla har rätt till ett eget hem. Därför är det viktigt att staden har ett intensivt och högprioriterat arbete mot hemlöshet. Hemlösheten i Stockholm ser olika ut för olika grupper och ställer därmed olika krav på insatser. Barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden ska prioriteras och i samarbete med SHIS så långt som möjligt erbjudas långsiktiga boendelösningar framför tillfälligt boende. Barnperspektivet i hemlöshetsarbetet ska fortsätta stärkas så att barns behov av trygghet och kontinuitet väger tungt när stöd ges.

Unga vuxna i hemlöshet ska få stöd att fortsätta sin skolgång även om de inte försörjs av sina föräldrar och en särskild samordnare ska utses för att se till att adekvata stödinsatser ges till unga vuxna i hemlöshet för att tillgodose skolgång samt social situation. Det förebyggande arbetet mot hemlöshet ska präglas av tidiga insatser och långsiktiga lösningar. Arbetet med budget- och skuldråd-

givning ska fortsätta och socialtjänsten ska utveckla arbetet med att nå personer som befinner sig i riskzon för att bli hemlösa. Stockholm har en Tak över huvudet-garanti (TÖG) som är en viktig del i samarbetet mot hemlöshet. Tak över huvudet syftar ofta till att förhindra akut nöd och kan därför inte begränsas till vissa grupper. TÖG ska utvecklas till att omfatta även personer med oklar legal status. Som ett led i detta ska staden utveckla arbetet med boendelösningar för utsatta EU-medborgare.

Utsatta EU-medborgare

Många utsatta EU-medborgare som kommit till Stockholm från främst Rumänien och Bulgarien lever i akut fattigdom och hemlöshet. Staden ska fortsätta att hjälpa och stödja utsatta EU-medborgare för att undvika akut nöd och ge möjligheter till tak över huvudet och främja bättre livschanser. EU-teamets uppsökande arbete ska fortsätta och fler boendelalternativ för utsatta EU-medborgare ska utvecklas. Staden ska undersöka möjligheterna för uppställningsplatser för husvagnar och andra enklare boenden för att undvika flytt och avhysningskaruseller. I samarbete med utbildningsnämnden ska barn till utsatta EU-medborgare erbjudas skolgång i Stockholm.

Mottagande av nyanlända

Staden ska ha ett välstrukturerat och inkluderande mottagande av nyanlända stockholmare som har anvisats till Stockholm enligt bostättningslagen. Här spelar Intro Stockholm en viktig roll och ska ge snabb praktisk hjälp och samhällsvägledning. Socialnämnden har tillsammans med stadsdelsnämnderna det övergripande ansvaret för mottagandet av nyanlända och kvotflyktingar. Det är viktigt att nyanlända snabbt får tillgång till boende och samhällsvägledning, men också socialt stöd och samhällsservice. Socialnämnden ska tillsammans med SHIS fortsätta arbetet med genomgångsbostäder för nyanlända. För att kunna tillgodogöra sig information är det avgörande att den som får informationen förstår vad som sägs. Därför ska socialnämnden införa en tolkgaranti i alla verksamheter för att säkerställa att den som söker sig till socialnämndens verksamheter kan tillgodogöra sig information och hjälp på ett tillfredsställande sätt.

Många nyanlända som kommer till Stockholm kommer som anhöriga till någon som invandrat tidigare eller väljer att självbosätta sig i Stockholm, s.k. EBO. Många av dem är kvinnor och barn. Undersökningar har visat att dessa inte får tillgång till insatser för nyanlända i samma utsträckning som män eller de som anvisats till staden. Dessutom återfinns denna grupp ofta bland barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden vilket tyder på att många behöver mer hjälp och stöd. Därför ska särskilda insatser göras för att nå kvinnor som är egenbosatta i Stockholm. Socialnämnden ska med hjälp av stadsdelsnämnderna arbeta för att

na ut till nyanlända kvinnor för att erbjuda samhällets stöd i de fall där det behövs.

Ekonomiskt bistånd

Socialnämnden har ansvar för de övergripande riktlinjerna för försörjningsstöd. De riktlinjer som antogs hösten 2017 ska kvarstå och nämnden ska bistå stadsdelsnämnderna i implementering och uppföljning av arbetet utefter de nya riktlinjerna. Uppföljning ska särskilt titta på hur de nya möjligheterna att få sommarlovspeng samt ekonomiskt bistånd till papperslösa barnfamiljer har fallit ut. I det fall man kan konstatera att färre än väntat sökt biståndet bör uppsökande arbete övervägas för att nå ut till målgruppen.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättningar

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla ska, oavsett funktionsförmåga, kunna delta i samhället och ta del av samhällsinsatser och försäkras integritet och självbestämmande. Stödet och servicen till personer med funktionsnedsättningar ska främja delaktighet och motverka det som kan stå i vägen för ett självständigt liv. Stödet ska vara jämställt och likvärdigt över staden. Då regeringen under föregående mandatperiod försämrade möjligheterna till assistans vilar ett allt tyngre ansvar på kommunerna att, utifrån de kommunala förutsättningarna, tillgodose den enskildes behov. Stockholms stad bör även uppvakta kommande regering för att ställa krav på att staten tar sitt ansvar gällande den personliga assistansen.

Många av de ej verkställda beslut som rapporteras beror på bristen av anpassade boenden varpå byggtakten av anpassade boenden behöver öka. Personer med funktionsnedsättningar måste kunna få bra anpassade boenden till en rimlig kostnad. Därför är det viktigt att boenden anpassade för personer med funktionsnedsättningar kommer in tidigt i planeringen av nya bostäder samt att krav ställs på byggherrar att bygga anpassade bostäder för att öka antalet anpassade bostäder i staden.

De nya riktlinjerna för ledsagning ska implementeras och utvärderas tillsammans med handläggare, brukare och intresseorganisationer för att se om önskad effekt om ökat handlingsutrymme för brukarna är uppnått. I annat fall bör nämnden överväga att återigen se över riktlinjerna.

Socialnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna öka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning. Detta ska ske genom kompetenshöjande utbildningsinsatser gentemot LSS-handläggare och biståndsbedömare. Socialnämnden ska även bistå utbildningsnämnden i arbetet med att utbilda lärare i särskolan om hur hedersrelaterat våld

kan ta sig uttryck för elever med funktionsnedsättning. För att förebygga våld och förtryck ska socialnämnden bistå utbildningsnämnden i arbetet att skapa samtalsgrupper för elever i särskolan.

En välfärdsstad som satsar på kvinnor och tjejer

God arbetsmiljö inom socialtjänsten

Socialekreterare som arbetar i Stockholm ska ha en god arbetsmiljö som gör att fler söker sig till socialtjänsten och stannar länge på sitt arbete. Stockholm stad ska vara en attraktiv arbetsgivare med bra villkor för anställda. Det påbörjade arbetet för att förbättra socialekreterarnas och biståndshandläggarnas arbetssituation gav resultat och konsultanvändandet i staden har minskat. Det är viktigt att arbetet fortsätter och att kontinuerlig uppföljning görs för att säkerställa att den antagna handlingsplanen efterlevs och ger resultat.

Stöd till det civila samhället

Stockholm har en mängd föreningar och organisationer som genom djupt engagemang och stort arbete bidrar till det sociala arbetet i Stockholm genom verksamheter för grupper som behöver extra stöd och hjälp utöver den som ges av socialtjänsten, men också grupper som socialtjänsten har svårt att nå. Socialnämnden ska ha fortsatt nära samarbete och stärka stödet till organisationer som arbetar med nyanlända, ensamkommande, papperslösa, utsatta EU-medborgare, personer som har sex mot ersättning samt barnfamiljer som lever i osäkra boendeförhållanden. Under året ska Socialnämnden också stärka samarbetet med civilsamhällesorganisationer som arbetar mot vapenvåld där särskild vikt läggs vid organisationernas lokala förankring. Socialnämnden ska fortsätta utveckla arbetet med IOP som ett sätt att arbeta långsiktigt tillsammans med civilsamhället.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

23. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Socialnämnden** godkänns.

Stadsbyggnadsnämnden

Alla invånare i Stockholm ska ha möjligheten att leva ett bra liv i staden, oavsett i vilken stadsdel och bostadsområde en bor, oavsett vilka förutsättningar en har. Stadsbyggnadsnämnden har en central roll för att möta behoven hos en växande befolkning, i en allt mer segregerad stad, för att nå visionen om ett Stockholm för alla. Särskilt prioriterat är att planera för trygghet, för nya bostäder och tillgängliga offentliga rum som möjliggör för alla människor som lever i Stockholm att ta del av staden. Arbetet ska präglas av medborgardialog, ett helhetsperspektiv, och i synnerhet ske med jämlikhet och jämställdhet i åtanke, handlingskraft och samverkan.

Genom aktiv planeringen ska staden minska sociala klyftor, bryta den geografiska segregationen och utjämna stadsdelarnas stora olikheter i markanvändning. Stadsutveckling som verktyg för att nå social sammanhållning ska tas tillvara och nämnden har en viktig roll i utvecklingen av översiktsplanens fokusområden och strategiska samband. Särskilt fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden. Parker och natur ska vara en del av stadens offentliga rum som bidrar till en levande och trygg stad som också tar hänsyn till den äldre bebyggelsens värden.

Världens städer står för omkring tre fjärdedelar av alla utsläpp och har en avgörande roll i arbetet för att skapa hållbar utveckling. Samtidigt har vi ett ansvar att tackla andra problem som städer brottas med, som växande ojämlikhet. För att skapa hållbara och mer inkluderande städer måste därför utmaningar kring ekonomiska skillnader och otrygghet särskilt uppmärksammas.

Livskvalitet för barn i urbana miljöer runt om i världen, och inte minst i Stockholm, är avgörande för mänsklighetens utveckling och framtid. Stockholm ska vara en stad för alla barn. Att anlägga ett barnperspektiv på stadsplanering sträcker sig längre än dagens skapande av lekplatser och grönområden. En barnvänlig stadsplanering handlar om sammanhängande infrastruktur mellan offentliga platser, gator, natur och aktiviteter. När detta fungerar har barn möjlighet att röra sig fritt, vara fysiskt aktiva och få tillgång till vänner och viktiga vuxna.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Ett Stockholm som är helt

En öppen stad där alla kan leva

En feministisk stad är en tillgänglig stad. Vi har en vision om 15-minutersstaden, en stad där alla invånare har tillgång till samhällsservice. Mataffärer, förskola och skola, bibliotek, rum för kultur och föreningsliv, grönområden och vårdcentral ska gå att nå på mindre än 15 minuter till fots. Därför måste det finnas många lokala stadskärnor med fullständig service och goda kommunikationer.

För en levande stadsmiljö behövs kultur, handel och föreningsliv. Det ska finnas plats för att mötas, tillgängliga lokaler för föreningsverksamhet och aktiviteter som det inte kostar pengar att delta i, vilket planeras in i nya stadsdelar och bostadsområden redan från början, och i äldre bebyggelse är det stadsdelsnämndens ansvar att säkerställa detta.

Stockholm ska vara en öppen stad där alla människor kan leva och bo. Ett högt bostadsbyggande är en viktig prioritering, särskilda insatser krävs i och med att byggtakten minskar och allt mindre projekt inkommer. För att bibehålla en hög byggnadstakt bör staden söka om det statliga investeringsstödet för att stimulera bostadsbyggande, och därmed särskilt möjliggöra bostäder till personer i socialt utsatta situationer. Målet är att 140 000 bostäder ska byggas mellan 2010 och 2030 och 40 000 bostäder mellan åren 2014 och 2020. I enlighet med stadens mål om att bygga 140 000 bostäder till 2030 har vi ett delmål på 80 000 bostäder under åren 2014–2025.

För att alla ska ha råd att bo ska minst 60 procent av det som byggs ska vara hyresrätter. Allmännyttan ska vara stark. Arbetet för att få fram fler bostäder för grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för ska intensifieras. Bostäder för grupper som står långt ifrån bostadsmarknaden ska prioriteras.

Dagens omfattande behov av bostäder utgör en stor utmaning för samhället. Nämnden ska arbeta för låga byggkostnader i dessa projekt till exempel genom att återanvända byggnadsutformningen eller vissa konstruktionselement. Med en ökad bostadsbrist ökar behovet av att bygga mycket på en gång och att producera byggnader i serier. I dessa lägen är det dock viktigt att byggnaderna anpassas efter omgivningen och utformas efter platsens lokala förutsättningar och lokala identitet. Ett serietillverkat hus behöver kunna byggas med variation och kombineras på olika sätt till en helhet och med eget uttryck.

Stadsbyggnadsnämnden ska bidra till att det finns en blandning av upplåtelseformer i hela staden. Att bygga nya hyresrätter i områden som i dag domineras av bostadsrätter eller äganderätter är prioriterat. Detta ska särskilt prioriteras i

områden i stadens närförorter med goda kollektivtrafiknära lägen som under senare år haft ett lågt tillskott av nya lägenheter. Det är även viktigt att planera för områden med blandade lägenhetsstorlekar och bostadstyper. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska fortsätta utveckla arbetsätt och rutiner för att säkra att ett tillräckligt stort antal större bostäder kan byggas.

Stadsbyggnadsnämnden ska vara en aktiv part i stadens samverkan kring att hitta platser för och möjliggöra lämpliga akuta boendelösningar i mottagandet av nyanlända samt öka ambitionen och tillskapa fler genomgångsbostäder för prioriterade grupper som har svårt att få ett boende, trots stadens bostadsförsörjningsansvar.

När det gäller såväl tillgången på service som stadsplaneringen i allmänhet är demokratisksamhällsplanering avgörande för att skapa ytor och förutsättningar för invånarna att engageras och delta i utformning av staden. Det innebär att planer för staden ska baseras på behoven som finns bland stadens invånare. Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för processen och genomför förslag tillsammans med sociala och traditionella företag, civilsamhället och andra relevanta aktörer. Medborgardialoger och andra utvecklade metoder skapar kunskap som möjliggör för politiker, ansvariga tjänstepersoner och byggaktörer att planera för en stad där alla människor kan leva sitt liv fullt ut samt där erfarenheter från stadens invånare tas tillvara i beslutsfattandet.

Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

En feministisk stad är öppen och tillgänglig för sina invånare. I den kan alla röra sig fritt i det offentliga rummet, utan att begränsas av kommersiella intressen. Att skapa en stad för tjejer och kvinnor innebär både kompensatoriskt och förebyggande arbete genom exempelvis belysning vid platser som tjejer och kvinnor beskriver som otrygga. Men det handlar också om långsiktigt jämställdhetsarbete med fokus på att få till beteendeförändringar hos allmänheten, i synnerhet män och pojkar. En stor andel tjejer beskriver en otrygghet i staden och har utsatts för sexualbrott det senaste året. Otrygghet kan gälla alla människor, men vad som upplevs som otryggt skiljer sig åt mellan olika grupper. Rädsla för mäns våld och övergrepp kringskar kvinnors liv och handlingsutrymme i Stockholm. Brist på trygga offentliga rum påverkar tjejers rörelsefrihet och därmed möjlighet att delta i samhället på lika villkor. Stadsplanering som involverar tjejer och kvinnor är avgörande för ökad jämställdhet.

Stadsbyggnadsnämnden ska verka för trygga, attraktiva och inkluderande offentliga rum. Särskilt fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden. Stadsplaneringen ska ta hänsyn till stadens våldspreventiva arbete och inkludera ett jäm-

ställdhetsperspektiv och planera för generationsövergripande mötesplatser. Trygghetsperspektivet ska finnas med i alla stadsbyggnadsprojekt och stadsdelsnämnderna ska kontinuerligt se över tryggheten i alla områden, både på gatorna och i parkerna.

Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med andra berörda nämnder och bolagsstyrelser intensifiera arbetet med att stärka lokala centrum. Nämnden ska också arbeta för att koppla samman ytterstadens stadsdelar med varandra och omgivande kommuner, och prioritera de tio strategiska samband som pekats ut i översiktsplanen. Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden välja ut omkring fem prioriterade samband med god genomförbarhet som ska initieras under året. Områdesplanering såväl som senare skeden av planeringen ska vara socialt värdeskapande.

Det behövs tydligare riktlinjer för att stoppa sexistisk, rasistisk och annat slags kränkande reklam i staden. Stadens offentliga utrymmen ska upplåta plats åt samhällsinformation, kultur och engagerande budskap från staden. En kartläggning av vad stadens invånare tycker och ser för utvecklingsområden, uppdelad i olika grupperingar såsom barn, äldre, unga vuxna, gällande stadens informationstavlor ger mer kunskap i utvecklingen av detta område. Vidare bör det undersökas ifall fler reklamfria zoner kan inrättas, såsom vid lekplatser, runt skolor och andra liknande platser.

Centrumen är stadsdelarnas kärnor och en viktig del av samhällslivet. Det är i våra centrum det finns möjlighet för människor att mötas, genomföra de enklaste av demokratiska handlingar som att hålla manifestationer, dela information eller på annat sätt synas och skapa engagemang för lokala intressen. Därför är samverkan mellan stadsbyggnads-, exploateringsnämnden och andra nämnder såsom trafik-, idrott-, kultur-, utbildning- och stadsdelsnämnderna viktig för att de offentliga rummen och lokala centrum ska planeras för att främja människors aktiva och meningsfulla liv.

För att säkerställa att stadsutvecklingen möter de långsiktiga behoven ska stadsbyggnadsnämnden, i samarbete med exploateringsnämnden och övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser, säkerställa att staden på ett tidigt stadium planerar för offentlig och kommersiell service, boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri, förskolor, skolor, idrottsanläggningar, omsorg, kultur, föreningsliv, näringsliv och rekreation, i hela staden. Stadsbyggnadsnämnden ska utveckla rutiner och arbetssätt i syfte att säkerställa utbyggnad av offentlig service och se över möjligheter att köpa tillbaka centrum eller delar av centrumområden som sålts ut.

En välfärdsstad som satsar på kvinnor och tjejer

Kvinnorna och staden

Många av dagens stadsmiljöer har planerats utifrån behoven hos medelålders, välbeställda män med trygga arbetsvillkor. Män kör bil i högre utsträckning än kvinnor och låginkomsttagare, som oftare åker kollektivt. Män har i större utsträckning möjlighet att äga bostadsrätter än kvinnor, som bor i hyresrätter. Mäns krav på trygghet och säkerhet i staden ser också annorlunda ut än kvinnors. En stad som också utgår från tjejers behov – med trygg och välfungerande kollektivtrafik, säkra parker och gångvägar och fler platser och aktiviteter för barn och unga – fungerar för fler och är mer hållbar.

Flickor och kvinnor tillhör samhällsgruppen som är särskilt utsatta för ojämn resursfördelning, förtryck och social utslagning. Att prioritera tjejers information, önskemål och synpunkter i stadsutvecklingen kommer att vara avgörande för att offentliga platser och städer ska bli mer inkluderande och hållbara. Hur städer och områden planeras är också avgörande för människors livskvalitet och kan särskilt öka flickornas och unga kvinnors möjligheter till utbildning, arbete och säkerhet. Det är en lång väg kvar tills tjejer nyttjar staden i samma utsträckning som killar. Till och med sju års ålder använder barn offentliga anläggningar, så som lekplatser, lika mycket men efter det händer något. Från åttaårsåldern står 80 procent av pojkar för användning av offentliga platser. En större andel av offentliga bidrag går också till aktiviteter som till största delen används av män/pojkar. För att göra insatser som träffar rätt, och stärker tjejer och kvinnors plats i staden behövs mer kunskap om hur staden används av olika människor i staden. En fördjupad utredning om detta bör därför tas fram som underlag för framtida investeringar.

Det finns flera bra projekt som fokuserat på unga tjejer, ibland i socioekonomiskt svaga områden, såsom det uppmärksammade initiativet ”Flickrum” i Stockholm och ”Urban Girls movement” i Botkyrka samt programmet ”safer cities for girls” samordnat av Plan Sverige. Dessa projekt tillsammans med Staden i ögonhöjd och integrerad barnkonsekvensanalys är steg i rätt riktigt. Men för att inte fastna i korta projekt och punktinsatser vill vi se att staden investerar i kunskap om digital infrastruktur genom ett program som möjliggör större delaktighet från unga, och särskilt tjejer i stadsplanering. Att i ung ålder involveras i stadens utveckling bidrar till mer demokratiska medborgare, att dessutom använda digitala verktyg kan bidra till att introducera fler tjejer till att bemästra tech och sänka trösklarna till exempelvis tekniska gymnasieprogram där tjejer idag är starkt underrepresenterade.

I Stockholm togs under 2014–2018 flera initiativ fram för att stärka tjejer och kvinnors inflytande över sin närmiljö. Genom en utökad dialog på lokal nivå och utvecklade former för dialog med barn och unga, flickor och kvinnor liksom andra grupper som är underrepresenterade i stadsutvecklingsprocesser kan detta arbete stärkas ytterligare.

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Barn i vår stad

När exploateringstrycket på Stockholms mark är stort finns en risk att barnperspektivet prioriteras bort. Utevistelse och rörelse är viktigt för både den fysiska och psykiska utvecklingen, och en bra stad för barn är i längden en bra stad för alla. I stadsplaneringen ska alla stadens invånares behov tillgodoses och en viktig del i stadens arbete blir därför att fånga upp synpunkter från grupper som inte per automatik gör sig hörda. En sådan grupp är barn och ungdomar. Plats för lek och kreativitet får inte förhandlas bort i jakten efter ekonomiska vinster utan ska vara en utgångspunkt i planeringen.

Bygga för lärande – sänk blicken

Barn och unga behöver en god tillgång till byggda miljöer av hög kvalitet, natur och välplanerade utemiljöer för lek, aktiviteter och utveckling. En bra lekplats är mer än redskap, staket och matta, som är vanligt förekommande inslag på dagens lekplatser. Om vi istället planerar för och bygger gröna leklandskap kan vi vidga synen på vilka platser och vad som behövs för att stimulera barns fantasi och skapande, lek och inte minst vuxnas delaktighet. Arkitektur kan vara ett verktyg för att hantera en del av utmaningarna och ge barn och unga gestaltade livsmiljöer att växa upp i. I utvecklingen av stadens arkitekturpolicy är det därför centralt att barn och unga görs delaktiga och inte minst att stadens skolor inkluderar samtal om stadens utveckling. En medveten användning av arkitektur kan bidra till att beslut som rör den fysiska miljön fattas utifrån barnets ögonhöjd och barns bästa. Staden ska fortsatt arbeta med och vidareutveckla integrerade barnkonsekvensanalyser. Använda dem i såväl planering av nya skolmiljöer men likaväl i planering av torg, parker, offentliga rum och alla de platser där barn vistas.

Förr byggdes skolan mitt i byn. I dag tävlar skolbyggnader om mark för bostadsexploatering med bättre avkastning och inte sällan kommer planeringen av lärmiljöer in för sent i detaljplaneprocessen. Ekonomisk kortsiktighet försvårar möjligheterna för en bra planerad skola och skolmiljö. Skolan har en allt vikti-

gare roll, skolan är kanske Stockholms viktigaste resurs i samhällsbyggande ur ett barnrätts-, demokrati-, social hållbarhets- och folkhälsoperspektiv. I arbetet med att skapa god kvalitet i samhällets olika miljöer är förskole- och skolmiljön ett prioriterat område. Beställarkompetensen i byggandet av nya förskolor och skolor är avgörande. En fortsatt kompetensutveckling kring barnrätts- och jämställdhetsperspektivet behövs för att utvecklingen av anpassade lärmiljöer ska utvecklas.

Staden ska i ökad omfattning säkerställa erforderliga och kostnadseffektiva verksamhetslokaler. Antalet barn i förskole- och grundskoleålder ökar. Enligt SCB kommer det de kommande nio åren finnas 40 000 fler barn i förskoleåldern (1-5) än vad det finns nu, 107 000 fler barn i åldern 6-15 år och 73 000 ungdomar i åldern 16-10. Detta är en ungefärlig ökning på 10 procent, och många av dessa barn kommer att koncentreras till storstadsområdena där en majoritet av Sveriges barn bor redan nu. Det är barn och unga som kommer att ta plats och behöver utrymme för sin kognitiva, emotionella och fysiska utveckling. Detta ställer höga krav på utbyggnad av förskolor och skolor, samt ändamålsenliga utemiljöer för deras pedagogiska verksamheter. Planering och byggande för dessa ändamål ska redovisas i start-PM som rör bostadsbyggande och särskilt följas upp. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska utveckla former för att effektivisera processen kring byggnation av skolor och förskolor i samverkan med stadsdelsnämnderna, fastighetsnämnden, utbildningsnämnden och SISAB. Lokaliseringen av skolor ska bidra till att motverka skolsegregation.

Bygga för lek

Många lekplatser och andra lekmiljöer har försvunnit med nya krav och ideal, förtätning av stadsmiljöer och ekonomiska nedskärningar. Vi vet att vi behöver bygga 1000 nya skolor de kommande 15 åren, men hur många lekplatser behövs för att stimulera den livsviktiga leken och platser där olika generationer av Stockholms invånare möts? Framtiden för barns plats för lek, på lekplatser liksom på andra ställen i närmiljön, är osäker. Vi behöver öka stadens kunskap om värdet av dagens lekplatser – och att utveckla morgondagens.

Staden behöver i större utsträckning förhålla sig till Boverkets rekommenderade normer för friyta per barn för att säkerställa att barns plats för lek, och att andra intressen inte står över barnets bästa. I vissa fall har barn i Stockholm i dag en kvadratmeteryta på 3 kvm per barn, medan Boverket föreslår mellan 30-40 kvm. Detta riskerar att minska barns möjlighet till lek, socialt samspel och god hälsa. Staden ska kartlägga hur det ser ut på Stockholms förskolor och skolor och inkludera barns egna beskrivningar om hur de upplever sin utemiljö.

Som komplement till dagens p-norm bör staden utveckla en b-norm (barnnorm) som avser bland annat friyta, lekvärdesfaktor på närliggande platser för lek och rekreation och tillgänglighet till skola.

I Stockholms innerstad finns i stort sett inga platser för lek utan krav på att samtidigt delta i kommersiella sammanhang. Vi vill se en kartläggning av hur staden kan använda offentliga ytor anpassade för barn och generationsövergripande mötesplatser. Staden bör också utreda möjligheten att anlägga temalekplatser, likt de som finns i Malmö, som möjliggör för människor att söka sig till nya områden för lek och social sammanhållning.

Stockholm har många fina parklekar som vi bör ta väl hand om. Därför bör staden inrätta en parkleksförsörjningsplan för att säkerställa att våra parklekar rustas om i tid, att de möter behov hos en växande befolkning, att kompletterande anläggningar, nya parker och personalresurser möter dagens och morgondagens behov.

Det är även viktigt i byggprocessen att ta hänsyn till att trädgångar, sluttningar, småparker, platser för vattenansamling är viktiga för att göra vårt stadslandskap mer barn- och lekvänligt.

Ett öppet och levande Stockholm

En ekonomiskt och ekologiskt hållbar stad

En feministisk stad är också en grön stad, som ingår i ett naturligt kretslopp och vars påverkan på miljön och klimatet är så litet som möjligt. Stockholm ska utvecklas mot att bli en grönare och tryggare stad där människor möts och innovationer skapas. I en grön stad finns tillgång till grönområden, parker, kollektiva stadsodlingar och gröna mellanrum bland bebyggelsen. I en innovativ stad finns det lokaler och offentliga utrymmen som uppmuntrar till gemensamt skapande. I en ekologisk hållbar stad är människan och den biologiska mångfalden i centrum.

I Stockholm är det stor konkurrens om mark. Den stadsnära naturen och parkerna bidrar till livskvalité och kan främja folkhälsan. Stadsgrönskan är också en viktig förutsättning för våra ekosystemtjänster som ökar förmågan att rena luft, sänka temperaturen, ta hand om dagvatten och erbjuda rekreativa och hälsosamma miljöer. Målsättningen är att skapa ett attraktivt och tillgängligt möte mellan stad och natur där ekosystemtjänster tydligt integreras i stadsutvecklingen. Feministiskt initiativ ser ingen motsättning mellan att förtäta staden och att både bevara naturmark eller skapa nya parker; det är en viktig uppgift för

stadsplaneringen att kombinera behovet av naturmiljö och bostäder. Vi anser att det finns redan i anspråktagen mark som kan användas bättre, för bostäder och allt det andra som gör en stad. När staden letar efter platser att bebygga bör blicken först vändas mot överdimensionerade vägar, parkeringsplatser och öde ytor. Kollektiva stadsodlingar är ett tillfälle att bygga sociala band, i en stad där många lever ensamma. Kollektiva odlingar möjliggör för samarbete och umgänge med många olika personer i ett område.

När biltrafiken nedprioriteras till förmån för kollektivtrafik försvinner de barriärer som bilvägarna skapar. Där frigörs plats för bostäder och stadsdelar knyts samman. I valet mellan ett köpcentrum och rena bostadsområden med centrum måste det naturliga vara att välja det senare. En betydelsefull faktor är var förtätning sker och med vilket slags bostäder. I dag förtätas framförallt områden med flerbostadshus och hyreshus, medan villakvarteren lämnas som de är. I hyreshusområden byggs inte sällan radhus och villor för att skapa en blandad bebyggelse; det är ett argument som sällan hörs till förmån för flerbostadshus i villaområden. En långsiktig utveckling av glesa småhusområden mot en tätare stadsstruktur är en nödvändig utveckling, och kan med klok planering ge plats för många nya stockholmare utan att kulturmiljövärden går förlorade. Likaså att de hus som byggs på stadens mark innehåller hyreslägenheter med rimliga hyror snarare än dyra bostadsrätter för att säkerställa en bostad åt alla.

Vid upphandlingar av byggaktörer ska staden ställa krav på att denne har en policy och ett praktiskt socialt ansvar. Exempelvis genom att byggaktören vid nybyggnation eller upprustning i områden med hög arbetslöshet erbjuder arbete eller praktik inom bolaget eller hos underleverantörer.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

24. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Stadsbyggnadsnämnden** godkänns.

Trafiknämnden

Trafiknämnden har som uppgift att se till att Stockholm har ett välfungerande transportsystem för alla trafikslag, med minimal klimatpåverkan. Biltrafiken ska minska kraftigt för att både målen i miljöprogrammet och de nationella klimatmålen för biltrafiken ska nås.

Nämnden arbetar för ökad framkomlighet, som bland annat innebär att kapacitetsstarka och miljö- och klimatvänliga transporter som gång-, cykel- och kollektivtrafik prioriteras framför biltrafiken, och att nyttotrafik prioriteras framför privatbilism.

Nämnden ska planera för de förändringar i stadens infrastruktur som krävs för att staden ska uppnå klimatmål, miljökrav och ökad trafiksäkerhet, och samtidigt säkerställa att befintlig infrastruktur underhålls löpande.

Stadens offentliga rum ska genom sina olika funktioner och kvaliteter bidra till en levande och trygg stad för alla stockholmare. Det innebär bland annat gemensamma ytor utan krav på konsumtion och god tillgänglighet för alla invånare oavsett funktionsförmåga. Nämnden har ett stadsövergripande ansvar för utveckling av stadens parker och grönområden, och är även ansvarig för renhållning av gator och torg.

Nämndens uppgifter

Nämnden är huvudman för allmänna platser och väghållare enligt väglagen.

Nämndens ansvar omfattar:

- skötsel av stads- och gatumiljön samt vissa parker (Kungsträdgården, Berzelii park, Norra Bantorget, Strömparterren, Årstafältet och Järva friområde)
- investeringar i gator och vägar samt ovan nämnda parker
- samordning och utveckling av stadsdelsnämndernas stadsmiljöverksamhet
- skötseln av stadens samtliga träd på gatumark
- markupplåtelse
- utveckling av stadens torg, med undantag för saluhallstorg, vilka ligger inom fastighetsnämndens ansvarsområde
- strategisk trafikplanering i staden
- utveckling av trafiksäkerheten
- trafik- och parkeringsövervakning.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Trafiknämndens arbete ska ske utifrån ett tillgänglighets- och jämställdhetsperspektiv, och ta särskild hänsyn till barns och äldres behov av att ta sig fram i staden. Målet är att skapa offentliga platser, parker, grönområden och trafikmiljöer som är tillgängliga för alla. De offentliga rummen ska vara inkluderande och fungera som en mötesplats för alla stockholmare oavsett vilken del av staden en kommer ifrån och oavsett kön, könsidentitet och könsuttryck, sexuell läggning, etnicitet, religion, ålder eller funktionsvariation. Exkluderande design ska avlägsnas.

I dag har personer med funktionsnedsättningar inte tillräcklig möjlighet att röra sig obehindrat i staden, på grund av dålig beläggning, smala trottoarer och olika slags hinder på trottoarer och gångvägar. Trafiknämnden äger en stor del av ansvaret för att göra staden tillgänglig för alla invånare och besökare, och ska samarbeta med stadsdelsnämnderna i frågan. Det gäller också nya tillgänglighets- och säkerhetsproblem som uppstår till följd av bland annat elsparkcyklar och elbilar. Därför ska trafiknämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna göra en inventering av framkomligheten på stadens gångytor utifrån Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader (BFS 2011:5 §7). Trafiknämnden ska också påbörja arbetet med att uppdatera Handbok för utformning av en tillgänglig och användbar miljö från 2008 med senare förändringar i plan- och bygglagen.

Vintertid begränsas fotgängare och cyklister av snö och is. Snöröjning och halkbekämpning ska ske med utgångspunkten att trottoarer, gångvägar, cykelbanor och cykelleder prioriteras framför vägar för motorburen privattrafik. Med det förändrade klimatet i form av temperaturskiftningar orsakar bristfällig snöröjning att slask fryser på och bildar isgator, vilket skapar både besvär för framkomligheten och stora risker för fotgängarna, framförallt i form av fallolyckor. Det krävs därför att gångytor ges hög prioritet i röjningsarbetet och att det sker regelmässig kontroll av hur snöröjningen utförs.

Det sker många trafikstörande arbeten i Stockholm, vilket kräver både bättre kontroll och bättre information. Trafiknämnden ska utöka kontrollen av att de entreprenörer som utför arbeten åt staden uppfyller kraven på framkomlighet kring arbetsplatsen för alla trafikslag.

Trafiknämnden ska inkludera medborgardialoger i sitt arbete, särskilt när det gäller att utveckla offentliga platser där många vistas och i anslutning till förskolor och skolor. Dialogerna ska genomföras på ett sätt som säkerställer att kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning kommer till tals för att uppnå en tillgänglig, barnvänlig och jämställd stad.

För att på bästa sätt kunna bidra till det lokala utvecklingsarbetet ska trafiknämnden regelmässigt medverka vid stadsdelsnämndernas medborgardialoger som rör stadsmiljö.

Ett öppet och levande Stockholm

En stad för människor, inte för bilen

Stockholm har sedan mitten av förra seklet planerats och byggts för bilismen. Resultatet är en ojämlig stad, eftersom bilanvändningen skiljer sig utifrån faktorer som kön, ålder och inkomst. Ojämligheten i trafiken syns då stora summor läggs på bilvägar och stora trafikleder, samtidigt som trycket på kollektivtrafiken blir allt större. I en tid då vi av både miljö- och klimatskäl måste dra ner på bilåkandet är det orimligt att bygga än mer för bilen och på så sätt hålla ett ohållbart trafikslag under armarna. Staden ska i stället lägga resurser på de hållbara trafikslagen.

Feministiskt initiativ vill komma ifrån den bilcentrerade synen på kommunikationer och i stället sätta gång-, cykel- och kollektivtrafiken som utgångspunkt för planering, utformning och utbyggnad. På kort sikt är ett sätt att arbeta med shared spaces och specifikt gångfartsområden, där de gående sätts först. Den bil- och cykeltrafik som behöver ta sig in på området får anpassa hastighet och kurs efter gångtrafiken. Trafiknämnden ska inventera möjliga platser för gångfartsområden, göra tidigare sommargångator permanenta och utreda ytterligare gångator, med fokus på ytterstadens centrum och utanför skolor och förskolor.

Framkomlighet för kollektivtrafiken förbättras genom att gator stängs för privatbilism, enligt mönster från Klarabergsgatan. Det ger både bättre och säkrare trafikmiljö för gång-, cykel- och kollektivtrafik och en levande stadsmiljö med ytor för uteserveringar, gatuträdgårdar och pop up-parker. Trafiknämnden ska därför inventera gator runt om i staden som kan stängas för privatbilism för att bättre framkomlighet för kollektivtrafiken. Trafiknämnden ska också införa bilfria söndagar på prov i innerstaden.

Målet för Stockholmstrafiken är att privatbilismen ska begränsas kraftigt i hela staden. Trafiknämnden ska därför ta fram en strategi för att skapa större perma-

nenta zoner fria från privatbilism, varav en i ett område som omfattar hela eller stora delar av Gamla stan och City, samt i ytterstadsområden.

Stockholm ska vara en gång- och cykelstad med väl utbyggda och väl underhållna gång- och cykelvägar. Gångytor och cykelbanor ska vara separerade såväl från biltrafiken som från varandra, på både gatu- och parkmark. Trafiknämnden ska därför fortsätta arbetet med att skapa cykelparkeringar i alla delar av staden, inklusive särskilda platser för lådcyklar. Parkeringar ska placeras såväl på gatumark som i anslutning till kollektivtrafik, där det ska finnas platser under tak.

Många av de cyklande stockholmarna och särskilt kvinnor gör korta turer i grannskapet, till kollektivtrafik och till skola och förskola, och något längre resor till närliggande stadsdelar. Trafiknämnden ska därför uppdatera Cykelplan Stockholm så att den får ett ökat fokus på lokal cykling: inom stadsdelar, till förskola och skola, kollektivtrafiken och stadsdelscentrum. Stora delar av det lokala cykelnätet går på parkmark, med stora variationer i kvaliteten som följd. Trafiknämnden ska samarbeta med stadsdelsnämnderna i arbetet med att utforma, underhålla och sköta lokala cykelvägar och cykelstråk, utanför huvud- och pendelstråken, så att de håller en god standard. Under året ska nämnderna ta fram en plan för detta.

Stadens Gångplan ska användas av trafiknämnden, stadsdelsnämnder och andra nämnder för att samordna sina insatser och prioritera resurser för gemensamma åtgärder för förbättrade förhållanden för gående, i synnerhet i ytterstaden.

Ett utökat utrymme för cyklister i gatumiljö ska inte påverka utrymmet för gångtrafikanter, utan det är bilarnas utrymme som ska anpassas. Parkeringsytorna för bilar ska minska, och gång- och cykeltrafik ska ges första prioritet vid nyanläggning och ombyggnad av gatumiljö.

Den rörliga trafiken ska prioriteras framför den stillastående, och de bilfria zonererna ska också vara fria från bilparkeringar för privatbilar, med undantag för platser för parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Parkeringsplanen ska kompletteras genom att parkering avgiftsbeläggs i hela staden.

En levande och trygg stad

För Feministiskt initiativ handlar trygghet och säkerhet om att skapa sådana miljöer att invånarna kan röra sig fritt i det offentliga rummet, inte om bevakning och auktoritära åtgärder för att hålla dem i schack. När människor i alla åldrar och med olika bakgrund möts på stadens gator, torg och parker skapas en

känsla av gemenskap som stockholmare och ömsesidig respekt. Därför är åtgärder som motverkar segregation viktiga trygghetsskapande faktorer.

En annan viktig åtgärd för att alla invånare ska kunna känna trygghet i det offentliga rummet är att inte upplåta stadens mark och anläggningar till nazistiska organisationer.

Levande lokala centrum och en sammanhängande stad är viktiga komponenter för tryggheten i närområdet. Därför ska trafiknämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna och andra berörda nämnder och bolagsstyrelser fortsätta arbetet med att stärka lokala centrum, och även arbeta för att koppla ihop ytterstadens stadsdelar med varandra. Trafiknämnden ska också i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att belysning på allmänna platser är god och beskära växtlighet för att öka både trygghet och framkomlighet.

Arbetet med trafiksäkerheten är prioriterat. En trafikmiljö som utgår från gång- och cykeltrafikanterna skapar automatiskt större säkerhet för oskyddade trafikanter. Trafiknämnden ska därför arbeta för ökad säkerhet för oskyddade trafikanter, i synnerhet vid skolor, förskolor, olycksdrabbade gång- och cykelstråk i mötet vid biltrafiken och vid gatuarbeten. Nämnden ska också i samarbete med stadsdelsnämnderna identifiera farliga vägsträckor och områden där insatser behövs för att motverka olyckor.

För att fler barn ska gå och cykla till skolan och på fritiden ska både barn och föräldrar vara trygga med att trafiksäkerheten i lokalområdet är hög, och särskilt utanför skolor och förskolor, idrottsplatser och idrottshallar. Trafiknämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna säkerställa att gång- och cykelstråk är trafiksäkert utformade, och med ett barnperspektiv.

Den översyn av hastigheter som pågår i och med hastighetsplanerna ska sänkta hastigheter i bebyggda områden vara högsta prioritet. När det finns misstankar om dålig efterlevnad av sänkta hastigheter på en sträcka på grund av vägens utformning, ska utformningen ändras.

En hållbar stad med höga ambitioner för miljö och klimat

Trafiknämnden har ett stort ansvar för stadens möjlighet att klara den akuta omställningen till en fossilbränslefri stad, och ska därför arbeta utifrån klimatnödläget och med frågan som övergripande mål. Det innebär bland annat att Trafiknämnden i alla lägen i första hand ska prioritera hållbara trafikslag som gång, cykel och kollektivtrafik framför biltrafiken, och i andra hand bilar drivna med hållbara bränslen framför fossilbränsleddrivna bilar. Nämnden ska

(Fi):156

också verka för en fossilbränslefri organisation 2025 och i snabb takt fasa ut fossila bränslen i upphandlingar av transporter, entreprenader och arbetsmaskiner.

Klimatförändringarna påverkar redan Stockholm, och trafiknämnden ska i sitt arbete ta hänsyn till effekterna av det förändrade klimatet. Där är risker för översvämningar och dagvattenhantering särskilt prioriterade.

EU:s miljökvalitetsnormer för partiklar och kväveoxid ska uppnås. Staden ska arbeta för att nå miljökvalitetsmålet för frisk luft, och trafiknämnden ska bedriva påverkansarbete mot Trafikverket för att luftkvaliteten längs de statliga vägarna ska förbättras.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

25. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **Trafiknämnden** godkänns.

Utbildningsnämnden

Alla barn och ungdomar ska ha goda möjligheter att utvecklas och lära oavsett var i staden de bor, vilken bakgrund eller vilka förutsättningar de har. Alla barn och ungdomar ska garanteras en likvärdig utbildning, oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder.

Stadens pedagogiska verksamheter ska bidra till att skapa villkor som ger alla barn samma chans att utveckla sin fulla potential och värna barnets rättigheter. För att nå målet att alla barn och elever ska ha jämlika uppväxtvillkor behöver staden fortsätta det långsiktiga arbetet för att öka likvärdigheten i utbildning. En likvärdig utbildning ska också syfta till att uppfylla skolans utjämnande uppdrag. Oavsett i vilken av stadens förskolor, skolor och fritidshem en elev får sin utbildning ska utbildningen vara av god kvalitet och gynna elevens utveckling på hens egna villkor.

Förskolan och skolan ska stimulera barns och elevers lust till lärande med det långsiktiga målet att alla ska få nödvändiga kunskaper för att utöva sina politiska rättigheter i en demokrati, och själv ha kontroll över sin försörjning. Visionen är att alla barn har såväl rätt till som tillgång till förskola, deltar i förskoleklassen, uppnår gymnasiebehörighet och tar gymnasieexamen. I bostadssegregationens Stockholm är skillnaderna stora mellan olika skolors grundförutsättningar. Alla stockholmare ska kunna lita på att det finns såväl förskolor av hög kvalitet som en bra kommunal grundskola nära hemmet. Ingen ska mot sin vilja behöva pendla ut från sin stadsdel i jakten på en lärmiljö som präglas av trygghet, studiero och en stimulerande undervisning. Alla elever ska behandlas jämlikt och kunna lita på att de får det stöd de behöver för att lyckas väl i skolan.

Nämnden ska verka för en god tillgång till barnskötare, förskollärare och lärare i stadens förskolor och skolor. Skolans professioner ska garanteras en arbetsmiljö som möjliggör att de kan fokusera på undervisning och omsorg. De ska ges förutsättningar för att skapa en förutsägbar och trygg lärmiljö för alla elever i stadens skolor. Mindre och fasta elevgrupper är en nyckel till en bättre arbetsmiljö för såväl den pedagogiska personalens som eleverna.

Alla skolor ska ha en väl fungerande elevhälsa som arbetar förebyggande och samverkar med skolans andra kompetenser. Nämndens ska stärka samverkan med stadsdelsnämnderna i frågor som är gemensamma för stadens förskolor, det gäller samordning av kompetensförsörjningsinsatser, vidareutbildning och verksamhetsutveckling, samt erfarenhetsutbyte av metoder och arbetsätt som

gynnar barnens lärande och utvecklingen av förskolan som en trygg plats för lärande och omsorg.

Nämndens uppgifter

Utbildningsnämnden är nämnd för Stockholms stads skolväsende och fristående förskola med ansvar för drift av kommunal verksamhet inom fritidshem, fritidsklubb, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Nämnden ansvarar även för samordning och utveckling av stadens förskoleverksamhet i dialog med stadsdelsnämnderna och fristående aktörer.

Nämndens huvudsakliga ansvar omfattar:

- kommunens uppgifter som huvudman inom skolväsendet enligt skollagen eller annan författning för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, fritidshem och fritidsklubb
- att styra och stödja Stockholms stads skolors arbete mot de nationellt uppsatta målen för lärande och likvärdighet, samt Stockholms stads mål om lärande, stöd till elever och skolan som en trygg plats
- elevhälsans förebyggande, medicinska respektive behandlande insatser i stadens kommunala skolor
- stöd och vägledning vid skolval
- aktivitetsansvaret enligt skollagen, i samverkan med arbetsmarknadsnämnden, för ungdomar som inte fullföljt gymnasiet
- verksamhetsförlagd utbildning i skola och förskola
- att utöva insyn i fristående skolor i enlighet med skollagen samt att hålla sig informerad om hur den fristående verksamheten utvecklas
- att i nära samverkan med stadsdelsnämnderna samordna frågor som är gemensamma för stadens förskolor
- att i dialog med stadsdelsnämnderna och fristående aktörer samordna gemensamma frågor för förskoleverksamheten i staden, bland annat att vara systemförvaltare för kösystemet
- att godkänna och utöva tillsyn av fristående förskolor, fritidshem och pedagogisk omsorg enligt skollagen, vilket bland annat inbegriper att följa upp och säkerställa att fristående förskolor följer ramöppettiderna
- tillståndsprövning för och insyn i fristående verksamhetsutövare av barnomsorg på obekvämt arbetstid
- att godkänna och administrera ansökningar om barnomsorg på obekvämt arbetstid från vårdnadshavare
- att tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn från sex år och fram till vårterminen då de fyller tretton år
- administration av bidrag till utomstående organisationer som bedriver verksamheter inom skolans område

- att kontinuerligt följa upp stadens förskolor och skolors arbete med avseende på likvärdighet, lärande, stödåtgärder och skapandet av en trygg och säker arbetsmiljö för elever och personal
- att i samråd med kommunstyrelsen söka statsbidrag som gäller de pedagogiska verksamheterna, exempelvis grundskola och förskola.

Utbildningsnämnden ansvarar för fördelningen av strukturersättning vilket innebär att utbildningsnämnden beslutar om fördelningsmodell utifrån de principer som anges i skollagstiftningen. Strukturersättningen fördelas mellan ett tilläggsanslag för att öka likvärdigheten med ett utjämnande syfte, verksamhetsstöd samt ersättning för modersmål, medel för kommunövergripande verksamheter, elevförsäkringar och verksamhetsförlagd utbildning.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden samt främja alla barns och elevers utveckling, lärande och livslånga lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Vidare ska samtliga skolformer motverka diskriminering och verka för elevers lärande och möjligheter oberoende av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder.

Stockholms stad som kommunal skolhuvudman har ansvar för att styra och bedriva verksamheten i sina skolor så att de nationella målen samt skollagens intentioner uppnås. För att alla barn ska kunna delta på lika villkor ska skolan vara kostnadsfri. Nämnden ska aktivt utöva insyn i fristående skolor för att säkerställa att de nationella målen och intentionerna följs och att alla skolor i staden är tillgängliga och håller en god standard på såväl inomhus- som utomhusmiljö, detta inkluderar skolgårdar, lokaler för undervisning, idrott, skolbibliotek, elevhälsa och fritidshem.

Skolan har en viktig roll i arbetet för mänskliga rättigheter, demokratiska värderingar och likabehandling. Alla skolor i Stockholms ska vara fria från diskriminering, sexism och rasism. Verksamheten ska bedrivas med ett barnrättsperspektiv och i enlighet med FN:s barnkonvention. Skolorna ska också arbeta normkritiskt och aktivt verka mot sexism, rasism, stereotyper och könsroller och

diskriminering. Det våldspreventiva arbete som påbörjats tidigare ska permanentas och utvecklas. Normkritiska arbetsmetoder för skolan ska utvecklas och erbjudas enligt samma modell som det våldspreventiva arbetet. Vidare ska utbildningsnämnden stärka sitt arbete med romsk inkludering i samråd med den romska minoriteten i Stockholm. Arbetet med att göra skolor tillgängliga för barn med funktionsnedsättningar ska intensifieras, vilket bland annat innebär att det vida tillgänglighetsbegreppet innebär, som inkluderar såväl fysisk som psykosocial lärandemiljö samt undervisningsformer, tydligare kommuniceras till alla. Arbetet med så kallade hemmasittare ska fortsätta och fokus ska läggas på både preventivt arbete med att tillgodose en skolmiljö som passar alla barn samt riktat arbete för anpassningar och stöd till de elever som inte är närvarande.

När det gäller arbetet för en ekologiskt hållbar stad finns det tydliga mål för detta arbete såväl för staden som globalt genom FN:s Agenda 2030. Stockholms skolor ska utveckla lärande för hållbar ekologisk utveckling genom samarbeten med stadens övriga förvaltningar och det civila samhället. Stadens naturskolor är en viktig del i detta arbete, och denna verksamhet ska fortsätta att utvecklas under den kommande budgetperioden. Utbildningsnämnden ska verka för att fler skolor ansöker om att erhålla Skolverkets utmärkelse ”Skola för hållbar utveckling” och att goda exempel på hur skolorna kan arbeta med detta sprids inom staden.

Ett Stockholm som är helt

För att alla barn ska ha likvärdiga och goda förutsättningar för lärande och utveckling ska fördelningen av ekonomiska resurser till skolor göras utifrån hänsyn till att alla elever, oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder, ska få en likvärdig utbildning syftande till goda förutsättningar att nå kunskapsmålen, kunna utöva sina politiska rättigheter i en demokrati, och själva ha kontroll över sin försörjning.

För att komma till rätta med den segregering som i dag finns i skolan, ska resursfördelningen särskilt ta sikte på att bryta denna och erbjuda alla elever en god utbildning i närområdet. Stadens arbete med att minska bostadssegregationen är en viktig förutsättning för att minska skillnaderna mellan skolor och deras måluppfyllelse. Parallellt med stadens arbete mot bostadssegregationen och de socioekonomiska skillnaderna mellan stadsdelar, ska utbildningsnämnden utreda möjligheter och utveckla strategier för att systematiskt skapa mer heterogena elevsammansättningar, dvs. minska skolsegregationen och därmed öka likvärdigheten mellan skolor i staden. Alla skolor ska arbeta aktivt för att säkra elevers rätt till inflytande och deras möjligheter att organisera sig Utbild-

ningsnämnden ska utveckla sitt samarbete med elevorganisationerna. För att ytterligare poängtera vikten av organisering och det civila samhällets betydelse i en demokrati bör skolor aktivt arbeta för olika former av samarbeten med föreningar och organisationer med demokratiska värderingar.

Samverkan för en bättre skola

En långsiktig satsning på att göra skolan mer likvärdig och till en bättre lärandemiljö för alla barn och elever kräver samverkan mellan nämnder och bolagsstyrelser samt med civilsamhället. En viktig grund för alla barn och elevers möjlighet till en trygg skolgång och ett gott lärande är relationen mellan skola och vårdnadshavare och det är angeläget att utveckla formerna för samverkan och dialog. Särskilt viktigt är det att utveckla formerna för kommunikation och samverkan med föräldrar som talar andra språk än svenska, har funktionsnedsättningar eller på grund av arbete eller omsorgsplikter inte har möjlighet att delta i de ordinarie samverkansformerna.

Utbildningsnämnden ska också verka för en hög grad av samverkan mellan skolor såväl i närområdet som i ett vidare geografiskt perspektiv, för att identifiera och sprida goda exempel som kan bidra till resultatutvecklingen. En god samverkan mellan förskola, grundskola och gymnasieskola är av stor betydelse för barns trygghet, utveckling och lärande. Målet är en sammanhållen skolgång. Varje övergång från en skolform till en annan är en ömsesidig angelägenhet för dessa verksamheter för att uppnå pedagogisk kontinuitet och god elevhälsa. Utbildningsnämnden har tillsammans med stadsdelsnämnderna ansvaret för att samordna arbetet med barnens övergång mellan förskolans och skolans verksamheter. Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna arbeta för att förbättra informationen inför val av förskoleklass, samt förbättra informationen om skolval för elever med särskilda behov eller funktionsnedsättningar.

Stockholms skolor ska ge varje elev en god grund för fortsatta studier och yrkesliv. Samverkan med näringsliv, universitet, högskolor, föreningsliv, kulturliv och andra samhällsaktörer ska fortsätta att stärkas. Utbildningsnämnden ska skapa forum för ökad samverkan mellan Stockholms stads skolor, akademi och andra organisationer som bidrar till barns och ungdomars lärande och kreativitet.

Kulanpremien spelar en nyckelroll för att alla barn i stadens förskolor och skolor ska komma i kontakt med professionella kulturverksamheter. Arbetet inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet i förskola och skola ska utvecklas och anpassas efter elevernas behov, innefatta såväl att ta del av som att själva

skapa kultur, och fortsätta utvecklas i nära samarbete mellan utbildningsnämnden, kulturnämnden, stadsdelsnämnderna samt stadens fria kulturaktörer.

Ett jämställt Stockholm fritt från våld och förtryck

Skolan – en god lärandemiljö för alla

Skolan ska vara en trygg miljö för alla barn och präglas av respekt för varandra, inte bara i klassrummet utan överallt där eleverna vistas. Utbildningsnämnden ska stödja skolor att skapa en skolkultur som genomsyras av demokratiska värderingar, jämlikhet och normer där det inte förekommer diskriminering eller rasism, sexuella trakasserier eller mobbning, och där alla kan känna sig trygga. Stockholms stads barnombudsman visar i ”Rapport 2017” att var femte flicka känner sig otrygg i skolan. De höga krav som ofta ställs på flickor kombinerat med förekomsten av sexuella trakasserier, bidrar till denna otrygghet. Staden strävar efter att uppnå de jämställdhetspolitiska målen där en grundpelare är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Alla kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. För att intensifiera arbetet mot sexuella trakasserier, diskriminering och rasism ska utbildningsnämnden tillse att varje skola har en diskrimineringsombudsman som kan ta emot anmälningar om bland annat sexuella trakasserier och åtgärda dessa, samt att arbeta preventivt.

Det våldsförebyggande arbete som utgår från en problematisering av kopplingar mellan våld och normer för hur pojkar och män ska vara (maskulinitetsnormer), ska under året fortsätta och vidare utvecklas. Forskning och beprövade metoder som ”Mentors in Violence Prevention” (MVP) har visat att våldspreventivt arbete riktat mot unga ger goda resultat. Satsningarna på MVP ska permanentas och staden ska aktivt ta fram flera olika modeller för att arbeta med våldspreventivt arbete där normkritik och problematisering av könsnormer ingår.

Utbildningsnämnden ska, i samarbete med kommunstyrelsen, fortsätta kunskapsatsningen till skolans personal och elever kring hedersrelaterat våld och förtryck och utveckla sin kompetens i frågor om könsstämpning. För att tidigt uppmärksamma varje barns eventuella behov av stöd krävs ett nära och ske med stöd av nationell och internationell forskning och erfarenhet samt bidra till kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning gällande arbetssätt och metoder inom området.

För att ge lärare förmåga och kunskap att bemöta alla de uttryck som sexism och rasism och andra idéer som inte respekterar allas lika värde kan ta sig ska lärare och personal i skolan ha relevant kunskap och väl utarbetade rutiner för att för att bemöta uttryck för sådana värderingar. Staden ska både erbjuda kompetenshöjande insatser och det antirasistiska nätverket för lärare som skapats i syfte att underlätta erfarenhetsutbyte ska få fortsatta och få utökade resurser för att sprida information och genomföra aktiviteter för erfarenhetsutbyte.

Ett öppet och levande Stockholm

Elevers rätt till stöd Skolan har ett ansvar för att skapa en sådan arbetsmiljö att elever utifrån sina förutsättningar kan delta i verksamheten. Utbildningsnämndens funktionshinderråd bedömer att lågt räknat har ca 15 procent av eleverna någon form av funktionsnedsättningar. Det betyder ca 3 elever i varje klass, och då är inte elever som har rätt att gå i specialskolor eller särskolan inräknade.

För att säkra elevers rätt till stöd och bidra till alla elevers rätt till likvärdig utbildning ska utbildningsnämnden inventera skolors arbete med ett vidgat tillgänglighetsbegrepp samt utifrån denna ta fram en checklista och råd för best-practice i relation till ett vidgat tillgänglighetsarbete där såväl den fysiska miljön som lärandeaktiviteterna omfattas, samt att elever får det stöd de behöver.

Skollagens stadgande om stöd innebär inte att en elev måste ha en diagnos, utan endast att eleven visar svårigheter att uppnå de nationella lärandemålen. Detta innebär att lärarna har en nyckelfunktion i att identifiera stödbehoven och tillsammans med specialpedagoger och övriga resurser på skolan se till att eleven får relevant och bra stöd. Utbildningsnämnden ska under kommande budgetperiod utveckla sina stödfunktioner gällande det vida tillgänglighetsbegreppet och erbjuda lärare kompetensutveckling och tillgång till relevant kunskap. En plattform för goda exempel och ett nätverk för erfarenhetsutbyte kring arbetet med olika lärandeaktiviteter för olika elever i samma klass ska initieras.

Vid ny- och ombyggnad ska tillses att alla skollokaler är anpassade för mer varierade lärandeformer. Individuellt stöd ska ges både i ordinarie klasser men i fall där så behövs också i särskilda klasser eller grupper, på skolan eller i form av så kallade CSI-grupper. Staden ska utreda möjligheterna att starta egna specialskolor.

Att gå i särskolan innebär att följa särskolans läroplan och kursplaner, men det är elevens och föräldrarnas val om eleven ska gå i särskoleklass eller integreras i en ordinarie klass på skolan. Alla skolor i stadens regi ska ha en plan för hur de tar emot, bemöter och integrerar elever i särskolan, oavsett om eleven vill placeras i särskoleklass eller gå integrerat. Under budgetperioden ska utbild-

ningsnämnden undersöka hur särskoleelever och särskoleklasser på de skolor där sådana finns, integreras i skolans övergripande arbete och vilka möjligheter eleverna i särskoleklasser erbjuds att delta i ordinarie klasser under del av sin skoldag eller skolvecka.

I fall då elever inte kommer till skolan, måste den fysiska och psykosociala miljön liksom lärandeformerna ses över i relation till det aktuella barnets situation. Skola, inklusive elevhälsoteam och socialtjänst har ett gemensamt ansvar för att utreda och genomföra åtgärder som möjliggör för elever att komma till skolan. I detta arbete ska föräldrar till minderåriga barn vara delaktiga. Elev, föräldrar och skola har ett gemensamt ansvar att undersöka de bakomliggande orsakerna till elevens frånvaro. I detta arbete är det centralt att tidigt uppmärksamma och tillgodose elevers behov av särskilt stöd och elevhälsoinsatser. För att elever och föräldrar lättare ska ha tillgång till information om rätten till stöd i skolan ska Stockholms stad inrätta en funktion dit elever och föräldrar kan vända sig för information och för hjälp till personer med funktionsnedsättningar att tillvarata sina rättigheter. Vidare ska Stockholms stad ta fram en särskild ingång på hemsidan för personer med funktionsnedsättningar. Där ska information om stadens arbete med stöd till personer med funktionsnedsättningar samlas, inklusive information om utbildningsområdet, möjligheter till stöd, olika skolformer etc.

Att stärka både den fysiska och psykiska hälsan är centralt. Elevhälsoarbetet ska vara förebyggande. Det är rektors ansvar att leda och utveckla elevhälsoarbetet på skolan. Ansvar och uppdrag för rektor, skolledning och övrig personal ska vara tydligt definierade. På varje skola ska det finnas kompletta elevhälso-team med tillgång till fysiskt närvarande skolkuratorer, skolpsykologer, skol-sköterskor och specialpedagoger. Det ska gå snabbt och lätt att få kontakt med skolhälsan på sin skola. Elevhälsoteamen ska ha kunskaper om frågor som rör genus, hbtq och normkritik. För att stärka skolan i detta arbete ska utbildningsnämnden ge stöd genom central tillgång till genuspedagoger och annan erforderlig kompetens samt fortsätta arbetet med utvecklandet av hbtq-kompetens inom skolan.

Skolidrotten är mycket viktig för elevernas fysiska hälsa och bidrar till goda förutsättningar för studier och lärande. För att fånga upp de elever som inte nått upp till målen i den ordinarie simundervisningen ska skolan säkerställa att alla dessa elever erbjuds möjligheten till sommarsimskola.

Skolmåltiden har stor betydelse för hälsa och inlärning. Stockholm ska vara en föregångskommun där elever och personal i skolan vet att de får en god, näringsriktig och säker mat i enlighet med stadens kostpolicy som också syftar till att minska klimatpåverkan. Skolmaten ska vara ekologisk och vegetarisk.

En god arbetsmiljö för personalen i skola och förskola

För att alla elever ska ha goda förutsättningar för sitt lärande krävs tillgång till bra lärare. Rekryteringsbehovet av barnskötare, förskollärare och lärare samt annan pedagogisk personal är stort i Stockholm, vilket är en utmaning som vi delar med övriga landet. Det stora behovet ställer krav på att fler väljer att utbildas till barnskötare, förskollärare och lärare och att fler stannar inom stadens skolväsende. Staden måste därför skapa förutsättningar för en god arbetsituation för lärarna så att dessa stannar i stadens skolverksamheter. Utbildningsnämnden ska säkerställa att nyexaminerade lärare i Stockholms stads skolor får rätt till sin introduktionstid med full lön. Att förbättra arbetsituationen för skolans och förskolans samtliga yrkesgrupper samt att minska den administrativa bördan för i synnerhet lärare och skolledare är högt prioriterat. Utbildningsnämnden ska säkerställa att lärarnas arbetstid i första hand kan ägnas åt att förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla sin undervisning samt ha gott om tid för det individuella stödet till sina elever. Utbildningsnämnden ska under året kartlägga de administrativa uppgifterna för den pedagogiska personalen i syfte att minska och rensa upp i sådana uppgifter. En ökad digitalisering ska inte innebära att nya uppgifter åläggs pedagogisk personal.

Vidare ska nämnden verka för mindre och fasta elevgrupper i skolan. Forskning visar att små, fasta elevgrupper är en av de mest effektiva åtgärderna för att pedagogisk personal ska få en bättre arbetsmiljö och kunna känna sig mer tillfreds med det arbete hen genomfört. Samtidigt har en sådan åtgärd även goda effekter på elevers studiero och lärande. Under året ska nämnden ta fram riktlinjer för hur skolor ska arbeta med att skapa mindre och fasta elevgrupper. Arbetet med detta ska börja med förskolan och förskoleklassen. Till hösten 2020 ska målet om fasta grupper med max 12 barn i småbarnsgrupper och 15 barn i syskongrupper eller grupper för barn 3–5 år råda i förskolan. I förskoleklassen ska fasta grupper med max 25 barn i varje grupp vara uppnått. Nästa fas i detta arbete rör grundskolan åk 3–6, och riktlinjer för dessa årskurser ska tas fram under år 2020 för implementering år 2021.

Nämnden ska under året bidra till att minska kostnaderna för lärarvikarier från externa bemanningsföretag. Ett sätt att göra detta är att öka grundbemanningen. En god arbetsmiljö har stor betydelse för att behålla och attrahera pedagogisk personal till Stockholm. Möjligheter till kompetensutveckling är också en del av en god arbetsmiljö.

Lärande för miljö och ekologisk hållbarhet

Arbetet med lärande för hållbar utveckling i stadens skolor är en viktig del i att förbereda framtidens stockholmare på att ta sig an globala och lokala problem genom hållbara lösningar. Lärande för hållbar utveckling kopplat till miljö- och

hållbarhetsfrågor som finns i Stockholm. Under den kommande mandatperioden ska utbildningsnämnden utöka verksamheten med naturskolor. Vidare ska lärare erbjudas kompetensutveckling i miljö- och hållbarhetsfrågor.

För att göra skolväsendet i staden mer hållbart ska ny- och ombyggnader var energisnåla och miljöcertifierade. Nämndens inriktning mot likvärdighet bidrar också till miljön då fler elever kan gå eller cykla till skolan. Utbildningsnämnden ska under budgetåret genomföra ytterligare satsningar på att främja att barn och ungdomar går eller cyklar till skolan.

Digitalisering och lärande

Stockholms stads skolor ska öka både den generella digitala kompetensen och den mer specifika kompetensen inom programmering. Digitalisering skapar förutsättningar för nya arbetssätt i förskole- och skolverksamheterna. Skolan har ett viktigt uppdrag att lära eleverna att använda it som en resurs i sin utbildning vilket ställer krav på ständig utveckling av de pedagogiska metoderna. Vidare har skolan ett ansvar för att lära elever hur man bemöter andra på nätet och att kraven på att behandla andra människor som jämlikar, bemöta varandra med respekt samt att upprätthålla en ton och verksamhet som inte är diskriminerande, sexistisk eller rasistisk även i digitala miljöer och sammanhang. Alla datorer som används i staden, det vill säga även datorer i skolan ska vara utrustade med porrfilter.

Vidare ställer ökad IT-användning nya krav på källkritik och granskning av olika uppgifter som sprids. Elevers förmåga att analysera bild och text i relation till hur normer för kön och könsrelationer är också en viktig uppgift. Dessa element ska ingå i lärandeuppdraget kring IT. Det digitala lyftet ska bidra till en mer jämlik skola, där alla får tillgång till digitala verktyg. Goda exempel i Stockholms stads förskolor, skolor och fritidsverksamhet ska uppmärksammas och spridas. Samtliga lärare från förskola till gymnasiet i Stockholms stad ska erbjudas möjligheten till vidareutbildning i hur man förebygger sexism, rasism och diskriminering i digitala miljöer, källkritik samt kompetensutveckling i fråga om programmering och datalogiskt tänkande. Syftet är att utveckla en jämlik och respektfull användandekultur, bra digitala verktyg och tekniska lösningar som kan vara ett stöd för lärarna och vara en tillgång för stadens alla grundskolor.

Skollokaler

Antalet elever och barn i Stockholms stads skolor och förskolor ökar i takt med att befolkningen i staden ökar. Alla stockholmare ska kunna lita på att det finns såväl förskolor av hög kvalitet som en bra kommunal grundskola nära hemmet.

Till år 2040 behöver ytterligare hundratals förskolor, närmare femtio fullstora grundskolor samt ett antal nya gymnasieskolor byggas i Stockholm. Stockholms stad ska i alla 14 stadsdelar erbjuda ett attraktivt grundskoleutbud för att alla elever ska kunna välja en skola nära hemmet. Arbetet med en samordnad skolplanering i Stockholm, SAMS, stärks ytterligare för att säkerställa att berörda aktörer i staden har en gemensam bild av hur skolförsörjningen ska säkras i takt med befolknings- och elevtillväxten. I planeringen av skolutbyggnad och placering ska analyser göras så att lokalisering och utformning bidrar till att motverka skolegregation. Nämnden ska under 2019 ta fram riktlinjer som säkerställer att alla ny- och ombyggnationer tar hänsyn till ett vidgat tillgänglighetsbegrepp, så att akustik, ljusförhållanden liksom behovet av lärandeaktiviteter som är tillgängliga för alla, samt ”tysta rum”, utrymme för vila etc. tillgodoses.

Riktlinjer för utemiljön ska tas fram för att säkerställa alla barns och elevers tillgång till en god utemiljö på raster och för ett utforskande lärande. Den så kallade lekvärdesfaktorn ska kompletteras med riktlinjer för att säkerställa att skolgårdar håller en rimlig storlek i förhållande till antalet elever, och hur skolorna nära naturområden ska kunna nyttas bättre i skolan.

Vid om- och nybyggnation ska förskolor och skolor i den mån det går utrustas med tillagningskök. Vid nybyggnation ska skolor och förskolor certifieras med Miljöbyggnad, lägst nivå silver. Tillgången till mark är en stor utmaning i en växande stad och i planeringen av lokaler för skolverksamhet ska utbildningsnämnden, i samverkan med SISAB, ha en aktiv roll då flera alternativa lokaliseringar behöver utredas i ett tidigt skede. I detta arbete ska hänsyn till de riktlinjer som finns för utemiljö särskilt beaktas.

Det utbud av idrottsanläggningar som finns i staden ska ses som en gemensam resurs. Utbildningsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och SISAB föreslå och genomföra åtgärder för att tillgängliggöra skolidrottshallar och andra idrottsytor efter skoltid. Även andra typer av skollokaler behöver, vid sidan av undervisningstid, tillgängliggöras i högre grad än i dag för föreningslivet och civilsamhället. Utbildningsnämnden ska i samarbete med SISAB föreslå och genomföra åtgärder även för detta.

Förskola

Förskolan är en viktig del av starten på det livslånga lärandet och ska samtidigt utgöra en trygg och omvårdande miljö under barnens tidiga år. Förskolan fungerar utjämnande och är för många föräldrar ett ovärderligt stöd i omsorgen och utvecklingen av deras barn samtidigt som förskolan möjliggör för föräldrar att förvärvsarbeta. Utbildningsnämnden ska i sin samordnande roll samverka med

stadsdelsnämnderna i arbetet med att tillse att alla föräldrar har korrekt information om rätten till förskola och information om förskolans verksamhet.

Utbildningsnämnden ansvarar i samarbete med kommunstyrelsen för ärenden om riktlinjer, principer, program och uppföljning av förskoleverksamhet. Utbildningsnämnden ska inom ramen för sitt samordningsansvar också vara en samordnande resurs i frågor som rör utveckling av pedagogik och verksamhet i förskolan.

Pedagogisk personal med språkkunskaper och kompetens för att möta elever vars föräldrar kommer från andra länder än Sverige är ett viktigt kvalitetshöjande mål i förskolan. Papperslösa barns rätt att gå i grundskolan regleras av skollagen och målet är att även nå denna grupp med information om rätten till förskola och förskolans verksamhet. Det är även viktigt att det finns förskoleverksamheter som omfattar alla barn och där staden exempelvis i samarbete med civilsamhället bidrar till att papperslösa barn i förskoleåldern kan delta i förskoleverksamhet.

Utbildningsnämnden ska löpande kontrollera att fristående förskoleverksamhet följer ramöppettiderna. Fristående förskolor ska ge god information till föräldrar om ramöppettiderna samt rätten till annan omsorg om förskolan har stängt. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavare, skolor, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri med flera i de fall barn behöver extra stöd. Mellan stadens egna nämnder är det därför av stor vikt att söka samverkansformer för att ge så tidiga insatser som möjligt för en likvärdig förskola. Den samlade kompetensen hos bland andra utbildningsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna ger olika perspektiv på barnets behov, som vid en god samverkan kan komma till nytta. Utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska bistå kommunstyrelsen i arbetet med att utarbeta stadsövergripande riktlinjer för förskoleplaneringen, med prioritering på nybyggnadsområden.

Grundskola och grundsärskola, inklusive förskoleklass

Det är utbildningsnämndens ansvar att alla elever i stadens skolor får likvärdiga förutsättningar för att utveckla kunskaper och värden. Arbetet med att minska skillnaderna mellan olika skolor i staden har därmed fortsatt högsta prioritet. Forskning tyder på att skolor där barn med olika erfarenheter och bakgrunder studerar tillsammans skapar en god lärandemiljö och bidrar till att alla barn, med sina olika förutsättningar, lär sig bättre. För elever som riskerar att inte bli behöriga till gymnasiet ska skolan kunna redovisa en tydlig plan för vad skolan ska göra för att stödja elevens lärande.

Utbildningsnämnden ska verka för erfarenhetsutbyte mellan rektorer och lärare i syfte att hitta arbetsformer för att stödja elevers lärande. De kompensatoriska

inlagen i resursfördelningen till skolor i syfte att öka likvärdigheten ska följas upp. Alla elever som behöver extra stöd för att nå kunskapsmålen ska fångas upp tidigt, i de första årskurserna, och ges relevant stöd. Utbildningsnämnden ska göra särskilda insatser för att säkerställa detta och göra uppföljningar av vilka insatser som satts in och om de är tillräckliga. Nämnden ska även följa upp och utvärdera i vilken grad och hur snabbt stödåtgärder sätts in och hur stödåtgärder skiljer sig mellan olika skolor. Utbildningsnämnden ska vidare sammanställa goda exempel på hur skolor arbetar för att fånga upp, bemöta och ge stöd till barn som har behov av extra hjälp i skolan. Mindre och fasta elevgrupper ska prioriteras för att ge läraren tid till att interagera med varje enskild elev. Alla skolor ska själva, eller i samverkan med andra aktörer, erbjuda sina elever den läxhjälp, studiehandledning och eventuell extra undervisning som krävs för att ingen ska halka efter. Utbildningsnämnden ska ta fram åtgärder för att kunna öka andelen specialpedagoger på Stockholms stads grundskolor. Fokus för förskoleklassen ska vara stimulans av barnens lust till lärande.

Skolbiblioteken har en viktig roll i arbetet med att öka elevernas läslust och läsförståelse. Samtliga skolbibliotek ska ha tillgång till utbildad personal och utbildningsnämnden ska under året arbeta för att öka andelen fackutbildade skolbibliotekarier.

Att ge alla elever kunskap om och inblick i arbetslivet och vägarna till framtida jobb är viktigt för att ge dem förståelse för sina möjligheter. Det bidrar till ökad motivation och är centralt för att stödja eleverna i valet av gymnasieprogram. I arbetet ingår att vägleda eleverna i deras val, vilket ska bidra till att minska andelen ungdomar som inte påbörjar eller hoppar av gymnasiet. Utbildningsnämnden ska definiera innebörden av studie- och yrkesvägledning i grundskolan ur ett brett perspektiv, med inblickar i och kontakter med olika yrken och arbetsplatser redan från tidiga årskurser.

Nämnden ska också säkerställa att alla elever har god tillgång till professionen studie- och yrkesvägledning på sina skolor. Som ett led i att bryta den köns-segregerade arbetsmarknaden ska studie- och yrkesvägledningen ha kunskaper om genus och jämställdhet samt arbeta aktivt med att uppmuntra elever till val av gymnasieprogram som går utanför traditionella könsmonster.

Det förebyggande arbetet och att snabbt vidta stödåtgärder vid frånvaro har fortsatt hög prioritet. Utbildningsnämnden ska, i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna, säkerställa att implementeringen av arbetssätten från Pilotprojekt skola och socialtjänst (PPSS) i ordinarie verksamhet fortgår. Inom ramen för detta arbete ska nämnden, i samarbete med kommunstyrelsen och socialnämnden och i samråd med berörda stadsdelsnämnder utarbeta en modell för skolsociala stödteam.

De nyanlända elever som kommer till Sverige i de sena skolåren behöver i regel extra stöd och detta är prioriterat. Varje elevs lärande och behov av särskilda insatser ska stödjas och en planering för skolgång utifrån varje elevs behov ska göras. Alla skolor i staden ska ta ett ansvar för mottagandet av nyanlända och introduktionsgrupper och förberedelseklasser ska finnas över hela staden. Elever som anländer i årskurs 7–9 ska även i fortsättningen placeras i skolor med förberedelseklasser i närförort och innerstad med syfte att sprida mottagandet till fler skolor i staden. Utbildningsnämnden ska arbeta för att en nyanländ elev ska kunna delta i den ordinarie undervisningen så tidigt som möjligt. Eleverna ska erbjudas stöd på sitt modersmål för förbättrat lärande. Samverkan mellan ordinarie skolverksamhet, modersmålsundervisning, studiehandledning och hemmet är viktigt.

För barn som far illa är det av stor betydelse att det finns en väl fungerande samverkan mellan skola och sociala myndigheter. För att uppmärksamma barns behov samverkar och samarbetar skolan med socialtjänsten och landstinget enligt den överenskommelse som finns (BUS-överenskommelsen) och enligt de samverkansöverenskommelser som finns mellan stadsdelsnämndernas verksamhet och skolan. För att förhindra att elever far illa ska det förebyggande samarbetet på lokal nivå mellan rektor och socialtjänsten uppmärksammas särskilt. Utbildningsnämnden ska verka för att minska andelen omotiverade skolbyten under läsåret med syfte att öka elevernas trygghet och skapa kontinuitet i verksamheten.

Grundsärskolans uppgift är att ge eleverna möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar såväl kunskapsmässigt som socialt. Elever i grundsärskolan ska ha samma rätt som andra elever att välja skola. De ska också ha möjlighet att delta i undervisning tillsammans med grundskolans elever.

Stockholms stad ska ställa höga krav på placerade barns skolgång och kräva att barnen får relevant stöd för att uppnå målen. Det är stadens skyldighet att säkerställa att alla placerade barn får sin utbildning i en kommunal eller fristående skola med tillstånd från Skolinspektionen, eller genom avtal med en sådan skola. Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och socialnämnden säkerställa att barn i skolåldern som bor på skyddat boende erbjuds skolundervisning inom en vecka samt att yngre barn så snart som möjligt erbjuds undervisning i förskoleklass, förskola eller annan pedagogisk verksamhet.

Fritidshem och omsorg på obekväm arbetstid

Under budgetperioden ska utbildningsnämnden verka för att alla barn i årskurs f–6 ska ha en plats på fritidshem om detta behov finns. Verksamheten ska i så hög grad som möjligt vara integrerad med grundskolan i övrigt.

Fritidshem och fritidsklubbar ska präglas av höga pedagogiska ambitioner och bidra till ett likvärdigt lärande för alla barn, men även ge utrymme för att barnen får vistas utomhus efter ordinarie skolverksamhets slut samt kunna ta det lugnt, leka och vila. Möjligheterna till utevistelse, lek och vila är särskilt viktigt för elever i de lägre årskurserna. Riktlinjer för och säkerställa en medveten fritidspedagogik i de yngre åldrarna, som bidrar till att alla lär sig läsa, skriva och räkna samt träna sitt sociala samspel ska utvecklas av nämnden. Fritids ska erbjuda läxhjälp och studiehandledning, antingen i egen regi eller i samverkan med ideella organisationer. För ett modernt arbetsliv är det viktigt att skolorna även är tillgängliga för barn under de tider då vårdnadshavarna arbetar. Utbildningsnämnden ska därför utöver fritidsverksamheten tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn från sex år fram till vårterminen det år de fyller tretton år till familjer med ett sådant omsorgsbehov. Stadsdelsnämnderna ska tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn från ett till fem års ålder. Utbildningsnämnden ska samarbeta med stadsdelsnämnderna för resurseffektiv användning av stadens pedagogiska lokaler vid omsorg på obekväm arbetstid och för att tillhandahålla en så bra omsorg som möjligt.

Gymnasieskola och gymnasiesärskola

Alla barn och ungdomar i Stockholms stad ska ha möjlighet att studera på kommunala gymnasieskolor. Antalet ungdomar i gymnasieåldern ökar med cirka 33 procent fram till år 2026. Redan de närmaste årens växande elevkullar kommer att öka söktrycket till stadens gymnasieskolor avsevärt. Målet är att en ökad andel av Stockholms stads elever ska kunna såväl söka som beredas plats på en kommunal gymnasieskola i Stockholm. Det innebär att staden aktivt måste söka nya möjligheter för utbyggnad och nybyggnation av gymnasieskolor i egen regi. Stockholms stads strategi för att minska skolsegregationen och skapa förutsättningar för en likvärdig gymnasieutbildning för alla elever i staden är att utöka antalet gymnasieplatser och att verka för att stadens gymnasier är attraktiva skolor på grund av den höga kvaliteten på utbildningen. Utbildningsnämnden ska verka för att det finns kommunala gymnasieskolor i alla delar av staden. Stockholms stad ska ta initiativ till en regional gymnasieplan i syfte att säkerställa den kraftfulla kapacitetsutbyggnad som är nödvändig och rimliga finansieringsmodeller för detta.

Utbildningsnämnden ska arbeta för att den lärarledda undervisningstiden i gymnasiet ökar samt att utbildningen planeras med sammanhållna och jämnt

fördelade skoldagar. Gymnasiesärskolans kunskapsuppdrag ska utvecklas och stärkas så att alla elever utmanas, motiveras och stimuleras att utveckla sina kunskaper.

Elever i gymnasiesärskolan ska ha samma rätt till utveckling och lärande som andra elever och rätten att välja skola och program ska gälla alla. Studie- och yrkesvägledningen har stor betydelse för elever i grund- och gymnasiesärskolan. Utbildningsnämnden ska säkerställa att dessa elever inkluderas i arbetet med att utveckla och bredda detta område, och att de får kunskap och förståelse om sina möjligheter i arbetslivet så att de får goda förutsättningar att etablera sig på den ordinarie arbetsmarknaden.

Fokus ska även i gymnasieskolan ligga på att säkerställa att alla elever får ett aktivt lärarstöd och individanpassade stödåtgärder för att möta behoven hos en allt mer heterogen elevgrupp. Ett individ- eller elevcentrerat arbetssätt ska vara en utgångspunkt i utbildningsnämndens arbete med gymnasieutbildningen. Yrkesprogrammets attraktivitet ska stärkas i nära samverkan med branscher och arbetsliv för att ge eleverna goda förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Utbildningsnämnden ska också säkerställa att alla yrkesprogram erbjuder möjlighet att läsa in högskolebehörighet samt underlätta för eleverna att tillägna sig högskolebehörighet. Detta ska tydligt kommuniceras inför gymnasievalet tillsammans med yrkesprogrammets andra styrkor, för att tydliggöra alla möjligheter vid ett sådant val.

Gymnasieskolans yrkesprogram har även ett viktigt uppdrag i att bidra till stadens egen kompetensförsörjning och utbildningsnämnden ska fortsätta att utveckla inriktningar som svarar mot stadens egna verksamheter. En utvecklad studie- och yrkesvägledning redan i grundskolan ska bidra till att minska den könsuppdelning som finns i val av gymnasieprogram, och utbildningsnämnden ska arbeta för en större jämställdhet mellan olika program, inte minst vad gäller yrkesprogrammen.

Elever som inte är behöriga till ett nationellt program erbjuds introduktionsprogram. Utbildningsnämnden ska erbjuda bra utbildningsformer inom ramen för introduktionsprogrammen som ska leda till att eleverna kan fortsätta inom utbildningssystemet. Gymnasiets språkintruktionsprogramms uppdrag, organisation och struktur ska vara tydliga. Utbildningsnämnden ska fortsätta att stärka möjligheterna till ett väl fungerande mottagande oavsett när under läsåret eleverna anländer.

Utbildningsnämnden ska, i linje med rekommendationerna från hållbarhetskommisionen, fortsätta utveckla former för elevernas kontakter med arbetsmarknad och arbetsliv. Utbildningsnämnden ska tillse att elever i gymnasie-

särskolan får tillgång till praktisk arbetslivsorientering. Stockholms gymnasieskolor ska ge varje elev en god grund för fortsatta studier och yrkesliv. Utbildningsnämnden ska skapa förutsättningar för en god studie- och yrkesvägledning i samverkan med näringsliv, universitet, högskolor, föreningsliv, kulturliv och andra samhällsaktörer. En mötesplats för skolorna, akademien och ideella organisationer ska skapas i syfte att främja barn och ungdomars kunskapsutveckling.

Utbildningsnämnden ansvarar för att följa upp hur många ungdomar som inte fullföljer gymnasieskolan och har, tillsammans med arbetsmarknadsnämnden, ett lagstadgat aktivitetsansvar för dessa.

En välfärdstad som satsar på kvinnor och tjejer

Flickors psykiska ohälsa har ökat de senaste åren. Under året ska utbildningsförvaltningen ta fram ett kunskapsunderlag om flickors och kvinnors villkor i dagens samhälle och hur bristen på jämställdhet bidrar till psykisk ohälsa. Skolan har ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Det är viktigt att sex- och samlevnadsundervisningen på Stockholms kommunala skolor fungerar bra. Därför ska utbildningsnämnden göra en särskilt satsning för att samordna och stärka kvaliteten på undervisningen, ett så kallat sexlyft. Sex- och samlevnadsundervisningen måste innehålla frågor om samtycke, sexuella trakasserier, hbtq-frågor och hedersproblematik. Lärare måste känna sig bekväma och ha rätt verktyg för att prata om de frågorna. Skola och socialtjänst ska ha ett tätt samarbete för att nå ut till unga med sex som självskadebeteende eller som har sex mot ersättning. Kunskap om sin egen sexuella och reproduktiva hälsa är viktig för barn och ungdomars fysiska och psykiska välmående. Utbildningsnämnden ska även i samarbete med kommunstyrelsen och ungdomsmottagningarna göra en särskild satsning för att öka kunskapen bland unga om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för att minska skamkänslor och mytbildning, exempelvis i frågor om menstruation. Ungdomsmottagningarna ska ha ett tätt samarbete med skolorna. Alla stadens skolor ska också tillhandahålla mensskydd för elever som går på skolan.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

26. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **utbildningsnämnden** godkänns.

Äldrenämnden

Stockholmarna blir allt friskare, lever längre och får fler friska år. Äldrenämnden ansvarar för kommunövergripande frågor rörande äldreomsorg samt för samordning, utveckling och uppföljning av äldreomsorgen i Stockholms stad. På sikt står Stockholm inför en demografisk utmaning när gruppen äldre i staden ökar kraftigt. Gruppen äldre har olika behov och intressen och därför ser efterfrågan på insatser, stöd och aktiviteter olika ut. För att klara den demografiska utvecklingen krävs samverkan och långsiktig samplanering mellan stadens olika delar. Äldrenämnden har en central roll i detta arbete och ska verka för att utveckla stadens äldreomsorg samt stärka medarbetarnas yrkesroll. Genom Stockholms Trygghetsjour hanteras stadens trygghetslarm, biståndsbedömning under jourtid och kön för vård- och omsorgsboende samt servicehus. Nämnden ansvarar för stadens inspektörer och kvalitetsobservatörer och genom dem ska kvaliteten säkerställas samt goda exempel inom äldreomsorgen spridas.

Nämndens uppgifter

Äldrenämndens ansvar omfattar bland annat:

- samordning av planeringen av vård- och omsorgsboenden inom stadsdelsnämndernas samverkansområden
- uppföljning, utvärdering och utveckling av äldreomsorgen
- uppföljning av myndighetsutövningen inom äldreomsorgen i syfte att säkerställa likställigheten i hela staden
- inspektion av stadens äldreomsorg oavsett utförare
- kvalitetsobservation av stadens äldreomsorg oavsett utförare
- bidragsgivning till ideella organisationer inom äldreomsorgen
- samarbete med Stockholms läns landsting i gemensamma frågor samt inom Stiftelsen Stockholms läns äldrecentrum
- övergripande utbildning, fortbildning och kompetensutveckling av medarbetarna i äldreomsorgen
- stadens jourverksamhet inom äldreomsorg och omsorg om personer med funktionsnedsättningar
- hantering av ansökningar om trygghetslarm samt installation och larmmottagning
- köhanteringssystemet för vård- och omsorgsboenden samt servicehus
- genomförande av centrala upphandlingar enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) och lagen om valfrihetssystem (LOV)
- förvaltning av stadsövergripande avtal avseende vård- och omsorgsboende, hemtjänst och dagverksamhet inom äldreomsorgen.

Äldrenämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen.

Ett Stockholm som är helt

Stockholm ska vara en bra stad att åldras i

Stockholm ska vara en stad där alla invånare färdas väl genom livet. Detta ska även genomsyra ålderdomen. Under de kommande åren kommer Stockholm att stå inför demografiska förändringar när gruppen äldre ökar. Gruppen äldre omfattar också människor som kommit till Sverige och har svenska som andraspråk, vilket kräver särskilda insatser. En ökad andel äldre liksom en ökad heterogenitet bland äldre är förändringar som staden ska planera och rusta inför med en stark välfärd och god samverkan mellan olika delar av stadens verksamheter. Äldrenämnden ska bistå andra nämnder och bolag med strategier och verktyg för hur ett äldreperspektiv kan implementeras i stadens alla verksamheter som kommer i kontakt med äldre. Det sociala perspektivet inom äldreomsorgen ska stärkas för att se äldre som lever i olika typer av utsatthet som hemlöshet, missbruk eller är utsatta för våld. Vidare ska en jämställdhetsanalys av verksamheten alltid ingå och olika insatser ska följas upp så att de svarar mot stadens mål om jämställdhet.

Hemtjänsten ska fortsätta utvecklas

Hemtjänsten ska fortsätta att utvecklas för att ge äldre mer inflytande i sin vardag. Äldre ska kunna vara delaktiga i hur deras egen hemtjänst planeras och genomförs. Därför ska arbetet med ramtid fortsätta att utvecklas. Detta skapar en bättre förutsättning för både beställare, hemtjänstpersonal och den äldre att få en mer behovsanpassad hemtjänst än tidigare. Nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna arbeta med att stärka de förebyggande och rehabiliterande insatserna genom samverkan med arbetsterapeuter, fysioterapeuter och dietister inom hemtjänst och uppsökande verksamhet. Stadens hemtjänstpersonal ska få kontinuerlig utbildning rörande informationsöverlämning. Arbetstidsförkortning ska genomföras som en pilot i minst tre stadsdelar.

Ett demokratiskt Stockholm som respekterar mänskliga rättigheter

Olika målgrupper och arbetssätt i äldreomsorgen

Äldrenämnden ska ha beredskap för att tillgodose olika målgruppers särskilda behov inom äldreomsorgen. Kunskapen kring jämställdhet och hbtq-personers livsvillkor behöver fördjupas. Många äldre i Stockholm är födda i länder utanför Sverige. Personalens kunskap i språk, antidiskriminering och interkulturell kompetens blir därför allt viktigare och behöver beaktas vid utbildningsats-

ningar och vid rekrytering. Kompetens kring posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) som drabbar äldre på grund av trauman tidigare i livet behöver öka. Stora framsteg inom forskning och behandling har bidragit till att fler personer som lever med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättningar blir äldre och kan komma att behöva stöd och hjälp av äldreomsorgen utifrån sina egna behov.

Fler äldre ska få boenden anpassade efter sina behov

Staden ska fortsätta utbyggnaden av fler vård och omsorgsboenden fram till 2040 för att fler äldre med vårdbehov ska kunna flytta till ett anpassat boende. Dessutom ska antalet seniorboenden byggas ut för att även den som inte har stora sjukvårdsbehov ska kunna få ett tryggt boende med möjlighet till gemenskap. Nämnden ska fortsätta att stödja stadsdelsnämnderna i arbetet med att skapa aktivitetscenter i anslutning till seniorboenden med målsättningen att fler aktivitetscenter ska öppna under mandatperioden.

Samordningen mellan stadsdelar ska stärkas ytterligare på stadsövergripande nivå och varje stadsdelsregion ska årligen ta fram ett förslag till plan för att klara vård- och omsorgsboendebehovet. I detta arbete ska planering av boenden för de nationella minoriteterna tas i beaktande, som ett led i stadens arbete som förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska, där de äldre har rätt att prata och bemötas på sitt eget språk. Detta kräver således rekrytering av personal med sådan språkkunskap.

Staden ska arbeta uppsökande samt med informationsspridning för att ge äldre mer information om vilken service som erbjuds äldre personer i Stockholm. Många äldre bor kvar i lägenheter som är dåligt anpassade för deras behov eller större än vad de egentligen behöver. Bostäder som kan komma andra stockholmare till del om den äldre ges möjlighet att flytta till mindre eller mer anpassade boenden. Därför är det av största vikt att staden har ett tydligt äldreperspektiv i arbetet med stadsplanering och planer för nybyggnation. Här ska särskilt beaktas att boendekostnaden inte får vara för hög, då många pensionärer, särskilt kvinnor, har mycket låga inkomster. I Boendeplanen ska nämnden i samarbete med exploateringsnämnden ta fram strategier samt bedömningar av behov och efterfrågan för icke biståndsbedömda äldre och seniorbostäder. Boendeplanen ska ligga till grund för kommande års markanvisningar för seniorbostäder.

Medarbetare som arbetar inom hemtjänst och äldreomsorg ska ha en god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor. Särskilt inom hemtjänsten måste arbetet med arbetsmiljön ske i samverkan med de äldre, då det handlar om att både skapa en trivsamt och igenkännbar hemmiljö för den äldre, och en god arbetsmiljö för

personalen. Arbetsvillkoren och arbetsmiljön för stadens medarbetare måste fortsätta att utvecklas och förbättras.

En plan för löneutveckling för vårdbiträden i hemtjänst och äldreomsorg ska utformas och pengar ska kontinuerligt avsättas i stadens budget. Staden ska också i upphandlingar tillse att arbetsvillkor och arbetsmiljö är god för personal som arbetar i upphandlade verksamheter.

Arbetet med reflektionstid ska fortsätta och utökas och nämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna ta fram och genomföra riktade utbildningar för att stärka medarbetarna inom äldreomsorgen i sin yrkesroll.

Äldrenämnden ska under året tillsammans med stadsdelsnämnderna arbeta för att säkerställa framtidens personal och kompetensförsörjning inom äldreomsorgen. Nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna samt arbetsmarknadsnämnden se över möjligheten att inrätta så kallade Stockholmsjobb inom hemtjänsten särskilt avsatt för nyanlända kvinnor och kvinnor som står långt från arbetsmarknaden. Personal i stadens hemtjänst och äldreomsorg ska fortsatt ha kompetenshöjande utbildningar i genus, normkritik och antirasism.

Äldre som lever i utsatthet

Alla har rätt till en värdig ålderdom. Äldre personer som levt länge i utsatthet kan ha specifika behov och behöver bli bemötta utifrån sin specifika livssituation. Dessutom krävs kunnig personal som kan möta dessa behov i boenden och verksamheter. Äldrenämnden ska fortsätta att samverka med socialnämnden och stadsdelsnämnderna för att nå och utveckla arbetet med att ge insatser till äldre som lever i utsatthet. Det kan handla om personer som lever i hemlöshet, missbruk eller psykisk ohälsa. Äldrenämnden ska fortsätta det påbörjade arbetet med att skapa fler boendeplatser för äldre i hemlöshet och som har ett pågående missbruk.

Arbetet med akutplatser för äldre i hemlöshet ska utvecklas och det är viktigt att även de som lever i hemlöshet, men inte har ett pågående missbruk har möjlighet att få ett akut boende. Äldrenämnden ska i samverkan med socialnämnden bedriva uppsökande arbete särskilt mot gruppen äldre i hemlöshet. Det är viktigt att äldrenämnden utvecklar arbetet med att se äldre kvinnors särskilda utsatthet. Hemlösa kvinnor löper ofta stor risk för våld och sexuellt våld och risken för hemlöshet bland kvinnor ökar för de som flytt sina hem på grund av våld och förtryck. Arbetet med stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska fortsätta.

Äldrenämnden ska tillsammans med socialnämnden öka kunskapen bland biståndshandläggare och hemtjänstpersonal om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Särskild vikt ska läggas vid utbildning om och hur våld mot äldre kan utövas av personal på äldreboende eller en närstående som vårdar den äldre. Under året ska nämnden också samverka med socialnämnden om att anpassa platser på stadens skyddade boenden för att också kunna ta emot äldre som flyr från våld och förtryck.

Mat- och måltidspolicy för äldreomsorgen

Stadens nya mat- och måltidspolicy ska följas i alla stadens verksamheter, vilket inkluderar verksamheter där mat lagas för äldre. Ätstörningar förekommer också hos äldre men är sällan uppmärksammat, kunskapen behöver därför höjas för att upptäcka och behandla ätstörningar inom äldreomsorgen. Det är viktigt att mat som serveras äldre är god och näringsrik. Verksamheter som riktar sig till äldre ska sträva efter att laga rätter som äldre känner igen och tycker om. Det är viktigt att maten anpassas till den (mat)kulturella miljö som brukarna kommer ifrån.

Veganer, vegetarianer och personer som äter viss kost på grund av livsåskådningsskäl ska självklart få dessa preferenser tillgodosedda. Miljön där maten serveras är också viktig. Det ska vara trevligt att äta och det ska finnas gott om tid att äta. I så hög utsträckning som möjligt ska måltiden också vara en stund av social samvaro. Personal i hemtjänsten ska exempelvis ges möjlighet att sitta ner en stund och prata när brukaren äter. De krav som staden ställer på maten till äldre ska även ingå som krav vid upphandling av verksamheter för äldre.

Ett öppet och levande Stockholm

Aktiviteter och kultur för äldre

Sociala aktiviteter, fysiska aktiviteter och kulturaktiviteter är viktiga i alla människors liv och staden är en viktig aktör som erbjuder sådana aktiviteter. Det ska vara självklart att kunna ha ett aktivt liv utifrån sina egna förutsättningar även för äldre.

Konst och kultur ska vara en del av hela livet, även för äldre. Äldre ska både kunna utöva kultur, delta i skapande aktiviteter och ta del av stadens kulturutbud. Under året ska en satsning på program för seniorer vid stadens bibliotek genomföras.

Äldreboenden ska ha regelbundna besök från professionella kulturutövare och det ska finansieras möjligheter att anmäla sig till kurser. Personer som har hemtjänst

bör bjudas in till evenemang som genomförs vid närbelägna äldreboenden, samt vid behov kunna få hjälp att ta sig till evenemangen. Äldrenämnden tillsammans med idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna och i samverkan med lokala idrottsföreningar ska utveckla ett program där äldre kan träffas för promenader eller annan lättare fysisk aktivitet.

Äldrenämnden ska:

- Upprätta en plan för långsiktig god löneutveckling för vårdbiträden i hemtjänst och äldreomsorg.
- Utveckla arbetet med ramtid samt se till att personalen har tid att sitta ner och prata en stund när den äldre äter.
- Ställa krav kring arbetsvillkor och att stadens mat och måltidspolicy följs även i upphandlad verksamhet
- Förstärka kompetensutvecklingen av anställda inom socialtjänst, äldreomsorg och hemtjänst rörande våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck
- I samarbete med stadsdelsnämnderna, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndighet arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre personer
- Utveckla samarbetet med icke vinstdrivande verksamheter och lära av goda exempel inom den idéburna sektorn inom äldreomsorgen.
- I samverkan med idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna och lokala idrottsföreningar utveckla ett program där äldre kan träffas för promenader och annan lättare fysisk aktivitet.
- Möjliggöra för personer med hemtjänst att bjudas in till evenemang vid närbelägna äldreboenden, samt vid behov hjälpa dem att ta sig till evenemangen.
- I samarbete med kulturnämnden och stadsdelsnämnderna genomföra en satsning med program för seniorer på stadens bibliotek.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

27. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **äldrenämnden** godkänns.

Överförmyndarnämnden

I ett jämlikt, jämställt och hållbart Stockholm får alla som inte själva kan sköta sin ekonomi eller bevaka sina rättigheter en bra hjälp av en god man eller en förvaltare. Överförmyndar- nämndens huvuduppgift är att utöva tillsyn över godmanskap och förvaltarskap. Det innebär att nämnden kontrollerar hur gode män och förvaltare förvaltar sina huvudmäns tillgångar och bevakar huvudmännens rättigheter. Insatserna ska vara av hög kvalitet och trygga för den enskilde. För att uppnå detta är en väl fungerande tillsyn av ställföreträdarna grundläggande. Handläggningen ska vara rättssäker och effektiv, och det ska vara lätt att få kontakt med staden.

Nämnden har även tillsyn över förmyndarskap, det vill säga hur föräldrar förvaltar sina barns tillgångar. Syftet med tillsynen är att förhindra att barn eller myndiga personer som inte själva kan ta tillvara sin rätt, missgynnas ekonomiskt eller rättsligt. Nämnden ska särskilt se till att barnets tillgångar används för barnets nytta och att tillgångarna i övrigt är placerade på ett tryggt sätt som ger en rimlig avkastning.

Överförmyndarnämndens ska vara en arbetsplats fri från diskriminering och präglas av goda möjligheter till balans mellan arbete och fritid. Det är av största vikt att aktivt arbeta för en låg sjukfrånvaro, låg personalomsättning och regelbunden kompetensutveckling för personalen för att säkerställa kvaliteten i handläggningen.

Nämndens uppgifter

Överförmyndarnämnden uppdrag är reglerat i föräldrabalken.

Överförmyndarnämndens ansvar omfattar bland annat:

- rekrytering och byte av gode män och förvaltare
- tillsyn och arvodering av gode män och förvaltare
- information och utbildning av gode män och förvaltare
- särskilt stöd för rekrytering och arvodering av särskilt förordnade vårdnadshavare till ensamkommande flyktingbarn.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

För att säkerställa god kvalitet, rättssäkerhet och tillgänglighet i arbetet ska överförmyndarnämnden under året fortsätta prioritera arbetet med korta handläggningstider och utveckla den digitala ärendehantering

Arbetet med rekrytering ska utvecklas

För att säkerställa att den som får en god man eller förvaltare får sina rättigheter tillgodosedda på bästa sätt är det av stor vikt att nämnden lyckas rekrytera personer väl lämpade för uppdraget. Överförmyndarnämnden ska under året utveckla arbetet med rekrytering genom att bland annat fortsätta arbetet med att utveckla nischade rekryteringsinsatser mot grupper där det finns personer som har särskilda kunskaper, erfarenheter eller kompetenser som möjliggör att ta sig an mer komplicerande uppdrag. För att bredda rekryteringsmöjligheterna ska även samverkan med civilsamhället utvecklas. För att möjliggöra för fler att ta sig an komplicerande eller tidskrävande uppdrag ska nämnden utreda möjligheten att införa anpassade arvodeskostnader för gode män och förvaltare som tar sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag där det inte varit möjligt att rekrytera gode män och förvaltare till en normal arvodesnivå. För den som vill och anses lämpad ska nämnden också fortsätta att genomföra specialutbildningar som riktar sig till gode män och förvaltare som tar sig an särskilt komplicerade uppdrag.

Ökad möjlighet till utbildning

För att säkerställa en rättsäker och likvärdig handläggning ska överförmyndarnämnden fortsätta sin kunskapsatsning till medarbetare och chefer, såväl vuxen- som barnhandläggare, samt implementera verktyg och metoder som kan användas i arbetet med att systematiskt pröva barnets bästa. Vikt ska läggas på att arbeta med uppföljning och utvärdering ur ett barnrättsperspektiv och här ska stadens strategi för barns rättigheter och inflytande vara vägledande. Arbetet ska också präglas av ett normkritiskt förhållningssätt och kunskapsatningar ska göras för att säkerställa att handläggare har rutiner att följa vid misstanke om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt annan typ av våldsutsatthet. Det är också viktigt att prioritera kunskapsatsning för medarbetarna avseende förvaltningslagen för att säkerställa medborgarnas möjlighet att tillgodogöra sig sina rättigheter.

Anpassningar för en hållbar utveckling

För att överförmyndarnämndens arbete också ska ha, en miljömässigt, hållbar utveckling ska nämnden arbeta för att förebygga att avfall uppstår och verka för att en större andel produkter och material återanvänds. Nämnden ska även öka digitaliseringen för att minska pappersförbrukningen, säkerställa rättssäkerheten och förbättra ärendehantering och verka för en mer miljövänlig ärendehantering.

Arbete för att öka rättssäkerhet och samarbete med andra aktörer

Överförmyndarnämnden ska även framåt fortsätta arbetet med att ta fram metoder och nyckeltal för att mäta kvalitet, tillgänglighet, rättssäkerhet, effektivitet och brukarnas uppfattning om insatserna. Nämnden ska även fortsättningsvis arbeta med att utveckla prognossäkerhet och den interna kontrollen i enlighet med gällande lagstiftning och kommunstyrelsens anvisningar. Det är av största vikt att överförmyndarnämnden har ett gott och regelbundet samarbete med andra myndigheter och aktörer såsom Migrationsverket, SKL, Stockholms län, Länsstyrelsen, domstolar samt övriga överförmyndarnämnder för att säkerställa informationsöverföring, en likformig bedömning vid arvodering och ärendehandläggning samt stöd vid budget- och prognosarbete.

Arbete för en förbättrad arbetsmiljö

Nämnden ska ständigt sträva efter en god arbetsmiljö och under 2020 ska arbetet med arbetsmiljön vara fortsatt prioriterat. Nämnden ska säkerställa att framtagna rutiner följs samt att likabehandlingsarbete är en integrerad del av det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

28. Feministiskt initiativs förslag till budget 2020 för **överförmyndarnämnden** godkänns.

Central medelreserv

I Central medelreserv: 1. Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov reserveras 5,0 mnkr.

I Central medelreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov reserveras 626,1 mnkr främst för följande ändamål.

- Minskade barngrupper i förskolan
- Helsingforsmodellen
- Lönesatsning barnskötare
- Låglönesatsning äldreomsorg
- Förkortad arbetstid i hemtjänsten pilot
- Bemanning på biblioteken
- Klimatinvesteringar
- Åtgärder klimatnödläge
- Bilfria söndagar och zoner
- Tryggt mottagande i hemmet
- Giffri förskola
- Vattenförbättrande åtgärder
- Sommarkoloniverksamhet inkl. LSS-kollo
- Aktivitetscenter inom äldreomsorgen
- Skötsel av naturreservat
- Förskola – bidrag för hög hyra
- Särskilda boenden för äldre
- Särskilda boenden för personer med funktionsvariation
- Kompetensfond
- Medel för lönetillägg
- Lokalt trygghetsarbete
- Resultatenheter
- Oförutsedda behov

Vidare reserveras 777,5 mnkr i Central medelreserv: 3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, komvux, grund- och gymnasiesärskola, svenskundervisning för invandrare (sfi), flyktingmottagande, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta, arbetsmarknadsnämnden samt arvoden med mera inom överförmyndarnämnden.

I Central medelsreserv: 4. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter har utgifter om 500,0 mnkr reserverats för planerings- och genomförandeprojekt avseende investeringar för exempelvis följande ändamål:

- Förändringar mellan åren i redan beslutade investeringsprojekt som inte kan finansieras genom omprioriteringar inom nämndens investeringsplan
- Nya prioriterade investeringsprojekt som inte kräver genomförandebeslut av kommunfullmäktige, genom att de inte är av strategisk vikt eller principiell karaktär
- Klimatinvesteringar
- Giftfri förskola
- Investeringar i trygghetsskapande åtgärder
- Vattenförbättrande åtgärder
- Investeringar i ny innovativ teknik
- Sociala investeringar

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

29. Till **Central medelsreserv** reserveras följande belopp för år 2020 med fördelning enligt budgetförslaget i denna titel.

Finansförvaltningen

Skatteunderlag och skatteberäkningar

Prognosen över skatteunderlaget för 2020, det vill säga kommuninvånarnas förvärvsinkomster under 2018, är uppräknad med en bedömning av utvecklingen under inkomståren 2019 och 2020. Gällande prognos utgår från Sveriges Kommuner och Landstings bedömning den 22 augusti 2019. Skatteunderlaget beräknas öka med 3,1 procent per år för åren 2019 och 2020.

För år 2020 föreslår Feministiskt initiativ att en kommunal inkomstskatt utdebiteras med 18 kronor per skattekrona. Det är en ökning med 10 öre från stadens skattesats år 2018, och 26 öre från 2019. Skattesatsen är densamma som Feministiskt initiativ föreslog i sin reservationsbudget för 2019.

Det är framförallt kvinnor och utsatta grupper som behöver en stark välfärd och som gynnas av högre skatteintäkter. En sänkning av skatten betyder mindre pengar till välfärden. Mindre pengar till välfärden slår hårdast mot kvinnor som fortfarande tar störst ansvar för det obetalda omsorgsarbetet. Det är en global sanning och det gäller även här i Stockholm.

Kvinnor drabbas på flera olika sätt av minskade resurser till kommunal verksamhet. Kvinnor är, än idag, särskilt beroende av välfärden för att med gott samvete kunna gå till jobbet i trygg förvisning om att barnen får den omsorg och pedagogiska verksamhet de behöver i förskolan och att äldre föräldrar och andra släktingar får mat, trygghet och tillförlitlig omsorg.

Kvinnor förlorar också på sänkt skatt genom att det innebär ökade egenavgifter, exempelvis genom höjningar av maxtaxan för hemtjänst för att undvika underfinansiering. Skillnaderna i genomsnittspension mellan kvinnor och män är nästan 7000 kr. Kvinnor får 14300 kr/månad före skatt medan män får 21 100 Kr. Det betyder att ökade egenavgifter slår värst mot kvinnor och andra med låga inkomster.

Att betala skatt är en solidaritetshandling. Vi betalar för att försäkra oss om att de som behöver kommunal omsorg ska få det. För att de som är anställda av kommunen för att utföra omsorgen har goda villkor och en lön som går att leva på. Men vi gör det också för att vi vet att en dag är det vi själva, eller någon närstående som behöver den där omsorgen. Därför menar vi att en ökning av skatten med 26 öre för att garantera välfärden är rätt väg att gå.

Begravningsavgift

Begravningsverksamheten finansieras genom en särskild avgift som tillgodogörs staden på samma sätt som skattemedel. Begravningsavgift utdebiteras år 2020 med 7,5 öre.

LSS-utjämning

Ett kostnadsutjämningsystem för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är infört från och med 2004. Gällande prognos för LSS-utjämningen utgår från SCB:s prognos i oktober 2019.

Fastighetsavgift

Från och med år 2008 har den statliga fastighetsskatten ersatts av en kommunal avgift. Detaljerade regler utfärdas av Skatteverket.

Utdelning

Flertalet av stadens bolag ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Ägarens krav på utdelning tas huvudsakligen ut i form av obeskattade koncernbidrag. Vissa bolag i koncernen erlägger koncernbidrag till moderbolaget Stockholms Stadshus AB, som i sin tur tillskjuter bidrag till mottagande bolag.

Budgeterad utdelning från koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 1 325 mnkr. Utdelningen kan justeras genom beslut senast i tertialrapport 2 och får inte överstiga 1 325 mnkr.

Kommunstyrelsen agerar genom stadsledningskontoret som kommunkoncernens samlade finansfunktion. Samtliga upplånings- och placeringsbehov sker genom stadsledningskontoret. Finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad anger ramar för finansverksamheten i kommunkoncernen, det vill säga Stockholms stad, Stockholms Stadshus AB och dess majoritetsägda bolag samt stadens övriga helägda bolag. Finanspolicyn ska fastställas av kommunfullmäktige årligen och revideras vid större förändringar av kommunkoncernens förutsättningar. Kommunstyrelsen ska i samband med den årliga översynen av finanspolicyn uppdatera de finansiella risklimiterna. En riskkontroll övervakar att de finansiella riskerna håller sig inom de ramar och regler som finns angivna i finanspolicyn.

Enligt finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad ska staden och samtliga bolag erhålla upplåning och placering med villkor motsvarande kommunkoncernens externa finansieringskostnad med utrymme för eventuell omkostnadsersättning.

Övriga finansiella intäkter utgörs i första hand av ersättning som tas ut i samband med att staden går i borgen. Enligt gällande regler för stadens borgenshantering ska staden vara restriktiv avseende nya borgensåtaganden. Övriga finansiella kostnader utgörs i huvudsak av kostnader för rating, syndikerat låneavtal (betalningsberedskap) och marknadsprogram samt bankavgifter. Den del av pensionsskulden som är att betrakta som en finansiell kostnad inklusive löneskatt redovisas under finansiella kostnader.

Begravningsfond

Begravningsverksamheten finansieras genom en begravningsavgift. Överskott/underskott inom verksamheten avsätts centralt för balansering av resultat, som återförs till avgiftskollektivet.

Internränta

Kommunfullmäktige fastställer stadens internränta i samband med budget. Staden eftersträvar en internränta som är långsiktigt stabil och som reflekterar kommunkoncernens genomsnittliga finansieringskostnad de kommande åren. Kommunfullmäktige fastställer stadens internränta för 2020 till 0,5 procent, (1,0 procent 2019). Kommunfullmäktige fastställer därutöver kalkylräntan för enskilda projekt till 5,0 procent.

Räntan för markinnehav motsvarar avgäldsrentan för tomträtter, som uppgår till 3,00 procent (3,00 procent 2019). Räntan för bostadsrättsinnehav motsvarar internräntan från och med 2019.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

30. Kommunal inkomstskatt utdebiteras år 2020 med 18 kronor per skattekrona.
31. Begravningsavgift utdebiteras år 2019 med 7,5 öre per skattekrona.
32. I övrigt godkänna detta förslag till budget 2020 för **Finansförvaltningen**

Förslag till budget och ägardirektiv 2020 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagskoncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagskoncernen ska under perioden prioritera investeringar som är nödvändiga för en snabbt växande stad. Takten i bostadsbyggandet ska vara fortsatt hög med nybyggda hyresrätter till rimliga hyror. De allmännyttiga bostadsbolagen ska 2020 påbörja 2 500-3000 bostäder. Bolagskoncernen har också en viktig roll i arbetet med att möta bostadsbehovet för grupper, där kommunen har ett särskilt ansvar.

Bolagskoncernen ska ha en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla fastighetsbestånden långsiktigt för att nå en bättre struktur när det gäller standard, geografiskt läge och åldersfördelning. Detta kan aktualisera försäljningar av fastigheter av mindre strategisk vikt, vid exempelvis bytesaffärer.

Bolagskoncernen Stockholms Stadshus ABs uppgifter

Koncernen Stockholms Stadshus AB omfattar merparten av Stockholms stads aktiebolag. Stockholms Stadshus AB är moderbolaget i koncernen som består av 16 aktiva dotterbolag eller underkoncerner, samt två intressebolag.

Styrelsen för Stockholms Stadshus AB, koncernstyrelsen, ska fatta de principiella beslut som krävs för att kommunfullmäktiges mål ska nås. Dotterbolagens styrelser och verkställande ledningar har det operativa ansvaret för att kommunfullmäktiges beslut verkställs.

Moderbolaget Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB ska kontinuerligt följa större investeringsprojekt med särskilt fokus på projekt med långsiktiga effekter för stadens tillväxt och ekonomi. Stockholms Stadshus AB ska bidra till en översyn av stadens fastighetsbestånd. Möjligheterna att tillsammans med fastighetsbolagen överföra fastigheter mellan bolag som ur ett nyttjandeperspektiv bör utvecklas för annat ändamål, exempelvis till bostäder prövas kontinuerligt.

Moderbolaget Stockholms Stadshus AB:s uppgifter

Stockholms Stadshus AB har en sammanhållande funktion för merparten av Stockholms stads aktiebolag. I kommunfullmäktiges direktiv ingår att svara för övergripande utveckling, strategisk planering, löpande översyn och omprövning, utöva ekonomisk kontroll och uppföljning, samt att utveckla styrformer och samspelet mellan ägare, koncernledning och dotterbolag. Moderbolaget följer upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfull-

mäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser, i samverkan med stadsledningskontoret.

Ägardirektiv för 2020-2021

- leda dotterbolagens arbete med bostadsförsörjning för prioriterade grupper
- tillse att de allmännyttiga bostadsbolagen ska 2020 påbörja 2 500-3000 bostäder per år
- följa dotterbolagens arbete med trygghetsskapande insatser
- säkerställa effektiva processer för en hög takt i bostadsbyggandet samt att samhällsservice planeras i tidiga skeden
- svara för koncernens övergripande arbete med att skapa ett fossilbränslefritt Stockholm 2030
- utveckla kommunkoncernens organisation och strategiska planering och uppföljning för en långsiktigt hållbar energi- och elförsörjning
- leda och följa upp arbetet med en ökad energieffektivisering och återvinning inom koncernens fastighetsbolag
- följa upp arbetet med dotterbolagens avfallshantering
- säkerställa att dotterbolagen löpande ser över möjligheten att investera i solceller
- samordna koncernens csr-arbete
- följa dotterbolagens arbete med jämställdhet och antidiskriminering
- tillsammans med kommunstyrelsen aktivt arbeta med att flytta ut Stockholms stads förvaltningar och bolag från innerstaden till ytterstaden.
- säkerställa tillgången på skyddade boenden för våldsutsatta
- bidra till stadens mål om att förmedla försöks- och träningslägenheter, samt till stadens arbete med förturslägenheter
- stoppa avhysningar
- utvärdera och utveckla formerna för så kallade kompiskontrakt för både äldre och ungdomar samt utreda förutsättningarna för att göra kompiskontrakt för äldre till fasta kontrakt
- samverka med socialnämnden kring vräkningsförebyggande åtgärder
- ha ett tillmötesgående förhållningssätt och verka för goda och förutsägbara förutsättningar för samhällsverksamheter som förhyr lokaler inom bolagens bestånd
- skapa förutsättningar för bilpool och cykelpool i all nybyggnation
- tillhandahålla bostäder till prioriterade grupper där staden har ett åtagande i lag, beslut i kommunfullmäktige eller genom särskild överenskommelse
- verka för byggandet av fler kollektivhus, andra alternativa boendeformer och leda projekt med typbostäder och ”Stockholmshusen” som möjliggör

bostadsprojekt med förenklad planeringsprocess, sänkta byggkostnader i nyproduktion och lägre hyra

- verka för att bygga hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- inventera möjligheten att omvandla befintliga byggnader till grupp- och servicebostäder, samt underlätta byggandet av bostäder för personer med funktionsvariation i samråd med berörda nämnder
- arbeta för ökad tillgänglighet för äldre och personer med funktionsvariation vid nyproduktion och renoveringar
- bidra till att nå stadens mål om matavfallsinsamling
- planera för laddplatser till elfordon i anslutning till parkering i befintliga och nya fastigheter
- intensifiera sina ansträngningar i energieffektiviseringsåtgärder
- välja uppvärmningsmetod vid nyproduktion eller ombyggnad utifrån ett stadsövergripande perspektiv på kraftfrågor, eleffekt och klimat
- vid nybyggnation och renovering utgå från att tak ska nyttjas, antingen med solceller eller gröna tak
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sina bestånd, såsom effekter av skyfall och värmeböljor och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- strategiskt arbeta med att öka andelen plusenergi-, och passivhus inom sina bestånd i syfte att på sikt uppnå en neutral eller negativ nettoanvändning av uppvärmnings-energi

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

33. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **Koncernen Stockholm Stadshus AB** godkänns.

Bostadsbolagen

Gemensamt för de tre bolagen

Bolagens mål

De kommunala bostadsbolagens huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. I sitt bestånd ska bolagen äga bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare. Bolagen har en viktig uppgift att fylla avseende positiv stads- och centrumutveckling. Detta ska ske både genom ett socialt ansvarstagande i enlighet med ägarens direktiv samt genom fysiska åtgärder. Miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiv ska tillämpas i nyproduktion, vid upprustning av befintligt bestånd och i löpande förvaltning. Bolagen ska aktivt arbeta mot segregation och utifrån en strävan att minska segregationen sätta igång ett arbete med att ta fram bostäder med subventionerade hyror. För att uppnå kommunfullmäktiges mål med nyproduktion krävs att bostadsbolagen har tillräckligt stora projektportföljer. Det är av yttersta vikt att bolagen fokuserar på nyproduktion medan ersättningsinvesteringar däremot ska minskas, både antalsmässigt och i absoluta tal. I sitt bestånd ska bolagen äga bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare.

Bolagens uppgift

De kommunala bostadsbolagens huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning.

Bolagen ska:

- uppnå en nybyggnationstakt på 2 500–3 000 bostäder per år
- leda och utveckla projektet Stockholmshuset
- påbörja arbetet med att ta fram bostäder med subventionerade hyror i större utvecklingsområden som sänker trösklarna för de som har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden
- inte avyttra sitt bestånd genom ombildning eller försäljning
- bygga yteffektiva lägenheter med en varierad fördelning av lägenhetsstorlekar och vid förtätning beakta behovet av att komplettera den befintliga bebyggelsens lägenhetsstruktur
- bygga och verka för fler hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- bidra till att fler barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden och våldsutsatta som bott på kvinnojourer och skyddat boende får tillgång till bostad

- tillhandahålla bostäder till prioriterade grupper där staden har ett åtagande i lag, beslut i kommunfullmäktige eller genom särskild överenskommelse
- bidra till stadens mål om att förmedla försöks- och träningslägenheter, samt till stadens arbete med förturslägenheter
- inventera möjligheten att omvandla befintliga byggnader till grupp- och servicebostäder, samt underlätta byggandet av bostäder för personer med funktionsnedsättningar i samråd med berörda nämnder
- stärka och skapa trygga områden där bolagen är närvarande genom utveckling av centrum
- uppmuntra rörlighet inom det egna beståndet genom information på flera språk om exempelvis lägenhetsbyte
- i samarbete med stadsdelsnämnderna, bostadsförmedlingen och socialnämnden ta fram en nollvision för avhysningar mot barnfamiljer
- utveckla arbetet mot oriktiga hyresförhållanden
- erbjuda möjlighet till så kallade kompiskontrakt för både äldre och ungdomar samt utreda förutsättningarna för att göra kompiskontrakt för äldre till fasta kontrakt
- utifrån sina förutsättningar medverka till genomförande av Levande Stockholm
- arbeta för ett fossilbränslefritt Stockholm 2030 med särskilt fokus på energieffektivisering, förnybar energiproduktion och klimatsmarta bostäder
- bidra till att nå stadens mål om matavfallsinsamling
- planera för säkra cykelparkeringar i befintliga och nya fastigheter
- planera för laddplatser till elbilar i anslutning till parkering i befintliga och nya fastigheter
- intensifiera sina ansträngningar för att nå måluppfyllelsen gällande stadens energieffektiviseringsmål genom att genomföra energieffektiviseringsåtgärder och andra utsläpp åtgärder
- välja uppvärmningsmetod vid nyproduktion eller ombyggnad utgående från ett stadsövergripande perspektiv på kraftfrågor och eleffekt
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd, som effekter av skyfall och värmeböljor. och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer
- samordna förvaltnings- och utvecklingsinsatser avseende teknisk infrastruktur för fiberinstallationer
- delta i det långsiktiga arbetet med företagsetableringar och nyföretagande
- stärka lokal närvaro och lokal utveckling tillsammans med andra kommunala aktörer i områden där bolagen har större bestånd

- säkerställa att fler ungdomar får feriejobb under sommaren
- aktivt jobba med områdesutveckling och nya former för hyresgästernas deltagande
- Synliggöra stadens planer och initiativ i större utsträckning på offentliga platser såsom bibliotek och medborgarkontor
- tillgängliggöra lokalbeståndet för föreningslivet i bostadsområdena
- använda sysselsättningsfrämjande krav som verktyg för att skapa arbetstillfällen för arbetslösa och hyresgäster i bolagets områden
- garantera hyresgästerna information och inflytande i samband med renoveringsarbete och erbjuda hyresgästerna möjlighet att påverka grad av standardhöjning i samband med upprustning
- arbeta för att öka medarbetarnas och de boendes kunskap och kännedom om våld i nära relationer, ekonomisk utsatthet och dess konsekvenser.

Fortsatt hög byggtakt av hyresrätter

Den omfattande bostadsbristen utgör en begränsning för både staden och stockholmarna. Takten i bostadsbyggandet ska hålla en nybyggnadstakt om minst 2 500–3 000 nya bostäder per år och byggandet av energieffektiva hyresrätter med rimliga hyror särskilt prioriteras. Genom att fokusera på yteffektivitet i nyproduktionen skapas möjlighet till fler bostäder på samma yta. Stadens bostadsbolag ska särskilt intensifiera byggandet av hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga. I syfte att få ner hyreskostnaderna ska bolagen samtidigt verka för sänkta bygg- och produktionskostnader. Byggkompetensen hos bolagen ökar genom att samordningen mellan stadens bostadsbolag utvecklas. Bolagen ska eftersträva att nyproduktion och upprustning uppnår en hög arkitektonisk kvalitet, samtidigt som hyresgästerna ska ges inflytande över grad av standardhöjning i samband med upprustning och energieffektiviseringar. Bolagen bör också bygga klimatanpassat.

För att uppnå nyproduktionsmålet ska de allmännyttiga bostadsbolagen fortsätta att utveckla projektet Stockholmshusen, ett konceptbyggande av bostadshus som uppfyller stadens högt ställda krav på energianvändning och tillgänglighet. Samtidigt stödjer den stora volymen i upphandlingen byggbranschens utveckling mot mer effektiv och industrialiserad produktion. Stockholmshusen kännetecknas av god arkitektur med tidstypisk byggnadsutformning. Husen kommer att bilda en ny årsring i Stockholms stadslandskap och anpassas till omkringliggande områden, topografi och kvarter. Bostadsbolagen ska

aktivt medverka till att utveckla ytterstaden och säkerhetsställa en god tillgång till mötesplatser, utemiljöer, kultur och offentlig samt kommersiell service i alla delar av staden.

Subventionerade hyror och sociala krav för att minska segregationen

Bostadspolitiken måste utgå från att alla invånare ska ha en bostad, och inte minst att segregationen ska minska och tryggheten öka. Alla, oavsett inkomst ska ha råd att bo i en nybyggd hyreslägenhet i allmännyttan oavsett var i staden bostaden ligger. Stockholm anses vara en av de städer i Europa som har allvarliga problem med socioekonomisk segregation. De som inte har kapital för att köpa sig en bostad i innerstad eller närförort har ofta inte heller råd att bo i en nybyggd hyreslägenhet i dessa områden på grund av allt för höga hyror för nybyggnation. Bostadssegregationen stärks för varje dag som går. Vi vill bryta den socioekonomiska segregationen. Därför ska vi införa social stadsplanering med målet att reglera hyror för en andel av de nybyggda hyresrätterna. Pensionärer, studenter, personer med låga inkomster, ensamstående föräldrar ska kunna dela trappuppgång med grannar som har högre inkomster. Barn från hem med olika ekonomiska förutsättningar ska få mötas på samma gård.

Bostadsbolagen upphandlar varor och tjänster för stora summor varje år. Genom att även involvera bolagens leverantörer bland annat genom sociala krav och klausuler i upphandlingar kan ytterligare möjligheter till arbetstillfällen skapas och där arbetslösa och hyresgäster i bolagens områden är särskilt prioriterade att nå.

Bostadsbolagen ska möjliggöra olika former av delningsekonomiska initiativ i sina bostadsområden. Genom att låta hyresgäster dela på exempelvis sällanköpsvaror, lådcyklar och bilar bidrar bolagen tillsammans med de boende till en mer hållbar resursanvändning.

Bostadsbolagens val av metoder för upprustning, nyproduktion och energiförsörjning har en betydande inverkan på stadens mål om att nå en fossilbränslefri stad 2030. Det är särskilt angeläget att inslaget av solex i bostadsbolagens energiförsörjning ökar, vilket kan ske i samband med upprustning samt i nyproduktion. Genom att ta fram en gemensam strategi för att på sikt nå fossilbränslefrihet ska uppföljning av måluppfyllelsen göras enkel. Då en betydande del av energiåtgången för en bostadsfastighet sker under produktion finns anledning för bostadsbolagen att öppna upp för alternativa materialval och tillverkningsprocesser. Exempelvis kan göras försök på nyproduktion i trä. Vi vill också öka återbruket av byggmaterial vid både ny och ombyggnation.

En trygg och rättvis bostadsmarknad bygger på riktiga hyresförhållanden. När efterfrågan på bostäder är så stor som i dag är det extra viktigt att lägenheter kommer ut på marknaden på rätt sätt. Såväl hyresgäster som hyresvärdar har ett ansvar att bidra till en väl fungerande bostadsmarknad. Bostadsbolagen ska under perioden fortsätta arbetet med att skapa trygghet, bland annat genom att minimera oriktiga hyresförhållanden.

Bostadsbolagen har en mycket viktig roll i att skapa förutsättningar för att minska hemlösheten i staden. Försöks- och träningslägenheter och genomgångsbostäder är nödvändiga verktyg för att människor ska kunna gå från en osäker till trygg boendesituation. Bolagen ska också bistå i stadens åtagande att bereda boende för nyanlända, bland annat genom att tillhandahålla temporära bostäder. Med anledning av att staden på sikt bedöms få ett större behov av genomgångsbostäder ska bostadsbolagen i ökad utsträckning bidra till byggandet av lägenheter i permanenta hus till SHIS. Stockholmshem kvarstår bidra till att öka antalet SHIS-lägenheter.

AB Svenska Bostäder som ankarbyggherre och AB Stockholmshem ska tillsammans med berörda nämnder bidra till att utveckla Fokus Skärholmen till profilprojekt för socialt hållbar stadsutveckling. Detta förutsätter ett nära samarbete inom staden. Ett särskilt fokus i projektet är att sträva efter nya arbetsätt, innovativa lösningar och förstärkt samverkan mellan berörda nämnder och bostadsbolag i syfte att identifiera synergier och gemensamma åtaganden.

AB Svenska Bostäder

Bolagets mål

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets uppgift

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. Dotterbolaget AB Stadsholmen äger och förvaltar fastigheter av stort kulturhistoriskt värde. Bolaget ska därför förena kulturarvet med ett socialt ansvarstagande och med en långsiktig affärsmässighet beräknad på företagsnivå.

Ägardirektiv för 2020

Bolaget ska:

- bygga hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- arbeta med att skapa Snabba hus, mobila hyresrätter med korta förmedlingstider riktade till unga och studenter
- arbeta för att bygga fler studentbostäder med rimlig hyra
- upprätthålla boendekvaliteter och de kulturhistoriska värdena i AB Stadsholmens bestånd.

AB Familjebostäder

Bolagets mål

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets uppgift

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning.

Ägardirektiv för 2020

Bolaget ska:

- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar
- skapa permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi för prioriterade grupper
- verka för byggandet av fler kollektivhus och andra alternativa boendeformer
- delta i arbete med Fokus Hagsätra-Rågsved
- involvera boenden i demokratiska processer tillsammans med stadsdelsnämnderna.

AB Stockholmshem

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter

de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets mål

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning.

Ägardirektiv för 2020

Bolaget ska:

- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, vilket bland annat innebär byggande av modulbostäder
- skapa permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi för prioriterade grupper
- i samarbete med Kulturhuset Stadsteatern utveckla kulturhusverksamheten i Skärholmen.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

34. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem** godkänns.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Micasa Fastigheter i Stockholm AB ansvarar för att tillhandahålla välskötta, trygga och tillgängliga bostäder med rimliga hyror till stadens äldre och personer med funktionsnedsättningar, samt till av staden prioriterade grupper. Det är angeläget att bolaget har en ledande roll i stadens äldreboendeplanering och försörjning. Plan för nybyggnad av seniorboenden anger inriktningen för det fortsatta arbetet med boendeformen.

Bolagets uppgifter

Micasa Fastigheter i Stockholm AB äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, seniorbostäder, LSS-boenden samt temporära studentbostäder och bostäder för grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Bolaget ska skötas på ett allmännyttigt och affärsmässigt sätt. Överskott i Micasa ska användas för renovering, upprustning och nybyggnad.

Ägardirektiv för 2020

Bolaget ska:

- skapa fler bostäder med fokus på trygghet och tillgänglighet för äldre, som målgruppen har råd att efterfråga, genom nyproduktion eller i bolagets befintliga fastigheter
- bidra till att uppfylla stadens bostadsmål för personer över 85 år
- bidra och samverka i stadens arbete med att skapa fler boenden för prioriterade grupper, som nyanlända
- arbeta för en hög kvalitet i löpande drift och underhåll liksom i felanmälan och övrig service gentemot hyresgästerna
- delta i stadens arbete med att ytterligare stärka och snabba på utbyggnaden av särskilda boenden för personer med funktionsnedsättningar
- samverka med berörda nämnder för att på kort och lång sikt säkerställa behovet av äldreboendeplatser inom staden
- vid ny och ombyggnad av senior- vård- och omsorgsboende prioritera våningskök där så är möjligt
- tillgodose behovet av profilboende för äldre med missbruksproblematik eller med psykisk funktionsnedsättning samt för äldre hemlösa
- hyra ut lokaler och bostäder som temporärt är tomställda och som kan iordningställas med kort varsel
- verka för ökad tillgång till möteslokaler med rimliga avgifter för stadens pensionärs- och anhörigorganisationer
- delta i den regionala och den samlade planeringen för olika boenden inom bolagets målgrupp
- prioritera brandpreventivt arbete

- tillgodose behovet av korttidsboende och intressentboende med olika typer av språklig och/eller kulturell inriktning samt behovet av hbtq-boende
- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi
- arbeta för att nå stadens mål om matavfallsinsamling
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd, som effekter av skyfall och värmeböljor, och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- medverka till att sänka stadens totala kostnader för lokaler och finna kostnadseffektiva lokallösningar
- arbeta för ökad extern medverkan i utbyggnaden av bolagets lokalbestånd
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning för att skapa utrymme för investeringar samt genomföra försäljningar som stärker bolagets soliditet
- ge hyresgästerna möjlighet till inflytande över det egna boendet.
- jämställdhetsintegrera bolagets verksamhet för att synliggöra effekter av beslut och resursfördelning beroende på kön.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

35. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **Micasa Fastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Bostadsförmedlingen ska bidra till efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna, där det allmänna har ett ansvar för att säkra varje människas rätt till bostad. Även rätten till ett liv fritt från våld är nära sammanlänkat med rätten till bostad, då många våldsutsatta tvingas tillbaka till sin förövare om de inte har någonstans att ta vägen.

Bolaget ska förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid, med undantag för de grupper som är i störst behov, då förturssystemet ska träda i kraft. Bolaget ska vara ett aktivt verktyg i den sociala bostadspolitiken och bidra till att minska segregation och trångboddhet i staden.

Bolaget ska bidra till nollvisionen för hemlöshet inom fem år och särskilt beakta gruppen barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden samt våldsutsatta som bott på kvinnojourer och skyddat boende. Detta ska göras genom fler Bostad Först lägenheter samt förändringar i förtursreglerna för att fler barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden och våldsutsatta ska få förtur till bostad. Bland annat ska kravet om folkbokföring i Stockholm sedan två år slopas och ersättas med ett krav på att vara stadigvarande boende i staden.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB ska vara öppen för alla och sökande från hela länet står i kön. I de fall det finns intresse från fastighetsägare i kringliggande kommuner ska bostadsförmedlingen därför kunna förmedla bostäder även i Stockholms arbetsmarknadsregion. För att få tillgång till fler försöks- och träningslägenheter behöver privata fastighetsägare lämna fler lägenheter till bolaget för förmedling.

Bolagets uppgifter

Bolagets uppgift är att svara för reguljär bostadsförmedling, evakuering och förmedling av förturslägenheter inklusive försöks- och träningslägenheter, förmedling av lägenheter till stadens bostadsbolags internköer samt förmedling av kategoribostäder som student- och seniorboenden.

Ägardirektiv för 2020

Bolaget ska:

- Bidra i arbetet med att underlätta för ungdomar att komma in på bostadsmarknaden
- Marknadsföra möjligheten att lämna in studentlägenheter för privata fastighetsägare/förvaltare
- Öka antalet förturslägenheter samt genom en omarbetning av riktlinjer öka möjligheten till förtur för barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden samt våldsutsatta som bott på kvinnojourer och skyddade boenden

- I samarbete med bostadsbolagen säkerställa tillgången till skyddade boenden och mellanboenden för våldsutsatta
- Öka antalet Bostad Först-lägenheter
- Bidra till stadens mål om att förmedla försöks- och träningslägenheter, samt till stadens arbete med förturslägenheter
- I samarbete med socialnämnden, stadsdelsnämnderna och stadens bostadsbolag utveckla samverkan kring oriktiga hyresförhållanden
- Fortsätta arbetet med att samordna och utveckla branschsamarbetet Stockholm Bygger och Stockholmsrummet i Kulturhuset
- Stärka samarbetet med socialnämnden i syfte att möta det bostadsbehov som uppkommer för personer som utsätts för våld i nära relationer
- Gå med i de befintliga och fungerande system som finns av utbyteslägenheter med andra kommuner i länet för kvinnor som på grund av hot inte kan bo kvar i sin hemkommun
- Öka antalet förturslägenheter samt genom en omarbetning av riktlinjer öka möjligheten till förtur för barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden samt våldsutsatta som bott på kvinnojourer och skyddade boenden
- Stärka samarbetet med socialnämnden i syfte att möta det bostadsbehov som uppkommer för personer som utsätts för våld i nära relationer
- I samarbete med bostadsbolagen säkerställa tillgången till skyddade boenden och mellanboenden för våldsutsatta

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

36. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **Bostadsförmedlingen i Stockholm AB** godkänns.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

Bolagets mål

Bolaget ska ha en ledande roll i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av trygga skolor och förskolor och särskilt ta ansvar för att söka lämpliga lokaler och markanvisningar för stadens kommande behov.

Bolaget ska också vara drivande för att utveckla skolfastigheter så att de tillgodoser tillgänglighet för alla elever sett ur ett brett tillgänglighetsperspektiv och vid upphandling samt då skolfastigheter tillhandahålls av externa aktörer se till att stadens krav på skollokaler uppfylls.

Bolagets uppgift

Bolaget ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens förskole- och skolverksamhet.

Ägardirektiv för 2020

- söka efter fastigheter eller lokaler som kan omvandlas till förskole- och skollokaler. Budget för investeringar i förskolelokaler är prioriterat i stadens investeringsbudget
- utveckla och upprusta stadens skolgårdar och utemiljöer i samarbete med idrottsnämnden och utbildningsnämnden verka för att idrottshallar i största möjliga mån ska planeras vid skolor
- utveckla Stockholms skolgårdar så att de bättre främjar idrott och rörelseinriktad lek i syfte att tillvarata lektytor på skolgårdar på bästa sätt
- fortsätta samarbeta med utbildningsnämnden och idrottsnämnden för att tillgängliggöra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle i idrottsnämndens bokningssystem
- tillgängliggöra samtliga nybyggda fullstora skolidrottshallar för idrottslivet via idrottsnämndens bokningssystem
- delta i SAMS-arbetet, både för grundskola- och gymnasieskola
- vid nybyggnadsprojekt och vid ombyggnad ska tillgänglighet, miljöhänsyn och möjlighet att tillaga mat på förskolan/skolan vara prioriterat.
- Ansvara för paviljongetableringar för att säkra behovet av elevplatser.
- arbeta med energieffektivisering och förnybar energi i befintligt bestånd och vid nyproduktion
- vara ansvarig för att solceller monteras på stadens skolbyggnaders tak i så stor utsträckning som är möjligt och försvarbart ur effektivitetssynpunkt
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd, såsom effekter av skyfall och värmeböljor, och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder.
- verka för en giftfri skolmiljö i samarbete med Kemikaliecentrum

- arbeta för att tillgodose en god inomhus- och utomhusmiljö avseende ljud, ljus och luftkvalitet
- arbeta för att nå stadens mål för hantering av matavfall
- arbeta för att byggmaterial i så hög utsträckning som möjligt återanvänds
- vid nybyggnation projektera utifrån krav på att certifiera förskolor med motsvarande Miljöbyggnad, lägst med nivå silver
- arbeta för ökad extern medverkan i skol- och förskoleutbyggnad
- ansvara för inhyrningar gentemot externa aktörer av pedagogiska lokaler och i förekommande fall tillkommande idrottsfunktion
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning för att skapa utrymme för investeringar, varvid stadens fastighets- och lokalpolicy ska beaktas
- genomföra försäljningar som stärker bolagets soliditet

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

37. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)** godkänns.

Stockholm Vatten och Avfall AB

Ägardirektiv för år 2020

Bolagets mål

Stockholm Vatten och Avfall AB ska med fortsatt tydlig miljöprofil säkerställa leverans av hälsosamt och gott vatten till hushåll och verksamheter i Stockholm och ombesörja avloppshantering av god kvalitet med så liten miljöpåverkan som möjligt. Bolaget ska arbeta för att kunna öka återvinningen av näringsämnen från avloppshanteringen utan att miljöbelastningen ökar.

Bolaget ska medverka till en effektiv och hållbar avfallshantering och återvinning i staden för att uppnå målet om resurseffektiva kretslopp. I det klimatnöd-läge som råder har bolaget också en viktig roll i att bevaka hur förändringarna i klimatet påverkar stadens dricksvattentillgång.

Avgifterna för allmänna vattentjänster ska sättas på en nivå som motsvarar och säkerställer en långsiktigt hållbar finansiering av verksamheten, det vill säga för säker dricksvatten- och avloppshantering och ökat underhåll av VA-nätet.

Bolagets uppgifter

Bolaget levererar dricksvatten och renar avloppsvatten i Stockholms stad och Huddinge kommun, samt ansvarar för avfallshanteringen i Stockholms stad. Bolagets ansvar omfattar också att äga och sköta ledningsnäten för vatten och avlopp, samt pumpstationer och vattenreservoarer i Stockholm och Huddinge. Bolaget ska även driva stadens miljöstationer och ansvara för Stockholms återvinningscentraler.

Ägardirektiv 2020

Bolaget ska:

- delta i planeringen för ett växande Stockholm i nya stadsdelar utifrån behov av teknisk infrastruktur
- tillsammans med exploateringsnämnden, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden utgå från riktlinjerna och åtgärds måttet vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer
- tillsammans med andra myndigheter utveckla och intensifiera arbetet så att stadens mål om lokalt omhändertagande av dagvatten uppnås enligt dagvattenstrategin
- arbeta förebyggande med att klimatanpassa staden med fokus på att förhindra översvämningar vid häftiga skyfall

- i samarbete med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna klargöra ansvarsfrågan i avtal för olika typer av dagvatten- och vattenanläggningar
- samarbeta med Stockholm Exergi om hur produktionen av biokol kan skalas upp
- följa och stimulera utvecklingen av miljöanpassade och kostnadseffektiva åtgärder inom avfallsområdet, bland annat genom arbetsmiljö och miljöstyrande taxor
- fortsätta arbetet med en sorteringsanläggning för matavfallsinsamling och eftersortering av hushållsavfall i Högdalen
- verka för ökad biogasproduktion
- ansvara för övergripande samt riktad information och rådgivning i avfallsfrågor för att öka återvinningsgraden och uppmuntra återbruk
- fortsätta arbetet med mobila avfallslösningar
- underlätta möjligheten för ökad textilinsamling
- planera för och inrätta fler stadsnära återvinningscentraler med återbruk
- inleda arbetet med att inrätta återbruksgallerior, med ReTuna i Eskilstuna som exempel
- tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen ta fram en plan för att starta återvinning och återbruk av byggnadsmaterial för byggbranschen
- ansvara för sopsugsanläggningar på stadens mark vid nyproduktion och vid renoveringar av stadens fastigheter
- ta fram informationsunderlag till restauranger och verksamheter om insamling av matavfall och det obligatorium som införs för restauranger 2021
- intensifiera arbetet för att nå stadens energieffektiviseringsmål genom att genomföra energieffektiviseringsåtgärder och andra utsläppsåtgärder
- hålla ihop stadens kommunikation med insamlingssystemen och verka för ökad fastighetsnära insamling och insamling i offentlig miljö
- stärka stödet till nämnder och bolagsstyrelser i hanteringen av matavfallsinsamling och effektivisera avfallshanteringen
- arbeta med att säkra stadens långsiktiga dricksvattenförsörjning
- delta i arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för rent vatten för att uppnå god ekologisk och kemisk status
- utveckla kompetens inom sjörestaurering, speciellt övergödning, inför genomförande av lokala åtgärdsprogram för god vattenstatus
- utreda olika möjligheter för att med VA-taxan styra vattenförbrukningen mot en mer resurssnål användning
- verka för resurssnål vattenanvändning
- arbeta för att minska stadens sårbarhet på kort och lång sikt i ett klimat i förändring och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning
- utbilda och sprida information för att alla stockholmare ska förstå och delta i arbetet för en bättre miljö och minskade klimatutsläpp

(Fi):206

- ansvara för övergripande samt riktad information och rådgivning i avfallsfrågor för att öka återvinningsgraden och uppmuntra återbruk
- ansvara för driften av GlashusEtt som center för information om stadens miljö- och klimatarbete
- driva en avfallsrådgivning för fastighetsägare, bostadsrättsföreningar och företag
- bistå med mobila dricksvattenfontäner vid evenemang
- delta i stadens digitaliseringsarbete och i samverkansavtalet med KTH
- bidra till stadens arbete med En smart och uppkopplad stad
- delta i arbetet med Digital Demo inom sitt verksamhetsområde i syfte att genom digital teknik möta samhällsutmaningar som staden står inför
- arbeta med att utveckla kommunikation, service och tillgänglighet gentemot brukare och kund

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

38. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **Stockholm vatten och avfall** godkänns.

Stockholms Hamn AB

Stockholms hamnar utgör ett viktigt gods- och logistiknav för Mälarenregionen. Stockholms Hamn AB har också en viktig roll när det gäller passagerar- och kryssningstrafiken i Östersjön. Verksamheten ska stimulera och vara ett föredöme för ett miljövänligt transportarbete. Särskild vikt ska läggas vid klimatsmarta transporter vid den nya hamnen i Norvik.

Stockholms Hamn AB ska medverka till att de reviderade målen för en fossilbränslefri stad 2030 uppnås och i övrigt prioritera åtgärder som rör klimatnödläget. I det ingår att kraftigt minska utsläppen från fartyg som ligger i hamn i staden, och att i det fortsatta arbetet söka långsiktiga och klimat- och miljömässigt hållbara lösningar. Efter att oljehanteringen i Loudden har avvecklats ska området utvecklas till en stadsmiljö med bostäder, arbetsplatser och service.

Bolagets uppgifter

Bolaget ska medverka till att säkerställa och utveckla goda förutsättningar för sjöfarten och regionens varuförsörjning för att därigenom främja regionens utveckling och hållbara tillväxt samt där tillhörande landinfrastruktur för att nå största nytta i investeringarna.

Ägardirektiv 2020

Bolaget ska:

- arbeta för en fossilbränslefri organisation 2025 genom att fasa ut användningen av fossil energi
- arbeta utifrån den framtagna strategin för fossilbränslefri sjöfart, med det nya mållåret 2030
- fortsätta arbetet med energieffektivisering
- utveckla den egna produktionen av energi genom förnyelsebara källor som sol och vind
- arbeta med och leda utveckling och upprustningen av stadens innerstadskajer med målet att dessa ska vara en del av den levande stadsmiljön
- medverka för att stadens mål om ett ökat bostadsbyggande uppfylls samtidigt som den rörliga sjötrafiken värnas
- arbeta för att Stockholms inre kajer ska kunna användas som tilläggsplatser och för rekreation, men samtidigt säkerställa sjöfartens behov
- säkerställa och utveckla goda förutsättningar för en klimatsmart och tillförlitlig varuförsörjning via sjöfarten till regionen
- fortsätta arbetet med de miljödifferentierade hamnavgifterna med en differentiering även för koldioxidutsläpp

- beakta effekter av ett förändrat klimat både i nuvarande verksamhet och i utveckling av verksamheten
- fortsatt arbeta aktivt för att samtliga färjor och kryssningsfartyg ska elansluta i hamn
- delta i arbetet med internationella miljööverenskommelser och standardiseringar
- samverka med Region Stockholms planering för utökat kollektivt resande på stadens vatten
- verka för ökade möjligheter för spårbundna transporter från och till hamnarna
- vårda de av bolagets byggnader som har kulturhistoriska värden

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

39. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **Stockholms Hamn AB** godkänns.

AB Stokab

Stokab ska fortsätta utveckla stamnätsinfrastrukturen, inklusive noder och knutpunkter, för att klara den framtida ökade generella efterfrågan och garantera tillgången på konkurrensneutral svartfiber. Den fortsatta utbyggnaden av fibernätet skapar förutsättningar för klimatsmarta lösningar och att digital delaktighet kan ske i hela staden, vilket sker i takt med efterfrågan och utifrån bedömningar av marknadens utveckling och krav. Framväxten av en allt mer uppkopplad värld kombinerat med 5G, förväntas också leda till ett behov av en mer utbyggd digital infrastruktur.

Bolagets uppgifter

Bolagets uppgift är att bygga, hyra ut samt underhålla ett passivt och säkert fibernät i Stockholm. Syftet med infrastrukturen och verksamheten är att stimulera en positiv utveckling för Stockholm genom att bidra till goda förutsättningar för IT-utvecklingen i regionen.

Ägardirektiv 2020

Bolaget ska:

- ansvara för utbyggnaden av fiberinfrastrukturen till strategiska områden, nyproduktion och i alla delar av staden för skapande av lika förutsättningar till digital delaktighet i hela staden
- genom ett utbyggt fibernät säkerställa förutsättningarna för stadens och näringslivets digitaliseringsarbete och därigenom möjliggöra klimatsmarta lösningar
- vara behjälpliga i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, SL, Stockholm Exergi och andra aktörer för att främja framkomligheten.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

40. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **AB Stokab** godkänns.

Stockholms Stads Parkerings AB

Bolagets mål

Stockholm Parkering ska driva parkeringsgarage för bil och cykel. Stadens mål är att biltrafiken ska minska i hela staden, vilket innebär att nya parkeringsgarage för bilar endast ska byggas i begränsad omfattning och för att flytta parkering från gatan i ytterstadsområden.

Bolagets verksamhet påverkas av det klimatnödläge staden befinner sig i och ska därför prioritera arbetet med omställning för hållbara transporter. Det sker bland annat genom att stimulera övergången från fossildrivna fordon till elfordon genom att laddningsmöjligheter installeras i alla bolagets anläggningar. Särskild fokus ska läggas på laddplatser för elcyklar och andra mindre eldrivna fordon.

Bolagets uppgift

Bolaget driver parkeringsanläggningar som verkar på den kommersiella marknaden samt bygger anläggningar som har som enda syfte att avlasta gatunätet.

Ägardirektiv för 2020

Bolaget ska:

- fortsätta arbeta med att öka trygghet och trivsel för kunderna
- fortsätta arbeta med utgångspunkt i hållbar mobilitet
- skapa fler cykelparkeringsplatser samt laddplatser för elcyklar i bolagets parkeringsgarage
- ansvara för byggande och drift av cykelgarage i attraktiva lägen
- fortsätta utbyggnaden av laddningsmöjligheter i bolagets anläggningar samt se över möjligheterna att inrätta laddgator på nya ytor som arrenderas från trafiknämnden
- skapa fler parkeringsplatser för bilpoolstjänster
- initiera förslag till nya parkeringsgarage för att möjliggöra en minskning av gatuparkeringarna och stödja framkomligheten i staden
- avlasta gatunätet från söktrafik och parkerade fordon genom att finansiera byggandet av nya garage, bidra till hållbar mobilitet och ha en hög beläggning i de anläggningar bolaget förfogar över
- delta i stadens planarbete för att möjliggöra en minskning av antalet gatuparkeringar och öka andelen parkeringar på tomtmark
- ta fram modell för differentierade parkeringsavgifter med lägre avgifter för el- och miljöbränsledrivna bilar
- genomföra prisjusteringar när marknaden så medger.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

41. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **Stockholms Stads Parkering AB** godkänns.

Stockholms Stadsteater AB

Kulturhuset Stadsteatern ska vara en angelägenhet för alla stockholmare med yttrandefrihet och den konstnärliga friheten som grund. Kulturhuset Stadsteaterns verksamhet ska bli angelägen för fler, med särskilt fokus på människor i de grupper som i dag sällan tar del av verksamheten. Genom att samspela med nya aktörer ska verksamheten nå ut till fler stockholmare och förstärka sin betydelse för alla stockholmare. Bolaget ansvarar också för stadens fristadsprogram som syftar till att stödja kulturutövare i världen som är förföljda, hotade eller fängslade för att de brukar sitt fria ord.

Under perioden som Kulturhuset Stadsteatern vid Sergels torg renoveras har nya samarbeten inletts med aktörer och verksamheter runt om i staden vilket har bidragit till att sprida konst och kultur till nya platser och därmed nå nya målgrupper. Detta är något som bör fortsätta också när renoveringen är färdig.

Bolagets uppgifter

Kulturhuset Stadsteatern ska erbjuda verksamhet i form av teater, litteratur, dans, konst, design, film, musik, debatt och annan kulturell produktion.

Ägardirektiv för 2020

Bolaget ska:

- fortsätta arbeta för att engagera barn och ungdom i bolagets verksamheter
- fortsätta arbeta för att tillgängliggöra produktionerna för personer med funktionsnedsättningar
- utveckla Kulturhusverksamheten i Skärholmen och Vällingby
- fortsätta att utveckla bolagets profilbibliotek som självklara arenor för läsfrämjande och läslust för alla åldrar
- fortsatt vidta åtgärder för att nå nya grupper
- fortsätta utveckla park- och kretsteatern
- utöka antalet fristadsförfattare och inkludera människorättsförfattare i samarbete med kommunstyrelsen
- utreda de förändrade förutsättningar som en hyreshöjning kan innebära för den framtida verksamheten och möjligheterna att erbjuda kostnadsfria kulturupplevelser

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

42. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för
Stockholms Stadsteater AB godkänns

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB

Målet för verksamheten är att stärka Stockholms internationella konkurrenskraft och aktivt bidra till utvecklingen av Stockholm som besöks- och evenemangsstad.

Bolagets uppgifter

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB ska tillhandahålla och utveckla ändamålsenliga lokaler och anläggningar för evenemangsverksamhet av högsta kvalitet.

Ägardirektiv för 2020

- tillhandahålla och utveckla lokaler och anläggningar för bra evenemangsutbud bestående av bland annat konserter, sport, kultur- och familjeaktiviteter
- bolaget ska delta i arbetet med Globen områdets utveckling tillsammans med andra intressenter för att öka områdets attraktionskraft
- fortsätta att tillsammans med evenemangsbolaget Stockholm Live AB arbeta för ökad trygghet och säkerhet
- bolaget ska delta i utvecklingen av Stockholm Entertainment District inom ramen för det övergripande arbetet med Söderstaden
- arbeta med energieffektivisering, förnyelsebar energi och minskade klimatutsläpp
- tillsammans med Stockholm Business Region stärka Stockholms attraktionskraft inom evenemang
- fortsätta arbeta med evenemang på arenorna utifrån ett jämställdhetsperspektiv

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

43. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **Stockholm Globe Arena Fastigheter AB** godkänns.

Stockholm Business Region AB (SBR)

Bolagets mål

Stockholm Business Region AB fyller en viktig funktion i att samordna och utveckla stadens verksamheters bemötande av näringslivets behov. Bolaget ska främja och utveckla Stockholm som en av Europas tio största besöksdestinationer. Detta sker genom att attrahera privat resande, kongresser, mässor och evenemang till Stockholm. Staden marknadsförs tillsammans med övriga aktörer genom budskapet Stockholm – the Capital of Scandinavia. I marknadsföringen ska det kreativa, öppna, hållbara och jämställda i Stockholm lyftas fram.

Det regionala samarbetet inom näringslivsfrågor fortsätter inom Stockholm Business Alliance. Syftet med partnerskapet är att arbeta tillsammans över kommungränserna i regionen för att stärka Stockholmsregionens konkurrenskraft.

Det lokala näringslivsarbetet ska stärkas i samarbete med stadsdelsnämnderna och särskilt gäller det arbetet med företagande och entreprenörskap bland kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Bolaget ska särskilt följa stadens utveckling som nod för startup-företag. Inom utvecklingsområdena Järva och Söderort riktas insatser för att skapa förutsättningar för nya investeringar och etableringar. Detta för att nå målet om en välbalanserad blandning av arbetsplatser och bostäder i stadens alla delar.

Bolagets uppgift

Stockholm Business Region AB samordnar och utvecklar regionen gentemot näringslivet. En annan viktig uppgift är att stödja berörda nämnder i arbetet med att förbättra samarbetet med stadens företag kring stadens myndighetsutövning.

Ägardirektiv för 2020

- främja Stockholm som en av Europas mest öppna och kreativa städer
- samarbeta med stadsdelsnämnderna och stödja dem i deras arbete med det lokala näringslivet
- i samarbete med arbetsmarknadsnämnden utveckla dialogen i samverkan med näringslivet för att ta tillvara engagemang som finns för att bidra till en socialt hållbar utveckling och integration, särskilt genom besöksnäringen
- främja socialt företagande genom kunskapsspridning
- bidra till stadens arbete med digitalisering

- stärka förutsättningarna för stadens kulturella och kreativa näringar, i samarbete med kulturnämnden
- vid stöd till evenemang arbeta med ett miljö- och klimatperspektiv
- stärka Stockholms ställning som klimatsmart konferensstad
- förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm
- bidra till regionens fortsatta sysselsättning
- marknadsföra Stockholm internationellt för att attrahera människor och investeringar till regionen
- i samarbete med berörda nämnder arbeta för utveckling av områden där stadens nämnder och bolagsstyrelser kan göra mest nytta och ge störst positiv effekt för företagandet i Stockholm
- främja utländska etableringar och investeringar i Stockholmsregionen
- tillhandahålla lots- och servicefunktion gentemot företag
- bidra till Stockholms internationella tillgänglighet genom b.la. Connect Sweden
- utveckla besöksdestinationen Stockholm tillsammans med näringslivet
- stärka samarbetet med de övriga kommunerna i länet kring besöksnäringens utveckling
- i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga möjligheterna för ökad tillväxt inom respektive stadsdels geografiska område genom en lokal näringslivsanalys
- fortsätta samordna arbetet med etablering av serverhallar
- främja företagande av kvinnor med utländsk bakgrund
- vid stöd till evenemang arbeta med ett jämställdhetsperspektiv

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

44. Feministiskt initiativs förslag till mål och ågardirektiv för år 2020 för **Stockholm Business Region AB (SBR)** godkänns.

S:t Erik Försäkrings AB

Bolaget ska svara för att det finns en effektiv riskfinansiering av anläggningar och verksamheter ägda av staden och närstående bolag genom ökad konkurrensutsättning. Bolaget ska förbättra riskhanteringen för samtliga berörda enheter inom kommunkoncernen. S:t Erik Försäkrings AB ska vara det bästa och mest kostnadseffektiva alternativet för stadens nämnder och bolagsstyrelser.

Bolagets uppgift

Bolaget ska förmedla försäkringslösningar och minimera kommunkoncernens försäkringskostnader.

Ägardirektiv för 2020

- stödja det olycks- och skadeförebyggande arbetet i kommunkoncernen med fokus på försäkringsbara risker samt risker som omfattas av lagen om skydd mot olyckor
- informera om sin verksamhet gentemot nämnder och bolagsstyrelser
- beakta effekter av ett klimat i förändring
- medverka och teckna samtliga sakförsäkringar som stadens nämnder och bolagsstyrelser har behov av. Bolaget ska optimera den försäkringsrisk som bolaget själv tar, i förhållande till fastslagen risknivå

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

45. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 **för S:t Erik Försäkrings AB** godkänns.

S:t Erik Livförsäkring AB

Bolaget har som mål att tillhandahålla kostnadseffektiva pensionslösningar och stödja stadens nämnder och bolagsstyrelser i pensionsfrågor.

Bolagets uppgift

Bolaget har till uppgift att samordna och strukturera hanteringen av pensioner i koncernen Stockholms Stadshus AB samt att minimera riskerna i denna pensionsskuld.

Ägardirektiv för 2020

- fortlöpande försäkra nya åtaganden i dotterbolagen och förvalta pensionsmedel inom ramen för de försäkringsavtal som ingåtts med övriga dotterbolag
- sträva efter att långsiktigt trygga de framtida pensionsåtagandena realt

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

46. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **S:t Erik Livförsäkring AB** godkänns.

S:t Erik Markutveckling AB

Bolaget ska fortsätta löpande pröva förslag till förvärv av fastigheter i syfte att främja stadens långsiktiga bostadsförsörjning. Under perioden inriktas verksamheten på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling.

Bolagets uppgifter

Bolagets uppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter/aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser.

Ägardirektiv för 2020

- i större utsträckning pröva förslag till fastighetsförvärv och försäljning i syfte att främja Stockholms utveckling
- i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

47. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **S:t Erik Markutveckling AB** godkänns.

Stockholm Exergi Holding AB

Bolagets mål

Verksamheten i Stockholm Exergi AB ska bedrivas affärsmässigt på ett rationellt och effektivt sätt i enlighet med finansiella och andra mål, inte minst klimatmål. Därutöver har staden som ägare ett intresse av att säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden. Verksamheten ska vara inriktad på att uppnå en stark miljö- och klimatprofil. Stockholm Exergi Holding AB ska möta kundernas och samhällets krav på en fortsatt omställning till hållbar och prisvärd värme. Stockholm Exergi har en viktig roll i arbetet för att hantera det klimatnödläge som staden har utlyst, och bolagets värme, kyl- och elproduktion ska skyndsamt ställas om till att vara fullt ut baserad på återvunna och förnybara insatsvaror år 2025. De fossila bränslena i kraftvärmeverket i Hjorthagen ska vara avvecklade helt senast år 2022.

Bolaget ska vara behjälpligt i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag för att främja framkomligheten.

Bolagets uppgifter

Bolaget har i uppdrag att bedriva verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige, samt annan därmed förenlig verksamhet. Stockholm Exergi Holding AB är holdingbolaget till Stockholm Exergi AB. Verksamheten bedrivs i det senare bolaget.

Ägardirektiv för 2020

Bolaget ska:

- fortsätta att utveckla fjärrvärmenätet i Stockholmsområdet för att kunna erbjuda fler invånare fjärrvärme
- arbeta för en fortsatt utbyggnad av fjärrkyla i Stockholm
- arbeta för att skyndsamt avsluta användningen av fossila bränslen till förmån för andra, förnybara bränslen senast till 2025
- arbeta för att säkerställa att KVV6 avvecklas år 2022
- arbeta för att förverkliga planerna för ett nytt kraftvärmeverk i Lövsta
- fortsätta driva projektet Öppen fjärrvärme och etablera världens första öppna fjärrvärmenät, i syfte att återvinna energi i stor skala och bidra till en mer hållbar stad
- tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall skala upp produktionen av biokol
- fördjupa den egna utredningen om biogen koldioxidavskiljning och lagring med sikte på en pilotanläggning i drift senast år 2025.

- utreda potentialen för energiåtervinning tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall
- säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden
- arbeta för att sammanlänka produktions- och distributionskapaciteten tillsammans med andra fjärrvärmeaktörer, i syfte att optimera miljö-, energi- och ekonominyttan

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

48. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **Stockholm Exergi Holding AB** godkänns.

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

Mässfastigheter i Stockholm AB

Bolagets uppdrag är att utveckla, arrangera och genomföra mässor, kongresser, konferenser och evenemang och bidra till att göra Stockholm till en av norra Europas främsta mötesplatser. Stockholmsmässan ska upplevas som en naturlig mötesplats för näringslivet, civilsamhället och politiken. Stockholmsmässan AB ska med egna vinstmedel utveckla och underhålla anläggningen och företagets produkter samt lämna rimlig utdelning till ägarna. Bolaget ska under året ta fram etiska riktlinjer för att säkerställa respekt för mänskliga rättigheter, social och miljömässig hållbarhet i de evenemang som äger rum på mässan.

Bolagets uppgift

Bolagets uppgift är att utveckla, arrangera och genomföra mässor, kongresser, konferenser och evenemang för hela regionens bästa. Stockholmsmässan är uppdelad i två skilda bolag, Mässfastigheter i Stockholm AB som förvaltar och utvecklar fastigheter, och Stockholmsmässan AB som är ett genomförande-bolag av mässor, kongresser, konferenser och evenemang. Stockholmsmässan AB är ett helägt dotterbolag till Mässfastigheter i Stockholm AB. Stockholms Stadshus AB äger 50,4 procent av aktierna i Mässfastigheter i Stockholm AB och Stockholms Handelskammare äger 49,6 procent av aktierna.

Inriktning för stadens ägande

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- verka för att bolagets verksamheter är socialt och miljömässigt hållbara, i vilket ingår att motverka arrangemang från företag som inte följer de internationella konventioner och avtal som Sverige har undertecknat, avseende mänskliga rättigheter, miljö/klimat, arbetsrätt, anti-korruption och inhumana vapen
- strategiskt bidra till att utveckla Stockholm som turist- och besöksdestination i samarbete med Stockholm Business Region
- marknadsföra Stockholm som norra Europas främsta mötesplats
- fortsätta arbetet med en strategisk plan för verksamheten så att den är väl anpassad för genomförandet av marknadsledande mässor, internationella kongresser, konferenser, evenemang samt kringtjänster
- effektivisera verksamheten och därigenom öka bolagets lönsamhet

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

49. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för
Mässfastigheter i Stockholm AB godkänns.

Stockholms stads organisering i kommunalförbund

Storstockholms brandförsvaret (SSBF)

Enligt lagen om skydd mot olyckor är det kommunens ansvar att svara för räddningstjänsten inom kommungränsen. Stockholms stads brand- och räddningsverksamhet är sedan den 1 januari 2009 organiserad tillsammans med nio andra kommuner i kommunalförbundet Storstockholms brandförsvaret, SSBF. Kommunalförbundet omfattar Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker. Förbundet ska fullfölja medlemskommunernas uppgifter inom lagstiftningarna:

- lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor
- lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Konkret innebär det att förbundet svarar för tillsyn, information, rådgivning och sotningsverksamhet samt att bedriva räddningstjänst utifrån kommunernas ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor. Det som ligger kvar på medlemskommunerna är samordningen för det totala arbetet enligt lagstiftningen. Medlemskommunerna kan därutöver teckna särskild överenskommelse om att förbundet kan biträda kommunen i den omfattning som önskas inom lagstiftningsområdena:

- lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför extraordina händelser i fredstid och höjd beredskap
- plan- och bygglagen (1987:10)
- övrig lagstiftning eller tjänsteområde där kommunalförbundet besitter särskild kompetens.

SSBF är juridiskt sett ett eget kommunalförbund med egen organisation och uppföljning som leds av en förbundsledning. Ledningen består av elva ledamöter och elva ersättare från medlemskommunerna, varav Stockholms stad har två ordinarie ledamöter och två ersättare. Som stöd till förbundsledningen finns ett beredningsorgan samt samrådsgrupper med representation från medlemskommunerna. Beredningsorganet utgörs av kommundirektörer från respektive medlemskommun och ska ha särskilt fokus på styrning av ekonomi och verksamhet. Förbundets budget ska endast kunna beslutas av ledningen efter beredning av kommundirektörerna. Samrådsgrupperna är ekonomichefsforum och säkerhetschefsförum.

Syftet med inrättandet av SSBF var att ge medlemskommunerna högre kvalitet på brand- och räddningstjänsten till en lägre kostnad. Detta kan ske genom att förbundet ger förutsättningar för flera samordningsfördelar såsom ledningsfunktion, mindre sårbar organisation med större bredd vad gäller specialfunktioner samt bättre planering av personalresurser. En målsättning för förbundet är att skapa förutsättningar för samverkan med angränsande förbund för att på sikt kunna ingå i ett regionalt brandförsvar.

Medel för avgiften till Storstockholms brandförsvar finns inom Kommunstyrelsen m.m. anslag för "Ersättningar till utomstående organisationer och föreningar".

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

50. Feministiskt initiativs förslag till mål och ägardirektiv för år 2020 för **Stockholms brandförsvar (SSBF)** godkänns.

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Feministiskt initiativs förslag till budget

NETTOKOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2020 KS	Förslag till budget 2020 (Fi)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 373,4	-1 397,5	-24,1
Revisorskollegiet	-29,9	-29,9	0,0
Servicenämnden	0,0	-1,5	-1,5
Valnämnden	-5,5	-5,5	0,0
Stadsdelsnämnderna	-21 506,4	-21 870,1	-363,7
Arbetsmarknadsnämnden	-805,2	-845,9	-40,7
Exploateringsnämnden	2 590,7	2 590,7	0,0
Fastighetsnämnden	853,2	853,2	0,0
Idrottsnämnden	-720,6	-733,6	-13,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-927,1	-970,1	-43,0
stadsarkivet	-73,5	-73,5	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-146,2	-146,2	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-119,7	-125,7	-6,0
Socialnämnden	-1 292,6	-1 342,5	-49,9
Stadsbyggnadsnämnden	-154,0	-156,5	-2,5
Trafiknämnden	101,0	100,5	-0,5
Utbildningsnämnden	-19 653,9	-19 852,2	-198,3
Äldrenämnden	-195,0	-197,0	-2,0
Överförmyndarnämnden	-64,2	-64,2	0,0
SUMMA	-43 522,3	-44 267,5	-745,2
Avskrivningar (-)	-1 556,4	-1 556,4	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-631,1	-631,1	0,0
Prestationsreserv	-777,5	-777,5	0,0
Pensionsavgifter (-)	-1 646,0	-1 646,0	0,0
TOTALT	-48 133,3	-48 878,5	-745,2

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Feministiskt initiativs förslag till budget

KOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2020 KS	Förslag till budget 2020 (Fi)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 421,0	-1 445,1	-24,1
Revisorskollegiet	-32,5	-32,5	0,0
Servicenämnden	0,0	-1,5	-1,5
Valnämnden	-5,5	-5,5	0,0
Stadsdelsnämnderna	-22 218,4	-22 582,1	-363,7
Arbetsmarknadsnämnden	-1 052,4	-1 093,6	-41,2
Exploateringsnämnden	-116,5	-116,5	0,0
Fastighetsnämnden	-514,9	-514,9	0,0
Idrottsnämnden	-995,8	-1 008,8	-13,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-1 017,0	-1 060,0	-43,0
stadsarkivet	-104,2	-104,2	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-174,7	-174,7	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-215,8	-221,8	-6,0
Socialnämnden	-1 690,4	-1 740,3	-49,9
Stadsbyggnadsnämnden	-414,7	-417,2	-2,5
Trafiknämnden	-1 584,0	-1 584,5	-0,5
Utbildningsnämnden	-20 188,8	-20 387,1	-198,3
Äldrenämnden	-200,0	-202,0	-2,0
Överförmyndarnämnden	-64,2	-64,2	0,0
SUMMA	-52 010,8	-52 756,5	-745,7

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Feministiskt initiativs förslag till budget

INTÄKTER

Mnkr	Förslag till budget 2020 KS	Förslag till budget 2020 (Fi)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	47,6	47,6	0,0
Revisorskollegiet	2,6	2,6	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	712,0	712,0	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	247,2	247,7	0,5
Exploateringsnämnden	2 707,2	2 707,2	0,0
Fastighetsnämnden	1 368,1	1 368,1	0,0
Idrottsnämnden	275,2	275,2	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	89,9	89,9	0,0
stadsarkivet	30,7	30,7	0,0
Kyrkogårdsnämnden	28,5	28,5	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	96,1	96,1	0,0
Socialnämnden	397,8	397,8	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	260,7	260,7	0,0
Trafiknämnden	1 685,0	1 685,0	0,0
Utbildningsnämnden	534,9	534,9	0,0
Äldrenämnden	5,0	5,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0
SUMMA	8 488,5	8 489,0	0,5

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Feministiskt initiativs förslag till budget

INVESTERINGSUTGIFTER

Mnkr	Förslag till budget 2020 KS	Förslag till budget 2020 (Fi)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-2,0	-2,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0
Servicenämnden	-1,0	-1,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-225,0	-235,0	-10,0
Arbetsmarknadsnämnden	-4,0	-4,0	0,0
Exploateringsnämnden	-3 750,0	-3 750,0	0,0
Fastighetsnämnden	-1 801,0	-1 801,0	0,0
Idrottsnämnden	-53,4	-53,4	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-31,2	-31,2	0,0
stadsarkivet	-1,0	-1,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-156,3	-156,3	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-1,3	-1,3	0,0
Socialnämnden	-3,0	-3,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	-3,0	-3,0	0,0
Trafiknämnden	-1 090,0	-1 090,0	0,0
Utbildningsnämnden	-135,0	-135,0	0,0
Äldrenämnden	-2,9	-2,9	0,0
Överförmyndarnämnden	-0,1	-0,1	0,0
SUMMA	-7 260,2	-7 270,2	-10,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Feministiskt initiativs förslag till budget

INVESTERINGSINKOMSTER

Mnkr	Förslag till budget 2020 KS	Förslag till budget 2020 (Fi)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	0,0	0,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	0,0	0,0	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	0,0	0,0	0,0
Exploateringsnämnden	850,0	850,0	0,0
Fastighetsnämnden	0,0	0,0	0,0
Idrottsnämnden	0,0	0,0	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	0,0	0,0	0,0
stadsarkivet	0,0	0,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	0,0	0,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	0,0	0,0	0,0
Socialnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	0,0	0,0	0,0
Trafiknämnden	70,0	70,0	0,0
Utbildningsnämnden	0,0	0,0	0,0
Äldrenämnden	0,0	0,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0
SUMMA	920,0	920,0	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Kommunstyrelsen

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 421,0	47,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Agenda 2030-kansli	4,0	
Stockholm Business Region AB inkl. Visit Stockholm AB	4,3	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Insatser för att stärka kvinnors organisering	-0,5	
Fler i heltid - kompetens och bemanning	-2,0	
Förstärkt arbete med jämställdhet och mänskliga rättigheter	-14,0	
Program mot rasism	-1,0	
Klimatkansli	-4,0	
Säkerhetsbidrag minoriteter	-1,0	
Föreningsbidrag nationella minoriteter	-1,0	
Stöd diskrimineringsbyrå	-2,0	
Påbörja arbetet med ett romskt democraticenter	-0,2	
Genomförande av Goda exempelmässan	-1,5	
Rotlar och partikanslier	-0,9	
Changers hub	-4,3	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1 445,1	47,6

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Kommunstyrelsen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-2,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-2,0	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Revisorskollegiet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-32,5	2,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-32,5	2,6

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Servicenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	0,0	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Särskild satsning stödfunktion för användning av arbetsrättsliga villkor i samband med upphandlingar	-1,0	
Uppföljning av antidiskrimineringsklausul	-0,5	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1,5	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Servicenämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1,0	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Valnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-5,5	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-5,5	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Arbetsmarknadsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 052,4	247,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Uppsökande arbete mot nyanlända kvinnor	-2,0	
Uppsökande verksamhet mot EU-medborgare och papperslösa SFI	-1,0	
SFI för EU-medborgare och papperslösa	-0,5	
Riktad arbetsmarknadssatsning unga arbetslösa i ytterstaden	-3,3	
Fler Stockholmsjobb i välfärden, ökad handledning	-2,0	
Uppsökande arbete UVAS 20-29 år	-2,7	
Förlängd etableringsinsats	-2,0	
Reflektionstid likabehandling	-0,5	
Utbildning antidiskriminering, yrkesgrupper som möter arbetssökande	-0,5	0,5
Etablera jobbtorg profilerat på personer med funktionsnedsättning	-2,0	
Återför generell effektivisering	-24,7	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1 093,6	247,7

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Arbetsmarknadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-4,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-4,0	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Exploateringsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-116,5	2 707,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-116,5	2 707,2

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Exploateringsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-3 750,0	850,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-3 750,0	850,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Fastighetsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-514,9	1 368,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-514,9	1 368,1

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Fastighetsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 801,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1 801,0	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Idrottsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-995,8	275,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökad simkunnighet	-5,0	
Badbussar	-1,0	
Föreningsstöd till förbättrad folkhälsa för kvinnor och flickor i ytterstaden	-1,0	
Förstärkt trygghetsarbete mot sexuella trakasserier och diskriminering	-1,0	
Sommarlovsgarantin	-2,0	
Ökade öppettider ungdomsidrott	-2,0	
Sportotek	-0,5	
Uppsökande arbete nyanlända, hbtq-personer, tjejer	-0,5	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1 008,8	275,2

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Idrottsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-53,4	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-53,4	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kulturförvaltningen		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 017,0	89,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Trygga och öppna bibliotek i hela staden	10,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Fler bibliotekarier, trygghet och ökade öppettider i hela staden	-25,0	
Återuppta stadsdelsbibliotek i Rågsved	-1,0	
Litteraturhus	-3,0	
Kvinnohistoriska	-1,0	
Hyreskompensations ateljéer	-2,0	
Utbildningsprogram i kulturproduktion för unga vuxna	-1,0	
Uppsökande arbete mot nyanlända kulturarbetare	-2,0	
Utökat kulturstöd	-2,0	
Återföring generell effektivisering	-10,0	
Kultur och demokratihub för unga	-1,0	
Rum för barn i fler stadsdelar	-5,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1 060,0	89,9

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-31,2	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-31,2	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Kulturnämnden: stadsarkivet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Stadsarkivet		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-104,2	30,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-104,2	30,7

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Kulturnämnden: stadsarkivet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1,0	0,0
<i>Minskade utgifter för (-):</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1,0	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Kyrkogårdsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-174,7	28,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-174,7	28,5

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Kyrkogårdsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-156,3	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-156,3	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-215,8	96,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökade insatser för klimatnödläge	-4,0	
Etablering av återbruksgalleria	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-221,8	96,1

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1,3	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1,3	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Socialnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 690,4	397,8
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Skyddat boende pojkar utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck	-4,3	
Förstärkning Origo	-1,0	
Införande av metoden GVI	-1,0	
Hederscertifiering	-1,0	
Boendemöjligheter EU-medborgare	-2,0	
Antivåldscenter	-5,0	
Skyddat boende våldsutsatta missbruk och psykisk ohälsa	-3,0	
IOP för att säkra långsiktigt stöd till utsatta för hedersrelaterat våld	-2,0	
Insatser mot hedersrelaterat våld för funktionsnedsatta	-1,0	
Uppsökande arbete mot tjejer i kriminell miljö, SIG	-5,0	
Utöka sociala insatsgrupper	-5,0	
Mentorsprogram unga hbtq-personer	-1,0	
Återför generell effektivisering i verksamheten	-18,6	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1 740,3	397,8

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Socialnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-3,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-3,0	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsbyggnadsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-414,7	260,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Feministiskt stadsplanering	-1,0	
Utveckling av SVA-analys	-1,5	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-417,2	260,7

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsbyggnadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-3,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-3,0	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Trafiknämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 584,0	1 685,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Strategi för permanenta bilfria zoner	-0,5	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1 584,5	1 685,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Trafiknämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 090,0	70,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1 090,0	70,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Utbildningsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-20 188,8	534,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Intruktionsförskolor	-1	
Diskrimineringsombud i skolan	-5	
Sexlyft i skolan	-1	
Kompetenslyft om sexuella och reproduktiva rättigheter	-3	
Gratis mensskydd	-6	
Motverka sexuella trakasserier	-2	
Mentorer i våldsprevention	-4	
Handlingsplan och kunskapsspridning mot hedersrelaterat våld och förtryck	-2	
Motverka rasism i skolan och öka kunskapen om MR	-6	
Satsning på elevhälsan för arbete emot psykisk ohälsa	-5	
Sommarskola för elever som ej uppnår kunskapsmålen	-5	
Utöka Naturskola	-0,5	
Kommunala barnvakter	-5	
Höjd schablon förskola	-64,2	
Socioekonomiskt tillägg förskola	-5	
Höjd schablon fritidshem	-41,6	
Höjd schablon fritidsklubb	-2	
Återför besparing central skoladministration	-40	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-20 387,1	534,9

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Utbildningsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-135,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-135,0	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Äldrenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-200,0	5,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Etablering av äldreboende för nationella minoriteter	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-202,0	5,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Äldrenämnden

Drift och underhåll

Investeringar

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-2,9	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-2,9	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Överförmyndarnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-64,2	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-64,2	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Överförmyndarnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-0,1	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-0,1	0,0

Stadsdelsnämnder

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Mkr	KS förslag 2020		(Fi) förslag 2020		Avvikelse		Avvikelse
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto
Förskoleverksamhet	-5 588,7	362,7	-5 694,7	362,7	-106,0	0,0	-106,0
Verksamhet för barn, kultur och fritid	-487,9	0,0	-551,4	0,0	-63,5	0,0	-63,5
Äldreomsorg	-8 116,9	225,5	-8 207,1	225,5	-90,2	0,0	-90,2
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-4 079,1	27,5	-4 155,4	27,5	-76,3	0,0	-76,3
Individ- och familjeomsorg (exkl. ekonomiskt bistånd)	-2 325,9	36,9	-2 353,6	36,9	-27,7	0,0	-27,7
Stadsmiljöverksamhet	-207,7	0,0	-207,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Ekonomiskt bistånd	-1 196,2	32,0	-1 188,2	32,0	8,0	0,0	8,0
Arbetsmarknadsåtgärder	-216,0	27,4	-224,0	27,4	-8,0	0,0	-8,0
Summa stadsdelsnämnd	-22 218,4	712,0	-22 582,1	712,0	-363,7	0,0	-363,7

Mkr	KS förslag 2020		(Fi) förslag 2020		Avvikelse		Avvikelse
	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Netto
Investeringsplan							
Inventarier och maskiner	-30,0	0,0	-30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stadsmiljöverksamhet	-195,0	0,0	-205,0	0,0	-10,0	0,0	-10,0
totalt	-225,0	0,0	-235,0	0,0	-10,0	0,0	-10,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Förskoleverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

-5 588,7	362,7
----------	-------

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Minskade barngrupper genom höjd schablon

-91,2

Socioekonomiskt tillägg

-12,8

Förskoleverksamhet nationella minoriteter

-2,0

Ökade/minskade intäkter för:

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

-5 694,7	362,7
----------	-------

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Verksamhet för barn, fritid och kultur

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

-487,9

0,0

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Föreningsbidrag lokala organisationer	-2,0
Produktionshus för ungas skapande	-10,0
Ungas organisering och rättigheter	-7,0
Fritidslotsar	-6,0
Fler fältassistenter	-10,0
Sommarlovslöftet	-2,0
Jämställd fritid och mötesplatser för unga tjejer och hbtq-personer	-8,0
Kvinnoföreningshus	-2,0
Kvinnors organisering	-4,0
Lokalt kulturliv	-1,5
Ev vinst från effektivisering återgår till verksamheten	-11,0

Ökade/minskade intäkter för:

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

-551,4

0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Äldreomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-8 116,9	225,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Ev. vinst från generell effektivisering återförs till verksamheten	-87,2	
Kultur för äldre	-3,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-8 207,1	225,5

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-4 079,1	27,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Ev. vinst från generell effektivisering återförs till verksamheten	-39,9	
Höjd schablon	-36,4	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-4 155,4	27,5

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Individ- och familjeomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

-2 325,9	36,9
----------	------

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Bolotsar för barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden	-0,7
Fler socialsekreterare i ytterstaden	-20,0
Förstärkning av relationsvårdsteam	-7,0

Ökade/minskade intäkter för:

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

-2 353,6	36,9
----------	------

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

-207,7	0,0
--------	-----

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Ökade/minskade intäkter för:

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

-207,7	0,0
--------	-----

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-195,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för (-):</i>		
Lekmiljöer i lokala centrum	-10,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-205,0	0,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Inventarier och maskiner

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
-----	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

-30,0	0,0
-------	-----

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för (-):

Ökade/minskade inkomster för:

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

-30,0	0,0
-------	-----

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Ekonomiskt bistånd

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 196,2	32,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Förstärkning FUT-handläggare	1,0	
Befintliga FUT-handläggare	7,0	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-1 188,2	32,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Arbetsmarknadsåtgärder

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-216,0	27,4
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Stadsdelsmammor i varje stadsdel	-8,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-224,0	27,4

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Central medelsreserv

Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov reserveras 5,0 mnkr.

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Kostnader
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	Oförutsedda behov	Prestationsreserv
	-631,1	-777,5
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-631,1	-777,5

- Minskade barngrupper i förskolan
- Helsingforsmodellen
- Lönesatsning barnskötare
- Låglönesatsning äldreomsorg
- Förkortad arbetstid i hemtjänsten pilot
- Bemanning på biblioteken
- Klimatinvesteringar
- Åtgärder klimatnödläge
- Bilfria söndagar och zoner
- Tryggt mottagande i hemmet
- Giffri förskola
- Vattenförbättrande åtgärder
- Sommarkoloniverksamhet inkl. LSS-kollo
- Aktivitetscenter inom äldreomsorgen
- Skötsel av naturreservat
- Förskola – bidrag för hög hyra
- Särskilda boenden för äldre
- Särskilda boenden för personer med funktionsvariation
- Kompetensfond
- Medel för lönetillägg
- Lokalt trygghetsarbete
- Resultatenheter
- Oförutsedda behov

	Utgifter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-500,0
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	-500,0

Feministiskt initiativs förslag till budget 2020

Finansförvaltning: Skatter och övriga finansiella intäkter

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Netto
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020, skatter	50 844,9
Förändring av skattesats (17:74) :	
0,26 kr	745,2
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	
Skatter	51 590,1
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020, begravningsavgifter	186,0
Förändring av skattesats (0:065) :	
0,010 kr	28,7
(-) = ökade kostnader/minskade intäkter	
Skatter	214,7
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020, Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	26,7
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	
Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	26,7
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020, övriga finansiella intäkter (utdelning).	1 325,0
Feministiskt initiativs förslag till budget 2020	
Övr. finansiella intäkter	1 325,0